

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 220, Παρασκευή 10 Δεκεμβρίου 1982

Δρχ.40

Ο σοσιαλισμός αναβάλλεται

Ν.Δ:

Αδιέξοδα και σκλήρυνση

ΚΚΕ:

Το μονολιθικό συνέδριο

Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οικονομική πολιτική και σοσιαλισμός
Π. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ο προϋπολογισμός 1983 της ΕΟΚ
Ν. ΠΟΥΛΥΔΩΡΙΔΗ

Η πολεοδομική ανασυγκρότηση
Κ. ΜΟΣΚΩΦ

Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι μυστικισμός
Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

Νέες τάσεις στην ελληνική ιστοριογραφία

0 2 ΣΕΠ. 2005

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Δύο ακόμη βιβλία που θα γίνουν επιτυχίες

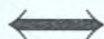

ΚΑΡΕΝ ΜΙΧΑΕΛΙΣ «ΓΥΝΑΙΚΕΣ»

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΙΟΥ

Η ζωή επτά γυναικών όπως περνά μέσα από την αλληλογραφία τους.
Μια δυνατή μυθιστορηματική σύνθεση.

ΑΝΤΖΕΛΑ ΝΤΑΙΗΒΙΣ «ΑΝ ΑΥΤΟΙ ΕΡΘΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΓΗ»

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΡΕΝΑΣ ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Αποκαλυπτικό αυτοβιογραφικό έργο με πολιτικές προεκτάσεις
που δίνει μια άλλη πτυχή της αγωνιστικής παρουσίας της συγγραφέως.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ-ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ

Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
Σόλωνος 94, τηλ. 3600398- 3610589

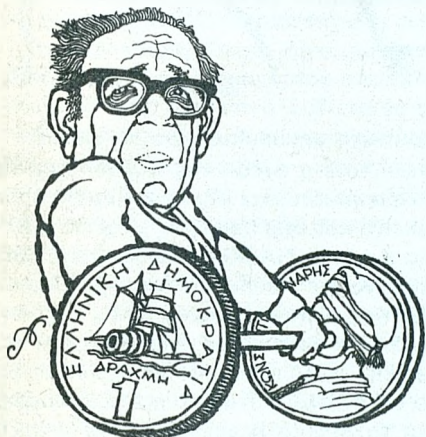

Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 220

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Βρυξέλλες: Μετά τη θύ- ελλα η εκτόνωση.....	4
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ.....	6
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ:.....	10
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ευρωπαίος.....	12
ΣΠΥΡΟΥ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗ: Αποχαιρετι- σμός στο μετρό.....	13
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Ο Ανδρέας στο μάτι του Τίγρη.....	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Το Αμερικάνικο Κολλέ- γιο και οι βάσεις.....	15
ΧΡ. ΚΑΡΑΝΙΚΑ: Η Δεξιά θέλει να σκληρύνει.....	16
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΚΕ: Μονολιθικότητα, α- νοιγμάτα και αντιφάσεις.....	18

Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: Οικονομική κρί- ση, οικονομική πολιτική και σοσιαλι- σμός.....	22
ΠΟΠΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ: Προϋπολογι- σμός ΕΟΚ 1983.....	25
Π. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τα αποτελέσμα- τα του μνημονίου θα καθορίσουν την θέση της Ελλάδας στην ΕΟΚ;... ..	26
Ν. ΠΟΥΛΟΥΔΗ: Η πολεοδομική α- νασυγκρότηση.....	30
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1944:.....	32
Ν. ΜΟΣΚΩΦ: Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι μυστικισμός - ο διαλεκτι- κός υλισμός δεν είναι θετικισμός.....	36
Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ: Νέες τάσεις στην ελ- ληνική ιστοριογραφία.....	38
Γ. ΒΕΛΤΣΟΥ: Το αρχικό σφάλμα... ..	42
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Υπατινισμοί για την σχέση θητείας.....	45
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ:.....	47
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Εικα- στικό χρονικό.....	48
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: Η αστική πολυκα- τοικία.....	50
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	52
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ: (Σπ. Παπασπηλιό- πουλος: Χέλγκα Γκρέμπιγκ).....	54
ΘΕΑΤΡΟ: Α. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ραντεβού με την υστερία.....	56
ΔΙΑΛΟΓΟΣ:.....	58

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Νίκου Σιδέρη

ΕΥΦΟΡΙΑΣ ΤΕΛΟΣ...

Η ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ πολιτική που εξήγγειλε ο κ. Αρσένης οριοθετεί το τέλος μιας εποχής και σηματοδοτεί την απαρχή μιας καινούριας. Η εποχή που δίνει είναι εκείνη της δυνατότητας και της ευκαιρίας που είχε το ΠΑΣΟΚ να καινοτομήσει ως πολιτική δύναμη και να επιβάλλει βαθιές οικονομικές, κοινωνικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές. Το ΠΑΣΟΚ δεν αξιοποίησε αυτές τις δυνατότητες και δεν εκμεταλλεύθηκε την ευκαιρία.

ΧΩΡΙΣ πρόγραμμα, χωρίς αναπτυγμένη οργάνωση, χωρίς στελεχική προετοιμασία, χωρίς διαπαιδαγωγημένες αντίστοιχα μαζικές οργανώσεις, δεν τόλμησε ή δεν μπόρεσε να επιχειρήσει τις τομές που απαιτεί η πορεία προς ένα σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας.

ΑΝΤΙ να στηριχθεί σε πρόγραμμα και οργάνωση Αλλαγής, το ΠΑΣΟΚ επιχειρήσε να στηριχθεί στο κράτος. Αλλά το κράτος δεν μπορεί να αποσπαστεί, δίκην εργαλείου, από την κοινωνία και να υψωθεί υπεράνω των αντιθέσεών της.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ως οργανισμός και λειτουργία εμπεδώνει και αναπαράγει την αστική εξουσία. Και μια πολιτική παράταξη που θα μεταβάλλει το πολιτικό προσωπικό των κορυφών του κρατικού οργανισμού, δεν πρέπει να συγχέει τον στενό και περιορισμένο έλεγχο που αποκτά έτσι σε οριακές ρυθμίσεις της εκτελεστικής εξουσίας με την ίδια τη φύση της εξουσίας: εξουσία ταξική, που τείνει να υποτάξει την οποιαδήποτε πολιτική «βούληση» στις ανάγκες της καθημερινής αναπαραγωγής της.

ΘΑ ΗΤΑΝ άδικο όμως, να επιρρίπτονται οι ευθύνες και μόνο στο ΠΑΣΟΚ. Όλη η ελληνική Αριστερά με την ακατασίγαστη ρητορεία της για τον ιμπεριαλισμό και τα μονοπώλια, έχει εδώ και χρόνια αποπτωχεύσει το σοσιαλισμό, με τον πιο χυδαίο και απωθητικό τρόπο. Έτσι, μεγάλες μάζες εργαζομένων θεωρούν πως η ελληνική κοινωνία διαθέτει ένα τεράστιο πλούτο, που όμως τον νέμονται οι λίγοι, ενώ θα μπορούσε να μοιραστεί εξίσου στους πολλούς... Είναι η περίφημη αντίληψη για την πίττα και τα κομμάτια της, που μετατρέπει το σοσιαλισμό σε Αγιοβασιλιάτικη εξισωτική χειρονομία.

ΕΤΣΙ λοιπόν, μια και μ' αυτό τον τρόπο διαπαιδαγωγήθηκαν οι «μάζες» για τον σοσιαλισμό, τώρα πιστεύουν πως το ΠΑΣΟΚ «συμβιβάστηκε», έτσι ώστε να τείνουν να αποδεσμευτούν και από τα πολιτικά τους συμβόλαια. Όσοι μεν επιστρέψουν στις ατομικιστικές θεωρήσεις του κοινωνικού θα επαναστατήσουν στη Δεξιά, όσοι συνεχίζουν να φαντάζονται ότι ο σοσιαλισμός είναι θέμα υποκειμενικής βούλησης εκείνου που κόβει την πίττα, θα αναζητήσουν τους «ασυμβιβαστους» αντιπάλους του ιμπεριαλισμού και των μονοπωλίων, για τη δικαιότερη μοιρασιά...

ΠΕΡΑ από τις πολιτικές επιπτώσεις ενός τέτοιου ενδεχομένου, το κύριο εισαγόμενο θα ήταν μια σοβαρή ήττα της σοσιαλιστικής εξαγγελίας και της φερεγγυότητάς της. Και αυτό πρέπει με κάθε θυσία να αποτραπεί και να αντιστραφεί.

ΔΕΝ έχουν κλείσει ακόμα οι δρόμοι και για το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, να διεκδικήσει για τον εαυτό του τη φερεγγυότητα και την αποτελεσματικότητα μιας διαφορετικής πολιτικής.

ΑΛΛΑ θα πρέπει, όσα απέφυγε τα οκτώ προηγούμενα χρόνια να τα υλοποιήσει σε ελάχιστους μήνες. Θα πρέπει δηλαδή και οι τομές στην οικονομία και την κοινωνία να επιχειρηθούν με συγκεκριμένο προγραμματισμό, χωρίς προχειρότητες και αυτοσχεδιασμούς, με πλήρη συντονισμό της κυβερνητικής μηχανής.

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ όμως να κατανοηθεί ότι μια τέτοια πολιτική δεν υλοποιείται με κρατικά διατάγματα αλλά με επαναδιάταξη των κοινωνικών μετώπων, έργο που μόνο ένα κόμμα αλλαγής μπορεί να επιχειρήσει.

ΚΑΙ το ΠΑΣΟΚ πρέπει να γίνει τέτοιο κόμμα. Όσο είναι καιρός. Γιατί η λιτότητα του '83 και το τέλος της ευφορίας των προσδοκιών προσημαίνουν μια γενικότερη λιτότητα. Και το ποιος θα την εισπράξει είναι παραπάνω από φανερό...

anTi

πολιτικό δεκαπενθήμερο

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ: Μετά τη θύελλα, η εκτόνωση...

ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ, τα πράγματα στη σύνοδο του NATO, στις Βρυξέλλες (1 και 2 Δεκεμβρίου), ήταν πολύ άγρια. Ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, μίλησε σε υψηλούς τόνους: *Η Αγκυρα —είπε— παραβιάζει κατ' εξακολούθηση τον ελληνικό εναέριο χώρο. Το NATO συμπεριφέρεται σα να επιδιώκει τον «αποχαιρετισμό» μας. Η Ελλάδα θα προασπίσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στη Λήμνο —ό,τι και να συμβεί. Η Ελλάδα δεν θα ξαναπάρει μέρος σε άσκηση του NATO, κ.ά.*

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά του ο Χαλούκ Μπαγιουλκέν, ο Τούρκος υπουργός Άμυνας, είπε πως ο Α. Παπανδρέου ακολουθεί μια «υπολογισμένη πολιτική ηθελημένης σύγκρουσης και έντασης απέναντι στην Τουρκία και το NATO». Πως τα ελληνικά νησιά, που βρίσκονται κατά μήκος των τουρκικών ακτών —άρα και η Λήμνος— πρέπει να είναι αποστρατικωποιημένα. Πως η Ελλάδα —και όχι η Τουρκία— παραβιάζει το μορατόριουμ, κτλ.

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, η αντιπαράθεση Παπανδρέου - Μπαγιουλκέν, εξόργισε ορισμένους αξιωματούχους της συνόδου: «Αυτοί, οι αδιαλείπτως ερίζοντες Μπαλκάνιοι!» Μερικοί, από τους αξιωματούχους αυτούς, όπως λ.χ. ο στρατηγός Ρότζερς, ύπατος διοικητής του NATO Ευρώπης, προσπάθησαν να το παίξουν σκληρά —ακριβέστερα, σαρκαστικά— σε βάρος του Έλληνα πρωθυπουργού: «Μήπως κάτι δεν πάει καλά με τα ελληνικά ραντάρ —ρώτησε— όταν καταγράφουν το στίγμα των τουρκικών τζετ; Μήπως τα ραντάρ σας σφάλλουν;»... Άλλοι όμως, όπως ο Κάσπαρ Ουάινμπεργκερ, υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, ή ο ναύαρχος Ρόμπερτ Φώλλς, πρόεδρος της στρατιωτικής επιτροπής, ή ο Γιόζεφ Λουνς, γενικός γραμματέας του NATO, το έπαιξαν μαλακά.

Μία «κατανόηση» αμοιβαία...

ΤΕΛΙΚΑ, την ένταση ακολούθησε η εκτόνωση: Μιλώντας στους δημοσιογράφους ο Λουνς, είπε πως η Συμμαχία θα μελετήσει, με πολλή προσοχή, το ελληνικό μνημόνιο. Πως υπάρχουν, βέβαια, και στο Αιγαίο —όπως και στη Νορβηγία...— «ευαίσθητες περιοχές», αλλά, σε καμιά περίπτωση, το NATO δεν διανοήθηκε ν' αμφισβητήσει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στη Λήμνο. Όσο για τον κ. Παπανδρέου, είναι αλήθεια πως υποστήριξε τις ελληνικές θέσεις κατά τρόπο σκληρό, «πλην επέδειξε κατανόηση στα άλλα προβλήματα της συμμαχίας».

Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ αυτή, φαίνεται πως ήταν αμοιβαία. Ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, όπως δήλωσε ο ίδιος, έφυγε από τις Βρυξέλλες «πιο αισιόδοξος από ποτέ» και με «ενισχυμένο το αίσθημα ασφαλείας». Οι σύμμαχοι —είπε— «για πρώτη φορά εννόησαν ότι υπάρχει ζήτημα για το NATO, λόγω των ελληνοτουρκικών προβλημάτων». Αλλά και οι σύμμαχοι έφυγαν, από τη βελγική πρωτεύουσα, επίσης «αισιόδοξοι»: Η Ελλάδα λ.χ. δεν «μπλόκαρε», φέτος, όπως πέρσι, την έκδοση κοινού ανακοινωθέντος (περιορίστηκε μόνο σε «επιφυλάξεις»). Η Ελλάδα δεν απαίτησε φέτος, όπως πέρσι, από το NATO, να εγγυηθεί τα ανατολικά σύνορα της. Η Ελλάδα δεν υπαινιχθηκε, όπως πέρσι, ότι ενδέχεται και ν' αποχωρήσει από το στρατιωτικό NATO.

ΦΥΣΙΚΑ, υπάρχουν, πάντοτε, κάποιες «ιδιαιτερότητες» στις σχέσεις της Ελλάδας με το NATO. Και, φυσικά, ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου άφησε να εννοηθεί ότι αν δεν ρυθμιστούν ορισμένα εκκρεμή θέματα, όπως είναι ο επιχειρησιακός έλεγ-

της Σίονας Μητραλιά

χος του Αιγαίου —απαραίτητη προϋπόθεση για να ιδρυθεί το στρατηγείο της Λάρισας— τότε η σχέση της Ελλάδας με το NATO, θα παραμείνει «ειδική» και «ντε φάκτο χαλαρή»... Όμως, για τη συμμαχία, εκείνο που έχει σημασία, είναι ότι η Ελλάδα δεν φεύγει από το NATO. Άλλωστε, η Ατλαντική Συμμαχία δεν έπαυσε να έχει προβλήματα και με άλλους εταίρους: Ο Γάλλος υπουργός Άμυνας, Σαρλς Ερνύ, λ.χ. δήλωσε, πρόσφατα, ότι η Γαλλία προτίθεται ν' αναδιατάξει τις δυνάμεις της στην Ευρώπη. Αλλ' όταν ρωτήθηκε, από τον Λουνς, αν αυτό σημαίνει ότι η Γαλλία θ' αποσύρει τις δυνάμεις της (50.000 στρατό) από το Δυτικό Βερολίνο και τη Δυτική Γερμανία, ο Ερνύ απάντησε με ήξεις - αφήξεις... (Πώς μπορεί, όμως, να προκύψει μια συμμαχία, όταν οι εταίροι της απαιτούν σε στυλ «θνήσκεις-ου θνήσκεις, εν πολέμω»;...).

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, παραμένει επίσης γεγονός πως όχι μόνον η Ελλάδα, αλλά και η Δανία, η Νορβηγία και η Ολλανδία, διατύπωσαν τις επιφυλάξεις τους στην πρόταση Ουάινμπεργκερ, για την επέκταση της περιοχής ευθύνης του NATO, λέγοντας πως μια τέτοια απόφαση ανήκει αποκλειστικά στην εθνική δικαιοδοσία της κάθε χώρας-μέλους.

Ο ρηγκανισμός επικυρώνεται

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ, όμως, επί μέρους επιφυλάξεις, δεν αναιρούν τον έντονα ψυχροπολεμικό τόνο, που σφραγίζει, τελικά, το κοινό ανακοινωθέν της συνόδου. Υπήρχαν, βέβαια, οι αισιόδοξοι που πίστεψαν, προς στιγμή, ότι η δυναμική του κινήματος ειρήνης και τα «μηνύματα» —έμμεσα ή άμεσα— της νέας σοβιετικής ηγεσίας (που άφησε να εννοηθεί ότι θα ήταν έτοιμη για ουσιαστικές προσαρμογές της εξωτερικής της πολιτικής), ότι θα επηρέαζαν, ως ένα βαθμό, τις εργασίες και τις αποφάσεις της συνόδου.

ΟΜΩΣ, ΤΕΛΙΚΑ, όλες οι διατυπώσεις του ανακοινωθέντος, ήλθαν να «κυρώσουν» τον ρηγκανισμό: Η σύνοδος χαιρέτησε, πρώτ' απ' όλα, την εγκατάσταση των διηπειρωτικών πυραύλων «MX» στις ΗΠΑ. «Νομιμοποίησε» το δικαίωμα του πρώ-

του πυρηνικού κτυπήματος, «μια και τα συμβατικά όπλα δεν ε-
παρκούν». Προώθησε την εγκατάσταση των πυραύλων «Πέρ-
σινγκ» και «Κρουζ» στην Ευρώπη. Και διακήρυξε την ανάγκη
να «αξιοποιηθεί» η υπέρτερη δυτική τεχνολογία, με την ανά-
πτυξη και τον εκσυγχρονισμό όλων των συμβατικών όπλων.
«Όσο περισσότερα δαπανούμε σε συμβατικά όπλα —είπε ο
Ρότζερς— τόσο απομακρύνεται η απειλή του πυρηνικού πολέ-
μου... Μόνο που, παράλληλα με τα συμβατικά όπλα, την α-
χαλίνωτη κούρσα των εξοπλισμών, το ΝΑΤΟ άνοιξε την αυ-
λαία του πυρηνικού ολέθρου. Και σκότος ήν επάνω της αβύσ-
σου...

Επιφυλάξεις, αλλά και ερωτήματα

ΤΟ ΟΠΟΙΟ πυρηνικό κτύπημα όμως, συνεπάγεται απαντη-
τικό —επίσης πυρηνικό— κτύπημα. Και η Ελλάδα, που «φιλο-
ξενεί» επίσης, στο έδαφός της, πυρηνικά όπλα (με ένα μάλιστα
κλειδί, στα χέρια των Αμερικανών...), υπόκειται σε απαντητι-
κά κτυπήματα, όσο και αν ο Ρήγκαν πτώττει στη θεωρία του
«μερικού πυρηνικού πολέμου».

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΑ δεδομένα αυτά, πόσην αξία να έχουν, άρα-
γε, οι ελληνικές επιφυλάξεις, στη σχετική παράγραφο του ανα-
κοινωθέντος, ή η δήλωση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου,
ότι ανησυχεί βαθύτατα από την όλη αυτή ιστορία περί «πρώτου
πυρηνικού κτυπήματος»; Λίγο, μάλιστα, προτού φύγει από τις
Βρυξέλλες, ο Α. Παπανδρέου αποκάλυψε στους δημοσιογρά-
φους, τα όσα του είπε ο Σοβιετικός πρωθυπουργός Ν. Τύχο-
νοφ, κατά την πρόσφατη συνάντησή τους στη Μόσχα: *Η ΕΣ-
ΣΔ —ανάφερε ο Τύχονοφ— δεν αποδέχεται την έννοια του πε-
ριορισμένου πυρηνικού πολέμου... Έτσι, αν υπάρξει πυρηνική
πρόκληση, το επακόλουθο θα είναι ο πυρηνικός πόλεμος σε
παγκόσμια κλίμακα.*

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά όμως, καταλήγουν, πάντοτε,
στο ίδιο ερώτημα: Τι γυρεύει, και τι προσδοκά, η χώρα μας, α-
πό μια συμμαχία που δυναμιτίζει την ύφεση και που καλεί τα
μέλη της σε μια θανάσιμη, για την οικονομική τους αντοχή,
κούρσα εξοπλισμών; Και ποια «αισιοδοξία» ή «ποιο ενισχυμέ-
νο αίσθημα ασφαλείας», μπορούν να εμπνεύσουν το πάρε - δώ-
σε με τους Λουνς και Ρότζερς;

Όταν ο Ουάινμπεργκερ πληροφορεί πρώτος

ΠΕΡΑΝ όμως από το θέμα της Λήμνου ή τις τουρκικές πα-
ραβιάσεις ή τα ευρύτερα νατοϊκά, φαίνεται πως, στο περιθώριο
της συνόδου, τέθηκαν και ορισμένα θέματα που σχετίζονται ά-
μεσα με τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Φαίνεται πως ο υ-
πουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ουάινμπεργκερ, αισθάνθηκε την
ανάγκη να πληροφορήσει πρώτος τον πρωθυπουργό —πριν
προλάβει ο «διαπραγματευτής» Ρ. Μπαρτόλομιου να ενημερώ-
σει τον υφυπουργό Ι. Καψή...— ότι οι ελληνικές προτάσεις για
τις βάσεις, δεν έγιναν δεκτές από την Ουάσιγκτον. «Οι προτά-
σεις σας —είπε— ήσαν πολύ σκληρές... Γι' αυτό, ο πρόεδρος
Ρήγκαν θα ήταν πολύ ευτυχής να κουβέντιαζε το θέμα μαζί

σας».

ΦΥΣΙΚΑ, κανείς δεν ξέρει πόσο «σκληρές» —αν ήσαν,
πράγματι σκληρές— είναι οι ελληνικές προτάσεις. Το μόνο
που ξέρουν ορισμένοι Έλληνες δημοσιογράφοι, είναι τα όσα εί-
πε ο ίδιος ο υφυπουργός, ότι, δηλαδή, ποτέ δεν περίμεναν οι Α-
μερικανοί να είναι τόσο «σκληρός» —tough— διαπραγματευ-
τής (ο Ι. Καψής). Όσο για τους άλλους Έλληνες, το μόνο που
ξέρουν είναι τα όσα δήλωσε ο πρωθυπουργός στο γερμανικό
περιοδικό «Σπήγκελ», ότι, δηλαδή, αυτό που προέχει, στις συ-
νομιλίες για τις βάσεις, δεν είναι ούτε τα οικονομικά ανταλ-
λάγματα, ούτε η αναλογία 7:10, ούτε οι εγγυήσεις των συνό-
ρων, ούτε η συνδιοίκηση, αλλά η φύση και η ποιότητα του ο-
πλισμού που ζητούμε από τις ΗΠΑ.

ΖΗΤΟΥΜΕ —είπε ο Α. Παπανδρέου— αμερικανικό στρα-
τιωτικό υλικό υψηλής ηλεκτρονικής τεχνολογίας, όπως είναι
λχ. τα «ιπτάμενα ραντάρ» (AWACS). Το πρώτο ερώτημα, συνε-
πώς, που τίθεται είναι αν, απόρριψη των ελληνικών προτάσεων
θα πει απόρριψη του βασικού ελληνικού αιτήματος, για την α-
πόκτηση των ιπτάμενων αυτών ραντάρ. Και το δεύτερο ερώτη-
μα, είναι αν για την απόρριψη αυτή, είχε κάποιο λόγο η Άγκυ-
ρα. Για την ιστορία, πάντως, αναφέρουμε ότι οι ΗΠΑ εφοδία-
σαν τη Σαουδική Αραβία με «AWACS», παρά τις έντονες αντι-
δράσεις του Τελ Αβίβ!

ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ Ουάινμπεργκερ, ο πρωθυπουργός
αντέδρασε με πολλή ψυχραιμία. *Ευχαριστώ τον πρόεδρο Ρήγ-
καν για την πρόσκληση —είπε— αλλά δεν προτίθεται να επι-
σκεφτώ τις ΗΠΑ, προτού τελειώσει το κουβεντολόι μας για τις
βάσεις.* Και, λέγοντας τη φράση του αυτή, ο Α. Παπανδρέου εί-
χε πλήρη γνώση ότι η δεύτερη φάση των διαπραγματεύσεων,
που άρχισε με την επάνοδο του Μπαρτόλομιου στην Αθήνα, θα
ήταν, οπωσδήποτε δυσχερέστερη από την πρώτη.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ, μάλιστα, ενθαρρημένοι, όπως λέγεται,
από το κοινό ανακοινωθέν της συνόδου του ΝΑΤΟ, προτίθε-
νται να θέσουν, με ιδιαίτερη επιτακτικότητα, το θέμα της «επέ-
κτασης» του ρόλου των εδώ βάσεών τους. *Η άμυνα —υποστη-
ρίζουν— δεν είναι υπόθεση στεγανών. Και καθώς η ασφάλεια
της Ελλάδας, συναρτάται και με τα συμβαίνοντα στη γύρω πε-
ριοχή, έπεται πως η «ακτίνα δράσεως» των βάσεών μας θα πρέ-
πει να επεκταθεί, μέχρι —ας πούμε— το Ομάν, τον Περσικό
κόλπο, το Αφγανιστάν!*

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ, βέβαια, πως μια από τις θεμελιώδεις αρχές
του «πολιτικού πλαισίου», μέσα στο οποίο διεξάγονται οι συ-
νομιλίες για τις βάσεις, είναι η αρχή ότι οι εδώ αμερικανικές
βάσεις δεν πρόκειται ποτέ να χρησιμοποιηθούν εναντίον χω-
ρών, με τις οποίες η Ελλάδα διατηρεί φιλικές σχέσεις. Όμως
οι Αμερικανοί είναι άνθρωποι επίμονες. Και η Άγκυρα είναι
πάντοτε πρόθυμη να τους βοηθήσει στην προώθηση των σκο-
πών τους.

ΠΑΝΤΩΣ, και παρά τις κάποιες δύσκολες ώρες που φαίνε-
ται ότι διαγράφονται, οι προοπτικές δεν είναι, τελικά, δυσσιώ-
νες. Οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις —κατά την έκφραση ξέ-
νου διπλωμάτη— έχουν τώρα «αμοιβαία αποθέματα κατανοή-
σεως». Που μπορούν να εγγηθούν και την αίσια έκβαση των
διαπραγματεύσεων.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Μόλις έκυκλοφόρησαν :

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

«ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ»

«Σύγχρονη Έποχή»

Ποιήματα και ρίμες στο

«ΑΠΕΝΑΝΤΙΑΣ»

του Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

«Έκδόσεις Φιλιππότση»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

16 ΤΟΜΟΙ

ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ΤΟ Ι.Χ. ΚΑΙ Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Λίγοι δυστυχώς ήταν εκείνοι οι πολιτικοί αναλυτές και λιγότεροι στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ που επισήμαναν από νωρίς, πως η κύρια αδυναμία του ΠΑΣΟΚ βρίσκεται στην πηγή της μεγαλύτερης δύναμής του, στις αντινομίες και αντιφάσεις, δηλαδή, της ελληνικής κοινωνίας. Σ' αυτές τις αντινομίες το ΠΑΣΟΚ κινήθηκε ευλύγιστα προς όλες τις κατευθύνσεις: εννοικιαστές και ιδιοκτήτες, έμποροι και καταναλωτές, εργάτες και κεφαλαιοκράτες είχαν όλοι —ή σχεδόν όλοι— τους λόγους τους να περιμένουν πολλά απ' το ΠΑΣΟΚ ή, τουλάχιστον, να μη φοβούνται τίποτα ιδιαίτερο.

Αυτά βέβαια στην εποχή όπου ο λόγος δεν δοκιμαζόταν στην πράξη, και όπου οι υποβαθμισμένες πολιτικές λειτουργίες ελέγχου, επέτρεπαν τις αμοιβαίες αυταπάτες και ενθάρρυναν και τις πιο αντιφατικές προσδοκίες.

Στη λογική όμως των «μικρομεσαίων» που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ υπήρχαν κάποια πράγματα «σίγουρα»: ότι μπορεί μεν το ΠΑΣΟΚ να μην πραγματοποιήσει όσα υποσχέθηκε, αλλά οπωσδήποτε δεν θα επαναλάβει όσα κατήγγειλε σαν διώξεις της «ΝΔ» έναντι των «μη προνομιούχων» Ελλήνων —και το Ι.Χ. ήταν και είναι, το ακραίο φυλάκιο του μη προνομιούχου. Φυλάκιο άμυνας κατά της «προλεταριοποίησης», φυλάκιο εφόρμησης προς την αστικοποίηση. Εργαλείο δουλειάς ταυτόχρονα, μέσο αναψυχής, παραμυθία ψυχής, το Ι.Χ. είναι για τον Έλληνα και ανάγκη και πολυτέλεια και πηγή πόθων, δεινών και ελπίδων.

Η επιβολή των αυξημένων τελών, λοιπόν, θα αποδειχτεί πράξη με απρόβλεπτο κόστος, διότι διαρρηγγύνει το λεπτό νήμα εμπιστοσύνης και συννενοχής, που το συλλογικό ασυνείδητο και η έμφυτη πονηρία του νεοέλληνα μικρομεσαίου φανταζόταν ότι έχει συνάψει με το ΠΑΣΟΚ, ότι δηλαδή, δεν θα του θίξει τα ιερά και τα όσια της κοινωνικής του παρουσίας.

Όσο να φαίνεται παράξενο ή εκνευριστικό, στη νεοελληνική πραγματικότητα, ο «δακτύλιος», το «νέφος» και τα τέλη των Ι.Χ. είναι πιθανότερο να επιφέρουν σημαντικότερη φθορά και κρίση εμπιστοσύνης στο ΠΑΣΟΚ παρά άλλες διαψεύσεις σε κρίσιμότερα θέματα.

Και γεννά ανησυχία και θλίψη το γεγονός, ότι ένα χρόνο μετά την ανάληψη της κυβερνητικής ευθύνης, το ΠΑΣΟΚ κινείται σε τόσο θλιβερά πλαίσια τυπικών και συμβατικών δημοσιονομικών ρυθμίσεων. Θλίψη για τη ραγδαία αφομοίωση στην πεπατημένη, ανησυχία για τους κινδύνους που περικλείει μια ενδεχόμενη αποτυχία του ΠΑΣΟΚ με τέτοιους όρους.

Το ΠΑΣΟΚ πράγματι δεν δικαιούται να αποτύχει. Αλλά και εάν αποτύχει δεν δικαιούται να αποτύχει με τους ίδιους όρους και τρόπους που χρεοκόπησε η «ΝΔ». Ας δοκιμάσει τουλάχιστον τους δικούς του δρόμους. Ή μήπως δεν υπάρχουν καν κι αυτοί;

ΚΟΥΛΟΥΡΙΑΝΟΣ-ΤΥΠΟΣ:

ΦΙΛΙΚΟ ΧΤΥΠΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΗ ... ΜΕ ΜΑΧΑΙΡΙ

Σαν προσπάθεια ενίσχυσης του Τύπου εμφανίστηκε, από τον υπουργό Οικονομικών κ. Κουλουριάνο, η αύξηση της τιμής των διαφημίσεων στην τηλεόραση. Συγκεκριμένα, με το νέο προϋπολογισμό που παρουσιάστηκε την περασμένη εβδομάδα στη Βουλή, επιβάλλεται 30% φόρος για όλες τις τηλεοπτικές διαφημίσεις. Το μέτρο, υποστήριξε ο κ. Κουλουριάνος, λαμβάνεται για την ενίσχυση των εφημερίδων, αφού οι διαφημιζόμενοι θα προτιμούν να διαφημίζουν τα προϊόντα τους με το φθηνότερο τιμολόγιο των εντύπων.

Ανεξάρτητα όμως από τις όποιες προθέσεις, η επιβολή του φόρου, στρέφεται ουσιαστικά εναντίον του Τύπου. Οι εταιρείες διαθέτοντας για τη διαφήμιση των προϊόντων τους ένα ορισμένο ποσό. Και επειδή προτιμούν την τηλεόραση σαν μέσο διαφήμισης θα αναγκαστούν απλώς να περικόψουν τις λιγότερο αποτελεσματικές διαφημίσεις τους στις εφημερίδες. Αυτό άλλω-

στε θα επιδιώκουν και τα διαφημιστικά γραφεία, που με μια δουλειά (ένα σποτ στην TV) θα παίρνουν τώρα περισσότερα χρήματα, σαν ποσοστό επί της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης.

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη γνώση των νόμων της αγοράς ή της προϊστορίας του θέματος για να κατανοηθούν οι συνέπειες του νέου φόρου. Οι εκάστοτε αυξήσεις της διαφημιστικής δαπάνης στην τηλεόραση, που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια, οδήγησαν στην αύξηση των τηλεοπτικών διαφημίσεων κι όχι στη μείωσή τους. Επί πλέον η, λόγω της οικονομικής κρίσης, περικοπή των διαφημιστικών κονδυλίων, οδήγησε τους διαφημιζόμενους στη μείωση των διαφημίσεων στον Τύπο και όχι —όπως υπολογίζει ο κ. Κουλουριάνος— στη στροφή προς την έντυπη διαφήμιση.

Χρειάζεται ασφαλώς να προστεθεί ότι η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό διαφημίσεων στην τηλεόραση, πολύ μεγαλύτερο από τις άλλες χώρες της ΕΟΚ και αντίστοιχο με χώρες ... όχι και τόσο υψηλού πολιτιστικού επιπέδου, όπως το Πόρτο Ρίκο, η Ταϊβάν, Ταϊλάνδη κτλ.

Αν πραγματικά, ο υπουργός Οικονομικών θέλει να βοηθήσει θα μπορούσε απλώς να θεσπίσει, σε συνεργασία με άλλους αρμοδίους υπουργούς, την υποχρεωτική διαφήμιση ενός προϊόντος στον Τύπο, σ' ένα συγκεκριμένο ποσοστό των εξόδων μιας τηλεοπτικής διαφημιστικής δαπάνης. Το μέτρο εφαρμόζεται με επιτυχία στην Ιταλία, ενώ θεωρήθηκε σαν «σωστή πρόταση» από τον ίδιο τον πρωθυπουργό, σε πρόσφατη συνάντησή του με τους εκδότες των ημερησίων εφημερίδων της Αθήνας.

Εκτός κι αν η επιβολή του φόρου αποσκοπεί απλώς στην αύξηση των εσόδων των τηλεοπτικών καναλιών. Σ' αυτή την περίπτωση, δεν θα πρέπει όμως να παρουσιάζεται σαν μέτρο υπέρ του Τύπου, τη στιγμή που στρέφεται εναντίον του. Είναι σαν να λέμε, ένα φιλικό χτύπημα στον ώμο, μόνο που δεν γίνεται με το χέρι, αλλά με μαχαίρι...

ΔΙΚΑΙΩΣΗ...

Βαθιά ικανοποίηση, ηθική και πολιτική, προκαλεί η απόφαση του πρωθυπουργού και Υπουργού Εθνικής Άμυνας για την ολόπλευρη αποκατάσταση των θυμάτων της σκευωρίας της Αεροπορίας.

Επί τριάντα χρόνια, η υπόθεση αυτή όχι μόνο δεν είχε ξεκαστεί αλλά εκκρεμούσε σαν καρκίνωμα στο όλο κλίμα της δημόσιας ζωής. Επρόκειτο άλλωστε για μια από τις πιο διαιγείς περιπτώσεις «προληπτικής εκκαθάρισης» ενός στρατού από κάθε μη «ελεγχόμενο» στοιχείο, γεγονός που προπαρασκεύασε τις προϋποθέσεις για το πραξικόπημα του '67 και τα μετέπειτα. Διότι οι τότε διωχθέντες, άριστοι όλοι αξιωματικοί, διακρίνονταν ταυτόχρονα από δημοκρατικό φρόνημα και προσωπική αξιοπρέπεια. Δεν ήταν φυσικά μέλη του ΚΚΕ, ούτε είχαν συμπήξει «οργάνωση». Η δημοκρατική τους όμως συνείδηση ήταν εμπόδιο στο σχέδιο υπαγωγής και της αεροπορίας στην πραιτωριανή λογική που τα Ανάκτορα, οι Αμερικάνοι και τα όργανά τους επιχειρούσαν να επιβάλλουν στο σύνολο των Ενόπλων Δυνάμεων. Ελπίζουμε μάλιστα, ορισμένοι από τους βάναυσα διωγμένους και συκοφαντημένους τότε αξιωματικούς να φέρουν τώρα στο φως τα στοιχεία που αποδείχνουν τη συνεργασία της CIA με τους ανθρώπους της στην κατασκευή της σκευωρίας.

Παρόλ' αυτά, είμαστε υποχρεωμένοι να επαναλάβουμε την κοινοτυπία, ότι όσο σημαντική κι αν είναι η συμβολική και αναδρομική δικαίωση των θυμάτων μιας αντιδραστικής δομής και νοοτροπίας, τόσο ουσιαστική είναι η επιταγή για την οριστική απαλλαγή των Ενόπλων Δυνάμεων από παρόμοιες συνθήκες και καταστάσεις. Και βέβαια δύσκολα θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως η κυβέρνηση έχει να επιδείξει ιδιαίτερα λαμπρό έργο σ' αυτή την κατεύθυνση. Ίσως επειδή εδώ παρουσιάζονται περισσότερες αντιστάσεις. Αλλά γι' αυτό ακριβώς και η κυβέρνηση πρέπει να επιμείνει...

Διότι δεν μπορεί ο δημοκρατικός κόσμος να ζει με μικρές ανά-

σες ανά τριακονταετία. Κάποτε πρέπει τα αυτονόητα μέτρα να γίνουν καθημερινή πραγματικότητα. Χρειάζεται απλώς λίγη τόλμη ενώ στην πραγματικότητα δεν υπάρχει κανένα κόστος, παρά μόνο όφελος.

Πρέπει να σημειωθεί, τέλος, ότι η στάση των κυβερνήσεων της Δεξιάς στο θέμα των αεροπόρων θα αποτελεί στίγμα για αυτή την παράταξη. Όχι μόνο γιατί για τριάντα χρόνια άφησε συνειδητά την υπόθεση αυτή να εκκρεμεί, αλλά και γιατί η όλη στάση της είχε άλλα και αντίθετα από όσα —και αυτή η ίδια ακόμη— αποτελέσματα επεδίωκε.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ (1)

Η προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας, από τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου της Αθήνας, που βάζει θέμα συνταγματικότητας του νόμου - πλαισίου για τα ΑΕΙ εκφράζει την πολιτική αντίθεση του καθηγητικού κατεστημένου στην προσπάθεια για τον εκδημοκρατισμό των ΑΕΙ. Αποτελεί μία έκφραση απόψεων και αντιλήψεων εκείνων των δυνάμεων που θέλουν να παραμείνει το Πανεπιστήμιο σε μία παρωχημένη εποχή. Και έχουν εκφραστεί με άλλες μορφές τόσο στο παρελθόν, πριν τη δικτατορία, όσο και μετά τη μεταπολίτευση. Είναι γνωστές, δηλαδή, οι προσπάθειες για τη διατήρηση των κοινωνικών προνομίων των καθηγητών π.χ. της Ιατρικής ή της Νομικής Σχολής. Και είναι γνωστές ακόμα οι προσπάθειες για διατήρηση ή τροποποίηση της λειτουργίας των ΑΕΙ, η οποία, όμως, να εξασφαλίζει τον έλεγχο στις πολιτικές δυνάμεις της εξουσίας και τις ηγετικές δυνάμεις στο χώρο των καθηγητών.

Η κυβέρνηση έπρεπε να γνωρίζει ότι η μεταρρύθμιση στα ΑΕΙ δεν είναι μόνο ζήτημα ενός νόμου ή προσπάθεια αντίστοιχα από μέρους της για έλεγχο της λειτουργίας των ΑΕΙ. Είναι και ζήτημα συσχετισμού πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων, απόψεων, αντιλήψεων και πρακτικών που συγκρούονται καθημερινά. Θέμα μαζικού κινήματος, άποψης και αντίληψης για τη λειτουργία και τη θέση του Πανεπιστημίου στην ελληνική κοινωνία.

Η επιλογή της κυβέρνησης, όταν ψήφισε το νόμο, παρά τις διατυπωμένες επιφυλάξεις φορέων της πανεπιστημιακής κοινότητας (ΕΔΠ - ΕΦΕΕ - δημοκρατικών καθηγητών) και παρά ορισμένες αντιρρήσεις από πολιτικές δυνάμεις (ΚΚΕ εσ. - ΚΚΕ), στηρίχθηκε κυρίως στην, πραγματική, ανάγκη ψήφισης του νέου νόμου και στην μη ομολογούμενη, αλλά ορατή πρόθεση ελέγχου της λειτουργίας των ΑΕΙ. Η επιλογή όμως αυτή παρέκαμπε τις προϋποθέσεις στήριξης της συνολικής προσπάθειας εκδημοκρατισμού των ΑΕΙ. Προσέβλεπε, για την εφαρμογή του νόμου, σε μία άτυπη συμφωνία των κομμάτων, η οποία θα στηριζόταν στα ιδιαίτερα συμφέροντα του καθενός και θα δημιουργούσε τη «δημοκρατική ενότητα», για την «αλλαγή» στα ΑΕΙ. Ο έλεγχος όμως των ΑΕΙ δεν δημιουργεί αυτόματα και τις προϋποθέσεις για την αλλαγή της συμμετοχής λειτουργίας τους π.χ. την αλλαγή στη διαδικασία παραγωγής της γνώσης, τη λειτουργία του τομέα, τη συμμετοχή των φοιτητών, την αλλαγή των σχέσεων διδασκόντων - διδασκόμενων. Και απ' αυτή την άποψη και κυρίως από την όλη διαδικασία εφαρμογής του νόμου, η κυβέρνηση πρέπει

να αντλήσει ορισμένα διδάγματα. Γιατί η αντίδραση της συγκλήτου του Πανεπιστημίου της Αθήνας δεν είναι η μόνη και ακόμη, γιατί η ουσιαστική αλλαγή της λειτουργίας του Πανεπιστημίου απαιτεί μία διαφορετική πολιτική και πρακτική απ' αυτή, που μέχρι τώρα έχει η κυβέρνηση.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ (2)

Μερικοί υποστηρίζουν ότι οι καθηγητές δεν διδάσκουν σωστά με το σημερινό καθεστώς των ΑΕΙ. Δεν ξέρουμε πραγματικά αν αυτό ισχύει και για τους καθηγητές που υποστήριξαν την προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Αγνωστούμε δηλαδή αν ο κ. Βαρώνος είναι καλός δάσκαλος της φαρμακολογίας ή ο κ. Βουζίκας του Οικογενειακού Δικαίου. Το σίγουρο πάντως είναι ότι διδάσκουν πολύ καλά ιστορία.

Γιατί ανάμεσα στους καθηγητές της προσφυγής φιγουράρουν ορισμένα από τα πιο γνωστά ονόματα καθηγητών που κατηγορήθηκαν παλιότερα από τους φοιτητές για συνεργασία με το δικτατορικό καθεστώς. Πρόκειται για τον κ. Βαρώνο (ο οποίος είχε τιμωρηθεί με προσωρινή απόλυση λόγω συνεργασίας με την χούντα), τον κ. Παυλόπουλο της Νομικής, τον Βουζίκα που ήταν πρόεδρος του πειθαρχικού επί δικτατορίας, κ.ά.

Για την απομάκρυνση λοιπόν όλων των παραπάνω κυρίως από τα ΑΕΙ, είχαν δοθεί μακρόχρονοι φοιτητικοί αγώνες, που δυστυχώς δεν καρποφόρησαν. Η αποτυχία τους, υπήρξε μια σοβαρή αιτία για την κρίση του φοιτητικού κινήματος και τη σημερινή του ανυπαρξία, γεγονός που διευκολύνει τις αντιδραστικές κινήσεις και κάνει να φαίνονται γελοίες οι σημερινές εκκλήσεις για «αποφασιστική απάντηση των φοιτητών» κτλ. Εκτός όμως απ' αυτό, είναι γνωστό ότι οι καθηγητές αυτοί διατηρήθηκαν στις θέσεις τους, επειδή κάποιες φοιτητικές παρατάξεις θεωρούσαν τότε ότι το «κύριο είναι ο εκδημοκρατισμός των ΑΕΙ κι όχι το κυνήγι των προσώπων». Πρόκειται κυρίως για την ΚΝΕ αλλά και τη ν. ΠΑΣΟΚ που ανέχθηκε την επιστροφή τους προς όφελος του «εκδημοκρατισμού», τον οποίο τώρα σαμποτάρουν όπως είναι φυσικό οι όχι και τόσο φανατικοί υπέρμαχοι της δημοκρατίας.

Ο σκοπός μας δεν είναι βέβαια να δώσουμε κι εμείς μαθήματα ιστορίας. Άλλο είναι το πρόβλημα: οι υποχωρήσεις στο όνομα του —κακώς εννοούμενου— συσχετισμού και η διατήρηση χουντικών σε κρίσιμα πόστα, κάποτε καταλήγουν «μπούμεραγκ» στους εμπνευστές τους. Μήπως αυτό δεν είναι χρήσιμο ιστορικό συμπέρασμα που διατηρεί και σήμερα την αξία του για μια σειρά από «πρόσωπα και πράγματα» της δημόσιας ζωής και της κυβερνητικής πολιτικής;

ΓΙΑΤΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΕΙ ΤΟΝ ΧΟΥΝΤΙΚΟ ΚΟΥΤΣΟΥΜΗ;

Απακαλυπτική είναι η επιστολή Ελλήνων της Αιγυπτιακής παροικίας, που δημοσιεύουμε παρακάτω. Πρόκειται για τη χρηματοδότηση από τη σημερινή κυβέρνηση, της φυλλάδας που εκδίδει στην Αίγυπτο, ο διαβόητος χουντικός Ντ. Κουτσούμης. Ο γνωστός αρθρογράφος της «Αυριανής» συνεχίζει να επιδίδεται μανιωδώς στα γνώριμα χόμπυ

Ο ΦΩΤΗΛΑΣ (ΣΕ ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ) ΣΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ

«Επιμένει στο ΑΝΤΙ ο κ. Παπουτσάκης. Επιμένει ενώ ξέρει ότι ο Φωτήλας είναι καθ' οδόν προς την Ιαπωνία».

Με αυτή τη φράση, ο υφυπουργός Τύπου κ. Μαρούδας, ανακοίνωσε την απομάκρυνση του κ. Φωτήλα από τις διαπραγματεύσεις για τις βάσεις και επιβεβαίωσε έμμεσα τις καταγγελίες του ΑΝΤΙ, για τη συμμετοχή του χουντικού καταδότη στην ελληνική διαπραγματευτική αντιπροσωπεία.

Αποδεικνύεται λοιπόν ότι ο κ. Φωτήλας δεν... έψηνε τους καφέδες, όπως λίγο - πολύ ισχυρίστηκε ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Καψής στο γράμμα του που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο (τχ. 219) του ΑΝΤΙ.

Άλλοι όμως υποστηρίζουν ότι τους ... έψη-

νε τόσο καλά ώστε οι αξιωματούχοι του Υπουργείου Εξωτερικών του έδωσαν και προαγωγή. Γιατί ο Φωτήλας μετατέθηκε από την Διεύθυνση Ελληνο-Αμερικανικών υποθέσεων όπου υπηρετούσε σαν σύμβουλος Α', στο Τόκιο, σαν επιτετραμμένος στην ελληνική Πρεσβεία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τους 5 διπλωμάτες της παραπάνω Διεύθυνσης, —σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες— μετατέθηκαν οι 4, μεταξύ των οποίων ο κ. Φωτήλας, ένας γραμματέας Α και δύο γραμματείς Γ (αποδεικνύεται λοιπόν ότι ο Φωτήλας είχε και καλή θέση), ενώ μένει μόνο ο επικεφαλής πρέσβυς κ. Κ. Ζέππος.

Αυτοί που υποστηρίζουν ότι πρόκειται περί προαγωγής, θυμίζουν ότι σύντομα θα συνταξιοδοτηθεί ο σημερινός πρέσβυς στο Τόκιο κ. Κατσαμπής, και χρέη πρέσβεως θα εκτελεί ο

Φωτήλας. Άλλοι πάλι τονίζουν ότι παρ' ότι το Τόκιο είναι το καλύτερο πόστο της περιοχής, η μετάθεση στην Ασία θεωρείται γενικά δυσμενής.

Το σίγουρο πάντως είναι ότι πρόκειται για την έναρξη ενός ψυχολογικού πολέμου κατά του Φωτήλα, ο οποίος λόγω ελλείψεως Ελλήνων στο Τόκιο, θα πλήξει, μιας και δεν θα μπορεί να ασχολείται με τα συμπαθή καταδοτικά του χόμπυ (εκτός κι αν διευρύνει διεισθώς τις δραστηριότητές του). Έτσι από πολλούς η έναρξη του ψυχολογικού πολέμου, με τη μετάθεση - προαγωγή, αποδίδεται στον άλλοτε διώκτη —σήμερα υφυπουργό Εξωτερικών— κ. Παπούλια, ο οποίος το 1977 ζήτησε, με ερώτησή του στη Βουλή, την απομάκρυνση του Φωτήλα από τις διπλωματικές υπηρεσίες της χώρας...

του, στο κάρφωμα και τους εκβιασμούς των Ελλήνων παροίκων, και στην υπονόμευση των διακρατικών σχέσεων Ελλάδας - Αιγύπτου. Ίσως για αντάλλαγμα η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, τοποθέτησε τον γιο του Ακόλουθο Τύπου στην Πρεσβεία του Καΐρου. Αλλά περισσότερα για την υπόθεση —στην οποία θα χρειασθεί να επανέλθουμε— στο γράμμα που ακολουθεί:

Μας δημιουργεί ερωτηματικά για ποιούς λόγους συνεχίζεται η άμεση ή έμμεση επιχορήγηση από κονδύλια του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδος ή άλλης Δημόσιας υπηρεσίας (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος), προς το φασιστικό κι ανθελληνικό έντυπο των 200 φύλλων ημερησίως, «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» της Αλεξάνδρειας, όπως γινόταν επί χούντας, και επί «Νέας Δημοκρατίας», όταν η κυβέρνηση της Αλλαγής γνωρίζει πολύ καλά πως ιδιοκτήτης και τηλεκατευθύνων αρχισυντάκτης, είναι ο διαβόητος Ντ. Κουτσούμης.

Ο δοσίλογος, που με τις εμμετικές επιστολές του και τα γλοιώδη άρθρα του κομπάζει για τις —μοναδικές και με ιδιαίτερη αφοσίωση— υπηρεσίες του στην 21η Απριλίου και συνιστούσε στους ανθρώπους της χούντας «να εκτοπίζονται οι κακοί Έλληνες που δηλητηριάζουν την ... «εθνική αναδημιουργία»».

Ο καταδότης των προοδευτικών παροίκων που στα γεγονότα της Λάρνακας αποκαλούσε «ήρωες», τους Αιγύπτιους στρατιώτες και «προδότες» τους Κύπριους και τον πρόεδρο Κυπριανού, καθύβριζε κατηχητικά τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου γιατί επέκρινε την αμερικανοδουλη πολιτική του Σαντάτ και τον αρχηγό της ΕΔΕΚ Βάσο Λυσσαρίδη, που τον αποκαλούσε πληρωμένο όργανο του Καντάφι, αποθρασύνθηκε κι ξεδιάντροπα ζητάει να διορισθεί ... άκουσον, άκουσον ... πρέσβης στο Κάιρο διπλωματικός, δηλαδή, εκπρόσωπος της Αλλαγής.

Το υποκείμενο αυτό που πειδίδει δεν του ... αρέσει ο εκλεγμένος πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξάνδρειας καλεί τις Αιγυπτιακές Αρχές —Τεράστιο Εθνικό Έγκλημα— να θέσουν κάτω από το δικό τους έλεγχο και διοίκηση την περιουσία της ελληνικής παροικίας.

Είναι αυτός που ρίχνει λάδι στη φωτιά κι επιδιώκει να φουντώσει την ένταση στις ελληνο-αιγυπτιακές σχέσεις και καρφώνει αδιάστατα Έλληνες παροίκους στην Αιγυπτιακή Ασφάλεια.

Ο άνθρωπος που είναι γνωστό πως εξαγοράζεται με ένα πεντόλιρο Αιγυπτιακό και με τους εκβιασμούς του και τις τράκες του έχει κάνει τις ελληνικές παροικίες να γογγύσουν, κατάφερε να διορίσει το γιο του, Ακόλουθο Τύπου στην Ελληνική Πρεσβεία Καΐρου και τα κατάφερε, όχι βέβαια από την κυβέρνηση των τροφίμων συνταγματάρχων του Κορνδαλλού, ούτε από την κυβέρνηση της Ν.Δ. αλλά από την κυβέρνηση της Αλλαγής, την κυβέρνηση του λαού...

Από τις προσπάθειες να εκπορθηθεί ακόμη κι η Ελληνική Πρεσβεία στο Κάιρο από το ύποπτο αυτό υποκείμενο με το διορισμό του γιού του Γιώργου, που θα ανατινάξει τα απόρρητά της, αλλά και την υπόστασή της στον αέρα και θα διασπάσει και θα διαλύσει και την παροικία Καΐρου όπως τα κατάφερε στην Αλεξάνδρεια, είναι ανάστατοι οι Αιγυπτιώτες Έλληνες...

Κάτω από την επιστολή-καταγγελία αυτή, θα έμπαιναν οι υπογραφές χιλιάδων Ελλήνων παροίκων που όμως τρέμουν να μην πέσουν στα χέρια του Ντ. Κουτσούμη, τα ονόματά τους —που ασθμαίνουντας— θα βρει τρόπο να τους «καρφώσει» στους Αιγυπτίους.

Οι πιο θαρραλέοι υπογράφουν για την παροικία Β.Φ., Γ.Α., Η.Μπ., Ν.Γ., Ν.Φ., Κ.Β., Στ.Μ., Γ.Γ, Ι.Κ., Γ.Κ.

**ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
Η ΠΑΝΟΥΚΛΑ**

**ΕΛΕΥΘΕΡΟ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

**Κ' εσύ
καθε αυγη
με την**

ΑΥΓΗ

ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟΝ Α' ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΤΗΝΕΛΛΑ

Μικρά κι εμπαθή σχόλια του Η. Ευθυμιόπουλου ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Στο νόμο - πλαίσιο για το περιβάλλον που προτείνει το Υ.ΧΟΠ, εισάγεται η αρκετά ριζοσπαστική διάταξη περί αντικειμενικής, του ρυπαίνοντος, ευθύνης. Θα αναγνωρίζεται, δηλαδή, υπαιτιότητα του κατηγορούμενου για ρύπανση, ανεξάρτητα απ' την απόδοση του πταίσματος σε εξ αμελείας ενέργειες ή σε δόλιες προθέσεις. Κάτι τέτοιο, όμως, θα ήταν ασυμβίβαστο με τις σύγχρονες περί δικαίου αντιλήψεις, τονίζει σε συνέντευξή του στο «ΒΗΜΑ» ο Γ.Α. Μαγκάκης, υπουργός. Και φυσικά δεν πρόκειται να συμπεριληφθεί στο νέο νομοθέτημα που ετοιμάζει παράλληλα και το Υπ. Δικαιοσύνης για την προστασία του περιβάλλοντος. Εμείς απλώς θα προσθέσουμε πως η διαφωνία, όταν δεν οφείλεται σε κακή συνενόηση, είναι στοιχείο της δημοκρατίας.

LE PARADIS ARTIFICIEL

Τεχνητές λίμνες, γραφικούς καταρράκτες και υπαίθριες ψη-σταρίες υπόσχεται στους εκδρομείς του Σαββατοκύριακου το νέο σχέδιο αναμόρφωσης των «αναξιοποιητών», μέχρι σήμερα, αττικών δρυμών. Χαρούμενα αμαξάκια, τρένα ηλεκτρικά και καταπράσινες λεωφόροι θα μας μεταφέρουν σε τόπους τυποποιημένης αναψυχής και μαζικής κουλτούρας, μακριά απ' τους αφιλόξενους κι αγχογόνους χώρους της υποβαθμισμένης πόλης, μακριά απ' τη ρουτίνα του μεροκάματου. Αυτό μου θύμισε ένα παλιό ανέκδοτο: Μα τότε γιατί δεν φρόντισαν να χτίσουν τις πόλεις στην ύπαιθρο και στις εξοχές, ρωτά αφελές τέκνο τον πατέρα του.

Η ΥΠΟΔΟΜΗ

Σε πρόσφατη δημόσια συζήτηση περί πυρηνικών αντιδραστήρων, διάσημος σεισμολόγος πανεπιστημιακός, παρακάμπτοντας το κλασικό δίλημμα, ναι ή όχι στην πυρηνική ενέργεια, επρότεινε την αναβολή των αποφάσεων και την προετοιμασία της «υποδομής». Με τον τρόπο αυτό ελπίζει όπως ομολόγησε, και στη μετάγχιση κονδυλίων προς την περιοχή της εφαρμοσμένης έρευνας και δη της σεισμολογίας. Έτσι κοντά στο βασιλικό θα ποτίζεται κι η γλάστρα (με νερό βέβαια ραδιενεργό). Αλλιώς δεν υπάρχει άλλη λύση απ' το να περιμένουμε τον επόμενο σεισμό.

ΠΙΝΕΤΕ ΚΟΚΑ-ΚΟΛΑ

Μαζί με τα φυτοφάρμακα στο πιάτο σας, μαζί με τα εντομοκτόνα στο λάδι, μαζί με το κάδμιο και τον υδράργυρο στις κονσέρβες, μαζί με τον μόλυβδο στα μαρούλια, μαζί με άλλες ουσίες ων ουκ έστι αριθμός, μπορείτε τώρα ν' απολαύσετε και τον αμianto στο ποτήρι σας. Αρκεί το νερό που πίνετε να διατρέχει τους ευρύτατα διαδεδομένους αμιαντοσωλήνες, ελληνικής παραγωγής και προελεύσεως (τα προϊόντα αμιάντου κυκλοφορούν στην Ελλάδα χωρίς περιορισμούς και η βιομηχανία τους ανήκει στους επιθετικούς όπως λέγεται κλάδους). Και μία βιβλιογραφική λεπτομέρεια: υπολογισμοί έδειξαν ότι το 10% των θανάτων από καρκίνο στις ΗΠΑ την προσεχή δεκαετία, θα οφείλονται στον αμianto. Μαντέψατε το υπόλοιπο 90%!

ΠΟΙΟΣ ΡΥΠΑΙΝΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ;

Απογευματινή και ημερησία «συνάδελφος» συνεχίζει συνεχώς τη μάχη των ποσοστών. Έτσι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ευσυνείδητου δημοσιογράφου, η συμμετοχή του αυτοκινήτου στη συνολική ρύπανση δεν ξεπερνάει το 10%. Ξέχασε όμως ν' αναφέρει στον πομπώδη τίτλο του, ότι οι μετρήσεις στις οποίες αναφέρεται αφορούν μόνο το διοξείδιο του θείου και δη στην περιοχή Θεσσαλονίκης. Έξω τώρα από τις μικροπολιτικές σκοπιμότητες που είναι εύκολο να διαγνώσει κανείς σ' αυτούς τους χειρισμούς, φαίνεται πως η διαστροφή της πληροφορίας κατάντησε αθεράπευτος εθισμός και η «οικοπορνογραφία» προσδοφόρο σπορ, όπως θα 'λεγε κι ο Νίκος Μάργαρης.

ΚΑΙ ΟΛΙΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

● **Ανάμεσα στα μέτρα της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ για τη Μέση Εκπαίδευση περιλαμβάνεται και η εισαγωγή των μαθημάτων Κοινωνιολογίας και Οικονομίας. Τα μαθήματα θα διδάσκονται αντίστοιχα από φιλόλογους, θεολόγους και φυσικούς, φυσιογνώστες.**

Το ΑΝΤΙ δημοσιεύει στο σημερινό τεύχος του, μία χαρακτηριστική επιστολή του Πέτρου Βέτα, μέλους του Δ.Σ. της Εταιρείας Μελέτης Προβλημάτων Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης. Στην επιστολή θίγονται ορισμένα προβλήματα και φαίνεται με ποιο τρόπο αντιμετωπίζονται από τους αρμόδιους η εισαγωγή των νέων αυτών μαθημάτων στη Μέση Εκπαίδευση. Μια καλή αρχή φαίνεται πως θα εφαρμοστεί με την χειρότερη προχειρότητα!

Με την ευκαιρία της εισαγωγής των μαθημάτων της κοινωνιολογίας και της οικονομίας στη Μέση Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση —σαν προπαρασκευαστικών μαθημάτων για τις ανώτερες σχολές— σκόπιμο είναι να επισημανθεί και το ποιοι τελικά κρίθηκαν κατάλληλοι να τα διδάξουν.

Η κοινωνιολογία ανατέθηκε σε φιλόλογους και θεολόγους (μεταξύ των οποίων και κληρικοί!). Για την πολιτική οικονομία θεωρήθηκαν ειδικότεροι οι φυσικοί και οι φυσιογνώστες!

Οι πανεπιστήμονες πια φιλόλογοι κατακτούν άλλο ένα χωράφι στη Μέση Γενική για να το καλλιεργήσουν με μόνο εργαλείο το «πρόπλασμα» (μία φυλλάδα καταγραφής των απόψεων των «πατέρων» της κοινωνιολογίας, δάνειο κι αυτή από την Κυπριακή Μέση Εκπαίδευση) κι ένα δήμερο σεμινάριο για αμύητους, υπεραπλούστευσης, εκλαϊκευσης και ισοπέδωσης του κοινωνιολογικού προβληματισμού.

Ιερωμένοι, φορείς μιας ιδεολογίας και διαφωτιστές μιας κοσμοθεωρίας, καλούνται ν' αναπτύξουν στα σχολεία τον καταλυτικό ρόλο της θρησκείας, στον εφησυχασμό και την χειραγώγηση των μαζών! Και κρίνονται κατάλληλοι ν' αποσαφηνίσουν το κοινωνιολογικό υπόβαθρο της αυτοκτονίας, της αιμομιξίας και της εγκληματικότητας!

Φυσικοί και φυσιογνώστες προκρίνονται σαν οι μόνοι ενδεδειγμένοι να διδάξουν οικονομία στα Γενικά Λύκεια και παραμερίζονται βάνουσα τα πτυχία των πτυχιούχων 5 Οικονομικών Ανωτάτων Σχολών στην Ελλάδα!

Σ' ένα, κατ' επίφαση, «Σεμινάριο Κοινωνιολογίας» στην Πάντειο (22-26 Νοέμβρη), μπροστά σ' ένα κοινό αρμόδιο, στην πλειοψηφία του, για το γνωστικό αντικείμενο που του «εκχωρήθηκε» να διδάξει, οι υπεύθυνοι του ΥΠΕΠΘ, του ΚΕΜΕ, της ΟΛΜΕ και ορισμένοι επιστήμονες κοινωνιολόγοι, καθηγητές Α.Ε.Ι., νομιμοποίησαν με την παρουσία τους και τις προτάσεις τους το ετερόκλητο «σώμα» των παρευρισκομένων κι έδωσαν τις ευλογίες τους, αδιαφορώντας για την όποια πιθανή μονομέρεια ή διαστρέβλωση του κοινωνιολογικού στοχασμού, ήθελε προκύψει.

Σ' ένα χώρο που ζητήθηκαν από το ακροατήριο «τίποτε καλά βιβλία για να διαβάσουμε», «καμιά φωτοτυπία ακόμα για να βοηθηθούμε», «να μας στείλετε στο εξωτερικό μ' υποτροφία για να ειδικευτούμε» «γιατί δεν γίνεται μνεία της συμβολής του χριστιανισμού στο βοήθημα» και «πώς θα βαθμολογούμε τους μαθητές», η πολιτεία προώθησε πραξικοπηματικά και αναγνώρισε ταχυδακτυλουργικά, την «επικάλυψη» των ειδικοτήτων σαν το μόνο θεμιτό τρόπο διάδοσης γνώσεων που εισάγουν αυτά τα πρωτοεμφανιζόμενα μαθήματα. Παρόμοια, συμπτώματα παρουσίασε και το Σεμ. Πολ. Οικον. στη Μαράσλειο όπου ωστόσο γνωστοί καθηγητές της Οικονομίας (Καράγιωργας - Πετραλιάς) δεν δέχτηκαν να συμμετάσχουν. Κανείς και πουθενά δεν αναφέρθηκε σε «προσωρινότητα» αυτής της ανάθεσης, μέχρι την οριστική ρύθμιση του θέματος, ώστε ν' αποδοθεί δικαιοδικά το κάθε μάθημα στους μόνους αρμόδιους να το διδάξουν: την οικονομία στους πτυχιούχους ΑΒΣΠ, ΑΒΣΘ, ΑΣΟΕΕ, Οικονομικό Νομικής Αθηνών και Θεσσαλονίκης και την Κοινωνιολογία στους πτυχιούχους ΠΑΣΠΕ και ΔΔΠΕ της Νομικής.

Κανείς αρμόδιος δεν πρότεινε την χρησιμοποίηση των ήδη υπηρετούντων εκπαιδευτικών στη Μέση Τ.Ε.Ε. και στην Μέση Γενική (αφού πρόκειται για πτυχιούχους των παραπάνω ανώτατων σχολών με πτυχίο παιδαγωγικών σπουδών) έως ότου καθιερωθούν και νομοθετικά νέοι κλάδοι εκπαιδευτικών στη Μέση Γενική Εκπαίδευση.

Γιατί αν το ΥΠΕΠΘ ισχυριστεί ότι είναι μεγάλο το υλικό κόστος μιας τέτοιας ορθολογικής ανάθεσης διδασκαλίας, στους, σε ύλη και αρμοδιότητα, ενδεδειγμένους, τότε θα αντιπαραθέσουμε ότι το ηθικό κόστος από μία ελλιπή, κοινότυπη κι ακρωτηριασμένη νορθόλογη διδασκαλία είναι ανυπέρβλητο, και οι ζημιές που θα προκληθούν δεν κοστολογούνται. Και επιπρόσθετα τα αδικήματα που βαρύνουν όσους επιχειρούν να οικοδομήσουν με τα «μη ενδεδειγμένα υλικά» δεν παραγράφονται.

Το θέμα όμως παρουσιάζεται πρόσφορο και για μία παραπέρα πολιτική ανάλυση:

α. Διαπιστώνεται μια ευνοϊκή στάση απέναντι στους ήδη διορισμένους-εργαζόμενους, που με τις νέες αναθέσεις, ισχυροποιούν περισσότερο τη θέση τους, ενώ παραγκωνίζονται και αποδυναμώνονται οι μεγάλες μάζες των άνεργων αδιόριστων πτυχιούχων, σε μια εποχή μάλιστα οικονομικής κρίσης και έξαρσης της ανεργίας στη χώρα μας.

β. Προβληματίζει έντονα το γεγονός, ότι αφού αφηφήθηκε υπεροπτικά, η αντίδραση τόσων χιλιάδων ενδιαφερόμενων και πάρθηκαν πραξικοπηματικές αποφάσεις για ένα τομέα που δικαιοδικά τους ανήκει, πως μπορεί στο μέλλον να εμπνεύσει αξιοπιστία η πολιτεία σε μικρότερες κατηγορίες ατόμων, ότι θα γίνουν σεβαστά τα αιτήματά τους, αφού θα λογίζονται σα μειονότητες και μία ύστερη εκλογίκευση, θα αποκαθιστά και θα νομιμοποιεί την ιστορική αναγκαιότητα της θυσίας των δικαίων διεκδικησών τους. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Μετά την

«ΑΛΛΗ ΕΠΤΑΕΤΙΑ»

σε λίγες μέρες
κυκλοφορεί

«Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ»

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ
ΓΙΑΝΝΗ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

με σκίτσα

του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

(Οκτώβρης 1981 - Οκτώβρης 1982)

ΕΚΔΟΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 - Αθήνα

Τηλ. 72.29.237

ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΜΕΤΑΘΕΣΗ. Η γνωστότερη έννοια της λέξης είναι η μετακίνηση ενός υπαλλήλου από τη θέση που είχε σε μια άλλη ομοιόβαθμη. Όταν η θέση που περιμένει την υπάλληλο βρίσκεται σε τόπο ταπεινό, μακρινό και ανεπιθύμητο — άγονη γραμμή κτλ. — η μετάθεση παρατσουκλάζεται φύσημα. Στην ψυχολογική μετάθεση λέγεται η τοποθέτηση ενός αντικειμένου που μπορεί να αποτελέσει προσιτό στόχο — αγάπης ή μίσους — στη θέση ενός άλλου που είναι απαγορευτικό για τέτοιες εξωτερικές. Επειδή δεν μπορώ να τα πω στην πεθερά, τα λέω στη νύφη. Επειδή ο κ. Στέφανος Τσαπάρας — βουλευτής Θεσσαλονίκης του ΠΑΣΟΚ — δεν μπορεί να τα πει στο ΠΑΣΟΚ, τα λέει — από την «Ελευθεροτυπία» — «Στους Ισπανούς σοσιαλιστές του Γκονζάλες». Είναι ανεπιτρεπτό στον κ. Τσαπάρα να γράψει για την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ ότι π.χ.:

Ζορίζεται τώρα γιατί υποσχέθηκε προεκλογικά στο λαό της «Παναγιάς τα μάτια».

Του είναι όμως επιτρεπτό να γράψει για την ηγεσία των Ισπανών σοσιαλιστών σε σύγκριση με εκείνη ... των Γάλλων:

«Για την Ισπανία εύλογα υπάρχουν πολλαπλές δυσκολίες σε σχέση με τις γαλλικές που πρέπει άμεσα να αντιμετωπισθούν, έχει όμως το πλεονέκτημα ο σοσιαλιστής ηγέτης ότι δεν υποσχέθηκε πολλά...».

Είναι ανεπιτρεπτό στο κ. Τσαπάρα να γράψει ότι πικράθηκε πολύ που τον

«έχασαν» — γιατί προτίμησαν κάποια παιδαρέλια — και στην πρώτη πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και στην αναδομημένη. Του είναι όμως επιτρεπτό να γράψει — 10 μέρες πριν σχηματισθεί η κυβέρνηση Γκονζάλες — ότι:

«Το σύνολο του ισπανικού λαού και όλων των προοδευτικών δυνάμεων του κόσμου πιστεύουν ότι τα κέντρα λήψης αποφάσεων και τα κλειδιά της κυβέρνησης του θα δοθούν στα χέρια παλιών και δοκιμασμένων αγωνιστών».

Ο κ. Στέφανος Τσαπάρας δεν είναι μόνο παλιός και δοκιμασμένος αγωνιστής. Είναι επίσης παλιός και δοκιμασμένος πολιτικός προφήτης. Το εξομολογείται στο ίδιο άρθρο:

«Παράξενα αλλά και με μια δόση ειρωνείας αντιμετωπίστηκε από τους συγκρατούμενους στα χρόνια της δικτατορίας, ο υποφαινόμενος όταν έκανε μια προειδοποίηση ότι την επόμενη δεκαετία στη Μεσογειακή Ευρώπη (στο πέταλο της Μεσογείου) θα υπερισχύσει ο σοσιαλισμός».

Προτείνω τον κ. Τσαπάρα για υφυπουργό Προφητειών και Προειδοποιήσεων.

ΜΑΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ. Η παλαιοκομμουνιστική άποψη — και όχι μόνο αυτή, αλλά και πλείστες όσες άλλες — θέλει το μαζικό κίνημα μακριά χέρι του κόμματος. Η ευρωκομμουνιστική άποψη αντιπροτείνει την αυτονομία του, χωρίς να αντιπαρέχει υποκατάστατο εξωστρεφές και μόνιμο αντικείμενο ενδιαφέροντας στις ΚΟΒες ώστε να μην

τρώνε τις σάρκες τους. Νόμιζα πως τρίτη άποψη για το μαζικό κίνημα δεν θα υπήρχε. Νόμιζα μέχρι που αγόρασα — αγανακτισμένος από το βρίσιμο που πατούσε μια ευάριθμη ομάδα ΚΝΙτών στον πωλητή της μπροστά στο Πολυτεχνείο — και διάβασα στην έγκυρη Τροτσκιστική Σοσιαλιστική Αλλαγή (φ.666) την «Πάλη για την οικοδόμηση επαναστατικής ηγεσίας στους μαθητές».

Το πράγμα είναι απλό όσο δεν φαντάζεστε:

«Τέλος ο σ. Στράτος Α. έκανε την εισήγηση στο θέμα του ανεξάρτητου μαθητικού συνδικαλισμού και της οικοδόμησης της Σοσιαλιστικής Μαθητικής Παράταξης σε μαζική ηγεσία μέσα στους μαθητές».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ. Όταν πριν λίγους μήνες ψηφίζονταν στη Βουλή ο νόμος — πλαίσιο για τα ΑΕΙ — 1268, η κυβέρνηση υποχώρησε στην πίεση των τότε καθηγητών — που ο νέος νόμος μετονόμασε σε καθηγητές Α — και δεν μετονόμασε τους τότε επιμελητές σε καθηγητές Δ αλλά σε «λέκτορες». Τελευταίες εξελίξεις: Η πλειοψηφία των συγκλητικών του Πανεπιστημίου Αθηνών προσφεύγει στο Συμβούλιο Επικρατείας, εναντίον του νόμου 1268/82. Ισχυρίζεται ότι με τη σημερινή σύνθεση του διδακτικού προσωπικού των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων οι μη καθηγητές — οι λέκτορες — έχουν πολύ μεγαλύτερη ισχύ από τους καθηγητές στην εκλογή των προέδρων των

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι

Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ — ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Μία σύνοψη των αναζητήσεων και της προβληματικής του ΝΙΚΟΥ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ στο μαρξισμό, τη σύγχρονη φιλοσοφία, τη θεωρία του κράτους και τον ευρωκομμουνισμό. Τα περιεχόμενα του βιβλίου:

Πορεία προς έναν προβληματικό ευρωκομμουνισμό • Γκράμσι: Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ - Προλεγόμενα στη μελέτη για την ηγεμονία στο Κράτος • Το Κράτος του κεφαλαίου • Για το πρόβλημα της εξουσίας • Η κρίση των πολιτικών κομμάτων

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

τημάτων και των κοσμητόρων.

Οι καημένοι, οι αδικημένοι
καθηγητές...

Πού —για να λέμε του στραβού το
δίκιο— τα αλλοτινά τους μεγαλεία.
Τότε στην παντοκρατορία τους. Όταν
τα κανόνιζαν σε στενό κύκλο...

Διαδικασία εκλογής καθηγητή στο
Πανεπιστήμιο Αθηνών την παλιά καλή
εποχή. Η συνεδρίαση των καθηγητών
—δηλαδή των εκλεκτόρων— της
σχολής έχει προσδιορισθεί. Λίγες μέρες
νωρίτερα υφηγητής υποψήφιος για την
έδρα επισκέπτεται τον νεότερο
—χθεσινό επίσης υφηγητή— των
καθηγητών. Ο υποψήφιος και
επισκέπτης είχε τον αέρα του φίλου.
Είχε βοηθήσει πριν λίγους μήνες στην
εκλογή του νεόκοπου καθηγητή. Ο
καθηγητής δηλώνει κυνικά στον
επισκέπτη του πως δεν θα τον ψηφίσει.
Ο επισκέπτης ξαφνιάζεται. Ο
επισκέπτης αγριεύει. Ο επισκέπτης
ξεσπά:

— Δεν θα με ψηφίσεις; Είπες ότι δεν θα
με ψηφίσεις; Δεν θα ψηφίσεις εμένα που
με παρακαλούσες να παρακαλέσω τον
γκόμενο της πεθεράς μου να σε ψηφίσει;

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΙΕΣ

- «Έξω για πάντα από το ΝΑΤΟ Τ.Ο.
ΠΑΣΟΚ Γλυκών Νερών»
(Αυτονομημένο (;) πάνω της πρόσφατης
πορείας του Πολυτεχνείου)
- «Δικαιοσύνη-Ψωμί-Δουλειά»
(Σύνθημα των Χονδρεμπόρων της
Κεντρικής Λαχαναγοράς του Ρέντη
στην πορεία τους στο Καστρί)
- «Κίνημα για να προστατεύσει τα
συμφέροντα κατόχων ιδιωτικών
αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών ιδρύθηκε
από ιδιοκτήτες ΙΧ. Ονομάζεται Κίνημα
Ιδιοκτητών Αυτοκινήτων Με Αρχές

ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Οι νεωτερικοί

ποιητές

του μεσοπολέμου

από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

Σοσιαλιστικές (ΚΙΑΜΑΣ) και έχει
εγγράψει από την 1η Δεκεμβρίου 1000
μέλη. Οι στόχοι του ΚΙΑΜΑΣ είναι
πολιτικοί όπως ανέφερε στην
«Καθημερινή» ο προσωρινός πρόεδρος
του κ. Γρηγόρης Ταβαντζόπουλος,
βιοτέχνης»

(Είδηση στην «Καθημερινή» της
περασμένης Κυριακής)

- «Η έναρξη των αγώνων ήταν πολύ
πανηγυρική και πανέμορφη» (Δελτίο
ειδήσεων ΕΡΤ)
- «Αύριο χωρίς δακτύλιο» (Τίτλος
από την «Ελευθεροτυπία»)

Ένα γράμμα

Κύριε Δακτυλιδόστομε,

Ούτε συ ούτε οι άλλοι επώνυμοι ή
ψευδώνυμοι καλαμαράδες, βιογράφοι και
σχολιαστές που έγραψαν για τον Λεονίντ
Μπρέζνιεφ ασχολήθηκαν με το
εκπληκτικό Βραβείο Λένιν για την
Λογοτεχνία με το οποίο τιμήθηκε πριν
ένα δύο χρόνια ο μακαρίτης. Νομίζω
πως δεν είναι άσκοπο να υπομνησθεί ότι
οι ημέτεροι ποιητές της επανάστασης
Βάρναλης και Ρίτσος είναι Λενινίστες
απλώς και μόνον της Ειρήνης.

Για την απονομή του Λένιν
Λογοτεχνίας στον Μπρέζνιεφ είχε γράψει
προ καιρού, ο Κορνήλιος Καστοριάδης
στο βιβλίο του «Μπροστά στον
πόλεμο»: «Ποιά είναι η διαφορά ανάμεσα
στον Καλιγούλα, ο οποίος αναγόρευσε
ύπατο το άλογό του, και τον Μπρέζνιεφ
που έβαλε να του απονέμουν το βραβείο
Λένιν της λογοτεχνίας; Είναι ότι ο
Καλιγούλας ήταν τρελός και οι Ρωμαίοι
το ήξεραν. Ο Μπρέζνιεφ δεν είναι τρελός
και οι Ρώσοι το ξέρουν».

Με άδολους χαιρετισμούς
Ευτύχιος Καμψαυχένογλου

Το βιβλίο-έκπληξη!

Μ' αυτό το βιβλίο επανεμφανί-
στηκε ο συγγραφέας, που 'χε κι
άλλοτε κάνει εντύπωση στους
κύκλους των γραμμάτων με τη
ρωμαλέα παρουσία του.

ΛΕΩΝΙΔΑ ΡΗΓΑ
ΕΝΑ
ΜΙΚΡΟ ΣΥΜΠΑΝ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Α/φών ΤΟΛΙΑΗ
Σόλωνος 71, τηλ. 36.11.318
ΑΘΗΝΑ

Θα την βρείτε στα κεντρικά
περίπτερα και βιβλιοπωλεία

Κεντρική Διάθεση:
Μενάνδρου 50

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κομμούνα - Αντιπαραθέσεις 2
ΒΙΑΤΣΕΣΛΑΒ ΣΥΣΣΟΪΕΦ

Ή ζωή έγινε καλύτερη

Ή καθημερινή ζωή στη Ρωσία, ή
καταπίεση, τά στρατόπεδα, ή ύπο-
κρισία της Δύσης, δοσμένα από
ένα μεγάλο σκιτσογράφο που ζει
παράνομα στη Ρωσία.

«Κομμούνα» - Σουλίου 9
τηλ. 3602.644

Κομμούνα - Θεωρία 3
Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

Ή μικρομεσαία
δημοκρατία

Τό «παράδοξο» μιας χώρας του
καπιταλιστικού κόσμου με διατή-
ρηση και επέμβαση των μικρομε-
σαίων στρωμάτων, μέχρι και την
έξουσία. Οί αντιφάσεις και τά όρια
του ΠΑΣΟΚ. Πραγματικότητες και
προοπτικές της ελληνικής κοινω-
νίας.

«Κομμούνα» - Σουλίου 9
τηλ. 3602.644

Αποχαιρετισμός στο μετρό

του Σπύρου Καβουνίδη

Τα μέτρα εξαγγέλθηκαν πανηγυρικά. Κόμβοι, ανισόπεδες διαβάσεις, λεωφόροι ταχείας κυκλοφορίας (ο τίτλος κρύβει και μια επιθυμία όχι αναγκαστικά ρεαλιστική), περιφερειακές λεωφόροι εσωτερικές και εξωτερικές και άλλα πολλά και καλά. Όμως, τα μέτρα δεν έχουν μετρό. Με δυο λόγια, ως και το 1987 το μετρό δεν πρόκειται ν' αρχίσει να κατασκευάζεται. Ίσως, αν δοθούν οι αναγκαίες πιστώσεις να συνεχίσει να μελετιέται.

Μήπως λοιπόν η μελέτη σκοπιμότητας έβγαλε ότι δεν συμφέρει; Αντιθέτως έχει βγάλει ότι συμφέρει. Μάλιστα το πράγμα έχει προχωρήσει πολύ πιο πέρα κι έχουν τελειώσει ήδη και οι προμελέτες. Κι αν μπορεί να υπάρχει κάποια αμφιβολία για τη «γραμμή Α» (Β. Σοφίας, Μεσογείων κτλ.) κανείς δεν αμφισβητεί τη χρησιμότητα της «γραμμής Β» (Σεπόλια - Ομόνοια - Σύνταγμα - Δάφνη).

Μήπως η αναστάτωση της Αθήνας κατά τη διάρκεια της κατασκευής θα είναι απαγορευτική; Μα πρώτα - πρώτα, κανείς δεν είπε ότι ματαιώνεται τελειωτικά, οι δέ συνθήκες κυκλοφορίας δεν θα 'ναι σ' όλο το μήκος της γραμμής αλλά θα περιορίζεται γύρω από τ' απαραίτητα πηγάδια. Και εκεί που θα γίνει με ανοιχτή εκσκαφή, το πολύ ν' αποκλειστεί για κάποιο διάστημα μια λωρίδα της οδού και μέρος του πεζοδρομίου - πράγμα που γίνεται συχνά και σήμερα χωρίς λόγο.

Για να φτάσει κανείς από κάποιο προάστιο ή γειτονιά στο κέντρο της Αθήνας με λεωφορείο, κινείται με μέσο όρο 10 χιλ./ώρα. Με το μετρό θα μπορεί να κινείται με 30 χιλ./ώρα. Προφανώς δε, σημαντική θα

είναι και η ελάφρυνση της κυκλοφορίας από τη μείωση χρήσης των Ι.Χ. και των ταξί. Αυτός ο χρόνος που σήμερα χάνεται δεν μετράει οικονομικά; Υποστηρίζουν ορισμένοι βέβαια ότι, είτε έρχονται πιο γρήγορα στο κέντρο οι δημόσιοι υπάλληλοι είτε όχι, εξίσου αντιπαραγωγικοί θα είναι. Αυτό έχει μια δόση αλήθειας αν και υπάρχει ασφαλώς μια μειοψηφία δημόσιων υπαλλήλων που είναι αποδοτικοί. Πέρα όμως και από αυτούς υπάρχουν όλοι οι άλλοι που είτε δουλεύουν είτε επισκέπτονται το κέντρο για δουλειά. Τον χρόνο αυτών των ανθρώπων δεν τον μετράει κανείς; Και το άγχος που προκαλείται σήμερα στον κόσμο είτε μεταφέρεται με τη συγκοινωνία είτε με το δικό του μέσο δεν υπολογίζεται; Εδώ κινδυνεύουμε να γίνουμε πόλη νευρασθενών.

Είναι πια κοινή συνείδηση ότι το τεράστιο πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν λύνεται με ευχολόγια ή ημίμετρα, και βέβαια δεν λύνεται από την μια μέρα στην άλλη. Απαιτείται, όλοι το παραδέχονται, μια μακροχρόνια πολιτική αντιρρύπανσης για να φτάσουμε σε μια ανεκτή κατάσταση. Τα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων με τις διάφορες αριθμητικές σπαζοκεφαλιές ασφαλώς δεν είναι παρά προσωρινά μέτρα έκτακτου, βραχυχρόνιου χαρακτήρα. Γιατί και μακροχρόνια να ισχύσουν δεν μπορεί κανείς να υπολογίζει στη σχετική ανοχή του κοινού παρά μόνο αν υπάρξουν ουσιαστικές εναλλακτικές λύσεις προσπέλασης στο κέντρο της Αθήνας. Το μετρό είναι από τις πιο σημαντικές εναλλακτικές λύσεις. Και πάντως στο Μόναχο, χωρίς περιορισμούς στην κυκλοφορία των αυτοκινήτων, η λειτουργία μετρό επέφερε μείωση στους διάφορους ρυπαντές που προέρχονται από τη βενζίνη της τάξεως του 20% έως 35%. Για εδω τί προβλέψεις κάνουν οι ειδικοί; Είναι ή δεν είναι η κατασκευή του μετρό μια από τις βασικές συνιστώσες μιας μεσοπρόθεσμης πολιτικής αντιρρύπανσης;

Υπάρχει φυσικά το πρόβλημα του κόστους. Σε 30 δισεκατομμύρια δραχμές, σε τιμές 1982, υπολογίζεται το κόστος της

κατασκευής της γραμμής Β με όλα τα σχετικά παράπλευρα έργα (σταθμοί, αμαξοστάσια κτλ.). Δεν είναι βέβαια μικρό το νούμερο. Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί όμως και απαγορευτικό με τα σημερινά ελληνικά δεδομένα.

Το πρόβλημα με το μετρό είναι ότι η απόδοση της επένδυσης πολιτικά και οικονομικά δεν είναι άμεση. Θέλω να πιστεύω ότι η πολιτική απόδοση δεν είναι κριτήριο που χρησιμοποιήθηκε για την παραπομπή της κατασκευής του μετρό στις καλές δέδες κάποιου επομένου (ή μεθεπομένου;) πενταετούς. Και σίγουρα δεν πρόκειται να το χρησιμοποιήσει κανείς σαν επιχείρημα. Το επιχείρημα της μη άμεσης οικονομικής απόδοσης έχει μια βάση. Και έτσι προτιμώνται επενδύσεις που υποτίθεται πως έχουν μια πιο άμεση απόδοση. Γίνονται δε αυτές με την υπάρχουσα υποδομή, την παλιά με τα κατά καιρούς μπαλώματα. Όμως, πόσο αποδοτικές μπορεί να είναι οι επενδύσεις όταν η υποδομή σε συγκοινωνίες, επικοινωνίες και τόσα άλλα χωλαίνει. Δίνουμε κίνητρα για να ανοίξουν νέες επιχειρήσεις και δεν μπορούμε να τους δώσουμε ένα τηλέφωνο. Πώς θα κάνουν τη δουλειά τους; Με φωτιές στις κορυφές των λόφων και των πολυκατοικιών; Θέλουμε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και για νά 'λθει κανείς στο κέντρο να κάνει μια δουλειά μισής ώρας και να ξαναγυρίσει θέλει τρεις ώρες.

Η κατάσταση πιστεύω είναι πολύ σοβαρή και δεν σγκώνει ούτε αστειότητες υπό μορφή ειδυλλιακών σκίτσων της Πανεπιστημίου ως πάρκου ούτε λόγια του αέρα για εναέριους σιδηροδρόμους. Αν χρειάζεται να εγκαταλειφθεί το μετρό ή έστω να αναβληθεί αρκετά, τα επιχειρήματα θα πρέπει να είναι τεκμηριωμένα και πειστικά. Μ' ένα ανοιχτό δημόσιο διάλογο θα πρέπει ν' ανταλλαγούν απόψεις, θα πρέπει να απαντηθούν βασικά ερωτήματα και θα πρέπει να είναι έτοιμοι αυτοί που παίρνουν τις αποφάσεις να αλλάξουν γνώμη αν κάτι τέτοιο προκύψει ότι είναι σωστό και άρα θα πρέπει να είναι έτοιμοι να αλλάξουν και το πενταετές.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΛΟΓ. ΠΗΓΗΣ 17, 36-38 980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΟΣ/ΑΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "Ελεύθερος Τύπος"

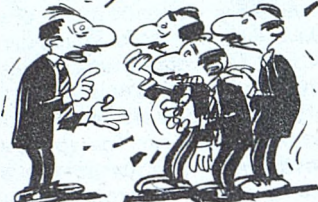
ΓΡΑΝΑΖΙ

ΑΓ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ

ΑΓ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΠΛ. ΔΕΓΛΕΡΗ ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΙΓΑΙΩΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΓ. ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΣΚΑΛΙΟΥ

ΑΙΝΕΙΟΥ 1 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΕΓΛΕΡΗ) ΑΓ. ΙΕΡΟΘΕΟΣ

AAA / / / / / / / / ... Y
500¢ DE TA' KKEEP
SEE YOU MA
PRIKH TI EIN AUTO)))

"ΑΙ ΟΥΔΕ ΤΑΙΓΚΕ" ΤΟΥ ΓΙΑ
ΕΦΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΠΕΙΔΗ
ΕΧΕΙΣ ΓΡΑΦΕΙ ΤΗΝ
"ΑΥΛΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ"
ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΗΛΘΙΣΤΗΤΑ
ΕΚΠΕΜΠΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΣΥΧΡΟΜΕ

ΝΑΙ! ΚΑΙ
ΕΧΘΡΗΝ
ΕΝΤΥΠΩΣΗ
ΟΤΙ ΘΑ
ΞΑΝΑΚΟΥΣΜΕ
ΤΟ...

HAI IIII OF AE TAT'KEP

ΕΙΡΑΙ ΦΟΒΕΟ

ΟΧΙ ΠΑΛΙ

ΕΙΛΕ ΠΙΑ

Το Αμερικανικό Κολλέγιο και η συμβολή του στις διαπραγματεύσεις για τις Βάσεις

Σε κέντρο υποστήριξης των παραστρατιωτικών δραστηριοτήτων των ΗΠΑ, έχει μεταβληθεί το Αμερικανικό Κολλέγιο (DEREE COLLEGE) της Αθήνας το «κollέγιο» έχει πια ξεπεράσει τις παραδοσιακές λειτουργίες πολιτιστικής διέδουσης —που επιτελούν όλα τα παρόμοια Αμερικανικά εκπαιδευτικά ιδρύματα— και εν όψει ίσως της δεύτερης φάσης των διαπραγματεύσεων για τις βάσεις, οργανώνει «βραδιές» με στόχο την προπαγάνδα των Αμερικανικών απόψεων και τις δημόσιες σχέσεις με Έλληνες, κυβερνητικούς αξιωματούχους και πολιτικούς.

Μια τέτοια «βραδιά» έγινε ένα μήνα πριν, μ' ευκαιρία την επίσκεψη στην Ελλάδα, 5 Αμερικάνων Γερουσιαστών. Συγκεκριμένα στις 8 Νοεμβρίου, πολλές ελληνικές καθημερινές εφημερίδες, δημοσίευσαν χωρίς σχόλια την παρακάτω είδηση:

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΘΗΚΕ ΜΕ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣΤΕΣ

Ανταλλαγή απόψεων σε θέματα που αφορούν την Μέση Ανατολή, το Κυπριακό και το Αιγαίο είχε χθες ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου, με ομάδα πέντε Αμερικανών γερουσιαστών, που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Στην ομάδα των Αμερικανών γερουσιαστών, την οποία συνόδευε ο πρέσβης των ΗΠΑ κ. Μ. Στέρνς, μετέχουν οι κ.κ. Μ. Άντριους, Χ. Τζάκσον, Τζ. Μακλήρ, Φρ. Μουρκόφσκυ και Τ. Στήβενς.

Το βράδυ, εξ άλλου, δόθηκε δεξίωση στο Αμερικανικό Κολλέγιο της Αγίας Παρασκευής, στην οποία παρέστησαν ο υφυπουργός Αποδήμιου Ελληνισμού κ. Ασ. Φωτήλας, οι βουλευτές κ.κ. Αθ. Τσαλδάρης, Γ. Αποστολάτος, Ν. Αναγνωστόπουλος, Α. Ζαΐμης, Γ. Τζιτζικώστας οι κ.κ. Ν. Βενιζέλος και Εμμ. Κοθρής κ.ά.

Βεβαίως η συνάντηση των γερουσιαστών

με τον πρωθυπουργό και η παρουσία στη δεξίωση του αρμόδιου για θέματα Αποδήμιου Ελληνισμού υφυπουργού Εξωτερικών κ. Φωτήλα ή των Ελλήνων βουλευτών είναι εντελώς φυσιολογικές, άλλωστε και επιβάλλονται ίσως από τους διπλωματικούς κανόνες.

Αυτό που προφανώς δεν ήξεραν οι Έλληνες πολιτικοί, είναι ότι η δεξίωση της Αγίας Παρασκευής, κρατήθηκε μυστική από τους περισσότερους καθηγητές και μαθητές του Κολλεγίου, από τους οποίους μάλιστα κλήθηκαν ορισμένοι ενώ άλλοι μεταξύ των οποίων και καθηγητές αποκλείστηκαν. Το πιο σημαντικό όμως είναι, ότι στην Αμερικανική Αποστολή δεν συμμετείχαν μόνο γερουσιαστές, αλλά και στρατιωτικοί εμπειρογνώμονες, των οποίων τα ονόματα έγινε προσπάθεια να κρατηθούν μυστικά: Πρόκειται μεταξύ των άλλων και για τους Dorothy Fordich (ειδική σύμβουλο επί θεμάτων Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ), Russel Raihe (αναπληρωτή γραμματέα του Υπουργείου Αμύνης των ΗΠΑ), Greens Howard και άλλους.

«Boss» της δεξίωσης ήταν ο μη εξαιρέτος John Bailly, πρόεδρος του Κολλεγίου. Ο Bailly, έχει κατηγορηθεί επανειλημμένα για πράκτορας της CIA και είναι μπλεγμένος στην υπόθεση της ελληνοαμερικανικής Ένωσης. Εναντίον του είχαν στραφεί τα πυρά των καθηγητών και εργαζόμενων της Ένωσης, που πραγματοποίησαν πέρσι μία μακρόχρονη απεργία και κατάληψη του ιδιόκτητου κτιρίου της Σχολής, (δες ANTI τχ. 202). Στην δεξίωση συμμετείχαν ακόμη ο επονομαζόμενος «στρατηγός Τάτσιος» απόστρατος συνταγματάρχης του ελληνικού στρατού. Ο κ. Τά-

τσιος πηγαίνει ανάμεσα στο Κολλέγιο και τη βάση του ελληνικού, στην οποία υπερφανεύεται ότι μπορεί να μπαινει όποτε θέλει, δηλώνει «καρδιακός φίλος» του Παττακού και του Παπαδόπουλου και διδάσκει ... Ρωσική Ιστορία στο Κολλέγιο!!!

Δεν έγινε γνωστό τι ακριβώς ελέχθη στη μυστική βραδιά της 8ης Νοεμβρίου. Ο Bailly και οι άλλοι «φίλοι» του στη βάση του ελληνικού, είναι τον τελευταίο καιρό «ανήσυχoi» από την πορεία των διαπραγματεύσεων για τις βάσεις. Δεν ξέρουμε αν ανησυχούν και για την τύχη του «Αμερικανικού Κολλεγίου», αφού το ΠΑΣΟΚ είχε εξαγγείλει προεκλογικά την κατάργησή του.

Ένα ακόμη στοιχείο που επιβάλλει το κλείσιμο όλων των παρομοίων ιδρυμάτων είναι η χρηματοδότηση του DERE COLLEGE από την AID (Agency for International Development). Η γνωστή αυτή —κι από το φιλμ του Κ. Γαβρά κατάσταση πολιορκίας— «Υπηρεσία για την Διεθνή Ανάπτυξη», είχε κατηγορηθεί παλιότερα για την εκπαίδευση σε σύγχρονες μεθόδους βασανιστηρίων αστυνομικών από άλλες «σύμμαχες» χώρες. Τα ντοκουμέντα των κατηγοριών ήταν αδιάσειστα και ανάγκασαν το Αμερικανικό Κογκρέσσο «να παγώσει» για ένα διάστημα τις δραστηριότητες της AID. Πρέπει να σημειωθεί ότι η AID, θεωρείται από όλους τους γνωρίζοντες τον τρόπο λειτουργίας των Αμερικανικών Μυστικών Υπηρεσιών, σαν το νόμιμο, πρόσωπο της CIA και διαθέτει γραφία στις αστυνομικές διευθύνσεις των περισσότερων χωρών της Λατινικής Αμερικής. Στην Ελλάδα μάλλον δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, σήμερα τουλάχιστον, και έτσι η AID διαθέτει τα κονδύλια της στο DERE COLLEGE. Τα ήξεραν άραγε όλα αυτά, οι Έλληνες υπουργοί και βουλευτές, που «τίμησαν με την παρουσία τους» την δεξίωση του Bailly;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

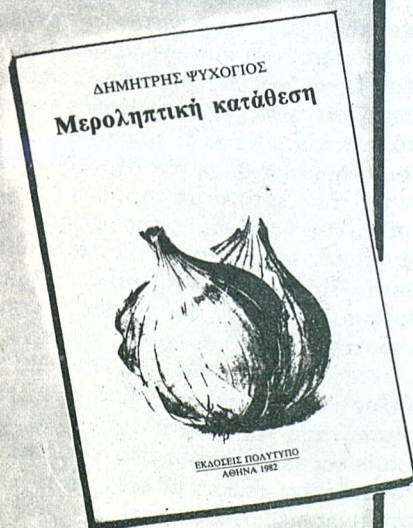
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΜΕΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Κριτικά δοκίμια για θεσμούς, γεγονότα και καταστάσεις. Οδοιπορικό των αποτυχιών και απογοητεύσεων της μεταπολεμικής περιόδου, με σαρκασμό και αναζήτηση της προσωπικής-μας αλήθειας:

● Στρατιωτική θητεία ● Δημοσιογραφία ● Κομματική ένταξη ● Επάγγελμα ερευνητής ● Λειτουργήματα πολιτευτής ● Καταλήψεις ● Ήταν ο Νέρων αριστέρος; ● Διακοπές ● Επιμύθια, ψιμύθια, παραμυθίες

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοχράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

Η Δεξιιά θέλει να σκληρύνει

του Χρ. Καρανίκα

ΣΕ ΟΕΥ ανταγωνισμό έχουν αποδουθεί οι διάφορες τάσεις στο εσωτερικό της «Νέας Δημοκρατίας» για τη διαδοχή αλλά και για τη χάραξη της πολιτικής της φυσιολογίας. Η πρωτοβουλία των ελιγμών ανήκει στην περίοδο αυτή στη δεξιιά η οποία και ασκεί την εξουσία στο κόμμα, αφού τον ασθενούντα πρόεδρο κ. Ε. Αβέρωφ αντικαθιστά ο κ. Κ. Παπακωνσταντίνου. Οι ελιγμοί και οι κινήσεις της προσωρινής ηγεσίας, αποβλέπουν στη δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων και στην ουσιαστική στροφή της αξιωματικής αντιπολίτευσης προς τα δεξιά, παρόλη τη γνωστή και έντονη αντίθεση του ιδρυτού της ΝΔ, και σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλή προς μια παρόμοια πορεία. Η στάση του κόμματος στον εορτασμό της Εθνικής Αντίστασης στο Γοργοπόταμο και η μαζική συμμετοχή στο μνημόσυνο για του Μακρυγιάννη, αποτελούν τις πιο εμφανείς από τις κινήσεις, γιατί κάτω από την επιφάνεια κρύβεται η σκλήρυνση της δεξιιάς σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής ζωής· σκλήρυνση που θυμίζει σε πολλές περιπτώσεις δεκαετία του '50.

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ στο εσωτερικό της αξιωματικής αντιπολίτευσης συμπίπτουν με μια περίοδο που όλες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας, και ιδιαίτερα η κυβερνητική παράταξη και το ΚΚΕ, υφίστανται και αυτές ανακατατάξεις. Έτσι σε λίγο καιρό δεν αποκλείεται το όλο πολιτικό σκηνικό του τόπου να έχει αλλάξει, περισσότερο πιθανόν με μεταβολές στη φιλοσοφία και τη φυσιολογία των παρατάξεων παρά με άλλες διεργασίες. Η σκλήρυνση της δεξιιάς αποτελεί ίσως αυτή την περίοδο τη σημαντικότερη εξέλιξη, γιατί οι αλλαγές στη ΝΔ θα οριοθετήσουν και τις μεταβολές στις κοντινές της δυνάμεις διαγράφοντας τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κυμανθούν. Η οικονομική κρίση αναγνωρίζεται από όλους τώρα πως είναι περισσότερο κοινωνική και πως χρειάζεται ευρύτερη πολιτική σύλληψη και βούληση η αντιμετώπισή της τις οποίες δεν φαίνεται να διαθέτει καμιά παράταξη.

Η ΔΕΞΙΑ στο εσωτερικό της αξιωματικής αντιπολίτευσης σκληραίνει τη στάση της προσπαθώντας να διατηρήσει όλα της τα προπύργια για μια μελλοντική επιστροφή στην εξουσία, χωρίς όμως τα ανοίγματα της πολιτικής Καραμανλή. Άλλωστε ο ανταγωνισμός έχει πάρει τόσο έντονο χαρακτήρα γιατί γνωρίζει η δεξιιά πως η τωρινή είναι και η τελευταία ευκαιρία για την επιβίωση της φυσιολογίας της, μαζί με τα ερείσματα της στην κρατική εξουσία, στην πολιτική ζωή του τόπου. Η μετατόπιση της ΝΔ για μια ακόμα φορά προς το κέντρο —που θα αποτελέσει συνέχιση και προέκταση της πολιτικής Καραμανλή— θα είναι ο οριστικός θάνατος για την παραδοσιακή δεξιιά στη χώρα μας, όπως την έχουμε γνωρίσει τις τελευταίες δεκαετίες. Η διαπίστωση αυτή, που δεν είναι τόσο φραστικό σχήμα, έχει μεταβληθεί στον άξονα της τακτικής της δεξιιάς για την πολιτική της επιβίωση.

ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ της στον εορτασμό της εθνικής αντίστασης και του Μακρυγιάννη, δεν αποτελούν μόνο έκφραση της πολιτικής της συνέχειας, αλλά και διακήρυξη, προς τις κοινωνικές τάσεις που εκφράζει η δεξιιά, πως είναι διατεθειμένη να αγωνισθεί για τα «συμφέροντά της». Το σημαντικότερο που επιθυμεί η δεξιιά είναι να κλείσει το δρόμο για τη στροφή της ΝΔ προς το κέντρο, όπως το έχει διατυπώσει ο κ. Καραμανλής. Και το δρόμο αυτόν μπορεί να τον κλείσει δημιουργώντας τετελεσμένα γεγονότα και προκαταλαμβάνοντας κάθε άλλη εξέλιξη. Στην τακτική αυτή απάντησε αμέσως ο τώως πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης, διαχωρίζοντας τη θέση του από την ηγεσία της ΝΔ, αλλά και διαγράφοντας την πορεία προς το κέντρο για την αξιωματική αντιπολίτευση. Από την άλλη πλευρά η α-

προθυμία πολλών βουλευτών να ακολουθήσουν τον κ. Παπακωνσταντίνου στο Μακρυγιάννη φανερώνει τις σοβαρές διεργασίες που έχουν γίνει στο εσωτερικό της ΝΔ. Η φιλοσοφία Καραμανλή δεν είναι εύκολο να καταπολεμηθεί γιατί εκφράζει τους πόθους του μεγαλύτερου μέρους της εκλογικής πελατείας της ΝΔ και ανταποκρίνεται στις κοινωνικές εξελίξεις των τελευταίων ετών.

ΟΙ ΑΚΡΑΙΕΣ εκδηλώσεις της ηγεσίας έχουν μεπιδέψει αρκετά και τις σχέσεις της δεξιιάς με τους «φωτισμένους» της ΝΔ. Στην πρώτη αντιπαράθεση που σχηματικά ήταν:

- θα έχει η παράταξη αρχηγό που να προέρχεται από τη δεξιιά ο οποίος θα κάνει ανοίγματα προς το κέντρο,

- ή θα έχει αρχηγό με κεντρώο πρόσωπο που θα προσελκύσει και τους δεξιούς ψηφοφόρους,

προστίθεται και η ταύτιση σχεδόν της ΝΔ με τη δεξιιά, όπως στο Μακρυγιάννη. Έτσι τα πράγματα μεπιδεύνονται τώρα ακόμα περισσότερο. Οι φωτισμένοι της ΝΔ ήθελαν δεξιό αρχηγό, αλλά δεν ήθελαν καθόλου να ταυτίζονται με δεξιιά πολιτική. Το αντίθετο μάλιστα, πιέζουν σε κάθε ευκαιρία να γίνονται εκφραστές της κεντρώας πολιτικής διανθισμένης, φυσικά, με θεωρίες από την Εσπερία.

Η ΔΕΞΙΑ σκληραίνει την πολιτική της γιατί γνωρίζει πως οι δυνατότητες επιβίωσής της είναι και περιορισμένες και ολοκληρωτικές. Μαζί με τα ερείσματά της στην πρωτεύουσα, τον κρατικοποιημένο τομέα της οικονομίας, τις σχέσεις της με την κρατική εξουσία, τις προνομιακές παραχωρήσεις σε μερικούς κλάδους εργαζομένων, χάνει και την άλλη τους πλευρά, τους αγρότες και, κατ' επέκταση τους δεσμούς της κομματαρχικής εξάρτησης. Η δεξιιά ανδρώθηκε και επιβίωσε στον τόπο μας —σα δεξιιά που τη γνωρίζουμε στην Ελλάδα και όχι σα συντηρητική παράταξη που είναι εντελώς διάφορη πολιτική έκφραση, αναπόσπαστη σε κάθε δημοκρατία— χάρις στα Ανάκτορα, τα οποία και θεωρούσε πάντα φυσικό ηγέτη της. Η κύρια δύναμή της προερχόταν από την Πελοπόννησο από όπου είχε επανδρωθεί και ο κρατικός μηχανισμός, το άλλο στήριγμα της δεξιιάς, συμπληρωματικό και αναπόσπαστο από το πρώτο.

Ο ΚΡΙΚΟΣ της πρωτεύουσας με την επαρχία, κρίκος εξάρτησης οικονομικής και κοινωνικής της δεύτερης από την πρώτη, αποτελούσε το μοχλό της πολιτικής δύναμης της δεξιιάς. Το καταναλωτικό όραμα της Αθήνας καλλιεργήθηκε από τη δεξιιά μεταπολεμικά, συγκλίνοντας ταυτόχρονα και την πολιτική της απήχηση, και της έδωσε τις δυνατότητες επιβίωσής της. Σπάζοντας τον κρίκο αυτόν οι κοινωνικές μεταβολές, με την αντίστροφη πλέον μετανάστευση από την πρωτεύουσα πλέον προς την επαρχία —το νέφος έχει βοηθήσει αρκετά στη συνειδητοποίηση από τον κόσμο του τί σημαίνει ζωή στην Αθήνα— και με την οικονομική άνθηση των αγροτικών περιοχών που δεν πλήττονται τόσο έντονα με τη σημερινή κρίση, σπάνε και οι ρίζες της πολιτικής δύναμης της δεξιιάς.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ αναμέτρηση αναγκαστικά δίνεται και θα δίνεται στα επόμενα χρόνια στα αστικά κέντρα από την πρωτεύουσα ως τις μικρότερες πόλεις. Οι αγρότες έχουν περιορισθεί αρκετά ως ποσοστό του πληθυσμού και έχουν διαφοροποιηθεί ως πολιτική δύναμη, μετατοπιζόμενοι προς το ΠΑΣΟΚ, αφού τους πρόσφερε καλύτερο καταναλωτικό όραμα. Αλλά και η χειραφέτηση των αγροτών από τις καταναλωτικές προκαταλήψεις δεν σημαίνει καθόλου πως θα τους οδηγήσει προς την παραδοσιακή δεξιιά. Οι ενδείξεις πείθουν μάλλον για το αντίθετο. Στις πλούσιες αγροτικές περιοχές —γιατί σε αυτές μόνο μπορούν να θεωρηθούν αγροτικές αφού οι άλλες οι καθυστερημένες, ορεινές και νησιώτικες αντιμετωπίζουν πρόβλημα επα-

νεποικισμού πριν από κάθε προοπτική ανάπτυξης— ο πληθυσμός έχει μετατραπεί σε μικροαστικό, με όλες τις προεκτάσεις του.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ δεξιά δεν γνωρίζει ούτε να διαπιστώσει καν τις διαστάσεις μιας πολιτικής αναμέτρησης στις πόλεις που δεν θα αποτελεί συνέχεια ρουσφετολογικού και κρατικού κρίκου της φυσιογνωμίας της. Γι' αυτό και προτίμησε τη σκληρή και τη συσπείρωσή της στα γνώριμα λημέρια της. Στην τακτική αυτή τη διευκόλυνε σε κάποιο βαθμό και η πολιτική του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου, που ήθελε, τουλάχιστον ως πριν λίγο καιρό, στα άκρα δεξιά και αριστερά τη ΝΔ και το ΚΚΕ, ώστε η κυβέρνηση να αλωνίζει ανενόχλητη στον υπόλοιπο χώρο. Αλλά στο σημείο αυτό έχασε η δεξιά και τους φωτισμένους της, έστω και αν προέρχονται οι περισσότεροι από την Πελοπόννησο, όπως και αν δεν έχουν αποδείξει ακόμα πως έχουν την άνεση να κινηθούν πολιτικά στον αστικό χώρο, με την έννοια της πόλης. Γιατί η παραδοσιακή δεξιά δεν αποτέλεσε ποτέ στη χώρα μας την αποκλειστική έκφραση του κεφαλαίου και της αστικής τάξης, έστω και κατά τη μαρξιστική θεωρία. Η αστική τάξη ανέβηκε με το Βενιζέλο και τους Φιλελευθέρους, και μόνο μεταπολεμικά συμπορεύτηκε με τη δεξιά μέσα στο κλίμα του αντικομμουνισμού και του ψυχρού πολέμου. Αλλά ποτέ όμως δεν μπόρεσε να παρασύρει το κεφάλαιο τη δεξιά προς το φιλελευθερισμό. Και έγινε το αντίθετο. Η δεξιά μετέτρεψε το κεφάλαιο σε συμπλήρωμα του κρατικοποιημένου τομέα της.

ΜΑΖΙ με τη θεμελίωση της δεξιάς στην εξουσία τη μεταπολεμική εποχή ανδρώθηκαν στη χώρα μας και οι εργολάβοι, έκτισαν την Αθήνα και έφεραν τον αμερικανικό τρόπο ζωής, τον καταναλωτισμό και τις ξενόφερτες θεωρίες από Ανατολή και Δύση. Κάπου στα όρια των εργολάβων κινούνται και οι φωτισμένοι δεξιοί. Προσπαθούν να ερμηνεύσουν όσα συμβαίνουν στη χώρα μας με τις αμερικανογενείς φιλοσοφίες για φιλελευθερισμό, για τα πειράματα στη Σουηδία ή αλλού, όπως συμπληρωματικά γίνεται με την παραδοσιακή αριστερά από την άλλη πλευρά. Αλλά όλες αυτές οι θεωρίες ξεχνούν και παραγνωρίζουν ένα πράγμα, την Ελλάδα με τις ιδιομορφίες της, θυμίζοντας όσους τη θεωρούσαν ψωροκόσταινα. Η χρεωκοπία του οράματος της Αθήνας —χρεωκοπία για όλες τις πολιτικές παρατάξεις— απαιτεί διάφορη προσέγγιση στο πολιτικό μας πρόβλημα.

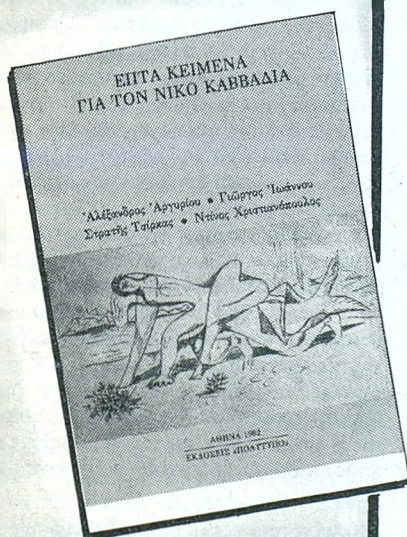
Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ του πολιτικού ρόλου των μικρών πόλεων

—μικρών σε σύγκριση με την πρωτεύουσα— με τη βελτίωση του επιπέδου ζωής— τους, αφού η οικονομική κρίση τις έχει θίξει λιγότερο από την Αθήνα, προσδίδει ουσιαστική διάσταση στον πολιτικό τους ρόλο. Κάτι που μόνο από την πολιτική σκοπιά του κέντρου μπορεί να πλησιασθεί. Γιατί το κέντρο ιστορικά, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και παντού, εκφράζει ακριβώς τη σύγκληση προς τα αστικά κέντρα των εξελίξεων και την άνοδο της πολιτικής σημασίας των μικρών πόλεων. Από την άποψη αυτή εξηγείται και η άμβλυνση του κομμουνιστικού τόνου και χρώματος από το ΚΚΕ, όπως και η στροφή του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου προς τους κοινοβουλευτικούς, έστω και αν δυσκολεύεται στην υλοποίησή της.

Η ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ της ΝΔ προς το κέντρο και η προσπάθειά της από το σημείο αυτό να συγκρατήσει και τους δεξιούς αποτελεί άλλωστε και την ιστορική συνέχιση της πολιτικής Καραμανλή, μόνο στο βαθμό που θα αντιληφθεί και θα στηριχθεί ακριβώς στις μικρές πόλεις με την έννοια που αναφέρθηκε. Στην περίπτωση αυτή θα αλλάξει εντελώς και ο χάρτης της ελληνικής πολιτικής ζωής, γιατί και τα άλλα μεγάλα κόμματα θα αναγκασθούν να προσαρμόσουν αντίστοιχα τη στρατηγική και την τακτική τους. Χωρίς την παραδοσιακή δεξιά σαν μπαμπούλα δύσκολα μπορεί να σταθεί ένα φιλοσοβιετικό και μονολιθικό κομμουνιστικό κόμμα γιατί δεν είναι τότε δυνατό να αποχαρακτηρισθεί παρά τον αποχρωματισμό του. Όπως αναγκαστικά και η κυβερνητική παράταξη θα εγκαταλείψει οριστικά τους τριτοδρομικούς οραματισμούς της για να προσεγγίσει τα προβλήματα από την ελληνική σκοπιά. Δεν μπορεί, για πολύ καιρό ακόμα η κυβέρνηση να δικαιολογείται στέλνοντας, όπως έγινε λίγες μέρες πριν στο Αιγαίο, γεωπόνους να ζητήσει από τους αγρότες να παρακολουθήσουν σεμινάριο για την επιστημονική συλλογή των λεμονιών σε σύσκεψη των συνεταιρισμών και των αγροτικών συλλόγων για το πως θα διαθέτουν τη σημερινή παραγωγή εσπεριδοειδών.

ΚΑΠΟΥ στις συγκλήσεις των προσεγγίσεων των εξελίξεων που αναγκάζονται να κάνουν οι πολιτικές παρατάξεις, η δεξιά αισθάνεται να χάνει το παιχνίδι. Κάπου διαπιστώνει πως όταν ο κ. Καραμανλής την εξανάγκαζε να ακολουθήσει την πολιτική του, χωρίς να αναφέρει ούτε μια φορά τη λέξη δεξιά μεταδικτατορικά, γνώριζε πως χωρίς αυτόν ήταν εξοφλημένη ιστορικά. Στο σημείο όμως αυτό διαπιστώνει τώρα πως είναι αδύνατο η δεξιά να αποροφήσει το κόμμα που ο ίδιος ίδρυσε. Και σήμερα μπορεί να το εμποδίσει περισσότερο από κάθε άλλη φορά.

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ»

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου, Γιώργος Ιωάννου
Στρατής Τσίρκας και Ντίνος Χριστιανόπουλος

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή των «μακρινών οριζόντων» με κατάθεση προσωπικών ενθυμήσεων και με μελετήματα για το έργο-του.

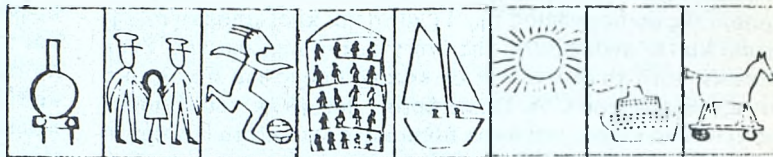
Στην ίδια σειρά, κυκλοφορεί προσεχώς:

Δ. Ι. ΙΑΚΩΒ: Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

ανοίγματα Μονολιθικότητα, και αντιφάσεις

Το κείμενο που ακολουθεί, αναφέρεται στην πορεία των προσυνεδριακών συζητήσεων, στους στόχους του 11ου Συνεδρίου του ΚΚΕ, αλλά και στα γενικότερα χαρακτηριστικά του μεγαλύτερου σχηματισμού της κομμουνιστικής αριστεράς.

Ο συντάκτης του, που προτίμησε να κρατήσει την ανωνυμία του, στηρίζει τις απόψεις που εκθέτει στη γνώση των «προσώπων και πραγμάτων» του ΚΚΕ. Οι τίτλοι και οι υπότιτλοι είναι της σύνταξης του «ΑΝΤΙ».

Στην τελική ευθεία προς το 11ο Συνέδριο, κι ενώ η προπαρασκευαστική διαδικασία (δημόσιος διάλογος, εσωκομματική διαδικασία, συνδιασκέψεις) βρίσκεται ακόμη σ' εξέλιξη, θα ήταν πρόωρος ένας απολογισμός ή κάποιες συνολικές εκτιμήσεις.

Μπορούν ωστόσο από τώρα να διατυπωθούν μερικές σκέψεις, να εντοπιστούν ορισμένα ζητήματα, που αναδειχνονται σε κεντρική θέση διαγράφοντας το πλαίσιο της διαδικασίας και της συζήτησης των θέσεων αλλά και των απόψεων που έχουν εμφανιστεί.

«Συνέδριο χωρίς εκπλήξεις», «συνέδριο τακτικής», «συνέδριο επιβεβαίωσης της γραμμής», είναι χαρακτηρισμοί που χρησιμοποιούνται στη σχετική σχολιογραφία, αποδίδοντας ωστόσο, μέσα στη γενικότητά τους, μικρό μόνο μέρος από την πραγματικότητα.

Υπάρχουν βέβαια ορισμένοι παράγοντες ή πραγματικά δεδομένα (όπως λ.χ. το αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών κ.ά.) που μπορούν ν' αξιοποιηθούν για να ενισχύσουν την τάση να εξαντληθεί το Συνέδριο στην ευφορία μιας ρητορικής κι εκτονωτικής τελειότητας με άξονα τη «δικαίωση» της γραμμής με κάποιες προσθήκες και βελτιώσεις δευτερεύουσες και συμπληρωματικού χαρακτήρα.

Και βέβαια σ' ένα κόμμα σαν το ΚΚΕ με τον ασφυκτικό οργανωτικό έλεγχο και τη σταθερότητα του κομματικού μηχανισμού δεν είναι λογικό να περιμένει κανείς να εκδηλωθούν σήμερα δραματικές αντιθέσεις, ασυνέχειες, ή άλματα στην επεξεργασία και την πρακτική του. Αυτό δεν σημαίνει όμως, από την άλλη μεριά και ότι η επίπλαστη και τεχνητή εικόνα της αδιασάλευτης μονολιθικότητας που δίνει προς τα έξω, αντικατοπτρίζει πιστά την εσωτερική του πραγματικότητα. Μακριά από το ν' αποτελεί ένα συμπαγές σύνολο, όπως θέλουν πολλοί —ανάμεσά τους και η ηγεσία του— να το παρουσιάζουν, το

ΚΚΕ διαπερνείται από αντιφάσεις, από ιδέες κι αντιλήψεις συχνά διαφορετικές ανάμεσά τους.

Δεν θα μπορούσε άλλωστε να 'ναι διαφορετική η κατάσταση στο εσωτερικό ενός οργανισμού, που μαζικοποιήθηκε γρήγορα στα τελευταία χρόνια, που ανέπτυξε δεσμούς με τους εργαζόμενους, αποτελώντας ένα σοβαρό συντελεστή της πολιτικής και μαζικής πάλης.

Μια κλειστή, γραφειοκρατική και άκαμπτη εκδοχή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού συμπιέζει την εκδήλωση των εσωτερικών αντιφάσεων στο ΚΚΕ, αλλά δυσκολεύει ταυτόχρονα και την ανίχνευσή τους μέσα από τον αδιαφανή οργανωτικό του ιστό.

Είναι για παράδειγμα χαρακτηριστικό ότι τα στελέχη της ηγεσίας του απουσιάζουν στη μεγάλη τους πλειοψηφία από το δημόσιο προσυνεδριακό διάλογο, ή γράφουν μόνο για να υπερασπίσουν τις θέσεις. Οι συμβολές είτε για τον εμπλουτισμό, είτε πολύ περισσότερο για την κριτική της γραμμής, σπάνια συναντιούνται.

Έτσι οι ιδιαίτερες αντιλήψεις, απόψεις κι ευαισθησίες τους δεν εμφανίζονται διόλου μέσα σε μια περιοριστική αντίληψη συλλογικότητας που επισφραγίζει το μονολιθισμό.

Ωστόσο υπάρχουν ενδείξεις ότι οι αντιφάσεις μέσα στο ΚΚΕ αντανακλούν στον ένα ή στον άλλο βαθμό, με τη μια ή την άλλη μορφή, ακόμη και στο ηγετικό του δυναμικό. Κι είναι ευνόητο ότι οι διεργασίες που συντελούνται στη συνειδηση των μελών και στελεχών του ΚΚΕ δεν πρέπει ν' αγνοούνται ή να υποτιμούνται.

Είναι άλλωστε πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι υπάρχει στους κόλπους του ΚΚΕ ένας μεγάλος αριθμός μελών αλλά και στελεχών, που προβληματίζεται βαθύτερα, ανησυχεί, αναζητά, παραμένοντας στις γραμμές του κόμματος, ανήκοντας συχνά στις μάχιμες δυνάμεις του. (Στελέχη της δικτατορικής πάλης και του μαζικού κινήματος). Ένας ολόκληρος κόσμος που συμμερίζεται την αγωνία για την κρίση και τις τύχες του κομμουνιστικού κινήματος στη χώρα μας, για την άρση των δυσκολιών και των διαιρέσεων που αντιμετωπίζει.

Ένας κόσμος που κατανοεί την ανάγκη κάποιων αλλαγών, ελπίζοντας ή κι επιδιώκοντας πιο συνειδητά το μετασχηματισμό κάποιων στοιχείων της φυσιογνωμίας και της πρακτικής του, στη δυνατότητα συμβολής «από τα μέσα» σε τέτοιες εξελίξεις, που θα μπορούσαν ν' ανοίξουν μιαν άλλη πιο θετική δυναμική για όλη την Αριστερά. Βέβαια, το δικαίωμα στην κριτική, το δικαίωμα στην

άλλη άποψη δεν έχει καμιά ουσιαστική θέση στην εσωτερική ζωή του ΚΚΕ.

Ωστόσο οι δυνάμεις αυτές, όσο κι αν ασφυκτούν μέσα στις οργανωτικές του δομές, συγκρατούνται στα πλαίσια του ΚΚΕ και από την επίγνωση της απουσίας ενός εναλλακτικού πόλου μαχητικού κι αξιόπιστου στην κομμουνιστική Αριστερά, από την επίγνωση ότι το ΚΚΕ παρά τα τόσα αρνητικά χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του και της πρακτικής του, είναι μια δύναμη που ασκεί πάντα μια σημαντική επιρροή στους εργαζόμενους, βρίσκεται κοντά στις εργατολαϊκές μάζες, τις οργανώνει γύρω από τα προβλήματά τους, κερδίζει την εμπιστοσύνη τους. Μπροστά στη γενική κρίση της Αριστεράς, αλλά και τις δυσκολίες των άλλων φορέων, έστω και στρεβλά, έστω και με μεγάλες αντιφάσεις το ΚΚΕ θεωρείται από τις δυνάμεις αυτές σαν προνομιακός χώρος, σαν μια βασική δύναμη που οργανώνει το λαό «από τα κάτω» και που μπορεί να υποκινησει κάποιες αγωνιστικές διαδικασίες στην εργατική τάξη.

Απ' αυτή την άποψη —υπογραμμίζουν— και εφόσον το ΚΚΕ αποτελεί, είτε αυτό αρέσει είτε όχι, την πιο μεγάλη από την ποσοτική άποψη δύναμη της ελληνικής Αριστεράς, δεν θα 'ταν παρά ουτοπική και λαθεμένη κάθε πρωτοβουλία και προσπάθεια, που επιδιώκει να «ανανεώσει» την ελληνική Αριστερά και ταυτόχρονα αποκλείει τις δυνάμεις που βρίσκονται στο ΚΚΕ, απ' αυτή την ανανέωση, ή αντιμετωπίζει αυτό το κόμμα μονοσήμαντα σαν εχθρική δύναμη. Αυτό το πλέγμα πλήρους «αρνητισμού» απέναντι στο ΚΚΕ κι η ολότελη πολωτική αντιπαράθεση οδηγώντας κι οδηγούν σε στείρα αδιέξοδα. Ιδιαίτερα στο χώρο της «ανανεωτικής Αριστεράς» η ανάγκη μιας λιγότερο δογματικής και φανατικής στάσης απέναντι στο ΚΚΕ έγινε πιο φανερή μετά από την οξύτητα αλλά και την αμοιβαία χαμηλή στάθμη της πολεμικής που πυροδότησαν οι δημοτικές εκλογές. Η ανάγκη αυτή υπαγορεύει να υπερνικηθεί η τάση να κατανοούνται οι σχέσεις με το ΚΚΕ σε μια βάση απόλυτης αντιπαράθεσης «ιδεολογικού» χαρακτήρα, να βασίζονται στην πρακτική του αφορισμού της αποκάλυψης και της καταγγελίας, με την ουτοπική προσδοκία της βαθμιαίας εξασθένησης και της τελικής συντριβής του. Η τάση ν' αντιμετωπίζεται η δύναμη ή ακόμη και η ύπαρξή του σαν πρόσκαιρο ή κυριαρχικά «εξωγενές» φαινόμενο.

Μια τέτοια εξέλιξη, μια βελτίωση του κλίματος στην κατεύθυνση του διάλογου, ιδεολογικού και πολιτικού και της κριτικής αντι-

παράθεσης μέσα στην Αριστερά, θ' αποδέσμευε ίσως κάποιες θετικές δυνατότητες και μέσα στο ΚΚΕ, που σήμερα συμπιέζονται ή αδυνατούν να εκφραστούν μέσα στο κλίμα της «πόλωσης» και του φανατισμού που κυριαρχεί.

Οι δυνάμεις αυτές της κριτικής αμφισβήτησης μέσα στο ΚΚΕ υπογραμμίζουν και μια άλλη όψη της αντιφατικότητας του φαινομένου ΚΚΕ. Το γεγονός ότι το κόμμα αυτό δεν προσδιορίζεται μόνο από την ιδεολογία και την πολιτική του γραμμή (όπου εντοπίζονται μια σειρά αρνητικά χαρακτηριστικά του) αλλά και από το γεγονός ότι εκφράζει, έστω και μέσα από παραμορφώσεις, ένα υπολογισμο κοινωνικό, ιστορικό και πολιτικό χώρο και δυναμικό, με ισχυρούς και συνειδησιακούς δεσμούς με την κομμουνιστική παράδοση, ένα χώρο με ριζοσπαστικές καταβολές αλλά και διαθέσεις (έστω και χειραγωγημένες από γραφειοκρατικές κι αντιδημοκρατικές πρακτικές) με κάποιες ικανότητες για εξέλιξη και αλλαγή, στο μέτρο μάλιστα που οικοδομούνται πιο ουσιαστικοί δεσμοί με την κοινωνία και πριν απ' όλα την εργατική τάξη. Μια θετική, αγωνιστική κι ενωτική δυναμική για την Αριστερά πρέπει ν' αναζητά δρόμους και για το θετικό επηρεασμό όλων αυτών των δυνάμεων. Ακριβώς γι' αυτό το πνεύμα του ιδεολογικού φανατισμού μέσα στην Αριστερά λειτουργεί αρνητικά, ενισχύοντας προκαταλήψεις και στεγανά, εμποδίζοντας το διάλογο και την κριτική, τη διεξαγωγή δηλαδή μ' ανοιχτό τρόπο, μπροστά στις μάζες, των ιδεολογικών και πολιτικών ζυμώσεων, τη διαμόρφωση μιας νέας ποιότητας συνείδησης, που θα μπορούσε ν' αμφισβητήσει θετικά ορισμένα ισχυρά και βαθιά εδραιωμένα στις συνειδήσεις απλών εργαζομένων ιδιολογικο-πολιτικά αλλά και ηθικο-αγωνιστικά στερεότυπα.

Το δεδομένο της ποσοτικής κυριαρχίας του ΚΚΕ στο χώρο της κομμουνιστικής Αριστεράς, ενίσχυσε μέσα στις άλλες αριστερές δυνάμεις τις τάσεις παραίτησης απ' το σύνθετο, βασικό κι επίπονο καθήκον.

Το δεδομένο αυτό από μόνο του παράγει μιαν ισχυρή δυναμική στις μάζες σ' όφελος του «ισχυρότερου», του πιο δυνατού, του πιο «αποτελεσματικού». Μια δυναμική, που όπως δείχνουν οι εμπειρίες της μαζικής πολιτικής και της διαμόρφωσης της μαζικής συνείδησης, πολύ δύσκολα μπορεί ν' αναστραφεί.

Στο μέτρο μάλιστα που το ΚΚΕ διαθέτονας μιαν υπολογιστική και σταθερή παρουσία στις μάζες, εμπνέει την εντύπωση μιας ισχυρής και πειθαρχημένης δύναμης, που υποκαθιστά με την πρακτική αποτελεσματικότητα και αμεσότητα της παρέμβασής της την απουσία μιας ελκυστικής ιδανικής προοπτικής.

Η πορεία προς το συνέδριο

Η πορεία προς το συνέδριο δείχνει βέβαια γι' άλλη μια φορά και τη μεγάλη δυσκολία που αντιμετωπίζουν τυχόν διαφορετικές απόψεις στο εσωτερικό του κόμματος να εξασφαλίσουν κάποιους στοιχειώδεις όρους ισότιμης αντιπαράθεσης και διάλογου, και πολύ περισσότερο να μπορέσουν να συγκεντρώσουν μια πιο μαζική επιδοκιμασία και επιβεβαίωση. Όσοι διαφωνούν στον ηγετικό μη-

χανισμό υιοθετούν το χρυσό κανόνα της επισημής σιωπής ή της αυτολογοκρισίας. Όσοι διαφωνούν στη βάση, εξατομικευμένοι κι ανίσχυροι απέναντι στο συγκεντρωτικό μηχανισμό της καθοδήγησης δεν μπορούν ν' ακουστούν παρά όσο και στα όρια που αυτός επιτρέπει. Δεν διαθέτουν πραγματικά τα μέσα για να περάσουν, την άποψή τους σ' ένα καθορισμένο ζήτημα ή σ' όλη τη γραμμή. Η διαδικασία των εκλογών σε τρία στάδια, (οργανώσεις βάσεις, αχτιδικές συνδιασκέψεις, συνδιασκέψεις πόλεων ή περιοχών) είναι άλλωστε ένα διαδοχικό φιλτράρισμα της διαφωνίας που αποκλείει την ουσιαστική εκπροσώπηση της στο συνέδριο.

Οι δυσκολίες αυτές αντανακλούν και στο γεγονός ότι στο μεγάλο αριθμό των παρεμβάσεων στο δημόσιο προσυνεδριακό διάλογο και παρά τις επιμέρους κριτικές παρατηρήσεις κι απόψεις, δεν αμφισβητούνται οι γενικές ιδεολογικές και πολιτικές συντεταγμένες που διέπουν συνολικά το κόμμα και εγγυούνται τη σταθερότητα κι αναπαραγωγή του κομματικού μηχανισμού και της επίσημης άποψης. Ένας από τους βασικούς παράγοντες ενοποίησης και σταθεροποίησης του κόμματος η «ιδεολογική του ενότητα» πάνω σ' ένα κλειστό σύστημα αρχών, που ανάγονται σ' ένα ιδεολογικό credo μπαίνει πάνω από κάθε αμφισβήτηση.

Έτσι ήδη η συζήτηση περιχαρακώνεται σε μιαν εμπειρική απλοούστευση και μονομέρεια, αλλά και παγιδύεται, οριοθετείται, ασφυκτικά περιορισμένη έτσι κι αλλιώς σ' ένα ευνοϊκό ιδεολογικό πεδίο για την επίσημη άποψη, στο μέτρο που δεν αμφισβητούνται πιο δραστηρικά οι θεωρητικές κι ιδεολογικές προϋποθέσεις της.

Μια πιο προωθημένη αμφισβήτηση, που θέτει σε συζήτηση ορισμένες απ' αυτές τις προϋποθέσεις, που μετατρέπει την όποια ετεροδοξία σε βαθύτερη θεωρητική και πολιτική κριτική της γραμμής, τίθεται εκτός νόμου κι αντιμετωπίζεται ανάλογα (απομόνωση, εξώθηση στην αποχώρηση, διαγραφή...). Ένας άλλος παράγοντας, ακόμη πιο αποτελεσματικός, ιδεολογικής και πολιτικής συνοχής και σταθερότητας είναι η ίδια η οργάνωση, ο τύπος της λειτουργίας και της δράσης της, η ιδεολογία και η συνείδηση που γεννιέται, ενισχύεται κι αναπαράγεται μέσ' από την ίδια την εσωκομματική λειτουργία (αποπολιτικοποίηση των ζητημάτων, τεχνικοποίηση της καθοδήγησης, οργανωτικισμός, πρακτικισμός κτλ.).

Το γεγονός όμως ότι δεν εκδηλώθηκε μια μαζική αμφισβήτηση στις διαδικασίες του διάλογου, δεν σημαίνει ότι δεν διατυπώθηκαν —και σε μιαν αξιοσημείωτη αναλογία συγκριτικά με το παρελθόν του 10ου συνεδρίου— και κριτικές απόψεις, στον ένα ή στον άλλο βαθμό έντονες ή συνεκτικές. Υπήρξαν μάλιστα και τοποθετήσεις που περιείχαν τα σπέρματα μιας πιο γενικής αμφισβήτησης.

Η νέα φάση

Για να εκτιμήσουμε πιο σωστά το εύρος και τη σημασία των αντιπαράσεων που χαρακτηρίζουν σήμερα το ΚΚΕ και που —έστω και μερικά— εκφράζονται και στην προσυνεδριακή του διαδικασία θα πρέπει να τις συνδέσουμε με το γενικότερο πολιτικό πλαίσιο,

Ψιλον/βιβλία

Σολωμού 16, Αθήνα 148, τηλ. 3638257

ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΞΩ ΑΠ' ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ

δοκίμια·μελέτες

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΡΕΤΟΝ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ Η ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Κ. ΒΑΡΝΑΛΗ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΠΟΙΗΣΗ

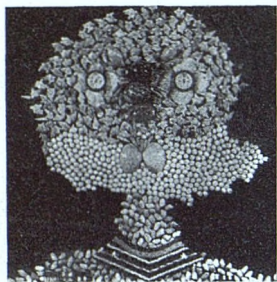
ΤΖΟΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ ΤΕΣΣΕΡΑ ΔΟΚΙΜΙΑ 1940-46

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΝΟέλ ΑΡΝΑΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ & ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΝΩΣΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Εισαγωγή:
ΝΟέλ ΑΡΝΑΟΥ

Μετάφραση:
ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΝΩΣΗ
ΓΡΗΓ. ΑΥΣΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

Ρομαντικοί -
Εποχή Παλαμά
Μεταπαλαμικοί
ποιητές

από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ
Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

τα στοιχεία που συγκροτούν και χαρακτηρίζουν την πολιτική συγκυρία. Έτσι, στη σημερινή φάση, αυτό που έχει αποφασιστική σημασία, αυτό που κρίνεται για το ΚΚΕ δεν είναι το ζήτημα της κατίσχυσης, της κυριαρχίας του μέσα στην παραδοσιακή Αριστερά. Το ΚΚΕ επιβλήθηκε ποσοτικά στην ενδοκομμουνιστική διένεξη, εδραιώνοντας ένα συντριπτικά ευνοϊκό γι' αυτό συσχετισμό στα μαζικά κινήματα και στο κοινοβούλιο.

Γι' αυτό άλλωστε και συμπεριφέρεται υπερόπτικά σαν τιτλούχος, σαν αποκλειστικός ιδιοκτήτης της κομμουνιστικής παράδοσης. Στη νέα κατάσταση όμως που διαμορφώνεται με το ΠΑΣΟΚ στη διακυβέρνηση της χώρας δημιουργούνται νέες ανάγκες.

Το ΚΚΕ συνειδητοποιώντας μερικά αυτές τις ανάγκες προσπαθεί να διευρύνει το ρόλο του, να προβάλλει ευρύτερα την φυσιογνωμία και την πολιτική του, ν' αλλάξει και να επεκτείνει τη λειτουργία του στην πολιτική ζωή.

Και στο έδαφος αυτών των νέων αναγκών και απαιτήσεων εκδηλώνονται όλες του οι αντιφάσεις, οι «δομικοί» περιορισμοί, και οι αδυναμίες της πολιτικής πρακτικής του. Μορφές, περιεχόμενο και τύποι οργάνωσης και δράσης που αποδείχθηκαν λειτουργικά στο παρελθόν, κυρίως στον ανταγωνισμό με το ΚΚΕ (εσωτερ.) και τις άλλες δυνάμεις της Αριστεράς, αποδειχνόνται σήμερα ολότελα ανεπαρκή. Γίνεται σ' ευρεία έκταση παραδεκτό (έστω και σε διαφορετικό βαθμό συνειδητοποίησης) σε μέλη αλλά και σε στελέχη του ΚΚΕ ακόμη και στ' ανώτερα ηγετικά του όργανα, ότι για να μπορέσει να διεκδικήσει ένα πιο ουσιαστικό ρόλο στη νέα κατάσταση πρέπει το ίδιο να προχωρήσει σε κάποια ιδεολογική πολιτική κι οργανωτική αναδιάρθρωση. Αν θέλει ν' ασκεί πραγματικά πρωτοποριακό ρόλο οφείλει να προσαρμόσει την πρακτική του στις νέες ανάγκες, να υιοθετήσει νέες μορφές κι αντιλήψεις της πολιτικής κι αγωνιστικής δράσης. Μια βαθύτερη συνειδητοποίηση αυτής της αλήθειας δεν μένει στο επίπεδο απλών εξωτερικών προσαρμογών ή εκσυγχρονισμών της γραμμής — όπως το κατανοούν ορισμένοι στην ηγεσία του — αλλά οδηγεί στην απαίτηση να κάνει μια βαθιά τομή στο ίδιο του το σώμα μετασχηματίζοντας ουσιαστικά και ριζοσπαστικά αντιλήψεις και πρακτικές.

Η οργανωτική ικανότητα κι αποτελεσματικότητα, ένα πνεύμα αυτοθυσίας και μαχητικότητας των μελών, μια γραμμή ιδεολογικής συνέπειας στην «ορθοδοξία» που στην ουσία πρόσφερε «επαναστατική» κάλυψη στον πραγματισμό και τον εκλογικισμό, τα εφόδια δηλαδή κι ο εξοπλισμός που διαθέτει και με τα οποία έδωσε τη μάχη με τον «αναθεωρητισμό», δεν αρκούν σήμερα για ν' ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του νέου του ρόλου.

Ενός ρόλου ρυθμιστικού, ρόλου αγωνιστικής και πολιτικής παρέμβασης, που θα φιλοδοξεί και θα τείνει να του προσδώσει και στοιχεία - γνωρίσματα κόμματος «εξουσίας».

Τα προβλήματα που πρέπει ν' αντιμετωπιστούν είναι μεγάλα, και δεν λύνονται με τις παλιές συνταγές.

Δεν φαίνονται να υπάρχουν εύκολες λύσεις, αλλά όλο και περισσότεροι στο εσωτε-

ρικό του κόμματος συνειδητοποιούν ότι το ΚΚΕ βρίσκεται πολύ μακριά από τη θεωρητική και πολιτική σαφήνεια και την ικανότητα κινητοποίησης που είναι αναγκαίες για να δοθεί στη δράση του μια νέα ανώτερη διάσταση.

Οι σημερινές αντιφάσεις

Έτσι το ΚΚΕ διαπερνιέται όλο και πιο καθαρά από μια μεγάλη αντίφαση που δύσκολα μπορεί (;) να ξεπεραστεί: Από τη μια μεριά, είναι αναγκαία μια στροφή, (που από άλλους ερμηνεύεται σαν ένας εκσυγχρονισμός, μια προσαρμογή με όρους συνέχειας, καί από τις δυνάμεις της κριτικής αμφισβήτησης στους κόλπους του σαν ανάγκη μιας βαθύτερης ριζοσπαστικής τομής) μια στροφή για ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ενός διευρυμένου ρόλου στις πολιτικές εξελίξεις.

Από την άλλη πρέπει να υπερασπιστεί και να διατηρήσει την ιδεολογική του φυσιογνωμία, που μερικά βασικά της στοιχεία αντιστρατεύονται τη στροφή που προϋποθέτει ο νέος διευρυμένος ρόλος του.

Στο επίπεδο της οργάνωσης αυτή η αντίφαση εκφράζεται σαν αναγκαιότητα να προσαρμοστεί σε νέα δεδομένα κι ανάγκες από τη μια, και σαν ανικανότητα να μεσασχηματισθεί για ν' αποτελέσει μίαν αποτελεσματική καθοδηγητική δύναμη στις νέες συνθήκες. Στ' αλήθεια, πόσο μπορεί σήμερα το ΚΚΕ, ν' ασκεί ηγετική λειτουργία σε μαζικά κινήματα, ή ν' αναπτύσσεται το ίδιο σαν μαζικό κόμμα, όταν λειτουργεί σαν κλειστός χώρος, σαν αυστηρά ιεραρχημένος σχηματισμός, όταν τα ίδια τα μέλη του δεν παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην επεξεργασία της γραμμής του, χειραγωγούνται από μια μονόπλευρη πληροφόρηση, κι αναλώνονται σ' ένα κοντόθωρο ακτιβισμό και πρακτικισμό;

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι περισσότερες αμφισβητήσεις και διαφορετικές απόψεις στο διάλογο, βρήκαν προνομιακό πεδίο έκφρασης τον τρόπο οργάνωσης του κόμματος, την εσωτερική του ζωή, αναδειχνοντας αιτήματα δημοκρατικής λειτουργίας, εσωκομματικής δημοκρατίας.

Η ιδέα που έχει πιο πολύ ωριμάσει, που προηγείται και κερδίζει έδαφος είναι ότι δεν είναι πια δυνατό να συνεχίζει το κόμμα μ' αυτή τη στάθμη της οργάνωσης, μ' αυτό τον καθυστερημένο κομματικό μηχανισμό, τις γραφειοκρατικές και αντιδημοκρατικές του δομές.

Είναι φανερό, ότι μια αποτελεσματική πολιτική πρακτική στις νέες συνθήκες δεν απαιτεί μόνο μια παραπέρα ανάπτυξη της πολιτικής επεξεργασίας και των θεωρητικών και πολιτιστικών της προϋποθέσεων αλλά και μια κριτική εξέταση του οργάνου για την εφαρμογή της, δηλαδή του κόμματος.

Οι «θέσεις» της Κ.Ε. και ο διάλογος

Η βασική αυτή αντίφαση που προαναφέρθηκε διαπερνά τόσο τις θέσεις της Κ.Ε. όσο και τη συζήτηση που ακολούθησε, διαμορφώνοντας την κύρια εστία των διαφορών και των αντιθέσεων. Οι ίδιες οι θέσεις σ' ορισμένα ζητήματα αντανακλούν μια προσπάθεια προσαρμογής στα νέα δεδομένα: οι εκτιμήσεις για το χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ, η επεξεργασία των στόχων της «πραγματικής αλ-

λαγής», και κυρίως κάποια νέα στοιχεία, ορισμένα φραστικά ανοίγματα, που όμως συνιστούν αξιοσημείωτους «νεωτερισμούς» στο όγδοο κεφάλαιο των θέσεων για τα προβλήματα της σοσιαλιστικής προοπτικής. Τα τελευταία αυτά ανοίγματα θέτουν προβλήματα ερμηνείας, επιτείνουν τις αντιφάσεις, δημιουργούν κάποιες μικρές ρωγμές στη συνοχή του ιδεολογικού και πολιτικού λόγου του κόμματος.

Τα ανοίγματα αυτά συνοδεύονται βέβαια από μια ιδεολογική περιχαράκωση, κι οριοθέτηση των αναζητήσεων. (Στο κεφάλαιο για τη σοσιαλιστική προοπτική, προηγείται μια ιδεολογική καταδίκη —αφορισμός του ευρωκομμουνισμού και του τρίτου δρόμου).

Οι αντιφάσεις διαγράφονται έντονες και στο πολιτικό επίπεδο. Το πρόβλημα της στάσης απέναντι στο ΠΑΣΟΚ λ.χ. κατέλαβε την πρώτη θέση στην εσωκομματική συζήτηση δίνοντας τη δυνατότητα να εκδηλωθούν πολλές και σημαντικές διαφοροτικές ανάμεσά τους απόψεις.

Σε μεγάλο βαθμό βέβαια η «Πασοκολογία» χειραγωγήθηκε, αξιοποιήθηκε δηλαδή και σαν στοιχείο αποπροσανατολισμού της εσωτερικής συζήτησης, μετάθεσης του επίκεντρου της «εκτός των τειχών».

Αυτός ο αντιπερισπασμός, σε συνδυασμό με μian έξαρση του κομματικού πατριωτισμού κατ'άληγε σε τελευταία ανάλυση ν' απονεκρώνει την κριτική διάθεση απέναντι στα συσσωρευμένα κομματικά προβλήματα, από τα καιρία δηλαδή εσωτερικά ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι ενώ η συζήτηση διεξάγεται μ' επίκεντρο την αποτίμηση της κυβερνητικής πολιτικής και τον ταξικό και πολιτικό προσδιορισμό του ΠΑΣΟΚ, δεν στρέφεται ανάλογα και σε μια συνολική εκτίμηση για το μαζικό λαϊκό κίνημα, για τη γενική πολιτική, ιδεολογική, οργανωτική στάθμη και συγκρότηση.

Κι εδώ μπορεί να επισημάνει κανείς μian αισθητή απόκλιση ανάμεσα σ' απόψεις που η αφετηρία της έντονης κριτικής τους στο ΠΑΣΟΚ είναι μια αντίληψη μονοκομματικής αποκλειστικότητας κι αυταρχικας του ΚΚΕ, μια στάση ιδεολογικού αμυντισμού, καταγγελίας και ξεσκεπάσματος' και σ' απόψεις που αξιοποιούν τις ανάγκες οριοθέτησης και κριτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, για να προ-

βάλουν σε πρώτο επίπεδο και τις καθυστερήσεις κι ανεπάρκειες του ΚΚΕ, για ν' αμφισβητήσουν ορισμένα στοιχεία της φυσιογνωμίας και της πρακτικής του.

Ανάγκη για νέες επιλογές και νέες κατευθύνσεις

Η λύση που φαίνεται να προκρίνει —παρά τις όποιες εσωτερικές αποχρώσεις ή διαφορές της— η ηγεσία του ΚΚΕ στην αντίφαση που επισημάνανε, φαίνεται πως είναι η εμμονή στη διαφύλαξη της φυσιογνωμίας του κόμματος (όχι χωρίς και κάποια νέα στοιχεία-παραχωρήσεις στις ανάγκες προσαρμογής) έστω και σε βάρος της παρέμβασής του στη συγκυρία, των απαιτήσεων του ρόλου του στις νέες συνθήκες.

Κι όσο δεν αποβάλλεται ή έστω δεν χαλαρώνει ο ασφυκτικός κορσές μιας τεχνητής κι εξωτερικά επιβλημένης ιδεολογικής «ορθοδοξίας» που δεσμεύει τη συνείδηση και την πρακτική των αγωνιστών που μάχονται στις γραμμές του, τόσο ανακόλουθα ή μετέωρα, αναξιοπίστα, ευάλωτα κι αφομοιωσιμα μένουν τα όποια νέα στοιχεία ή ανοίγματα στο πολιτικό του μέτωπο.

Οι «αλλαγές», τα ανοίγματα, οι αναζητήσεις, στην κορυφή χωνεύονται όταν η «θεωρία» παραμένει ένα άκαμπτο και κλειστό σύστημα δογματικών αληθειών και στερεότυπων διατυπώσεων.

Όταν η πολιτική υποβιβάζεται σ' ένα επίπεδο εμπειρισμού και πραγματισμού. Όταν η «πρωτοπορία» αντί να ριχτεί μαχητικά σε κάθε καυτό σημείο των κοινωνικών αγώνων για να τους ριζοσπαστικοποιήσει πολιτικά, αρέσκειται στο ρόλο του αυταρχικού κηδεμόνα των μαζών. Όταν οι πολιτικές και κοινωνικές συμμαχίες αντιμετωπίζονται στην πράξη σα μέσο για την μονοκομματική του επιβολή.

Ωστόσο πέρα από τις λύσεις που προκρίνει η ηγεσία η προσυνεδριακή πορεία καταδειχνει ως ένα βαθμό ότι υπάρχουν και δυνάμεις που αναζητούν κι ανιχνεύουν νέες επιλογές. Δυνάμεις που μέσα από μια δύσκολη, επίπονη και αντιφατική διαδικασία συγκροτούνται ιδεολογικά και πολιτικά στο έδαφος κάποιων συγκλίσεων, κάποιων κοινών απόψεων. Σ' ένα κοινό παρονομαστή που συνειδητοποιεί και προβάλλει κάποιες νέες κατευθύνσεις. □

Στα μέτρα του «κομματικού παρακράτους»

Από το νέο βιβλίο του Τάσου Δήμου με τίτλο «Για ένα ιστορικό-ενωτικό 12ο Συνέδριο του ΚΚΕ» (ή πως θα ανθίσει το γαρύφαλλο), που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Γνώση», δημοσιεύουμε το παρακάτω χαρακτηριστικό απόσπασμα για το 11ο συνέδριο του ΚΚΕ:

«Το 11ο Συνέδριο θα έπρεπε να είναι συνέδριο ιστορικής πολιτικής ευθύνης, γιατί συνέρχεται σε μια καμπή της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας. Συνέρχεται σε μια περίοδο που ο ρόλος του ΚΚΕ πραγματικά παίρνει διάσταση ιστορικού χρέους, γιατί από την πολιτική και τακτική που θα χαράξει το Κόμμα, δεν θα κριθούν απλά κάποια ποσοστά κομματικής ανόδου ή καθόδου, ή κάποιες μικρές είτε μεγάλες επιτυχίες σε τούτο ή σε κείνο τον τομέα. Θα κριθεί η ίδια η πορεία του τόπου για μεγάλο χρονικό διάστημα. Δεν είναι υπερβολή να πούμε, ότι σήμερα οι Έλ-

ληνες κομμουνιστές έχουν την ίδια ιστορική ευθύνη που είχαν στη διάρκεια της Κατοχής και πριν από τον εμφύλιο πόλεμο, για το ποιά θα είναι η μελλοντική πορεία της πατρίδας μας. Θα βάλουμε πείρα, μυαλό και πλάτες για να βοηθήσουμε να ανοίξουν οι πολιτικοί ορίζοντες της χώρας ή με μια στενοκέφαλη πολιτική και ηλίθια τακτική θα ροκανίσουμε την ιστορική ευκαιρία και θα πνίξουμε την ελπίδα για μια άλλη ποιοτικά διάφορη πορεία αυτού του τόπου;

Δυστυχώς και το 11ο Συνέδριο οργανώνεται κι αυτό στα μέτρα του παρακομματικού μηχανισμού. Τώρα μάλιστα που ο παρακομματικός μηχανισμός, δεν έχει την άνεση που είχε στην προσυνεδριακή περίοδο του προηγούμενου συνεδρίου και δεν διαθέτει πολλά περιθώρια για υποκριτικά μειδιάματα, θα είναι περισσότερο κυνικός και αδιάτακτος».

Το σοβαρότερο βιβλίο πολιτικής φιλοσοφίας που απομυθοποιεί τα ιδεολογήματα των ποικίλων απολογητών της κοινωνικής καταπίεσης.

Εκδόσεις ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1 τηλ. 52.46.241

ΒΑΒΕΛ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68 - ΤΗΛ. 3645133

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΩΣΤΑΣ

ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ανανεωμένη

παράδοση

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12 τηλ. 36.05.520

Οικονομική κρίση, οικονομική πολιτική και σοσιαλισμός

του Γιάννου Παπαντωνίου
Ευρωβουλευτή

Η ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑ που χαρακτηρίζει τις ευρωπαϊκές οικονομίες εδώ και τρία χρόνια, και που προβλέπεται να παραταθεί και το 1983, σε συνδυασμό με τη συνεχή αύξηση του ποσοστού της ανεργίας που σύντομα θα φτάσει το 10%, συνθέτουν μian εικόνα βαθιάς οικονομικής κρίσης. Οι αιτίες αυτής της κρίσης είναι γνωστές και ανάγονται στις σημαντικές μεταβολές στις σχετικές τιμές (κυρίως στην τιμή του πετρελαίου), στα πρότυπα ζήτησης, στην τεχνολογία καθώς και στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον που σημειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία. Οι μεταβολές αυτές έχουν θέσει προβλήματα διαρθρωτικής προσαρμογής που είναι ιδιαίτερα έντονα σε εκείνες τις γραμμές οικονομικής δραστηριότητας που καταναλίσκουν πολλή ενέργεια, παράγουν αγαθά και υπηρεσίες για τα οποία έχουν βρεθεί υποκατάστατα, πάσχουν από τεχνολογική καθυστέρηση ή αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό από τις νέες εκβιομηχανιζόμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου.

ΑΠΟΤΕΛΕΙ κοινό τόπο όσων ασχολούνται με την οικονομική πολιτική, άσχετα από ιδεολογική τοποθέτηση, ότι το ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης απαιτεί μια πολύ μεγάλη προσπάθεια βιομηχανικής αναδιάρθρωσης με την εγκατάλειψη προβληματικών κλάδων και ξεπερασμένων τεχνολογιών, την εισαγωγή νέων τεχνικών μεθόδων, και το άνοιγμα νέων γραμμών παραγωγής με υψηλό αναπτυξιακό δυναμικό. Είναι επίσης γενικά αποδεκτό ότι το θετικό, αναπτυξιακό σκέλος αυτής της προσπάθειας αναδιάρθρωσης απαιτεί μια σημαντική αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και ότι, για να αυξηθούν οι επενδύσεις, πρέπει να εκπληρωθούν δύο προϋποθέσεις. Η πρώτη προϋπόθεση είναι η εξασφάλιση των αναγκαίων επενδυτικών πόρων με τη συγκράτηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και τον περιορισμό των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα όταν οφείλονται στις τρέχουσες δαπάνες και απορροφούν μεγάλο μέρος της εγχώριας αποταμίευσης.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ προϋπόθεση είναι η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών με τη συγκράτηση του πληθωρισμού. Όταν ο ρυθμός του πληθωρισμού μιας χώρας υπερβαίνει το ρυθμό του πληθωρισμού που επικρατεί διεθνώς, η ζήτηση για τα εγχώρια προϊόντα επηρεάζεται αρνητικά διότι τα προϊόντα αυτά γίνονται ακριβότερα σε σχέση με τα ξένα προϊόντα, τόσο στην εσωτερική όσο και στις εξωτερικές αγορές, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι επενδύσεις και, παράλληλα, να επιδεινώνεται το εμπορικό ισοζύγιο. Η απώλεια της ανταγωνιστικότητας μπορεί, ασφαλώς, να αντιμετωπιστεί με την υποτίμηση του νομίσματος. Αλλά η υποτίμηση, αυξάνοντας την τιμή των εισαγόμενων αγαθών —πολλά απ' τα οποία, όπως το πετρέλαιο, έχουν ανελαστική ζήτηση— επιδεινώνει τον πληθυσμό και μπορεί να οδηγήσει σε ένα φαύλο κύκλο πληθωρισμού-υποτίμησης. Για το λόγο αυτό οι περισσότερες κυβερνήσεις αποφεύγουν να κάνουν μεγάλη χρήση της υποτίμησης και προτιμούν να ρίξουν το βάρος της προσπάθειας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στη συγκράτηση του πληθωρισμού.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ αυτό οριοθετείται ο χώρος της συμφωνίας και ανοίγει το πεδίο για εναλλακτικές λύσεις που προσδιορίζονται από την ιδεολογία και την πολιτική τοποθέτηση. Η στρατηγική βιομηχανικής αναδιάρθρωσης που ακολουθείται, με διάφορες παραλλαγές, από τα συντηρητικά κόμματα που βρίσκονται σήμερα στην εξουσία ρίχνει το βάρος στον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων με τη δραστική περιστολή των

κοινωνικών δαπανών, και τη δημιουργία μαζικής ανεργίας. Η ύφεση ευνοεί την εγκατάλειψη προβληματικών κλάδων και ξεπερασμένων τεχνολογιών, η ανεργία εξασφαλίζει την πειθαρχία της εργατικής τάξης, ενώ οι παραγωγικές επενδύσεις που, στην αντίληψη αυτή, δεν είναι ευθύνη των κυβερνήσεων αλλά αποκλειστικά του ιδιωτικού τομέα, θα ανακάμψουν αυτόματα όταν περιοριστούν τα ελλείμματα και μειωθεί ο πληθωρισμός. Πρέπει να σημειωθεί ότι η άρχουσα τάξη των καπιταλιστικών χωρών αντιμετώπισε πάντοτε το «κράτος ευημερίας» που κτίστηκε μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σαν απειλή κατά των κερδών του ιδιωτικού τομέα, ενώ θεωρεί ότι η διατήρηση της πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού ενισχύει «υπερβολικά» τη θέση της εργατικής τάξης. Η οικονομική κρίση της έδωσε μια μοναδική ευκαιρία για να επιτεθεί, στο όνομα ξεπερασμένων ή ανύπαρκτων οικονομικών θεωριών, όπως ο μονεταρισμός ή η οικονομική της προσφοράς (supply — side economics), ταυτόχρονα κατά του κράτους ευημερίας και της εργατικής τάξης.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ αυτή, πέρα από το απαράδεκτο οικονομικό και κοινωνικό κόστος που έχει, περικλείει και σοβαρούς κινδύνους. Ο οικονομικός κίνδυνος αφορά την αναζωπύρωση του πληθωρισμού στην περίπτωση μιας ενδεχόμενης οικονομικής ανάκαμψης λόγω της εξάλειψης των αποθεμάτων παραγωγικού δυναμικού που προκαλεί η παρατεταμένη ύφεση: η ανάκαμψη της ζήτησης θα προσκρούσει σύντομα σε ανεπαρκή προσφορά με αποτέλεσμα να ενταθούν οι πληθωριστικές πιέσεις. Ο κυριότερος κίνδυνος, όμως, είναι πολιτικός και αφορά τις συνέπειες της ανεργίας και της δραστικής περιστολής των κοινωνικών δαπανών πάνω στην κοινωνική ειρήνη και την πολιτική σταθερότητα. Η αναπαραγωγή των συνθηκών της δεκαετίας του '30 δεν είναι το πιο ελπιδοφόρο μήνυμα για το μέλλον.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ σοσιαλιστές η πολιτική αντιμετώπισης της κρίσης δεν έχει πάρει ακόμα ξεκάθαρη μορφή. Αυτό, ίσως, οφείλεται στην τάση που υπάρχει στον αριστερό χώρο να μην αντιμετωπίζεται η οικονομική πολιτική σαν αυτόνομο πολιτικό πρόβλημα, αλλά σαν παρακλάδι ή υπηρέτης μιας ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής. Μόλις τώρα αρχίζει να διαμορφώνεται μια ρεαλιστικότερη αντίληψη για τη στρατηγική βιομηχανικής αναδιάρθρωσης που, όμως, απέχει ακόμα από το να έχει γενική υποστήριξη. Η αντίληψη αυτή στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές. Η πρώτη αρχή είναι ότι η ανάκαμψη των παραγωγικών επενδύσεων δεν θα αφεθεί αποκλειστικά στην καλή θέληση του ιδιωτικού τομέα, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που οι επιχειρηματικές προσδοκίες είναι χαμηλές, αλλά θα προωθηθεί από το κράτος με άμεσες και έμμεσες παρεμβάσεις στην επενδυτική διαδικασία.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ αρχή είναι ότι η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την επενδυτική ανάκαμψη, δηλαδή ο περιορισμός των καταναλωτικών ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και η συγκράτηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και του πληθωρισμού, δεν θα επιδιωχθεί με τρόπο που επιδεινώνει την ύφεση και προκαλεί ανεργία. Η εφαρμογή αυτής της αρχής συνεπάγεται ότι η περιστολή των τρεχουσών δαπανών του δημόσιου τομέα και η αύξηση της φορολογίας θα πραγματοποιηθούν σταδιακά στις χώρες που αντιμετωπίζουν μεγάλα ελλείμματα ώστε να μην καμφθεί η οικονομική δραστηριότητα, ενώ η συγκράτηση του πληθωρισμού και της ιδιωτικής κατανάλωσης θα επιδιωχθεί

μέσω μιας γενικής πολιτικής τιμών και εισοδημάτων.

ΤΕΛΟΣ, η τρίτη αρχή είναι ότι, έως ότου ολοκληρωθεί η προσπάθεια διαρθρωτικής προσαρμογής και αποκατασταθούν οι συνθήκες που θα επιτρέψουν μια σταθερή οικονομική ανάπτυξη, το πρόβλημα της ανεργίας θα αντιμετωπισθεί με άμεση παρέμβαση στην αγορά εργασίας. Τέτοιες παρεμβάσεις αφορούν κυρίως τη μείωση των ωρών εργασίας καθώς και τη χρηματοδότηση ειδικών προγραμμάτων για την επιμόρφωση και επαγγελματική ειδικευση του εργατικού δυναμικού, και ιδιαίτερα των νέων.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΤΕΡΑ, μια σοσιαλιστική στρατηγική για την έξοδο από την οικονομική κρίση περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ. Η παρέμβαση του κράτους στην επενδυτική διαδικασία παίρνει πολλές μορφές που περιλαμβάνουν την πραγματοποίηση έργων υποδομής, την εθνικοποίηση επιχειρήσεων ή τομέων που έχουν στρατηγική σημασία για την εθνική οικονομία, τη χρηματοδότηση επενδυτικών προγραμμάτων από εξειδικευμένες κρατικές τράπεζες, τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της πιστωτικής πολιτικής των εμπορικών τραπεζών, την προώθηση επενδύσεων από κοινωνικοποιημένους επιχειρηματικούς φορείς, όπως οι αυτοδιαχειριζόμενες επιχειρήσεις και οι συνεταιρισμοί, καθώς και την παροχή επενδυτικών κινήτρων προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Η σύνδεση του συστήματος των κινήτρων με την προσπάθεια βιομηχανικής αναδιάρθρωσης μπορεί να γίνει με τις λεγόμενες «προγραμματικές συμφωνίες» (planning agreements) που συναρτούν την εκχώρηση των παροχών με την επίτευξη ορισμένων στόχων όσον αφορά τη φύση της επένδυσης (τύπος προϊόντος, εξαγωγικός προσανατολισμός, δημιουργία θέσεων εργασίας).

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ του ρόλου του κράτους στην επενδυτική διαδικασία προϋποθέτει μια σημαντική επέκταση της δημόσιας έρευνας στους τομείς των βιομηχανικών αγορών και της τεχνολογίας καθώς και προσεκτικό οργανωτικό σχεδιασμό ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική διοίκηση των επιχειρήσεων που θα ελέγχονται από το κράτος. Η ευρωπαϊκή εμπειρία δημόσιας ιδιοκτησίας, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Επιχειρήσεων (National Enterprise Board) στη Μ. Βρετανία, το IPI στην Ιταλία, και επιχειρήσεις όπως η Ρενώ στη Γαλλία και η Φολκσβάγκεν στη Δ. Γερμανία, φαίνεται να δείχνει ότι η αποτελεσματικότητα σχετίζεται θετικά με την ανταπόκριση στα σήματα της αγοράς, και την υποταγή στην πειθαρχία της αγοράς.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ. Ο σταδιακός περιορισμός των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα όταν οφείλονται στις τρέχουσες δαπάνες και απορροφούν μεγάλο μέρος της εγχώριας αποταμίευσης πρέπει να επιδιωχθεί κυρίως με α) τη φορολόγηση του μη παραγωγικού κεφαλαίου (π.χ. με τη φορολογία της υπεραξίας της ακίνητης περιουσίας)· β) την αύξηση ορισμένων εμμέσων φόρων, ιδιαίτερα αυτών που θίγουν την πολυτελή κατανάλωση ή εξυπηρετούν ευρύτερες σκοπιμότητες, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας (φόρος πετρελαίου) ή η προστασία της υγείας (φόρος στο οινόπνευμα και τον καπνό)· και γ) την περιστολή της σπατάλης στις τρέχουσες δαπάνες χωρίς να θιγεί η ποσότητα και η ποιότητα των παρεχομένων κοινωνικών υπηρεσιών. Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για τέτοιες περικοπές δεδομένου ότι η γοργή επέκταση του δημόσιου τομέα κατά τη μεταπολεμική περίοδο πραγματοποιήθηκε, σε αρκετές περιπτώσεις, χωρίς σχεδιασμό και έλεγχο του κόστους.

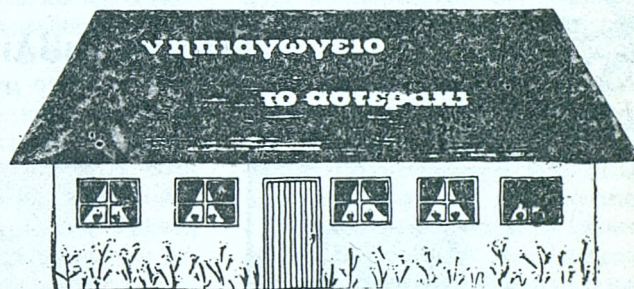
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ. Η πολιτική τιμών και εισοδημάτων αποβλέπει στο να σπάσει τον κύκλο τιμών-μισθών θέτοντας στόχους για την αύξηση τόσο των μισθών όσο και των ονομαστικών εισοδημάτων που είναι χαμηλότεροι από τον τρέχοντα πληθωρισμό. Η επιτυχία της προϋποθέτει α) τη συναίνεση των

NOBEL ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1981

Μετάφραση: Νίκος Δήμου

Εκδόσεις: LIBRO
Πατρ. Ιωακείμ 8 · Αθήνα
τηλ. 72.47.116

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιον

Βαλσαμῶνος 4 καί Ἀσκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

εργαζομένων για τη συγκράτηση των μισθολογικών τους απαιτήσεων και, συγκεκριμένα, σε μια πρώτη φάση, την προσαρμογή των ονομαστικών τους μισθών με ρυθμούς χαμηλότερους από τον τρέχοντα πληθωρισμό· και β) ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου των τιμών ώστε να εξασφαλιστεί η ραγδαία και πλήρης ανταπόκριση των τιμών στο χαμηλότερο κόστος παραγωγής που θα προκύψει από την κάμψη των μισθολογικών αυξήσεων. Οι δύο προϋποθέσεις είναι αλληλένδετες δεδομένου ότι, χωρίς εξασφάλιση της αγοραστικής τους δύναμης, οι εργαζόμενοι δεν θα δεχτούν να συγκρατήσουν τις εισοδηματικές τους διεκδικήσεις και να δεχτούν την ανάγκη λιτότητας. Η πολιτική τιμών και εισοδημάτων είναι δύσκολο εγχείρημα, αλλά είναι ο μόνος τρόπος, με τις σημερινές οικονομικές και κοινωνικές δομές, για να συγκρατηθεί ο πληθωρισμός και η ιδιωτική κατανάλωση χωρίς την πρόκληση ύφεσης. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός και σημαντική ευκαμψία κυρίως όσον αφορά τη συνεργασία των εργατικών συνδικάτων. Ένας τρόπος για την εξασφάλιση αυτής της συνεργασίας είναι η εγγύηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων με την υπόσχεση παροχής διορθωτικών μισθολογικών αυξήσεων στο τέλος του χρόνου στην περίπτωση που ο πληθωρισμός ξεπεράσει το ρυθμό-στόχο. Τέλος, η πολιτική τιμών και εισοδημάτων πρέπει να εφαρμοστεί στα πλαίσια μιας γενικότερης προσπάθειας για την αύξηση της συμμετοχής των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων σε βασικούς τομείς της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η συμμετοχή αυτή θα τους προσεγγίσει στα κέντρα εξουσίας και θα τους επιτρέψει να επηρεάσουν, με υπεύθυνο τρόπο, την πορεία της οικονομίας και την εξέλιξη του βιοτικού τους επιπέδου.

ΑΝΕΡΓΙΑ. Με βάση την υφιστάμενη σχέση ανάμεσα στην αύξηση της παραγωγής και την αύξηση της απασχόλησης, η απορρόφηση των ανέργων θα απαιτήσει πολύ ψηλούς ρυθμούς

ανάπτυξης που δεν είναι εφικτοί πριν ολοκληρωθεί η διαρθρωτική προσαρμογή και αποκατασταθούν οι συνθήκες που θα επιτρέψουν μια σταθερή οικονομική ανάκαμψη. Για το λόγο αυτό το πρόβλημα της ανεργίας πρέπει, στη σημερινή φάση, να αντιμετωπισθεί με άμεση παρέμβαση στην αγορά εργασίας. Ένα ουσιαστικό μέτρο για τη διεύρυνση των δυνατοτήτων απασχόλησης είναι η μείωση των ωρών εργασίας εφόσον συνδυαστεί με ανάλογη μείωση των αποδοχών έτσι ώστε να μην αυξηθεί το κόστος εργασίας και αποθαρρυνθούν οι νέες προσλήψεις. Παράλληλα, το κράτος πρέπει να χρηματοδοτήσει ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης και επαγγελματικής ειδικεύσης του εργατικού δυναμικού ώστε να διευκολύνει την απορρόφηση των νέων στην παραγωγική διαδικασία καθώς και τη μετακίνηση των εργαζομένων που απολύονται από ζημιόγρονες βιομηχανίες σε νέες απασχολήσεις. Πρέπει, επίσης, να ληφθούν μέτρα για να βελτιωθεί η ανταπόκριση της προσφοράς εργασίας προς τη ζήτηση, όπως η εφαρμογή της μερικής απασχόλησης και, γενικότερα, πιο εύκαμπτων μορφών οργάνωσης και διανομής του χρόνου εργασίας.

Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ μιας ρεαλιστικής στρατηγικής για το ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης είναι, ίσως, το κυριότερο καθήκον των ευρωπαϊκών σοσιαλιστικών κομμάτων σήμερα. Χωρίς την αντιπαράθεση μιας αξιόπιστης εναλλακτικής πολιτικής, η δεξιά θα προχωρήσει, ανεμπόδιστη, στην εφαρμογή του δικού της οικονομικού προγράμματος προκαλώντας περισσότερη ανεργία, καταργώντας βασικά κοινωνικά δικαιώματα και βάζοντας σε δοκιμασία τους δημοκρατικούς θεσμούς. Τα σοσιαλιστικά κόμματα θα φέρουν σημαντική ευθύνη αν τους λείπει η θέληση και η δύναμη να προβάλλουν αποτελεσματική αντίσταση σε μια τέτοια εξέλιξη με κίνδυνο να ξεπεραστούν από τις περιστάσεις και να πέσουν και αυτά θύματα της οικονομικής κρίσης.

Τα νέα βιβλία της «Γνώσης» (Ποίηση)

Μπόρις Βιάν
ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Μετάφραση
Αντώνης Φωσιέρης
& Θανάσης Θ. Νιάρχος

Χριστόφορος Λιοντάκης
**Ο ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ
ΜΕΤΑΚΟΜΙΖΕΙ**

(ποιήματα)

Ανδρέας Καραντώνης
Η Χ Ω

Μεταφράσεις Ποιημάτων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

Ανεπαρκής η συμβολή του στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων

Της Πόπης Νικολάου — Ευρωβουλευτού του ΠΑΣΟΚ και μέλους της Επιτροπής Προϋπολογισμού

Ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα πρέπει να είναι ένα όργανο άσκησης πολιτικής για την εξυπηρέτηση ορισμένων στόχων και όχι ένα απλό λογιστικό χαρτί. Για να μπορέσει ο προϋπολογισμός να συμβάλει στην επίτευξη αυτών των στόχων πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες πολιτικές που θα μπορούν να ενεργοποιηθούν μέσω του προϋπολογισμού.

Με την εντολή της 30ής Μαΐου έχει αναγνωρισθεί η ανάγκη ανάθεωρησης και ανάπτυξης των κοινοτικών πολιτικών ώστε να ληφθούν υπόψη τα προβλήματα που έχουν δημιουργήσει η οικονομική κρίση, η διεύρυνση της Κοινότητας και το βάθεμα του χάσματος μεταξύ του ευρωπαϊκού βορρά και του μεσογειακού νότου. Το γεγονός ότι η Κοινότητα παρά τις διακηρύξεις της, απέτυχε μέχρι σήμερα να διαμορφώσει τις νέες κατάλληλες πολιτικές, έχει σα συνέπεια τη σημερινή προβληματική διάρθρωση του προϋπολογισμού 1983.

Από ελληνικής πλευράς, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η αδυναμία του κοινοτικού προϋπολογισμού να λειτουργήσει σαν όργανο μεταφοράς πόρων από τις πιο πλούσιες στις πιο φτωχές περιοχές και να γεφυρώσει έτσι τις περιφερειακές ανισότητες.

Υπογραμμίζω ότι οι ανισότητες στον κοινοτικό χώρο έχουν διευρυνθεί. Το εισόδημα του Αμβούργου π.χ. είναι 12 φορές υψηλότερο από το εισόδημα της Θράκης στην Ελλάδα. Τι κάνει ο προϋπολογισμός για να γεφυρώσει τις ανισότητες αυτές; Τα στοιχεία δείχνουν ότι την υψηλότερη κατά κεφαλήν απολαβή από τον κοινοτικό προϋπολογισμό έχουν κυρίως οι χώρες με το υψηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα. Εξάλλου, έχει αναγνωρισθεί απ' όλους το πόσο χαμηλή είναι η προστασία που παρέχεται στα βασικά μεσογειακά προϊόντα στα πλαίσια της κοινής αγροτικής πολιτικής. Είναι γνωστό ότι τα βόρεια προϊόντα εξακολουθούν να απορροφούν πόρους από το Γεωργικό Ταμείο που δεν δικαιολογούνται ούτε από την ποσοστιαία συμμετοχή τους στο σύνολο της κοινοτικής παραγωγής, ούτε πολύ περισσότερο, από την εισοδηματική θέση των παραγωγών. Επίσης, η ποσοστιαία συμμετοχή του Περιφερειακού Ταμείου στο σύνολο του προϋπολογισμού, εξακολουθεί να εί-

ναι χαμηλή. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Συμβούλιο περιόρισε σημαντικά τις πιστώσεις για το Περιφερειακό Ταμείο που είχε προτείνει η Επιτροπή και οι οποίες ήταν ανεπαρκείς έτσι κι αλλιώς. Το Κοινοβούλιο στη συνέχεια πρότεινε ύψος πιστώσεων που υπολείπεται κατά πολύ των προτάσεων της Επιτροπής. Επιπλέον, ένα σημαντικό μέρος της αύξησης των πόρων του Ταμείου που προτείνει το Κοινοβούλιο προέρχεται από μεταφορές πιστώσεων από το Τμήμα Εργυρήσεων του Γεωργικού Ταμείου, που είναι αμφίβολο, αν τελικά θα πραγματοποιηθούν. Αλλά και το διαρθρωτικό τμήμα του Γεωργικού Ταμείου είναι γνωστό πόσο αποδυναμωμένο είναι. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έγινε δυνατή η άρση της περιοριστικής οροφής που θα επέτρεπε τη διάθεση πόρων ικανών να συμβάλουν στο διαρθρωτικό εκσυγχρονισμό της γεωργίας που αφορά κυρίως τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές και χώρες.

Όσον αφορά τέλος τις λοιπές πολιτικές, τη βιομηχανική, επενδύσεων, κτλ. τα ποσά που διατίθενται είναι περιορισμένα, ενώ η έλλειψη συγκεκριμένης πολιτικής έχει σαν συνέπεια να διοχετευθούν στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες. Πιστεύουμε ότι οι συνεχώς διευρυνόμενες ανισότητες θέτουν σε κίνδυνο, εξίσου με την ανεργία, την επιβίωση της Κοινότητας. Οι διακηρύξεις για μεταφορά πόρων από τις πλούσιες στις φτωχές περιοχές και χώρες μέσα στον

κοινοτικό χώρο έχουν παραμείνει μέχρι σήμερα νεκρό γράμμα. Οι κοινοτικοί βέβαια πόροι είναι περιορισμένοι για να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίλυση των προβλημάτων. Άλλωστε το συνολικό ύψος του κοινοτικού προϋπολογισμού αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 1% του συνόλου του ΑΕΠ της Κοινότητας και μόλις φθάνει το 2,5% του συνολικού ύψους του προϋπολογισμού των κρατών-μελών της ΕΟΚ. Ωστόσο η συγκεκριμένη κατανομή των κοινοτικών πόρων στο σχέδιο προϋπολογισμού του 1983 έρχεται σε κατάφορη αντίθεση με τις διακηρύξεις για τη μεταφορά πόρων από τις πλούσιες στις φτωχές χώρες και οπωσδήποτε δεν ανταποκρίνεται στις ελληνικές ανάγκες και αιτήματα. Παρά το γεγονός ότι με την υιοθέτηση τροπολογιών των Ελλήνων σοσιαλιστών ευρωβουλευτών έγιναν ορισμένα θετικά βήματα στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, τόσο το ύψος όσο και η δομή του προϋπολογισμού 1983 δεν εγγυάται ότι θα συμβάλει αποτελεσματικά ούτε στην καταπολέμηση της ύφεσης, ούτε πολύ περισσότερο στην γεφύρωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Συμπερασματικά επισημαίνουμε την ανάγκη για ανάθεωρηση και ανάπτυξη των κοινοτικών πολιτικών για να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες μιας διευρυνόμενης Ευρώπης, ώστε να αντιμετωπισθεί η μόνη πραγματική αντίθεση μέσα στον κοινοτικό χώρο, που είναι η άνιση ανάπτυξη μεταξύ ευρωπαϊκού βορρά και μεσογειακού νότου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΜΙΧ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

Φαναριώτες
'Ανθη Ευλαβείας
Επτανήσιοι ποιητές
από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

ΙΑΝΟΣ

"Ένα Τετράδιο 'Αναζητήσεων

Τεύχος 3 'Οκτώβριος-Νοέμβριος 1982 δρχ.100

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

THOMAS SZASZ

"Η ψυχική υγεία σάν ιδεολογία

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

Ψυχανάλυση

GIOVANNI JERVIS

"Η κοινωνική ψυχιατρική

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΡΙΒΑΣ

Τό άδιέξοδο της ψυχιατρικής

DAVID COOPER

Η άντιψυχιατρική άπομυθοποιημένη

RONALD LAING

Σχίζοφρένεια

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τα αποτελέσματα του μνημονίου θα καθορίσουν τη θέση της Ελλάδας στην ΕΟΚ;

του Πέτρου Κωστόπουλου

Η πολιτική του ΠΑΣΟΚ προς τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες προσανατολίστηκε βασικά προς δύο κατευθύνσεις που ξέφυγαν από τα πλαίσια των συνηθισμένων ρυθμίσεων τρεχουσών υποθέσεων στις οποίες έχει στραφεί η πολιτική της Ν. Δημοκρατίας. Έτσι πρώτον με μία ενεργητική παρουσία και πρωτοβουλία στα πλαίσια της πολιτικής συνεργασίας που ξέφυγε από τα πλαίσια της πολιτικής του «συμφωνούμε με την ήδη υπάρχουσα πλειοψηφία»¹ (Πολωνικό θέμα, Μέση Ανατολή, σχέσεις ΗΠΑ-ΕΟΚ κτλ.) και δεύτερο με την κατάθεση του μνημονίου που προσδιορίζει τα πλαίσια και τους όρους συνεργασίας με την Κοινή Αγορά, η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προχώρησε σε ένα ουσιαστικό επαναπροσδιορισμό του τρόπου άσκησης της ευρωπαϊκής πολιτικής της χώρας μας.

Εαν για τα θέματα που αφορούν την πολιτική συνεργασία υπάρχει μια πλατιά φιλολογία τόσο από πλευράς πολιτικών κομμάτων, όσο και μελετητών του θέματος, αλλά και μια ευρεία πολιτική συναίνεση, για την υπόθεση του μνημονίου, αν και οι αντιθέσεις παρουσιάστηκαν εντονότερες, τα δημοσιεύματα που ήρθαν στο φως δεν δικαιολογούν την σημασία που έχει για τη χώρα-μας το εγχείρημα αυτό, που μπορεί να σημαδέψει (θετικά ή αρνητικά) την οικονομική πορεία του τόπου². Τελικά ο διάλογος (αν υπάρχει) περιορίζεται σε μία προσπάθεια απόδειξης ότι οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ δεν έχουν μεταβληθεί, από την μια μεριά, και από την άλλη ότι υπάρχει ριζική απεμπόληση διακηρυγμένων θέσεων (ΚΚΕ) ή ότι το ΠΑΣΟΚ παραδέχτηκε επιτέλους την ορθότητα των αναλύσεων στις οποίες άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί έχουν προχωρήσει, (ΚΚΕ εσ., ΝΔ, με διαφορετικό περιεχόμενο ο καθένας).

Η παγίδευση του διαλόγου σε κάποιο αφηρημένο επίπεδο αρχών δεν βοηθάει βέβαια στην πλήρη κατανόηση των γεγονότων. Γιατί η Ελλάδα σήμερα μετά την κατάθεση του μνημονίου ούτε φεύγει από την ΕΟΚ βέβαια, αλλά ούτε παραμένει με οποιοδήποτε τίμημα.

Η τελική στάση της Ελλάδας θα κριθεί μάλλον από την έκβαση του μνημονίου αλλά και τις γενικότερες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στην Ευρώπη των 10.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ

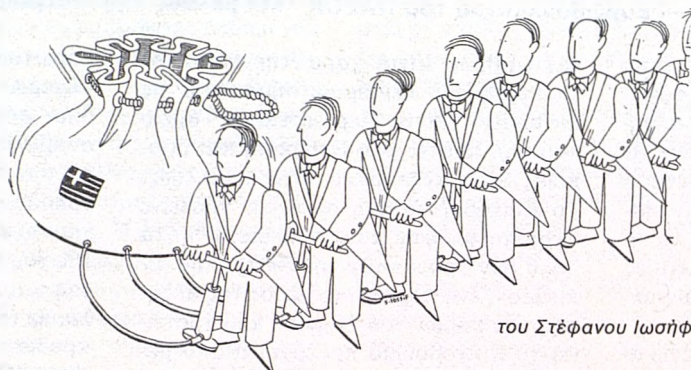
Το μνημόνιο αφού κάνει μια σύντομη τριτοβάθμια και ανάλυση των συγκυριακών και δομικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, προχωρά σε συγκεκριμένα αιτήματα για «ειδικές ρυθμίσεις» σε 3 κατηγορίες θεμάτων:

1. Για αποκλίσεις από τους κανόνες ανταγωνισμού που διέπουν τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις μέσα στην Κοινή Αγορά. Αυτές οι αποκλίσεις μπορούν να γίνουν:

- α) Με την προστασία νέων βιομηχανικών μονάδων.
- β) Με προστατευτικά μέτρα προς όφελος βιομηχανικών μονάδων που βρίσκονται σε κρίση.
- γ) Με την ενίσχυση των εξαγωγών (βιοτεχνικών και βιομηχανικών).
- δ) Με τις εθνικές ενισχύσεις προς τη γεωργία, ενισχύσεις που ξεπερνούν τα όρια της κοινής πολιτικής.

2. Για ενεργοποίηση των κοινοτικών πόρων και αναθεώρηση των κριτηρίων των ταμείων της ΕΟΚ ώστε οι ροές προς την Ελλάδα να αυξηθούν σημαντικά. Αυτό αναφέρεται:

- α) στο περιφερειακό ταμείο (FEDEP) για έργα περιφερειακής ανάπτυξης και υποδομής, αλλά και για χρηματοδότηση των πλάνων αποκέντρωσης της Αθήνας και μεταφοράς των βιομηχανιών προς την επαρχία.

του Στέφανου Ιωσήφ

β) Στο κοινωνικό ταμείο (FOND SOCIAL) για την χρηματοδότηση των σχεδίων του επαγγελματικού προσανατολισμού και της εκπαίδευσης, για την εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και γ) στο γεωργικό τομέα (F.E.O.G.A.) και κύρια στο τμήμα που αφορά τον προσανατολισμό, δηλαδή, τα έργα υποδομής στη γεωργία.

3. Για τη δημιουργία και ανάπτυξη μιας μεσογειακής πολιτικής η οποία να τείνει να καλύψει τις ανισότητες

που δημιουργούνται με τους υπάρχοντες νόμους και κανονισμούς και οι οποίοι ευνοούν κατά κύριο λόγο τις πλούσιες χώρες του Βορρά³.

Το μνημόνιο στηρίζει τις παραπάνω αξιώσεις μέσα σε μία γενική εκτίμηση ότι οι συντελούμενες εξελίξεις στην Κοινότητα τότε, (αρχές 1982) αποτελούσαν θετικό βήμα προς μία νέου τύπου ευρωπαϊκή συνεργασία. Σαν αποκρυστάλλωμα αυτών των διεργασιών η ελληνική κυβέρνηση ανέφερε, τότε, την εντολή (MANDAT) της 30ής Μαΐου, η οποία βρισκόταν στο επίκεντρο των συζητήσεων, σε όλα τα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συμβούλιο, Επιτροπή, Κοινοβούλιο).

Τέλος, σαν αταλάντευτη και αδιαπραγμάτευτη θέση αλλά και σαν οριοθέτηση του διαλόγου με την ΕΟΚ το μνημόνιο αναφέρει την εκπόνηση του πενταετούς προγράμματος, που θα παρουσιαστεί στις αρχές του 1983 και θα προσδιορίζει τις αρχές μιας νέου τύπου αυτοδύναμης ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ

Οι εξελίξεις που ακολούθησαν από τότε στον κοινοτικό χώρο, οι μεταρρυθμίσεις των επιμέρους κοινοτικών πολιτικών της Κοινής Αγοράς και ορισμένες πρόσφατες αποφάσεις, έδειξαν καθαρά ότι οι Έλληνες διαπραγματευτές του μνημονίου, θα έχουν δύσκολο και επίπονο έργο να επιτελέσουν, χωρίς η τελική επιτυχία να είναι από τώρα, τουλάχιστον, όρατη.

Και αυτό γιατί, κατ' αρχήν, η πορεία της Κοινής Αγοράς τον τελευταίο καιρό, διέψευσε όλους εκείνους που πίστευαν ότι επίκειται μία βαθιά αναδιάρθρωση των κοινοτικών κανόνων λειτουργίας.

Η υπόθεση της εντολής (30ής Μαΐου) ναυάγησε οριστικά

Πολλοί λένε μάλιστα στον κοινοτικό χώρο, ότι η εντολή χρησιμοποιήθηκε ουσιαστικά σαν προπέτασμα καπνού για την επιβολή θέσεων που ποτέ δεν συζητήθηκαν ανοικτά. Έτσι, αφού λύθηκε το θέμα των χρηματικών επιστροφών στη Μεγάλη Βρετανία, η υπόθεση της εντολής πέρασε στα αρχεία των κοινοτικών υποθέσεων.

Η σύνταξη του σχεδίου προϋπολογισμού 1983 από το Συμβούλιο (και στο οποίο διαφώνησε η Ελλάδα) οι προτάσεις για την αναδιάρθρωση των κανονισμών των ταμείων της ΕΟΚ και ορισμένες πρόσφατες αποφάσεις της κοινότητας, οδήγησαν στην ανατροπή όλων των θετικών σημείων και διαπιστώσεων της εντολής. Έτσι:

α) Η σημασία της περιφερειακής πολιτικής μειώνεται σχετικά στα πλαίσια του προϋπολογισμού 1983, ενώ στην εντολή αναφερόταν ότι η ουσιαστική ενίσχυση των προσπαθειών μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων είναι προϋπόθεση SINE QUA NON για την ίδια την Ευρωπαϊκή συνοχή.

Σήμερα οι μόνοι υποστηρικτές της ενίσχυσης του Περιφερειακού Ταμείου είναι η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ιρλανδία και η Βρετανία. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ μέχρι την άνοιξη του 1982 οι κοινοτικές προτεραιότητες ήταν δύο, η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και η καταπολέμηση της ανεργίας, σήμερα εν όψει της επικύρωσης του προϋπολογισμού η ανεργία είναι η μοναδική έγνοια της ΕΟΚ.

β) Τα μεσογειακά προγράμματα, τα οποία τόσο διαφώνησαν κατά την έλευσή τους στην Ελλάδα οι κομμισάριοι της ΕΟΚ, εξαφανίζονται τελείως από το σχέδιο του προϋπολογισμού του Συμβουλίου. Η προσπάθεια της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να επαναγράψουν στον προϋπολογισμό 10 εκ. λογιστικές μονάδες, δεν λύνει το πρόβλημα γιατί το ποσό αυτό είναι θλιβερά ανεπαρκές για να δικαιολογήσει «προγράμματα» για όλες τις χώρες της Μεσογείου.

γ) Η πρόσφατη δεύτερη παρέμβαση του περιφερειακού Ταμείου από τον τομέα εκτός ποσοτώσεων (HORS QUOTA)⁴ αγνοεί πλήρως την Ελλάδα, στις αποφασισθείσες από την Επιτροπή ενισχύσεις προς τους πληττόμενους από κρίση τομείς της ευρωπαϊκής βιομηχανίας (σιδηρουργία, υφαντουργία, ναυπηγεία) αν και σ' αυτούς του τομείς η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Σημειώνουμε ότι οι ενισχύσεις αυτές αφορούν ποσό 507 εκ. ΕΛΜ⁵.

δ) Όλο το βάρος των εκτός γεωργίας παρεμβάσεων των κοινοτικών ταμείων στρέφεται πλέον προς την ανεργία, (σε βάρος πάντα των ροών προς τις υπανάπτυκτες περιφέρειες) όταν η Ελλάδα μόλις τώρα αρχίζει ν' αντιμετωπίζει σοβαρά το πρόβλημα της ανεργίας και οι σχετικές μελέτες που είναι αναγκαίες για τη χρηματοδότηση από την ΕΟΚ θ' αργήσουν βέβαια να προετοιμασθούν. Είναι χαρακτηριστικές οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναδιάρθρωση του Κοινωνικού Ταμείου της ΕΟΚ. Ενώ τα μέχρι σήμερα κριτήρια για την ενίσχυση εθνικών προγραμμάτων (τεχνική εκπαίδευση, επιμόρφωση εργατικού δυναμικού, δημιουργία θέσεων εργασίας για τους «αποχωρούντες» από τη γεωργία κτλ.) ευνοούσαν κατά κάποιον τρόπο τις χώρες με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, ο νέος κανονισμός ρίχνει όλο το βάρος στα προγράμματα των περιοχών που πληττονται από την κρίση. Είναι βέβαια προκαθορισμένο ότι με την νέα τροποποίηση των κριτηρίων, η διανομή των πόρων του Ταμείου θα ευνοήσει αποκλειστικά τις Βόρειες Χώρες της ΕΟΚ όπου υπάρχει ένα αναγνωρισμένο⁶ επίπεδο εργασίας της τάξεως του 10% και ήδη έτοιμα πλάνα χρηματοδότησης (Γαλλία, Βέλγιο, Βρετανία). Αν δε, ληφθεί υπόψη η τραγική κατάσταση των ελληνικών υπηρεσιών (χρειάστηκαν 2 χρόνια για την προετοιμασία σχεδίων καταλλήλων για χρηματοδότηση από το Κοινωνικό Ταμείο) τότε το αποτέλεσμα γίνεται αρνητικότερο για τη χώρα μας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι και με τα σημερινά κριτήρια η Ελλάδα απορρόφησε μόνο το 5% περίπου των παροχών του Κοινωνικού Ταμείου.

Όλα τα παραπάνω μας κάνουν να πιστεύουμε ότι 7 μήνες μετά την κατάθεση του μνημονίου όχι μόνο δημιουργούνται νέες προϋποθέσεις που θα διευκόλυναν την απορρόφηση κονδυλίων από την Ελλάδα, αλλά αντίθετα η κρίση που περνούν οι χώρες της Β. Ευρώπης τις οδηγεί στην περιστολή και των ελάχιστων μηχανισμών αναδιανομής που υπάρχουν στην Κοινότητα. Γι' αυτό άλλωστε αντιτίθενται και σ' οποιαδήποτε σκέψη αύξησης του κοινοτικού προϋπολογισμού⁷.

Το μνημόνιο και η κοινοτική πραγματικότητα

Η απάντηση της Επιτροπής προς την ελληνική κυβέρνηση δεν ξεπέρασε τις προσδοκίες κανενός. Βασικά επαναδιατυπώνει τους κοινοτικούς κανονισμούς, δηλώνει ότι λαμβάνει υπόψη το πρωτόκολλο αριθ. 7 της πράξης προσχώρησης και την ιδιαιτερότητα της Ελλάδας, και εκδηλώνει τη θέλησή της να βοηθήσει την Ελλάδα. Η Επιτροπή βέβαια δεν αναφέρεται σε μία σειρά γεγονότων είτε γιατί αυτό ξεφεύγει από τα πλαίσια της απάντησης είτε γιατί θα καθιστούσε διάτρητα τα επιχειρήματά της για σεβασμό των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού.

Κάνοντας μια προσέγγιση στα προβλήματα που θέτει το μνημόνιο στην Κοινότητα αλλά και στα προβλήματα που δημιουργεί η ΕΟΚ στην Ελλάδα θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε σε μερικές παρατηρήσεις για την κάθε ομάδα «ειδικών ρυθμίσεων» που ζητάει η Κυβέρνηση.

1. Αποκλίσεις από τους κανόνες ανταγωνισμού

Κατ' αρχήν μία σειρά αποκλίσεων από τους κανόνες ανταγωνισμού προβλέπονται από την ίδια τη συνθήκη της ΕΟΚ. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 92 παρ.3 συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση. Είναι περιττό να σημειώσουμε ότι σ' αυτή την κατηγορία μπορεί να υπαχθεί ολόκληρη η ελληνική ύπαιθρος, στην οποία συνυπάρχει η μικρότερη παραγωγικότητα, ο μεγαλύτερος αγροτικός πληθυσμός και το χαμηλότερο εισόδημα της κοινότητας.

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 109 της συνθήκης, σε περίπτωση κρίσεως του ισοζυγίου πληρωμών, το ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί να λάβει «τα αναγκαία μέτρα διασφάλισης» δηλαδή να προχωρήσει σε θέσπιση προστατευτικών μέτρων για βιομηχανικά και αγροτικά προϊόντα προερχόμενα από την ΕΟΚ.

Είναι γνωστό ότι ο πρώτος χρόνος ένταξης είχε δραματικές συνέπειες πάνω στο εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας-ΕΟΚ. Έτσι το 1981, ενώ οι αγροτικές εξαγωγές μας προς την ΕΟΚ αυξήθηκαν κατά 25,7% οι αντίστοιχες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 139%. Αυτό είχε σαν συνέπεια να παρουσιάσουμε ένα έλλειμμα της τάξεως των 10.850 δισ. δρχ. Είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο αγροτικών ανταλλαγών με την ΕΟΚ. Το 1980 παρουσιάζουμε πλεόνασμα 6,8 δισ. δρχ. Το ίδιο έτος 1981 οι βιομηχανικές μας εξαγωγές προς την Κοινότητα μειώθηκαν κατά 10,4% σε σχέση με το 1980 ενώ οι εισαγωγές από την ΕΟΚ αυξήθηκαν κατά 26,8%. Αυτό οδήγησε σε ένα έλλειμμα της τάξεως των 133 δισ. δραχ. Έτσι το πρώτο χρόνο ένταξης στην ΕΟΚ το εμπορικό μας έλλειμμα διπλασιάστηκε περίπου (από 74,5 δισ. δραχμές το 1980 έγινε 144,2 δισ. δραχμές το 1981).

Την ίδια στιγμή βέβαια υπήρξαν πανηγυρισμοί για το καθαρό όφελος των 9 δισ. εκ. δραχ. που λάβαμε από την Κοινότητα για το έτος 1981. Για το 1982 η εισροή πόρων από τον προϋπολογισμό θα φτάσει τα 48 δισ. δρχ. μετά την κατάθεση συγκεκριμένων πλάνων από την νέα κυβέρνηση. Σε καμία περίπτωση όμως δεν πρόκειται να ισοσκελιστεί το έλλειμμα που παρουσιάζουμε στο εμπορικό ισοζύγιο.

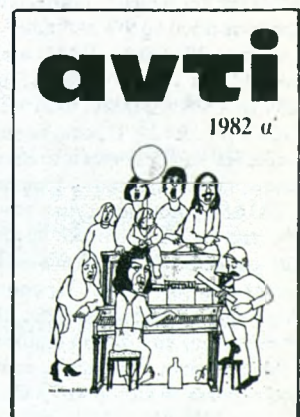
Πέρα όμως από τις «νόμιμες» παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού η κοινοτική εμπειρία έχει να επιδείξει μία σειρά παραβιάσεων που έχουν επιχειρηθεί από διάφορα κράτη - μέλη, χωρίς την επικάλυψη οποιουδήποτε μνημονίου. Έτσι η Βρετανία απογορεύει την εισαγωγή πτηνοτροφικών προϊόντων από τις υπόλοιπες χώρες με την πρόφαση ότι ο λοιμός των πτηνών δεν έχει εξαλειφθεί ακόμα. Το ίδιο μέτρο έχει λάβει η Ιρλανδία. Τό Λουξεμβούργο, στο παρελθόν, επέβαλε τέλη στην εισαγωγή επεξεργασμένου κρέατος, προϊόντων κρέατος και νοπού κρέατος. Η Γαλλία επέβαλε περιορισμούς στην εισαγωγή ιταλικού κρέατος με αιτιολογικό ότι τα έγγραφα εισαγωγής δεν έχουν εκδοθεί κανονικά. Η Βρετανία και η Δανία παρεμποδίζουν με διάφορες προφάσεις την εισαγωγή ομογενοποιημένου γάλακτος⁸. Στο βιομηχανικό τομέα είναι γνωστοί οι περιορισμοί των ελληνικών εξαγωγών υφαντουργικών προϊόντων στην Γαλλία.

Μόλις τώρα η Γαλλία προχωράει σε περιορισμούς στις εισαγωγές ενδυμάτων, με την απαίτηση να φέρουν αυτά, ετικέτες με ενδείξεις για τη χώρα προέλευσης, τη σύνθεση κτλ.

Σημαντική θέση στις συζητήσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, είχαν κρατήσει οι εθνικές ενισχύσεις που το ελληνικό κράτος δίνει στους αγρότες. Η Κοινότητα υποστήριζε τότε ότι αυτή η κατάσταση πρέπει να σταματήσει γιατί έτσι επέρχεται στρέβλωση του ανταγωνισμού. Μία προσέγγιση όμως στην κοινοτική πραγματικότητα δείχνει ότι όλες οι χώρες της κοινότητας προχωρούν σε εθνικές ενισχύσεις και κύρια αυτές που διαθέτουν την μεγαλύτερη αγροτική παραγωγή. Συνολικά οι εθνικές ενισχύσεις στην Ευρώπη υπήρξαν διπλάσιες των κοινοτικών δαπανών προς την Γεωργία. Ιδιαίτερα η Γερμανία, η

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

**Ο 16ος τόμος
του ANTI
Α' εξάμηνο 1982
(τεύχη 196 - 208)**

Γαλλία και το Λουξεμβούργο προχωρούν σε εθνικές ενισχύσεις διπλάσιες και τριπλάσιες των κοινοτικών παροχών⁹. Βέβαια η Επιτροπή όχι μόνο δεν μιλάει για νόθευση του ανταγωνισμού, αλλά αντίθετα δεν έχει προχωρήσει στη σύνταξη ουδενός επισήμου εγγράφου στο οποίο να αναλύεται το φαινόμενο των «εθνικών ενισχύσεων».

Τέλος, σύμφωνα με μια μελέτη που εκδόθηκε πρόσφατα¹⁰, το 27% των εισαγωγών των χωρών - μελών της ΕΟΚ από άλλα μέλη της Κοινότητας υποπίπτουν σε προστατευτικούς περιορισμούς κατά το 1979. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό, το 1974 ήταν μόνο 17%. Η αύξηση δείχνει ότι η οικονομική κρίση αυξάνει συνεχώς τις προστατευτικές τάσεις στους χώρους της Κοινότητας. Θα ήταν αφελές βέβαια να υποστηριχτεί ότι του κανόνος την εξαίρεση θα αποτελεί η Ελλάδα με το μεγαλύτερο (σε σύγκριση με το εγχώριο προϊόν) έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών. Σ' αυτή την κατάσταση της ανάπτυξης του προστατευτισμού στο χώρο της κοινότητας σημαντικό ρόλο παίζουν οι *κρατικές προμήθειες*. Το κράτος έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει στις δημοπρασίες μία σειρά χρονικών (ημερομηνία παράδοσης) και ποιοτικών περιορισμών, και να ενημερώνει εκ των προτέρων τους εγχώριους παραγωγούς έτσι ώστε να προσανατολίζει τις αγορές του κύρια προς το εσωτερικό. Αυτή είναι μία πρακτική που όλα σχεδόν τα κράτη της Ευρώπης ακολουθούν. Οι περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων ανταγωνισμού δεν εξαντλούνται μόνο στα όσα περιγράψαμε παραπάνω, όμως και αυτά είναι ενδεικτικά για το τι τύπου δραστηριότητες, πρέπει κανείς ν' αναλάβει εάν πιστεύει πραγματικά ότι πρέπει να προστατευθεί αποτελεσματικά η εγχώρια παραγωγή, ειδικότερα μέσα σε μία περίοδο κρίσης.

Μέχρι σήμερα στην Ελλάδα αξιολόγησε μέτρα προς αυτήν την κατεύθυνση υπήρξαν οι αποφάσεις του Υπουργείου Γεωργίας για την πολύπλευρη ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος. Η ύπαρξη του μνημονίου επιβάλλει ίσως την επέκταση των μέτρων αυτών και σ' άλλους τομείς. Η μέχρι σήμερα εμπειρία της κοινότητας δείχνει ότι κανείς δεν περιμένει να του αναγνωρισθεί εκ των προτέρων το δικαίωμα να παραβιάζει τους κανόνες του παιχνιδιού.

2. Ενεργοποίηση των πόρων της ΕΟΚ προς όφελος της Ελλάδας και διαφοροποίηση των κριτηρίων των ταμείων

Το διπλό αυτό αίτημα επισημαίνει ουσιαστικά ότι όχι μόνο οι ροές τον πρώτο χρόνο ήταν περιορισμένοι και ανεπαρκείς αλλά ότι και αν αυτές εξαντλήσουν όλα τα περιθώρια που παρέχουν οι σημερινοί κανονισμοί και πάλι δεν θα είναι αρκετές.

Κατ' αρχήν πρέπει να διευκρινιστεί ότι το σύνολο των πόρων της Κοινότητας, το σύνολο των Ταμείων, ολόκληρος ο προϋπολογισμός της Κοινότητας, από τον οποίο ζητάμε να επωφεληθούμε κατά ένα μέρος, μέρος για το οποίο έχει αναπτυχθεί στη χώρα μας μία τεράστια φιλολογία δεν αντιπροσωπεύει παρά το 2,8% του συνόλου των εθνικών προϋπολογισμών, το 3,5% των εμπορικών ανταλλαγών στην Κοινότητα και το 0,8% του εγχωρίου προϊόντος της ΕΟΚ¹¹.

Είναι λίγο μεγαλύτερος ο κοινοτικός προϋπολογισμός από τον προϋπολογισμό του Δήμου του Μιλάνου και ίσος με το 50% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της Ιταλίας. Το 1982 το 69,5% των δαπανών απορροφήθηκε στη γεωργία (το 62% για στήριξη τιμών) και μόνο 5,9% στην περιφερειακή πολιτική και 4,7% στην κοινωνική. Από τα συνολικά ποσά που δαπανήθηκαν στα πλαίσια του προϋπολογισμού η Ελλάδα απορρόφησε ελάχιστα. Κατ' αρχήν από το σύνολο των επιδοτήσεων και δανείων διαρθρωτικού χαρακτήρα το 1981 η Ελλάδα απορρόφησε μόνο το 9% περίπου¹². Από το κοινωνικό ταμείο απορρόφησε μόνο το 3% (30 εκ. ΕΛΜ) από το περιφερειακό ταμείο τα 14,5% περίπου (122 εκ.) από FEOGA - Προσανατολισμός μόνο 17 εκ. ΕΛΜ (δηλαδή το 8,6% περίπου), όταν η Ιταλία απορρόφησε 64 εκ. ΕΛΜ και η Γαλλία 37 εκ. ΕΛΜ. Πρέπει δε να σημειωθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν επιδοτήθηκε από προγράμματα που απευθύνονται κύρια στις μεσογειακές και υπανάπτυκτες περιοχές, για έργα υποδομής. Έτσι η Ελλάδα αποουσιάζει από τον κατάλογο των χωρών που επιδοτούνται από το κοινοτικό όργανο (N.I.C.) για έργα υποδομής και ενέργεια και από τον κατάλογο των περιοχών της Μεσογείου που επιδοτούνται από το FEOGA - Προσανατολισμός¹³.

Τελικά (με την αφαίρεση της ελληνικής συμβολής στο κοινοτικό προϋπολογισμό) το καθαρό δημόσιο - οικονομικό κέρδος για την Ελλάδα το 1981 είναι της τάξεως των 9 δις. δρχ., και καλύπτει μόνο το 6% του συνολικού εμπορικού ελλείμματος της χώρας-μας για το ίδιο έτος και το 12% του ελλείμματός μας με την ΕΟΚ.

Συχνά αναφέρεται σαν κύρια αιτία της χαμηλής απορροφητικότητας της Ελλάδας η δυσκαμψία του κρατικού μηχανισμού. Αυτό είναι

αλήθεια, σε κάποιο βαθμό. Όμως ο κυριότερος λόγος κατά την γνώμη μας είναι το γεγονός ότι οι μηχανισμοί της ΕΟΚ έχουν δομηθεί πάνω στις ανάγκες και τα πρότυπα των χωρών που τη δημιούργησαν. Και αυτό και λογικό είναι και νόμιμο. Εκείνο που είναι απαράδεκτο είναι η αδυναμία και η αποδειγμένη άρνηση της ΕΟΚ να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα που δημιουργεί η διεύρυνσή της προς χώρες με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Έτσι όπως σωστά αναφέρεται και στο μνημόνιο η αδυναμία της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης έπρεπε να ληφθεί υπόψη στη διάρκεια των συζητήσεων Ελλάδα - ΕΟΚ. Οι προσπάθειες που γίνονται σήμερα για την αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης ίσως οδηγήσουν σε κάποια αποτελέσματα. Όμως επαναλαμβάνουμε το κύριο πρόβλημα είναι οι κανονισμοί της ΕΟΚ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που επιβεβαιώνει την άποψη αυτή είναι η ίδια η απάντηση της Κοινότητας στο ελληνικό μνημόνιο. Εκεί αναφέρεται ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στο κοινωνικό ταμείο είναι χαμηλή, γιατί η ελληνική επαγγελματική κατάρτιση έχει «σχολικό χαρακτήρα» και δεν χρηματοδοτείται αρκετά. Έτσι ούτε λίγο ούτε πολύ ζητείται για να μπορέσει η Ελλάδα να απορροφήσει περισσότερους πόρους, να προσαρμόσει το εκπαιδευτικό της σύστημα προς το κοινοτικό. Αυτό βέβαια και αδύνατο είναι πρακτικά (γιατί οι ανάγκες της ελληνικής βιομηχανίας είναι διαφορετικές από αυτές της γερμανικής π.χ.) και πολιτικά απαράδεκτο.

3. Τέλος στο μνημόνιο προτείνεται η δημιουργία μιας νέας μεσογειακής πολιτικής

Αυτή η πρόταση ξεπερνάει τα ιδιαίτερα προβλήματα της Ελλάδας και θέτει αιτήματα που αφορούν το σύνολο των χωρών της Μεσογείου. Μετά δε την αναμενόμενη ένταξη της Ισπανίας και Πορτογαλίας το αίτημα αυτό θα αποτελέσει τον πυρήνα των συζητήσεων ανάμεσα στις Βόρειες και τις Νότιες χώρες της ΕΟΚ.

Σε μια πρώτη φάση είχε διαφανεί ότι το αίτημα αυτό θα εύρισκε θετική απήχηση στους χώρους της Κοινής Αγοράς. Σ' αυτή την εντύπωση συνέλεξαν τόσο οι δηλώσεις των κομμισάριων (και ιδιαίτερα του Νατάλι) όταν επισκεύτηκαν τη χώρα μας όσο και το γεγονός ότι αποτελούσε μέρος της εντολής της 3ής Μαΐου. Όπως, όμως, προαναφέραμε ο προτεινόμενος προϋπολογισμός θέτει τέλος στις συζητήσεις για ένα χρόνο ακόμα τουλάχιστον.

Οι ισχυρές χώρες της Κοινής Αγοράς υποστήριξαν ότι δεν υφίσταται νομική βάση για την εγγραφή των μεσογειακών προγραμμάτων στον προϋπολογισμό. Ιδιαίτερη εντύπωση όμως κάνει, η άρνηση της Γαλλίας, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν πιθανός σύμμαχος σε μια υπόθεση που αφορά τις περιοχές της Μεσογείου.

Μετά απ' αυτές τις εξελίξεις δύσκολα μπορεί να γίνει πιστευτό ότι στο εγγύς μέλλον, η Κοινότητα θα προχωρήσει σε αναθεώρηση των απόψεών της. Βέβαια κάποιες τάσεις υπάρχουν (Επιτροπή, Κοινοβούλιο) αλλά δεν φαίνονται ικανές ν' ανατρέψουν τα σημερινά δεδομένα. Γιατί η εγγραφή ενός ποσού της τάξεως των 10 εκ. ΕΛΜ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί *συμβολική*.

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πιστεύουμε ότι όλα τα παραπάνω δικαιολογούν την άποψη ότι η έκβαση του μνημονίου δεν μπορεί να είναι κατ' ανάγκη θετική. Και αυτό γιατί, οι εξελίξεις στο χώρο της Κοινότητας θα παίξουν ίσως τον καθοριστικό ρόλο για οποιαδήποτε καλύτερευση του καθεστώτος ένταξης της χώρας μας. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί την υπόθεση ότι η κατάθεση του μνημονίου αποτελεί την μοναδική, ίσως, ενέργεια στην οποία θα μπορούσε να προχωρήσει σε πρώτη φάση η ελληνική κυβέρνηση. Και αυτό, ανεξάρτητα από τις διαθέσεις που υπάρχουν για την τελική μορφή που θα λάβουν οι σχέσεις της χώρας-μας με την ΕΟΚ (συνέχιση ένταξης, ή αποχώρηση και σύναψη ειδικής συμφωνίας). Η διερεύνηση του πεδίου και των διαθέσεων, η προσπάθεια για σύναψη συμμαχιών, η διαπίστωση για τα συνολικά οφέλη ή ζημιές από την ΕΟΚ, η προώθηση (και με την υποστήριξη του μνημονίου) των τρεχουσών υποθέσεων της χώρας στην ΕΟΚ είναι προϋπόθεση αναγκαία πριν κανείς προχωρήσει σ' οποιαδήποτε τελική απόφαση. Αλλά η ύπαρξη του μνημονίου και μόνο δεν είναι αρκετή για να κατοχυρώσει τα συμφέροντα της χώρας. Οι διαπραγματεύσεις θα είναι σκληρές και μερικά ζητήματα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα. Έτσι:

1. Η ενίσχυση των διαπραγματευτικών θέσεων της Ελλάδας που προέρχεται από την κριτική στάση του ΠΑΣΟΚ στην ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Παρά τα αντίθετα λεγόμενα από ορισμένους κοινοτικούς κύκλους, η Κοινότητα δεν θα ήθελε σε καμιά περίπτωση να δει την Ελλάδα να αποχωρεί διαμαρτυρούμενη για άνιση μεταχείριση

των ασθενέστερων κρατών. Ούτε βέβαια να χάσει μία εξασφαλισμένη αγορά, η οποία απορροφά την ίδια περίπου αξία εμπορευμάτων με την Ιαπωνία στην οποία η ΕΟΚ ασκεί πιέσεις για παραπέρα άνοιγμα της αγοράς της.

2. Η επισήμανση των αρνητικών συνεπειών της ένταξης πρέπει να είναι έντονη και συνεχής. Αυτό άλλωστε φαίνεται να ενοχλεί την Επιτροπή, αν κρίνουμε από την απάντησή της. Η αναφορά μόνο των θετικών αποτελεσμάτων που προέρχεται από τις πρωτοβουλίες της σοσιαλιστικής κυβέρνησης, και η αύξηση των ροών προς την Ελλάδα, έστω και αν είναι πραγματικές, δημιουργούν λανθασμένες εντυπώσεις και ευνοούν μία επιθετική στάση της Κοινότητας. Η ενημέρωση του λαού για τις πολύπλευρες συνέπειες (θετικές και αρνητικές) της συμμετοχής της χώρας μας στην ΕΟΚ δυναμώνουν το εσωτερικό μέτωπο και ενισχύουν τη διαπραγματευτική θέση της κυβέρνησης.

3. Η πρωτοβουλία στις διαπραγματεύσεις πρέπει να κρατηθεί πάντα στην ελληνική πλευρά. Η Επιτροπή, έστω και αν δείχνει ότι αντιλαμβάνεται πραγματικά το πρόβλημα της χώρας, ούτε ουδέτερη είναι ούτε ακόμη περισσότερο συνήγορος των ελληνικών απόψεων. Στόχος της είναι να επιδείξει μία πολιτική επιτυχία κρατώντας την Ελλάδα στην ΕΟΚ χωρίς ταυτόχρονα να παραχωρήσει σε παραχωρήσεις που θα θίγουν τα κερημένα των υπολοίπων κρατών μελών. Και αυτό βέβαια δεν είναι τόσο εύκολο.

4. Οι διαθέσεις της κυβέρνησης για την προστασία των ελληνικών συμφερόντων πρέπει να γίνονται καθημερινά φανερές. Η προστασία της βρισκόμενης σε κρίση βιομηχανίας, η προστασία των προβληματικών επιχειρήσεων, η κατάκτηση της εσωτερικής αγοράς ο προσανατολισμός των κρατικών προμηθειών προς την εγχώρια παραγωγή, η χρήση όλων των ρητρών διαφυγής, επιβάλλονται από την ίδια την κοινοτική πραγματικότητα, αλλά και την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας.

Η συνεχής αναφορά από τον ίδιο τον πρωθυπουργό στα οξυμένα προβλήματα που δημιουργεί η ένταξη στην αναπτυξιακή προσπάθεια που έχει αναλάβει η σοσιαλιστική κυβέρνηση¹⁴ και η άρνησή της να αποδεχτεί ότι θα παραμείνουμε στην ΕΟΚ ανεξαρτήτως των αποτελεσμάτων του μνημονίου¹⁵, όχι μόνο ενισχύουν τη διαπραγματευτική θέση της χώρας, αλλά επισημαίνουν και το μέγεθος της αλλαγής που έχει επέλθει στον τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.

Αυτό έχει γίνει κατανοητό και στην ίδια την Κοινότητα η οποία γνωρίζει ότι η θέση της Ελλάδας δεν είναι, τουλάχιστον, «εκ των προτέρων δεδομένη», όπως πριν.

Έτσι άλλωστε ερμηνεύεται και η τελευταία εμφανιζόμενη προσπάθεια της Επιτροπής να «ικανοποιήσει» τα ελληνικά αιτήματα, πράγμα που δεν είχε κάνει κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης της άκριτα φιλοκοινοτικής ΝΔ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αυτή η πολιτική ομολογείται και από ανώτερους κρατικούς λειτουργούς και διπλωματικούς.
2. Εξάιρεση στον κανόνα αποτελούν τα άρθρα των Γ. Παπαντωνίου, Μιχ. Χρυσόμαλλη, Μ. Παπαγιαννάκη, Π. Καζάκου στην Επιθεώρηση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Απρίλιος-Ιούνιος τομ.3 τχ.2).
3. Rapport Ciolitti για τις περιφερειακές ανισότητες στην ΕΟΚ.
4. Το Περιφερειακό Ταμείο διαθέτει το 95% των πόρων του με συγκεκριμένες ποσοτώσεις για κάθε χώρα και το 5% για ελεύθερες παρεμβάσεις.
5. Μετά από παρέμβαση των ελληνικών αρχών προς την Επιτροπή, δίνεται η δυνατότητα χρηματοδότησης (εάν παρουσιαστούν στοιχεία) της ελληνικής υφαντουργίας.
6. Η Ελλάδα έχει παρουσιάσει για το 1980 στοιχεία ύπαρξης ανεργίας επιπέδου 2%. Και αυτό για καθαρά πολιτικούς λόγους, για να μην θεωρηθεί η Ν.Δημοκρατία υπεύθυνη της ανεργίας. Ο ΟΟΣΑ και η ΕΟΚ υπολόγισαν για την ίδια περίοδο ανεργία της τάξης του 6%. Και αυτό όμως είναι μικρό.
7. Υπέρ της αύξησης είναι μόνο οι αδύνατες χώρες της ΕΟΚ (Ελλάδα, Ιταλία, Ιρλανδία, Βρετανία).
8. Έκθεση ΚΙΡΚ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
9. Προσχέδιο Έκθεσης της Ιταλίδας κομμουνίστριας Barbarella «για τις εθνικές ενισχύσεις στην ΕΟΚ». Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
10. «S.A.B. Page. "The revival of protectionism and its consequences for Europe", Journal of Common Market Studies (Oxford), Σεπτέμβριος 1981.
11. Ο. Strasser «Τα δημόσια οικονομικά της Κοινότητας».
12. «15η Γενική έκθεση των δραστηριοτήτων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Βρυξέλλες 1982.
- Π. Καζάκος, άρθρο στην Επιθεώρηση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
13. «15η Γενική έκθεση των δραστηριοτήτων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Βρυξέλλες 1982.
14. Δήλωση του Α. Παπανδρέου στους ξένους δημοσιογράφους, «Ελευθεροτυπία», 27.10.82.
15. Δήλωση του Α. Παπανδρέου στο συνέδριο των Ευρωσοσιαλιστών στην Βουλαγιμένη. «Έθνος», 9.9.1982.

ΑΣΤΕΡΙ

ΙΤ. ΚΑΛΒΙΝΟ: Οί Δύσκολοι Έρωτες

Ένας υπάλληλος, μία παντρεμένη, ένας μύωπας, μία κολυμβήτρια, ένας κακοποιός... άναζητούν λίγη ανθρώπινη έπαφή κι επικοινωνία, προσπαθούν νά ζήσουν ένα «μοναδικό» έρωτα ή απλά ένα έρωτικό χάδι... Συνήθως δέν τό κατορθώνουν γιατί οί έρωτες είναι δύσκολοι κι οί άνθρωπινες σχέσεις πολύπλοκες.

Π. ΜΠΡΥΚΝΕΡ: Τά Μαύρα Φεγγάρια του Έρωτα

Ένα μυθιστόρημα τής «άγριότητας». Οί ήρωές του πλάσματα σημαδεμένα μέ τό στίγμα μιās συναισθηματικής άναπηρίας, καταλήγουν νά βρίσκουν τήν εύτυχία μονάχα μέσα στό μίσος.

ΜΟΧΑΜΕΝΤ ΣΟΥΚΡΙ: Τό Γυμνό Ψωμί

Έ σπαρακτική μαρτυρία ενός περιθωριακού τού τρίτου κόσμου. Τό πέτρινο κρεβάτι τού ήρωα στό νεκροταφείο, τά κορίτσια, τό σέξ, οί πόρνες, τό κρασί, τό λαθρεμπόριο, τό χασίς, ή φυλακή, ή πολιτική, τό μίσος, ό μουσουλμανισμός: κάθε σελίδα καί μία βόμβα μολότωφ.

ΕΡΝΕΣΤΟ ΣΑΜΠΑΤΟ: Τό Τοῦνελ

«...σέ κάθε περίπτωση υπήρχε ένα και μοναδικό τοῦνελ σκοτεινό καί μοναχικό: τό δικό μου, τό τοῦνελ πού μέσα του είχαν κυλήσει τά παιδικά μου χρόνια, ή νιότη μου, ή ζωή μου όλόκληρη».
Ένα από τά άριστουργήματα τής λογοτεχνίας τής Άργεντινής.

Παλιές τακτικές, νέα ρητορική

του Νίκου Δ. Πολυδωρίδη

καθηγητή Αστικού Σχεδιασμού στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας

Τις μέρες αυτές, μέγας επικρατεί αναβρασμός στον «τεχνικό κόσμο» της χώρας. Με ολοσέλιδες ανακοινώσεις στον ημερήσιο Τύπο, και σε ειδικό τεύχος του ενημερωτικού δελτίου του ΤΕΕ, το ΥΧΟΠ ανακοίνωσε την πρόθεσή του να προχωρήσει σε μια επιχείρηση «Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης» της Χώρας, που αποτελεί «ιστορική πρόκληση για τον Έλληνα τεχνικό και επιστήμονα».

Το Υπουργείο επισημαίνοντας ότι: «Η θλιβερή κατάσταση των πόλεων μας, με την αυθαίρετη δόμηση, την καθημερινή καταστροφή κάθε ίχνους ιστορικής και πολιτιστικής συνέχειας, την αισθητική κρίση, την υποβάθμιση της κατοικίας και της ποιότητας ζωής γενικότερα, αλλά προπάντων η καταδίκη του εργαζόμενου στο κυνήγημα του «αγροτεμαχίου» για να χτίσει το σπίτι του —«αυθαίρετο»— όλα αυτά, συμπτώματα ενός προγραμματισμένου καθεστώτος υποανάπτυξης της ελληνικής επαρχίας και εκμετάλλευσης του εργαζόμενου των πόλεων, δεν επέτρεψαν άλλες επιλογές οικιστικής πολιτικής», αποφάσισε **ορθότατα**, «την ανάληψη της μεγάλης αυτής σταυροφορίας για την οικιστική ανασυγκρότηση του τόπου, που ξεπερνά τα συνηθισμένα πλαίσια του «Σχεδίου Πόλεως» ή του «Ρυθμιστικού Σχεδίου».

Είναι μια κοινή συνείδηση, και κοινός τόπος, ότι κάτι δεν πάει καλά με τη δομή των πόλεων μας και την ποιότητα της ζωής μας μέσα σ' αυτές. Το πρόβλημα Αθήνα είναι μια καθημερινή γροθιά στο στομάχι για τα 3 εκατομμύρια κατοίκων της απεριόριστης πρωτεύουσάς μας. Αλλά και η αποτελέσματος της περιφερειακής ψευδοανάπτυξης του υπόλοιπου ελληνικού χώρου δεν παύει να είναι μια εξίσου έντονα αποκαρδιωτική πραγματικότητα, έστω και αν δεν τροφοδοτεί με αντίστοιχα καυτή θεματολογία τα πρωτοσέλιδα των αθηναϊκών (οπωσδήποτε) εφημερίδων.

Στην καλπάζουσα καρκινοπάθεια της πολεοδομικής μας πραγματικότητας, η «Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση 1982-1984» του ΥΧΟΠ εμφανίστηκε ως κεραυνός εν αιθρία (αν έλειπε το νέφος).

Και μόνο το μέγεθος της επιχείρησης, επιβάλλει την κριτική ανάλυση και σχολιασμό της, πέρα από το αναντίρρητο της επικαιρότητας του οποιουδήποτε προβληματισμού σχετικά με την πολεοδομική μας κακοδιαμονία.

Πρόκειται για την ανάθεση 339 μελετών (πολεοδομικών και τοπογραφικών) για 410 πόλεις και κοινότητες όλης της χώρας, έναντι συνολικής αμοιβής 1.087 εκατομμυρίων δραχμών, που προβλέπεται να απασχολήσουν για τα επόμενα 2 χρόνια, πολλές εκατοντάδες τεχνικών και επιστημόνων (πολεοδόμους, αρχιτέκτονες, τοπογράφους, οικονομολόγους, περιβαλλοντολόγους, συγκοινωνιολόγους, κ.ά. ειδικότητες).

Οι αριθμοί είναι πράγματι εντυπωσιακοί. Και η πρώτη, αυθόρμητη, αντίδραση δεν μπορεί παρά να είναι αντίδραση ενθουσιασμού, ανακούφισης, και επαίνου. Επιτέλους, το δραματικό και θεμελιακό πρόβλημα αντιμετωπίζεται με δραστικό τρόπο, σε μια κλίμακα που είναι, **και πρέπει να είναι**, ιστορική πρόκληση.

Οι δεύτερες όμως σκέψεις; Η συστηματική ανάλυση του πλαισίου και των στόχων της «Επιχείρησης» τεκμηριώνει τον έπαινο και την σύμπαραταξη; Φοβούμαστε πως όχι.

Σε ό,τι ακολουθεί, θα προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε όσο γίνεται πιο τεκμηριωμένα:

- Γιατί είναι σε λάθος βάση η «Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση», και

- Ποιά πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να είναι τα συστατικά στοιχεία μιας πραγματικής σταυροφορίας Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης αυτού του τόπου.

Τρία είναι τα βασικά στοιχεία της κριτικής τοποθέτησης στο πρόγραμμα του ΥΧΟΠ: αναφέρονται στο περιεχόμενο, τη στρατηγική, και τους στόχους της Επιχείρησης Πολεοδομική Ανασυγκρότηση (ΕΠΑ).

1. Περιεχόμενο της ΕΠΑ: πολεοδομικά σχέδια

Είναι σε όλους γνωστός ο ρόλος και η λογική του «Σχεδίου Πόλεως» ή Ρυμοτομικού Σχεδίου, της magna carta των Πολεοδομικών Γραφείων: καθορίζει τα οικοδομικά τετράγωνα και τους όρους δόμησης. Μ' άλλα λόγια, τι θα κτιστεί και πού, στον αστικό χώρο. Η μορφή του κτισμένου χώρου των πόλεων καθορίζεται από το Σχέδιο Πόλεως, δηλαδή το ύψος των πολυκατοικιών, τα πλάτη των δρόμων και η διάταξη του οδικού δικτύου, ο ακάλυπτος, οι πρασιές, και όλα τα σχετικά συστατικά στοιχεία που όλα μαζί δημιουργούν τη σύγχρονη ελληνική τσιμεντούπολη (οπωσδήποτε σαν καταλύτης άλλων, οικονομικών και κοινωνικών δυνάμεων). Το Σχέδιο Πόλεως όμως καθορίζει «έμμεσα» και άλλα πράγματα, όπως την αξία γης, την αντιπαροχή, την έλλειψη κοινόχρηστων χώρων και πρασίνου, την υπερσυγκέντρωση λειτουργιών και την κυκλοφοριακή συμφόρηση. Και τέλος, το Σχέδιο Πόλεως καθορίζει και τη διαλεκτική του αντίθεση, το «εκτός Σχεδίου Πόλεως», το περίφημο αυθαίρετο, επιτομή της νεοελληνικής κρατικής αδράνειας, οικονομικής ανισότητας, και κοινωνικής μιζέριας.

Τα τελευταία χρόνια, ένα δεύτερο είδος Πολεοδομικού Σχεδίου εμφανίστηκε στην αστική καταναλωτική ορολογία των Κυριακάτικων επιφυλλίδων, το «Ρυθμιστικό Σχέδιο». Πρόκειται για ένα πολύ πληρέστερο Σχέδιο Πόλεως, που «ρυθμίζει» τις σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες λειτουργίες της Πόλης (κατοικία, εμπόριο, βιομηχανία κτλ.), οργανώνει τις κυκλοφοριακές ροές, προβλέπει περιοχές ανάπτυξης, και γενικά οριοθετεί μια δομή για την πόλη με ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια, ώστε η καθημερινή ζωή μέσα σ' αυτήν να είναι όσο το δυνατόν πιο ικανοποιητική, για όλους τους κατοίκους.

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο, είναι ένα απαραίτητο **εργαλείο** στην κατανόηση και επίλυση των πολεοδομικών προβλημάτων. Είναι, αν θέλετε, μια εικονογράφηση της μελλοντικής επιθυμητής κατάστασης με πλούσια χρώματα και λεπτές φωτοσκιάσεις, μαζί με ένα αναλυτικό οδηγό πως να ζωγραφίσουμε την εικόνα, τι μπογιές και μαρκαδόρους να χρησιμοποιήσουμε (οικονομικά και θεσμικά μέτρα), που να μπει το κάθε χρώμα (χωροθέτηση χρήσεων γης/δραστηριοτήτων) πώς να δεθεί η εικόνα σε ένα αισθητικά αρμονικό σύνολο.

Στην ΕΠΑ 1982-1984 προβλέπονται τριών ειδών σχέδια:

α. Το **Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο** καθορίζει ακριβώς τις πιο πάνω ρυθμίσεις: τις χρήσεις γης, το οδικό δίκτυο, τις οικιστικές ενότητες-γειτονιές, τις ζώνες υποδομής, και το πρόγραμμα εφαρμογής του σχεδίου, με προϋπολογισμούς επενδύσεων και χρονοδιαγράμματα. Η αλλαγή ορολογίας, από Ρυθμιστικό Σχέδιο σε Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, μοιάζει να πρβέρχεται περισσότερο από την ανάγκη υπογράμμισης του διαχωρισμού της Αλλαγής από το προηγούμενο καθεστώς, παρά από την ουσιαστική διαφοροποίηση προδιαγραφών (εκτός ίσως από την πρωτοτυπία της έμφασης σε σχέδια πυροπροστασίας, αντιπλημμυρικής προστασίας, και προσαρμογής σε κατάσταση σεισμού, δείγματα όλα των καιρών).

β. Το δεύτερο είδος σχεδίου είναι το **Πολεοδομικό Σχέδιο Επέκτασης**. Εδώ πρόκειται απλά για επανάληψη της ίδιας πιο πάνω διαδικασίας, σε μεγέθυνση, αναφορικά με περιοχές των πόλεων που σήμερα είναι «εκτός σχεδίου» και θα πρέπει να ενταχθούν στο σχέδιο (χαράς ευαγγέλια για τους βουλευτές Β' Αθηνών όλων των κομμάτων, έστω και μετά την κατάργηση σταυρού).

γ. Το τρίτο, τέλος είδος σχεδίου, είναι το **Πολεοδομικό Σχέδιο Αναθεώρησης**, ή πώς να κάνουμε την Κυψέλη ανθρώπινη. Πρόκειται για τη, συμμετρική με τα πιο πάνω σχέδια, αντιμετώπιση

παράλληλα με την διατύπωση των αποφασιστικών επιλογών για τη διαδικασία σχεδιασμού. Ποιός θα εκπονήσει τα σχέδια αυτά; Η ΕΠΑ διάλεξε τη «δοκιμασμένη» μέθοδο της ανάθεσης των μελετών σε ιδιωτικά γραφεία πολεοδομικών μελετών.

Ας ξεκαθαρίσουμε απ' την αρχή μια οδυνηρή αλήθεια: στον τόπο μας, ο αριθμός των ανθρώπων που ασχολούνται επιστημονικά και επαγγελματικά με πολεοδομικά σχέδια είναι αντίστροφα ανάλογος (συντριπτικά) με το βαθμό ύπαρξης πολεοδομικού σχεδιασμού.

(Ίσως πάλι να μην είναι τόσο ιδιόρρυθμη η κατάσταση, γιατί και γιατρούς έχουμε πολλούς χωρίς ιατρική περίθαλψη, και δικηγόρους χωρίς ευνομούμενη Πολιτεία, κτλ. κτλ.).

Εδώ μια απαραίτητη διευκρίνιση: η ύπαρξη του επιστημονικού αυτού δυναμικού, έστω με τις όποιες ελλείψεις ακαδημαϊκής εμβάθυνσης, εμπειρίας κτλ. αποτελεί σημαντικό προσόν για τη χώρα και την αναπτυξιακή της μεθόδευση. Παραπέρα, η πλειονότητα των πολεοδόμων μας, τουλάχιστον των παλιότερων, διακρίνονται και για την επιστημονική ανησυχία τους και για τον συνεχή προβληματισμό τους για την οδυνηρή πορεία αυτού του τύπου περί τα πολεοδομικά.

Το πρόβλημα είναι αλλού. Μπορεί να κάνει πολεοδομικό σχεδιασμό ένα ιδιωτικό γραφείο μελετών; Η απάντηση είναι όχι, για πολλούς λόγους.

Θέση δεύτερη: Ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι δουλειά της πολιτείας, και ειδικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Αν ο Πολεοδομικός σχεδιασμός, όχι απλά προϋποθέτει αλλά ουσιαστικά αποτελεί πολιτική διαδικασία συγκρούσεων, επιλογών, και αλλαγής, είναι προφανές ότι η διαδικασία αυτή ανήκει σε φορέα πολιτικά προσδιορισμένο, και κοινωνικά ελεγχόμενο.

Σ' ολόκληρο τον κόσμο, ο φορέας αυτός είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εδώ θα επισημανθούν τα προβλήματα, θα επιλεγούν στρατηγικές και θα κατανεμηθούν κονδύλια, για την βελτίωση της ζωής των κατοίκων της πόλης. Και φυσικά, η πολιτική διαδι-

κασία θα υποστηριχτεί **εσωτερικά**, από την τεχνική της υπηρεσία, που θα εκπονήσει σχέδια, θα μετρήσει παραμέτρους, θα μοιράσει ερωτηματολόγια, θα αναλύσει στατιστικές, θα σκιαγραφήσει εναλλακτικές λύσεις, θα αξιολογήσει αποτελέσματα.

Αντίθετα, ένα ιδιωτικό γραφείο μελετών **εξ ορισμού** δεν μπορεί να είναι, υπεύθυνο για τόσο σημαντικές, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, επιλογές. Πώς μπορεί η όποια επιστημονική - τεχνοκρατική διαδικασία, και ακόμη περισσότερο μέσα από ένα ιδιωτικό φορέα, να αποφασίσει όρους δόμησης, απαλλοτριώσεως, χρήσεις γης, χωροθετήσεις, ελέγχους, απαγορεύσεις, αναπτυξιακούς στόχους (μ' άλλα λόγια να κάνει σχεδιασμό); Το μόνο που μπορεί να κάνει (και δεν είναι λίγο) είναι να πλαισιώσει, να εμπλουτίσει το σχεδιασμό, με ανάλυση επιπτώσεων, με εναλλακτικές προοπτικές, με έρευνα συνθηκών, με οραματισμό ιδεών και τεχνική συγκεκριμένων έργων. Μ' άλλα λόγια να προσφέρει τον επιστημονικό αντί- και διά-λογο στην πολιτική και κοινωνική πολυφωνία. Και επειδή πρόκειται για μια συνεχή διαλεκτική σχέση, δεν μπορεί να είναι μια χρονικά μονοσήμαντη μελέτη, που τελειώνει σε ένα χρόνο, ούτε να προέρχεται από ανεξάρτητο του Δήμου φορέα.

Μπήκαμε, επιτέλους, σε μια περίοδο όπου ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενισχύεται. Τι καλύτερη ευκαιρία για την ταυτόχρονη υλοποίηση δύο στόχων, από την Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση; Και να ενισχυθεί, ουσιαστικά, με αρμοδιότητες, με εξουσία, με τεχνική υποδομή, ο Δήμος, και να αρχίσει μια σωστή διαδικασία Πολεοδομικού Σχεδιασμού. Και ακόμη περισσότερο, να επιτευχθεί ο τωρινός στόχος της βραχυπρόθεσμης επαγγελματικής αποκατάστασης του σήμερα ανενεργού επιστημονικού μας δυναμικού στα θέματα αυτά (γιατί περί αυτού πρόκειται) με την παράλληλη αποκέντρωσή του από την Μητρόπολη και την επιστημονική (και γενικότερα κοινωνική-πολιτιστική) ενίσχυση της επαρχίας.

Πιο συγκεκριμένα: από την μια μεριά, η ανάθεση των 339 μελετών σε ιδιωτικά γραφεία μελετών, με αποτέλεσμα:

- να διαιωνίζεται το πρωτοφανές καθεστώς της εκπόνησης ου-

Η συνέχεια στη σελ. 34

4 νέα βιβλία του ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

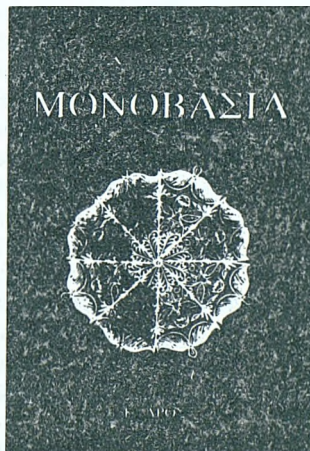
στις εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

**ΑΡΙΟΣΤΟΣ
Ο ΠΡΟΣΕΧΤΙΚΟΣ**
(Πεζογράφημα)

**ΙΤΑΛΙΚΟ
ΤΡΙΠΤΥΧΟ**
(Ποιήματα)

ΜΟΝΟΒΑΣΙΑ
(Ποιήματα)

ΥΠΟΚΩΦΑ
(Ποιήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

© Ταχυδρόμος ©
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 1
ΔΙΑΚΟΜΕΥΣΙ: Ρ.Α.Φ.
Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΛΗΞΕ
ΟΙ ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΙ ΔΠΟΧΩΡΟΥΝ
1) 'Ανεκδοκτασται του Κλητος
Νικων
Κυβερνηται του Βουνοκτασται

σινή απόφαση του κόμματος που είχε ληφθεί, πριν ακόμα αντικατασταθεί από την αρχηγία της ΝΔ. Ο κ. Ράλλης αρνήθηκε φυσικά, και γιατί έβλεπε πως αυτό γινόταν για να εγκλωβιστεί και ο ίδιος σε μια εκδήλωση προς την οποία διαφωνούσε και γιατί γνώριζε πως ο αντικειμενικός τους σκοπός ήταν διαφορετικός. Η σημερινή ηγεσία της ΝΔ ενδιαφέρεται να κλείσει το δρόμο στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης προς μια κεντρικά πολιτική, όπως την είχε διαμορφώσει ο κ. Καραμανλής. Για το σκοπό αυτό φροντίζει και δημιουργεί τετελεσμένα γεγονότα ώστε να εγκλωβιστεί και ο επόμενος αρχηγός που θα εκλεγεί από το κόμμα.

Πολλοί βουλευτές, που πήραν μέρος στις εκδηλώσεις του Σαββάτου, εξέφραζαν ανοιχτά την απογοήτευσή τους για τον όλο χαρακτήρα της τελετής με την παρουσία των ακροδεξιών και των χουντικών. Ακόμα και πολλοί, που έβλεπαν με ανοχή ή συμπάθεια την παραμονή στην ηγεσία του κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, ώσπου να ρυθμιστεί σε ευθετότερο χρόνο το πρόβλημα της διαδοχής, άρχισαν τώρα να διαμαρτύρονται φανερά για την πολιτική που ακολουθεί ο σημερινός αρχηγός. Ιδιαίτερα στρέφονται κατά του κ. Παπακωνσταντίνου, γιατί αποφασίζει την πολιτική γραμμή του κόμματος με μια μικρή ομάδα βουλευτών, γνωστών για τις ακροδεξιές τους προτιμήσεις.

Ανάμεσα στους βουλευτές της αξιωματικής αντιπολίτευσεως είναι κοινό μυστικό το γεγονός πως την απόφαση την πήραν, μαζί με τον κ. Παπακωνσταντίνου οι συνάδελφοί τους Σαρλής, Παπαδόγγωνας, Αναγνωστόπουλος, Βρεττάκος και Βουγιουκλάκης, που αποτελούν και τον πυρήνα των μυστικοσυμβουλών. Μάλιστα στα θέματα αυτά δεν λογαριάζεται καθόλου και η απόφαση του Πολιτικού Γραφείου της ΝΔ το οποίο είχε διατυπώσει αρκετές επιφυλάξεις ως προς την σκοπιμότητα της επίσημης παρουσίας στου Μακρυγιάννη. Όχι μόνο οι κεντρώας προελεύσεως Κ. Μητσοτάκης και Αθ. Κανελλόπουλος, αλλά και άλλοι, που θεωρούνται δεξιοί, όπως οι Ι. Μπούτος και Δ. Νιάνιας, είχαν αντιταχθεί. Μερικοί επικαλέστηκαν το προηγούμενο της τακτικής του κόμματος όταν ήταν αρχηγός του ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλής.

Για να απαλύνει τις εντυπώσεις, ο κ. Παπακωνσταντίνου ζήτησε από τον κ. Γ. Ράλλη να μνημονεύσουν και την περ-

[illegible]

Ο πλοκ διαβάζει τις "Ελπίδες"
και τις στήγει με
"αγάπη" διαφύλαξά του.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟ
ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ Κ. Γ.
ΤΟΝ ΕΛΛΗΝ

Μὴ βαθεῖαν. θλίψιν ἀπειθύνομαι σήμερον πρὸς τὸ
 ἔθνος. . .

Διότι, δυστυχῶς, ἡ Ἑθνικὴ μας Ἐνωσις ἔχει πλῆθ' δια-
 σπασθῇ.

Γνωρίζει ο Έλληνικός Λαός, με πόσην πίστην επαλά-
σαμεν, από την εποχήν του Λιβάνου, διά την πραγματοποι-
ησιν της Έθνικής μας Ένώσεως.

*Από τότε ἐκηρύτταμεν τὸ σύνθημα:
Μία Πατρίς, μία Κυβέρνησις, ἓνας Στρατός, εἰς τὴν ὕ-

Ταχυδρόμος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΛΕΥΚΟΝΙΚΕΣ ΠΟΡΤΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΟΝ

ΑΘΗΝΑΙΕΣ
P. O. E.

14
14405

ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΣΕΩΣ

[illegible]

Τρυκ και προκηρύξεις που έρχονταν σ' όλη, την Ελλάδα
σύρραξης. (Από το αρχείο του Ηλία Χ. Παπαδημητρίου)

σιαστικών πολεοδομικών μελετών από ομάδες ιδιωτών τεχνικών (επαναλαμβάνω, δεν πρόκειται εδώ ούτε για έρευνα, ούτε για διανομισμούς ιδεών, ούτε για συμβουλευτικές εξειδικεύσεις, ούτε για συγκεκριμένα τεχνικά έργα, ασχολίες δόκιμες μελετητικών γραφείων (λίγων) σε όλο τον κόσμο)*

- να δημιουργείται ένα θλιβερό φαινόμενο παζαρέματος, ένα χρηματιστήριο πτυχίων και προσόντων, εφήμερες επιστημονικές ομαδοποιήσεις, και λογιστικοί προϋπολογισμοί εξόδων και αμοιβών, με πυρήνα το κεντρικό αθηναϊκό τετράγωνο του επιστημονικού μας δυναμισμού και κυματισμούς στη διψασμένη για συμμετοχή και προβληματισμό περιφέρεια*

- να στήνεται στο ΥΧΟΠ η απαραίτητη γραφειοκρατική μηχανή ανάθεσης, παρακολούθησης, παραλαβής και αξιοποίησης των μελετών*

και από την άλλη μεριά, η χρυσή ευκαιρία για μια οργάνωση, με καταλύτη, εμπνευστή, και καθοδηγητή το Υπουργείο, μιας άλλης διαδικασίας πολεοδομικού σχεδιασμού, με κέντρο το Δήμο, με έντονη την κοινωνική συμμετοχή, με άμεσο τον προβληματισμό, και ξεκάθαρη την ευθύνη. Είναι σίγουρο ότι με τα ίδια κονδύλια που τώρα διατίθενται, και με σωστό προγραμματισμό και περιεχόμενο, θα μπορούσε να στηθεί τουλάχιστο σε κάθε πρωτεύουσα νομού ένας τέτοιος πυρήνας πολεοδομικού σχεδιασμού.

Η επιλογή μοιάζει ξεκάθαρη. Και όμως δεν έγινε.

3. Στόχοι της ΕΠΑ: ποιοί;

Φθάνουμε στο κυριότερο σημείο κριτικής της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης: τι θέλει να πετύχει;

Έστω ότι χρειαζόμαστε σχέδια. Και έστω ότι με τις σημερινές συνθήκες, μόνο η ανάθεση στα ιδιωτικά μελετητικά γραφεία μπορεί να τα πραγματοποιήσει. Σχέδια όμως με ποιο συνολικό, εθνικό στόχο;

Αν το πρόβλημα της χώρας είναι η τρομακτική ανισοκατανομή, πληθυσμού και δραστηριοτήτων ανάμεσα στη Μητρόπολη και την Περιφέρεια, στόχος μας, πρώτος και μέγας, πρέπει να είναι η αντιστροφή των δεδομένων αυτών. Πώς εκφράζεται ο στόχος αυτός, μέσα από κονσερβαρισμένες προδιαγραφές των 339 μελετών, που ξεκινούν από τον Χολαργό και την Εκάλη και φθάνουν στην Ξυλαγανή Ροδόπη και τους Μολάους;

Αν το πρόβλημα είναι η ισόμετρη ανάπτυξη μεγάλων και μικρών αστικών κέντρων, με πολύπλευρη και αυτοδύναμη εξέλιξη όλων των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας, με αγροτική ανασυγκρότηση, βιομηχανική εξειδίκευση, τουριστική αναθέρμανση, αλλά και περιβαλλοντική ευαισθησία και τοπική ιδιαιτερότητα, ποιοι ειδικοί στόχοι θα καθοδηγήσουν τον μελετητή του σχεδίου της Πύλου, του Μεσολογγίου, της Θάσου, της Ρόδου, της Λάρισας, ή των Σπάτων (γνωστών περιοχών από θερμές «πολεοδομικές» αμφιταλαντεύσεις στο πρόσφατο παρελθόν);

Η Πολεοδομική Ανασυγκρότηση, σε εθνικό επίπεδο, θέτει αμείλικτα ερωτήματα:

- τι θα γίνει με την κατανομή του πληθυσμού στον ελληνικό χώρο;

- σε ποιο βαθμό περιοχές, τόποι, θέσεις θα εξειδικευτούν χωροταξικά-παραγωγικά σαν πόλοι βιομηχανικής, τουριστικής, συγκοινωνιακής, εξάρσης; Ή, αντίθετα, μήπως δεν πρέπει να υπάρχουν πόλοι συγκέντρωσης;

- πότε το τοπικό συμφέρον, οσοδήποτε τεκμηριωμένο, υποχωρεί μπροστά στο εθνικό συμφέρον, για την απαραίτητη αλλά οχλούσα βιομηχανία, το σημαντικό συγκοινωνιακό έργο, τον εθνικά ανεκτίμητο αλλά τοπικά μη κερδοφόρο παραδοσιακό πλούτο;

- τι περιορισμοί θα μπουν στην ιδιοκτησία γης χωρίς συνταγματικά διλήμματα;

- πώς θα επιλύσουμε την αντίφαση ανάμεσα στον εργολαβικό οδοστρωτήρα και την οικοδομική δραστηριότητα ως τον υπ' αριθμό ένα αναθερμαντή της επικίνδυνα σχοινοβατούσας οικονομίας μας;

Χωρίς απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα και σε πολλά άλλα, παράλληλα και επακόλουθα, κάθε ισχυρισμός για εθνικής κλίμακας σταυροφορία ανασυγκρότησης, με αξιώσεις ιστορικής πρόκλησης, μοιάζει να κυμαίνεται ανάμεσα στην ουτοπία του ευγενούς οράματος για μια Νέα Πόλη, και στην κανέλλα της απέναντι

κορφής.

των σημερινών υποβαθμισμένων αστικών περιοχών, στις οποίες δεν χρειάζεται να αναφερθούμε, μια και ο καθένας μας ζει σε μια τέτοια γειτονιά.

Ποιός είναι ο λόγος ύπαρξης όλων αυτών των Σχεδίων; Πώς τεκμηριώνεται ο χαρακτηρισμός «σταυροφορία» για την εκπόνησή τους; Σε τι χρησιμεύουν; Τι προβλήματα δημιουργούν (πέρα από τα προφανή προβλήματα αποθήκευσής τους στους κατάλληλους χώρους του Υπουργείου);

Θέση πρώτη: για την πολεοδομική μας ανασυγκρότηση χρειαζόμαστε σχεδιασμό, όχι σχέδια.

Η διαφορά είναι θεμελιακή και χωρίς ίχνος λογοπαικτικής διάθεσης: Σχεδιασμός σημαίνει δράση, απόφαση, εφαρμογή, διαδικασία, αλλαγή. Σχέδιο σημαίνει στατική εικόνα, αυθαίρετες υποθέσεις, ισοπεδωτικές αφαιρέσεις.

Στην Ελλάδα έχουμε σχέδια. Πολλά σχέδια, πολεοδομικά, ρυθμιστικά, χωροταξικά, για την Αθήνα για τις περισσότερες μεγάλες πόλεις. Πολλαπλά σχέδια. Από το 1955 και δω δεν κάνουμε τίποτα άλλο από το να εκπονούμε σχέδια. Βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Αναπτυξιακά και επεκτατικά. Αποκεντρωτικά και κυλιόμενα. Που συνοδεύονται από όλα τα παραφερνάλια προβλέψεων προγραμματισμού έργων, στατιστικών στοιχείων και φωτογραφικών αποτυπώσεων του τύπου «πριν» και «μετά».

Στην Ελλάδα δεν έχουμε σχεδιασμό. Γιατί; Γιατί ο σχεδιασμός είναι πολιτική διαδικασία και πολιτική απόφαση. Με κερδισμένους και χαμένους. Γιατί ο σχεδιασμός είναι επέμβαση σε ένα status quo με στόχο την ανατροπή του. Γιατί, πιο συγκεκριμένα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι:

- επέμβαση στην ιδιοκτησία αστικής γης*

- επέμβαση στη χρήση της γης και την παραγωγή υπεραξίας από αυτήν*

- επέμβαση στους ρυθμούς αστικοποίησης, στην οικοδομική δραστηριότητα, στη διαδικασία απαλλοτρίωσης γης.

Θα πρέπει επιτέλους να αποφασίσουμε, τι είναι πιο σημαντικό:

- Να αλλάξουμε τον ΓΟΚ, το κόσμημα, αυτό της νεοελληνικής μας αναπτυξιακής πεμπτουσίας (εργολάβοι όλου του κόσμου ενωθείτε) ή να εκπονήσουμε ένα «Σχέδιο ανασυγκρότησης του πολεοδομικού ιστού σε οικιστικές ενότητες» για του Ζωγράφου;

- Να (ξανα)επιβάλουμε τον Φόρο Ακίνητης Αστικής Περιουσίας, ή να κάνουμε «αναλυτική κτηματογράφηση βάση Φ/Γ διαγραμμάτων» της Γαστούνης;

- Να αλλάξουμε τη διαδικασία απαλλοτρίωσης αστικής γης για κοινωφελείς σκοπούς, ή να ετοιμάσουμε «Σχέδιο πυκνοτήτων και συντελεστών δόμησης» για τους Γαργαλιάνους;

- Να επιβάλουμε μια αποφασιστική πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος ή να εκπονήσουμε «αναλυτικό σχέδιο φύτευσης δρόμων, πάρκων, πλατειών», για την Ελευσίνα;

- Να λύσουμε το φαύλο κύκλο της διατήρησης της παραδοσιακής οικιστικής κληρονομιάς, μέσα σε ένα αναπτυξιακό πλαίσιο, ή να διατυπώσουμε «προτάσεις για τη διατήρηση, και ανάδειξη τμημάτων πόλεως και μεμονωμένων κτιρίων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον από αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής πλευράς» για την Αράχωβα;

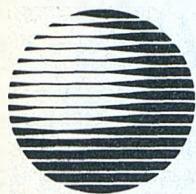
Με όλα τα πιο πάνω, θέλω να υπογραμμίσω τούτο: Μας λείπουν τα βασικά πλαίσια υλοποίησης ενός πολεοδομικού σχεδιασμού. Που δεν γίνεται χωρίς κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό κόστος. Που δεν γίνεται χωρίς ανατροπή (μικρο)αστικής ιδεολογίας, χωρίς σύγκρουση με (μικρο-και μεγάλο-)συμφέροντα.

Τα σχέδια είναι σίγουρα απαραίτητα εργαλεία. Η εκπόνησή τους προσφέρει πλούσιο υλικό προβληματισμού, εναλλακτικών λύσεων, προγραμματικών επιλογών, και οραμάτων. Αλλά είναι εξίσου σίγουρα, γράμμα νεκρό, πάπυροι στο χρονοντούλαπο της πικρής πολεοδομικής μας ιστορίας, χωρίς τις προϋποθέσεις εφαρμογής. Μια Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης **καταλήγει** σε σχέδια **μετά** από την οδυνηρή διαδικασία διατύπωσης της πολιτικής βούλησης σχεδιασμού, δεν αρχίζει από αυτά.

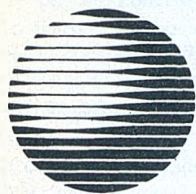
2. Στρατηγική της ΕΠΑ: αναθέσεις μελετών σε ιδιωτικά γραφεία

Ας ξεπεράσουμε προς στιγμήν τον πιο πάνω αντίλογο για την εκπόνηση σχεδίων. Ας δεχθούμε ότι πρέπει να εκπονηθούν, έστω

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ • ΠΟΙΗΣΗ ΘΕΑΤΡΟ • ΔΟΚΙΜΙΟ

11 Πεζογραφία
Λουκάς Κούσουλας
Τό Βουνό

12 Ποίηση
Γιώργος Μαρκόπουλος
Οί Πυροτεχνουργοί

13 Πεζογραφία
Πέτρος Τατσόπουλος
Τό Παυσίπονο

14 Θέατρο
Σοφοκλής Νάσκος
**‘Ο Γάμος • Τό Σαββατο-
κύριακο • ‘Η Μοιχεία**

15 Ποίηση
Νανά Ήσαϊα
Συναίσθηση Λήθης

16 Πεζογραφία
Φίλιππος Δρακονταειδής
Πρός ‘Οφρύνιο

17 Πεζογραφία
Φαίδων Ταμβακάκης
Εὐμορφία

στήν ἴδια σειρά

1 Πεζογραφία • Γιώργος Ίωάννου
Πολλαπλά Κατάγματα

2 Δοκίμιο • Κώστας
Γεωργουσόπουλος
Κλειδιά καί Κώδικες Θεάτρου

3 Πεζογραφία • Φίλιππος
Δρακονταειδής
Στά Ίχνη τῆς Παράστασης

4 Δοκίμιο • Νίκος Φωκᾶς
**‘Επιχειρήματα γιά τή Γλώσσα,
γιά τή Λογοτεχνία**

5 Θέατρο • Παῦλος Μάτεσις
‘Εξορία

6 Ποίηση • Σπύρος Τσακνιάς
Πτέρυξ Χρονίων Παθήσεων

7 Θέατρο • Γιώργος Μανιώτης
**Περιπλανώμενη Ζωή -
‘Αγία Κυριακή**

8 Ποίηση • Ματθαῖος Μουντές
Τά ‘Αντίποινα

9 Ποίηση • Ζέφη Δαράκη
**Τό Μοναχικό Φάντασμα
τῆς Λένας ‘Ολεμ-Θάλεια**

10 Πεζογραφία • Γεώργιος Χόρτων
Κωνσταντίνος

**ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.**

ΣΟΛΩΝΟΣ 60 - ΑΘΗΝΑ 135 - ΤΗΛ. 3615077

**ΝΕΑ
ΣΕΙΡΑ**

Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι μυστικισμός

ΚΩΣΤΗΣ ΜΟΣΚΩΦ:

Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι θετικισμός...

1 Σε πρόσφατο τεύχος του *Αντί* ο στενός κατά τα άλλα φίλος-μου Κώστας Ζουράρης, απεγνωσμένα θά 'λεγα προ-σπαθώντας να αποδώσει μια φύση θρησκευτική στον διαλεκτικό υλισμό, μου αποδίνει και εμένα θέσεις που ποτέ-μου δεν τις διεκδίκησα.

Επειδή τα «Δοκίμιά»-μου, σε τμήματα των οποίων αναφέρεται, είναι εξαντλημένα, και έτσι μπορεί να δημιουργηθεί μια λανθασμένη εντύπωση για τις εκεί-μου θέσεις στους αναγνώστες του *Αντί* που δεν έτυχε να τα έχουν αναγνώσει, θεωρώ υποχρέωσή-μου να ξεκαθαρίσω μερικά πράγματα.

2 Μου αποδίνεται έτσι πως στο τρίτο δοκίμιό-μου, την «*Συνάντηση με το καθόλου*» ταυτίζω το «*σώμα του ζωντανού θεού, της χριστιανικής ιδεολογίας, την κοινότητα των πιστών εκκλησία*», με το προλεταριάτο, την εργατική τάξη, και τον «*παράκλητο*» με το κόμμα της εργατικής τάξης!!!

Στο δοκίμιό-μου, αντίθετα —που αποτελεί μια πορεία στην παραδοσιακή συμβολική της ιδεολογίας του ελληνικού κόσμου— μιλώ για την «*συμμετοχή του παντός μέσα στην ιστορία*» με την κατάρρευση της δουλοκτησίας, συμμετοχή του παντός μέσα στην ιστορία που εκφράστηκε και συμπυκνώθηκε στην λαϊκή ιδεολογία σαν συμμετοχή του ανθρώπου στην «*θεότητα*», ιδεαλιστικό σχήμα του καθόλου. Συμμετοχή που συμπυκνώθηκε στο τριαδικό σχήμα που πήρε από τότε η «*θεότητα*» στην λαϊκή συμβολική —σύμφωνα με την θεολογική γλώσσα, την μόνη γλώσσα που μιλούν τα πλατιά λαϊκά στρώματα εκείνης της εποχής.

Η «*Συνάντηση με το καθόλου*» είναι λοιπόν μια πορεία μέσα στην λαϊκή συμβολική πορεία ανίχνευσης της πηγής αυτής της τριαδικής συμβολικής μέσα στην ιστορία, πορεία που οδηγεί στην στιγμή της γέννησης της τριαδικής συμβολικής την κατάρρευση της δουλοκτησίας και την συναφή κατάκτηση της ισοτιμίας των ανθρώπων μέσα στην εκκλησία. Δεν υπάρχει πουθενά η ταύτιση του προλεταριάτου με το «*σώμα του ζωντανού θεού*» εκκλησία. Υπάρχει η ταύτιση πράξης του ανθρώπου ιστορίας με την συμβολική των πιστών εκκλησίας, και της κρυμμένης εντός της ιστορίας, ως ομοούσιου προσώπου της τριαδικής «*θεότητας*» δίπλα το ακίνητο είναι του «*πατέρα*». Η θεότητα, το ιδεαλιστικό σχήμα της καθολικότητας δεν είναι πια μόνο δομή είναι και γίνεσθαι, πράξη.

3 Στη «*Συνάντηση με το καθόλου*», μιλώ ακόμα για την δυνατότητα και μόνο την δυνατότητα της εργατικής τάξης να λειτουργήσει σαν ο φορέας μιας επανάστασης, όχι μόνο στο πεδίο της πολιτικής της οικονομίας, και στο πεδίο της ιδεολογίας —αλλά στην όλη ζωή. Μιλώ για την δυνατότητα της εργατικής τάξης να οικοδομήσει —τους λόγους τους ανάπτυξε διεξοδικά ο Λούκατς μετά τον Λένιν— μέσα από την μεθοδική διοργάνωσή-της —έναν άνθρωπο καινούριο που θα υπερβαίνει, θα ξεπερνά, την ιστορία αναδομώντας-την. Έναν άνθρωπο καινό, που φορτωμένος όλη την βίωση της «*πτώσης*» θα είναι, όπως ο κομμουνιστικός ήρωας των θυσιαστηρίων της Καισαριανής της Μακρονήσου ή του Άη-Στράτη, ένας ερωτικός άνθρωπος, διαχέοντας κάθε στιγμή το Εγώ-του μέσα στο Άλλο, μεταποιώντας σε Εμείς το Αυτό-Άλλος. Έναν άνθρωπο που

θα πολλαπλασιάζει, θα μαζικοποιεί αυτόν τον μεμονωμένο επαναστάτη ήρωα των ημερών-μας, θα καταλύει την διπλή μοναξιά της πρωτοπορείας μέσα από μια διαδικασία γεννεών, καταργώντας την αλλοτρίωση, προσδίνοντας στις πιο πλατιές ανθρώπινες μάζες τις ιδιότητες που σήμερα κατέχει μια αγωνιστική μειοψηφία...

4 Βέβαια αυτή η μετατροπή του Άλλου σε Εμείς, η κατάργηση της μοναξιάς του συντριμμένου μέσα στην πολλαπλότητα του είναι-μας, η κατάργηση της ύπαρξής-μας σαν εικόνας και ομοίωσης του μοναχικού εμπορεύματος —αυτού του καθολικού σήμερα φετιχ— δεν είναι υπόθεση κατάργησης του ιμπεριαλισμού μόνο, κατάργησης του ταξικού κοινωνικού συστήματος όπου τα πάντα επικαθορίζει η εκμετάλλευση, μέγιστη ανελευθερία, μέγιστη βία...

Η υπέρβαση του Εγώ μέσ' στο Εμείς, έχει τα όρια-της, η μοναξιά, ξεπερνιέται σχετικά μόνο στον Έρωτα όπως και στην Ιστορία...

Ο κομμουνιστής, και αυτή είναι μια άλλη βασική άποψη του δοκίμιού-μου, δεν είναι έτσι μόνο ο «*ερωτικός*» άνθρωπος —αυτός που γίνεται ο Εσύ-Άλλος είναι και ο διαλεκτικός άνθρωπος. Η απελευθέρωση, η απαλλοτρίωση, η Επανάσταση —η θέωση και η Ανάσταση της παραδοσιακής γλώσσας της Θεολογίας— είναι σχετικές μέσα στην ζωή. Όπως η σταύρωση δεν παραγράφεται από την ιστορία, έτσι και η μοναξιά δεν καταλύεται ολοκληρωτικά —το Εγώ-μας μπορεί να τείνει, δεν γίνεται ωστόσο ποτέ ο Άλλος—, όσο και να σ' αγαπάω δεν θα γίνω ποτέ Εσύ...

Στη βασική παραδοσιακή-του συμβολική —την Ορθοδοξία— η Σταύρωση είναι το άλλο πρόσωπο της Ανάστασης, ωστόσο η Ανάσταση είναι που επικαθορίζει το όλο —αυτή η στιγμή της Λαμπρής, που έχει βιώσει το Πάθος, την Πτώση— που έχει βιώσει ως τα έσχατα την Πράξη— ιστορία-μας ως την άρνησή-της την μετατροπή-της σε Κάθαρση, Ανάσταση, Επανάσταση μέσα από τη συσσώρευση της επαναστατικής καθημερινής πρακτικής, την μετατροπή σε μία νέα ποιότητα της συσσωρευμένης ποσότητάς-της.

Το ίδιο συμβαίνει και στον αποθεολογοποιημένο χώρο —στον χώρο της ιδεολογίας και της αισθητικής.

Ο ελλαδικός άνθρωπος είναι τόσο τραγικός όσο και ηρωικός —ξεπερνά την τραγικότητά-του, την συντριβή-του μέσα στην δύσκολη ιστορία-μας, μέσα από μία διαλεκτική στάση και πράξη— και το εκφράζει επικεντρώνοντας την παραδοσιακή ιδεολογία-του όχι στην στιγμή του Πάθους, στην στιγμή της Σταύρωσης όπως στην Δύση, αλλά στην στιγμή της Ανάστασης Λαμπρής.

Η δυνατότητα για τον άνθρωπο να κάνει πράξη αυτό που ζητά αποκαλώντας-το «*αισθητική ζωή*» ο Μαξίμ Γκόρκι, —να γίνεται δημιουργός χαράς μέσα στον Άλλο— είναι συνυφασμένη με την αντιστασιακή στάση του ελληνισμού στην πιο αργόσυρτή-του διάρκεια —την υπέρβαση της επαναλαμβανόμενης εξουδετέρωσης της λαϊκής ενέργειας μέσ' στην ιστορία-του.

Ο ελλαδικός άνθρωπος γνωρίζει μέσα από την δύσκολη ιστορία-του, την ζωή-του ως Πάθος, είναι διαλεκτικός επειδή

γνωρίζει βιώνοντάς-την την διαλεκτική της ζωής. Βιώνει με οξύτητα την «Πτώση» και έτσι πράττει ως επίκεντρο της ιδεολογικής-του ζωής την «Ανάσταση». Μια «Ανάσταση» που στις μέρες-μας ξεπερνά την εγκλειστη υφή-της στο εσωτερικό του ανθρώπου, στο πεδίο της ιδεολογίας, για να γίνει δυνατότητα μιας αναδόμησης της όλης ζωής...

Μιας «Ανάστασης» που ναι, αν θέλετε, έχει τα όριά-της. Η μοναξιά —στον έρωτα και στην ιστορία— συρρικνώνεται αλλά ποτέ δεν καταργείται πλήρως —αυτή είναι η διαλεκτική της ζωής και η διαλεκτική στάση και πράξη της ζωής.

Αυτή η δυνατότητα, μέσα στην σχετικότητα-της, που διανοίγει για όλους η Πράξη της Επανάστασης είναι λοιπόν μια θέση μυστικιστική όπως της προσάψαν κάποιои, ή μία πραγματικότητα που βρίσκεται μπρος-μας, εκκρεμής μέσα στην ιστορία;

5 Η κριτική ενδοσκόπηση της λαϊκής ιδεολογίας δεν μπορεί να είναι «μυστικισμός» επειδή και μόνο αναφέρεται στα βασικά παραδοσιακά ιδεολογικά μορφώματα που εκφράστηκαν στο παρελθόν με την μόνη σχεδόν λαϊκή ιδεολογική συμβολική την θρησκεία. Αλλά και ούτε πρέπει να κρατηθεί —στην πορεία αυτής της κριτικής ενδοσκόπησης του συλλογικού-μας γίνεσθαι στο πεδίο της ιδεολογίας— μακριά από το όνειρο, την αίσθηση, την φαντασία όπως πηγάζαν μέσα στην πράξη του λαού-μας στο πεδίο της ιδεολογίας.

Το όνειρο, η φαντασία, η ενόραση —καταστάσεις της όλης όπως τόνισε ιδιαίτερα στο «Τι να κάνουμε» ο Λένιν, επιζητώντας μάλιστα μια πιο μεγάλη παρουσία-τους στην επαναστατική διεργασία— αποτελούν βασικό μέρος της όλης πράξης του ανθρώπου και της ιστορίας —βιωματική κάρπωση της πραγματικότητας, μιας πραγματικότητας που κάποτε ξεφεύγει από τις δυνατότητες της πρόσκτησής-της μέσα από την «επιστήμη».

Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι μυστικισμός· ο διαλεκτικός

υλισμός δεν είναι όμως και θετικισμός —αυτό πρέπει να το κατανοήσουν οι μαρξίζοντες— καλόπιστοι ή κακόπιστοι οπαδοί ή αντίπαλοί-του.

6 Ο διαλεκτικός υλισμός είναι η συνεχής αγωνιστική-μας περιπλάνηση μέσα στο συλλογικό-μας σώμα, μαχητική ψηλάφηση του γύρω-μας και του εντός-μας, η γνωριμία της αντιφατικής πραγματικότητας της οποίας είμαστε μέλη, αλλά και ο διάλογος ανάμεσα στο είναι των δομών —σε όλη την σχετικότητα-τους— και στο γίνεσθαι της πράξης —σε όλη την σχετικότητα-της— η γνώση και η πράξη, του Καθόλου.

Ο διαλεκτικός υλισμός είναι η διαλεκτική πραγματικότητα της ύλης όπως εκφράζεται στο πεδίο της ιδεολογίας, αναπτυσσόμενος όπως και όλα τα πεδία που συγκροτούν την ζωή μέσα από την πράξη-μας —η ιδεολογία της πραγματικότητας που εκφράζει την ουσία της πραγματικότητας σαν καθολικής ερωτικής πράξης. Πράξης επαναπρόσκλησης του συλλογικού εαυτού-μας μέσα από την αναδόμηση της ζωής, σε όλα τα πεδία κίνησης της ζωής— και όπου επικαθοριστικό, και σε «τελευταία ανάλυση» μόνο, είναι το πεδίο της οικονομίας.

7 Δεν ξέρω αν ο στοχασμός των «Δοκιμών» είναι πάντοτε σωστός. Επιμένω όμως πως ο στοχασμός των «Δοκιμών» είναι διαλεκτικός και υλιστικός, πολύ μακριά από τις προθέσεις που ο βιαστικός φίλος-μου θέλησε να του αποδώσει. Και είναι ένας στοχασμός που επιζητεί να αναπτυχτεί μέσα στον διάλογο, διάλογο πάνω στην συμβολική της παραδοσιακής σκέψης, διάλογο πάνω στην ταυτότητα του συλλογικού σώματός-μας μέσα στην οδυνηρή πορεία-του. Διάλογο που θα πηγάζει από την βίωση της δύσκολης ιστορίας-μας, διάλογο με Πάθος ναι, αλλά δίχως εμπάθεια —διάλογο που θα είναι μέρος ενός συνειδητού μετασχηματισμού του Άλλου σε Εμείς— όσο το επιτρέπει αυτή η σημερινή-μας συγκυρία... □

Πλαταμώνας 27.10.82

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΛΑΪΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ :
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ
ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΔΙΕΘΝΕΣ
SEMINARIO
μαρς 1982

πρακτικά του σεμιναρίου

γ. α. παπανδρέου • λ. τσακόν • ν. μαγκρεϊλ
π. ντεμουντέρ • ντ. καλλέν • β. βελτίσις
μπ. γιορανσον • τζ. βεντέλ • ε. τζελπί

Όποια σχέση
κι αν έχετε με τη μουσική

fagotto

- ΚΙΘΑΡΕΣ
- ΑΡΜΟΝΙΑ
- ΝΤΡΑΜΣ
- ΕΝΙΣΧΥΤΕΣ
- ΑΞΕΣΟΥΑΡ
- ΒΙΒΛΙΑ-ΠΑΡΤΙΤΟΥΡΕΣ
- Σε μεγάλη συλλογή
- ΔΙΣΚΟΙ ΚΑΣΕΤΕΣ

Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ 35
Πλ. Αμερικής (δίπλα στο STUDIO)
ΤΗΛ. 86.50.634

ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ

Με αφορμή το «ζήτημα των Τραπεζών» του Γ. Δερτιλή

Τού Κωνσταντίνου Τσουκαλά

Στην Ιστορία, το γεγονός είναι ίσως ανεπανάληπτο και συγκεκριμένο. Στην Ιστοριογραφία όμως δεν είναι ούτε αυθόρμητο ούτε αυτόδηλο: «κατασκευάζεται». Το πώς επιλέγεται, αλλά και το πώς αναλύονται οι παράγοντες που το κατέστησαν δυνατό ή αναγκαίο, είναι πρακτικές που δεν γνωρίζουν όρια ούτε υπακούουν σε κανόνες. Ανασκαλεύοντας το ιλλυγιώδες και κατεξοχήν ιστορικό πρόβλημα των αιτιοτήτων, μπορεί κανείς να φθάσει στην αυγή της ιστορίας ή και στη γένεση του κόσμου.

Η πράξη του ιστορικού ή κοινωνικού επιστήμονα αρχίζει έτσι από τον προσδιορισμό όχι μόνο του αντικείμενου-του, αλλά και του προσεγγιστικού επιπέδου. Τον ορισμό και τον τεχνητό αποχωρισμό.

Ο ερευνητής ορίζει λοιπόν το φαινόμενο-αντικείμενο που θα τον απασχολήσει, και ταυτόχρονα το ξεχωρίζει από το εγγενώς απροσδιόριστο και a priori άμορφο πλέγμα των άλλων γεγονότων, φαινομένων και διαδικασιών, που το περιβάλλουν συγχρονικά και το προσδιορίζουν διαχρονικά. Επιλέγει επίσης και προσδιορίζει τη συγκεκριμένη προσεγγιστική διαδικασία από τις άπειρες άλλες δυνατότητες που του ανοίγονται.

Ανάμεσα στις δυνατές αυτές διαδικασίες θα επιλεγούν, προφανώς, εκείνες, που φωτίζουν το γεγονός κάτω από μian ορισμένη σκοπιά και που το διηγούνται από μian ορισμένη απόσταση. Η σκοπιά και η απόσταση, είναι αναγκαστικά αυθαίρετες. Το μόνιμο «δίλημμα» του κοινωνικού επιστήμονα, που επισημαίνεται από τον Levi Strauss, ανάμεσα σε μian ανάλυση που πληροφορεί περισσότερο κι εξηγεί λιγότερο, και σ' εκείνη που πληροφορεί λιγότερο και εξηγεί περισσότερο, δεν είναι παρά ένα από τα προβλήματά-του γύρω από τη γραμμή πλεύσεως.

Οι περισσότεροι επιστήμονες γνωρίζουν ή υποψιάζονται την ανάγκη και τη σημασία του προσδιορισμού των πλαισίων της κατασκευής-τους. Όμως για ελάχιστους η μεθολογική εγκράτεια είναι βίωμα και προϋπόθεση της επιστημονικής-τους παραγωγής. Η εργασία του Γιώργου Δερτιλή είναι στο σημείο αυτό υποδειγματική. Ολόκληρο το κείμενό-του διαπνέεται από το μόνιμο μέλημα να μην ξεφύγει όχι μόνο από το αντικείμενό-του, αλλά και από την αυστηρή προσεγγιστικότη-του σκοπιά. Γι' αυτό ακριβώς, οι περισσότερες παρατηρήσεις που θα κάνω αναφέρονται στις σοβαρότατες προεκτάσεις της εργασίας αυτής, τις οποίες συνειδητά ο συγγραφέας δεν ανέλυσε άμεσα, αλλά που ενυπάρχουν «υπό τας γραμμάς» σ' όλη-της την έκταση.

Αντικείμενο της έρευνας του Γιώργου Δερτιλή είναι οι συνθήκες που περιβάλλουν την πρώτη σημαντική επένδυση ομογενών κεφαλαίων στον ελλαδικό χώρο, που κατέληξε στην ίδρυση της Γενικής Πιστωτικής Τράπεζας το 1872, σπάζοντας έτσι το μονοπώλιο της Εθνικής Τράπεζας. Οι διαπραγματεύσεις των ανταγωνιστικών χρηματιστικών ομίλων μεταξύ-τους και με την Εθνική Τράπεζα —που τελικά παραμερίζεται— τα ζητήματα που τίθενται γύρω από το εκδοτικό δικαίωμα, βασική επιδίωξη των κεφαλαίων, και οι σχέσεις αυτών των τελευταίων με τις πολιτικές δυνάμεις της εποχής μελετώνται συστηματικά.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ανατέμνονται οι υπόγειες συνιστώσες της μεγάλης πολιτικής κρίσης που ξεσπάει, την ίδια εποχή, με μian «αντισυνταγματική» πρωτοβουλία του Γεωργίου του Α'. Η σκαιά αποτομή της Κυβέρνησης Βούλγαρη και η αντικατάστασή-της από την Κυβέρνηση μειοψηφίας του Δεληγεώργη, είναι το πρώτο σύμπτωμα της συνταγματικής κρίσης. Αυτή είναι που θα οδηγήσει στη βαθμιαία αποκρυστάλλωση των πολιτειακών σχέσεων, με τη διατύπωση της «αρχής της δεδηλωμένης».

Για πρώτη φορά δείχνεται σαφώς ότι, ανεξάρτητα από τα οποιαδήποτε άλλα συγκυριακά αίτια, η πολιτική κρίση συνδέεται άμεσα με τους οικονομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς.

Η πολύπλευρη αναταραχή των ταξικών και ιδεολογικών ισορροπιών που προκαλείται με την εισβολή της ομογενούς χρηματιστηριακής ολιγαρχίας θα παίξει ρόλο καταλύτη σε όλα τα επίπεδα. Μια σειρά Μια πρώτη μορφή του άρθρου αυτού έχει δημοσιευτεί στο περιοδικό «Οικονομία και Κοινωνία» στο τεύχος αρ. 16.

ρά από αντιθέσεις που υπόβόσκουν στην ελληνική κοινωνία από καιρό θα βρουν έτσι την πρώτη-τους πολιτική κρυστάλλωση. Σε τελευταία ανάλυση, το ζήτημα των τραπεζών είναι η πρώτη έκφραση της ποιοτικής μεταβολής στην άρθρωση του ελλαδικού χώρου με το παγκόσμιο σύστημα και του νέου ρόλου που θα κληθεί να παίξει το ελληνικό κράτος. Πρόκειται για το ρόλο του αναγκαίου διάμεσου ανάμεσα σε έναν υποανάπτυκτο και περιφερειακό κοινωνικό σχηματισμό και στα κυκλώματα του υπερεθνικού κεφαλαίου, που πιέζουν προς την επιθυμητή κατεύθυνση: να επιταχυνθεί και να βαθύνει η ενσωμάτωση του ελλαδικού οικονομικού χώρου στα διεθνή καπιταλιστικά δίκτυα.

Πρέπει να υπογραμμιστεί η τεράστια συμβολή του Γ. Δερτιλή στην ουσιαστική διαλεύκανση των συγκεκριμένων συνθηκών και διαδικασιών που σηματοδούν τη μεταβολή αυτή. Στηριζόμενος σ' ένα πλουσιότατο και αδημοσίευτο πραγματολογικό υλικό, αντλημένο όχι μόνο από τα αρχεία της Εθνικής Τράπεζας αλλά και από μια σειρά άλλα δημόσια και ιδιωτικά αρχεία, ο συγγραφέας δεν αρκείται στο να «διηγηθεί» τη συναρπαστική και εν πολλοίς άγνωστη ιστορία της πρώτης μεγάλης επένδυσης των ομογενών. Καταφέρνει επιπλέον, ξεπερνώντας σε μεγάλο βαθμό το δίλημμα του Levi Strauss, να «εξηγήσει» τα τεκταινόμενα. Και αυτή η ερμηνευτική προχωρεί επιστρατεύοντας μian ευρύτερη ιστορική και θεωρητική ενημέρωση γύρω από τα αίτια και τις προεκτάσεις του ρόλου των χρηματιστικών κεφαλαίων στην Πρόσω Ανατολή, και ταυτόχρονα μian δεισδυτικότητα σχεδόν «ντετεκτιβική». Ίσως χωρίς να το καταλαβαίνει και ο ίδιος, ο Δερτιλής καταφέρνει έτσι να μας καταστήσει συμμετόχους δύο νοητικών διαδικασιών, που ανήκουν σε ολότελα διαφορετικά επιστημολογικά επίπεδα: της επιστημονικής «ανακάλυψης», διαδικασίας ευριστικής, πειραματικής και από πολλές απόψεις αισθητικής και προ-λογικής, και της επιστημονικής απόδειξης, τεκμηρίωσης και επικύρωσης που παραμένει το κατ' εξοχήν αντικείμενο της αυστηρής επιστημονικής παραγωγής. Η «Ουσία» της πρώτης διαδικασίας είναι συχνά η αιτία των δυσπεπτικών παρενεργειών της δεύτερης. Παρενέργειες που στην περίπτωση του «Ζητήματος των Τραπεζών», περιορίζονται στον τίτλο, που από την άποψη αυτή προδίδει το περιεχόμενο: ο αναγνώστης δεν διαβάει απλώς ένα πόρισμα αλλά καλείται να συμμετάσχει και στην «ανάκριση».

Οι λεπτομέρειες της ανάπτυξης του θέματος, που είναι απ' ό,τι μπορεί να καταλάβω σχεδόν εξαντλητική, δεν μπορούν να αναπτυχθούν εδώ. Οι παρατηρήσεις που θα διατυπώσω αναφέρονται στη γενικότερη σημασία της διαπίστωσης του συγγραφέα, που υπογραμμίζεται σε πολλά σημεία, ότι η μαζική διείσδυση του ομογενούς κεφαλαίου το 1871-72 αποτελεί φαινόμενο νέο στο πλαίσιο της νεοελληνικής κοινωνίας. Και είναι νέο σε τέτοια βαθμό, ώστε να μπορούμε να μιλήσουμε για πραγματική «τομή» στην κοινωνικο-οικονομική εξέλιξη της χώρας.

Γύρω από την κεντρική αυτή ιδέα τρία βασικά ζητήματα εμφανίζονται, νομίζω, ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

- Οι παράγοντες που καθιστούν τους ομίλους των ομογενών κεφαλαίων ξένο σώμα στο πλαίσιο της ιθαγενούς άρχουσας τάξης, κατάσταση που εκφράζεται με την πολυδιάστατη αντιπαράθεση των δύο αυτών μερίδων, σε πολλά επίπεδα.
- Τα γενικότερα αίτια που οροθετούν σε αυτή την περίοδο την πρώτη αυτή μαζική ροή ομογενών κεφαλαίων.
- Η κοινωνική σημασία των νέων σχέσεων που διαμορφώνονται ανάμεσα στους φορείς της οικονομικής και της πολιτικής εξουσίας. Και στα τρία αυτά ζητήματα ο Γ. Δερτιλής δίνει συγκεκριμένες απαντήσεις, που είναι στο σύνολό-τους πειστικές και, νομίζω, σωστές.

Ως προς το πρώτο ζήτημα, τονίζεται κατά κόρον η τεράστια απόσταση που χωρίζει την παραδοσιακή αστική πράξη του ελληνικού βα-

σιλείου και απαρτίζεται βασικά από το σύνολο των στενών κύκλων «της πολιτικής, της δικαιοσύνης, του στρατού, του πανεπιστημίου, της Αυλής, της οικονομίας και της ανώτατης κρατικής υπαλληλίας» (σελ. 9) από την πανίσχυρη ομογενή πλουτοκρατία. Η διαφορετική προέλευση και επιχειρηματική εδαφική βάση των δύο αυτών ομάδων συνδέεται με την ανάπτυξη εντελώς διαφορετικών κοσμοθεωρητικών προτύπων και οικονομικών συμπεριφορών (σελ. 57-59). Ο κρατικοδίαιτος μικροαστισμός των «νοικοκυραιοών» αντιπαράκειται διαμετρικά με τον σπεκουλαδórico κοσμοπολιτισμό των «χαβιαρόχανων»! Η αντίθεση ανάμεσα στις δύο αυτές ιδεολογικές κρυσταλλώσεις σφραγίζει το τέλος του 19ου αιώνα, με απόηχους που εξακολουθούν να υπάρχουν διάχυτα ακόμα και σήμερα.

Τίθεται έτσι επί τάπητος, έμμεσα μεν αλλά σαφέστατα, ο εγγενώς διυπόστατος χαρακτήρας της ελληνικής κοινωνίας του 19ου αιώνα. Από τη μια μεριά η ελεύθερη Ελλάδα που χαρακτηρίζεται βασικά από μίαν «αγροτική οικονομία που δεν διαθέτει τους αυτορρυθμιστικούς μηχανισμούς του καπιταλισμού» και όπου «δεν έχει ακόμη διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη αστική ιδεολογία» (σελ. 62). Και από την άλλη, η ομογένεια και διασπορά, που από πολλές δεκαετίες ήδη αναπτύσσουν μεγάλης εμβέλειας και ολόένα ευρύτερες καπιταλιστικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα τη σύμπληξη τεράστιων περιουσιών και την παγίωση μιας ευρείας και ισχυρότατης αστικής τάξης.

Δεν θα ήταν μέσα στα όρια αυτού του άρθρου η ανάλυση των αιτιών που οδήγησαν στη διφυή και αποκλίνουσα κατεύθυνση των δύο υποσυνόλων του ελληνισμού —ούτε η επισήμανση των ιδιαίτερων μορφών, με τις οποίες ενεργοποιούνταν η αδιάκοπη και στενότερη εσωτερική άρθρωση ανάμεσά-τους. Μέσα από τις διάφορες αυτές μορφές άρθρωσης, επιτυγχάνονταν η κοινωνική, ιδεολογική αλλά και οικονομική ενοποίηση του ελλαδικού και του εξωελλαδικού συστήματος. Πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι ανεξάρτητα από αυτές τις συναρθρώσεις, είναι όντως η πρώτη φορά που ο ελλαδικός οικονομικός χώρος προσελκύει κεφάλαια από την ομογένεια με σκοπούς κερδοσκοπικούς και επιχειρηματικούς.

«Η γενικότερη ιδεολογική και οικονομική επιβολή των ομογενών πάνω στην εγχώρια αστική τάξη», (σ. 66), με όλες τις προεκτάσεις-της, δεν είναι παρά η έκφραση μιας αιφνίδιας μεταβολής. Πρόκειται για μεταβολή που αφορά όχι μόνο στις μορφές, αλλά και στο *βαθμό* ενσωμάτωσης της ελληνικής κοινωνίας στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα.

Όπως σε όλες τις περιφερειακές κοινωνίες έτσι και στην Ελλάδα η ενσωμάτωση αυτή συνδέεται με τον πολλαπλασιασμό των δραστηριοτήτων του διεθνούς κεφαλαίου στον εσωτερικό οικονομικό χώρο. Οι ιδιοτυπίες της ελληνικής περίπτωσης είναι δύο: από τη μία μεριά το γεγονός ότι το ποιοτικό άλμα στο βαθμό της ενσωμάτωσης ήταν ταχύτατο και απρόσμενο. Και από την άλλη, το ακόμα σημαντικότερο γεγονός ότι το «διεθνές» κεφάλαιο, που εμφανίστηκε ξαφνικά στην εντοπία αγορά θρυμματίζοντας τις στενές παραδοσιακές δομές και εκβιάζοντας μια σειρά από κοινωνικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό «ομογενές» - δηλαδή ονομαστικά και συμβολικά «ελληνικό».

Είναι περιττό να τονιστεί η σημασία του γεγονότος αυτού. Οι κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό μιας χώρας είναι πολύ διαφορετικές όταν οι κεφαλαιουχικοί μηχανισμοί της εξάρτησης από τον παγκόσμιο καπιταλισμό υπακούουν ευθέως σε αποκάλυπτα αλλοδαπά πολιτικά και οικονομικά κέντρα αποφάσεων. Τότε δημιουργούνται συχνά και οι προϋποθέσεις για να καταστούν εναργείς οι εσωτερικές αντιθέσεις, ιδεολογικές και πολιτικές. Κρυσταλλώνεται έτσι και μια σειρά στάσεων ή αντιστάσεων εναντίον του ξένου κεφαλαίου και των παραφύδων-του.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στις περισσότερες χώρες της Εγγύς Ανατολής, οι τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα και οι πρώτες του 20ού χαρακτηρίζονται από την εμφάνιση και άνδρωση μιας σειράς εθνικιστικών κινημάτων, με σαφώς αντιιμπεριαλιστικό περιεχόμενο. Ανεξάρτητα από τη γενική αποτυχία των κινήματων αυτών, οι ιδεολογικές και πολιτικές-τους επιπτώσεις υπήρξαν μακροπρόθεσμα καταλυτικές.

Αντίθετα, στην Ελλάδα μπορούμε να υποθέσουμε ότι η διάχυση και η ιδεολογική αμφισημία του φαινομένου αυτού εξαιτίας του ελληνικού χαρακτήρα των ξένων κεφαλαίων, θα πρέπει να συνέβαλε αποφασιστικά σε πολύ διαφορετικά αποτελέσματα: σε μίαν αντιπρακτική και ι-διόρρυθμη εσωτερικευση των επιπτώσεων της κεφαλαιακής διείσδυσης που ποτέ δεν βιώθηκε ως άμεση υποταγή της κοινωνίας σε ξένα

συμφέροντα. Μπορεί οι χρυσοκάνθαροι να αντιμετωπίζονται ως εκμεταλλευτές, ως ξενόφερτοι και ως σπεκουλαδόροι, ποτέ όμως δεν υπήρξαν οι αλλοδαποί επικυρίαρχοι. Οι πολιτικοί και κοινωνικοί κλυδωνισμοί που ακολούθησαν, ίσως θα έπαιρναν εντελώς διαφορετικές μορφές αν οι Συγγροί και οι Βαλτατζήδες ονομάζονταν *Peréire* ή *Rothschild*.

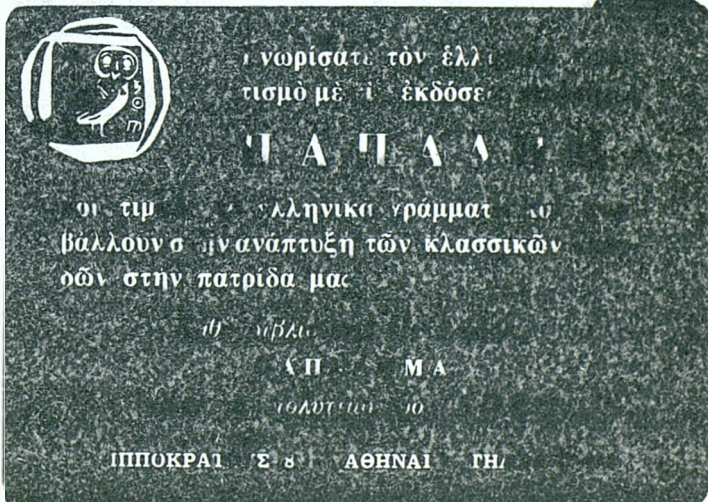
Η δεύτερη σειρά παρατηρήσεων αναφέρεται στα αίτια που προσδιορίζουν την ξαφνική και μαζική εισβολή των ομογενών κεφαλαίων στην Ελλάδα. Και στο σημείο αυτό ο Γ. Δερτιλής ερμηνεύει σωστά. Αναφερόμενος στον Ανδρέα Συγγρό τοποθετεί τα ουσιαστικά αίτια των επιχειρηματικών αναπροσανατολισμών του παροικιακού κεφαλαίου αφ' ενός στη «μαζική εισβολή δυτικών κεφαλαίων στην Τουρκία ήδη από το 1865-1866» (σελ. 16) και αφετέρου στις συνέπειες της διεθνούς ύφεσης που ξέσπασε το 1871 και που έμελλε να κρατήσει σχεδόν είκοσι-πέντε χρόνια. Το πρόβλημα όμως είναι πολύ γενικότερο. Οι συνέπειες της παγκόσμιας ύφεσης πάνω στη συμπεριφορά των ομογενών κεφαλαίων είναι συνάρτηση του συγκεκριμένου οικονομικού ρόλου που έπαιξαν στην Ανατολική Μεσόγειο.

Πράγματι, οι οικονομικές δραστηριότητες των μειονοτήτων που μονοπωλούσαν σχεδόν το εμπόριο, τη ναυτιλία και τους τραπεζικούς τομείς, συνδέονται με τις γενικότερες μορφές διείσδυσης του καπιταλισμού στην οικονομική περιφέρεια στο πρώτο μισό του αιώνα. Στη διαδικασία ανοίγματος αγορών στα βιομηχανικά προϊόντα οι μειονότητες —και ανάμεσα σ' αυτούς και οι Έλληνες— υπήρξαν αρχικά αναγκαίοι αρωγοί του διεθνούς κεφαλαίου. Είναι η εποχή που οι δυτικοί κεφαλαιούχοι δεν ενδιαφέρονταν ακόμα παρά για τη διέυρυνση της αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό λοιπόν σχηματίστηκε και συγκεντρώθηκε το τεράστιο μεταπρατικής προέλευσης κεφάλαιο στα χέρια της ομογενούς αστικής τάξης.

Η διεθνής ύφεση, η ραγδαία πτώση του ποσοστού του κέρδους, η ανακοπή των ρυθμών αύξησης του διεθνούς εμπορίου και οι ολόένα μεγαλύτερες επενδυτικές δυσκολίες στις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες εξανάγκασαν το ευρωπαϊκό κεφάλαιο να επεκτείνει τις δραστηριότητές-του στο χώρο της περιφέρειας, εξαгонτας κεφάλαια και συμμετέχοντας κατευθείαν στις ντόπιες οικονομικές λειτουργίες. Έτσι οι λειτουργίες αυτές υπάγονται βαθμιαία κάτω από τον άμεσο έλεγχο-του, και το μεταπρατικό ελληνικό κεφάλαιο, ανίκανο να συναγωνιστεί τους Ευρωπαίους, αντιμετωπίζει πρόβλημα επιβίωσης.

Χάνοντας τη μεταπρατική-τους αυτοτέλεια, οι ομογενείς κεφαλαιούχοι θα είναι υποχρεωμένοι να αναζητήσουν νέες διεξόδους και νέες δραστηριότητες. Στο πλαίσιο αυτής της αναπροσαρμογής, είτε θα συνεργαστούν ευθέως με τους πολύ ισχυρότερους Άγγλους, Γάλλους, ή Γερμανούς, είτε θα προσπαθήσουν να διεισδύσουν βαθύτερα στο χώρο της Ανατολής, σε περιοχές όπου το καπιταλιστικό κέντρο δεν είναι ακόμα ικανό να κινηθεί με ευχέρεια, είτε τέλος θα αναζητήσουν μια δική-τους, σχετικά αυτόνομη, βάση που θα προσπαθήσουν να ελέγξουν ολοκληρωτικά.

Η αναδίπλωση προς τον ελλαδικό χώρο που, ως τότε, είχε σχεδόν περιφρονηθεί σαν εστία επενδυτικών δυνατοτήτων, εκφράζει την τρίτη αυτή εναλλακτική επιλογή. Μπορεί κανείς να πει ότι οι συγκεκριμένες διαδικασίες ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά, με την ειδική μορφή της εισβολής των ομογενών κεφαλαίων, είναι συνάρτηση της νέας φάσης στην οποία εισέρχεται ο παγκόσμιος καπιταλισμός από την αρχή της δεκαετίας του '70.

Οι συνθήκες αυτής της «αναδιπλώσης» εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τα επιχειρησιακά πρότυπα των ομογενών καθώς και γενικότερα τη συμπεριφορά τους. Το μεγάλο παροικιακό κεφάλαιο «δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τη γεωργία και τη βιομηχανία και γενικότερα δεν προσανατολίζει τις δραστηριότητές του προς μακρόχρονες επιχειρηματικές επενδύσεις παρά μόνον όταν θα μπορούν να συνδυαστούν με χρηματιστηριακή κερδοσκοπία» (σελ. 58). Αναπαράγονται έτσι πιστά τα ίδια τα πρότυπα της μεταπρατικής νοοτροπίας των ομογενών αστών, εμπλουτισμένα με τις νέες μεθόδους που προάγει το ευρωπαϊκό χρηματικό κεφάλαιο στις χώρες της περιφέρειας.

Το γεγονός αυτό θα έχει μακρόχρονες προεκτάσεις. Σφραγισμένες από τις ιδεολογικές και οικονομικές καταβολές τους, οι συμπεριφορές των περισσότερων μεγάλων επιχειρησιακών φορέων στην Ελλάδα ακολουθούν τα ίδια χνάρια για μισό αιώνα σχεδόν.

Παρ' όλη την προίοντα και πολυδιάστατη ενσωμάτωσή τους στον ελλαδικό οικονομικό χώρο, οι ομογενείς δεν θα επιχειρήσουν ποτέ να αναλάβουν το ρόλο μιας παραγωγικά προσανατολισμένης αστικής τάξης, όσο αμφίβολη και αν είναι η μακροχρόνια αποτελεσματικότητά αυτού του ρόλου. Η ισχυρότερη μερίδα της αστικής τάξης της χώρας θα λειτουργήσει σαν ξενόφερτη «αποικιοκρατική» οικονομική ομάδα, προαναγγέλοντας ένα μοντέλο που έμελλε αργότερα να γίνει σχεδόν καθολικό.

Θα τελειώσω με μερικές παρατηρήσεις για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται, στο βιβλίο του Γ. Δερτιλή, οι σχέσεις των οικονομικών παραγόντων με τους φορείς της πολιτικής εξουσίας.

Οι σχέσεις αυτές στοιχειοθετούνται πραγματολογικά και νοηματικά κατά τρόπο άμεμπτο. Η χρηματοδότηση του εκλογικού αγώνα του Δεληγεώργη από τους κεφαλαιούχους, η συνάφεια των χρηματιστικών κύκλων με την αυλή και τις πρεσβείες, ακόμη και οι (θρυλούμενες μν αναπόδεικτες) παροχές ανταλλαγμάτων στον Γεώργιο Α', τεκμηριώνονται και αναλύονται υπεύθυνα και πολυδιάστατα. Και έχει πράγματι βασική σημασία το πραγματολογικό και ιστορικό ερώτημα για τις μορφές που πήραν οι αρθρώσεις ανάμεσα στους οικονομικούς και πολιτικούς φορείς, όπως και η αποκάλυψη των στρατηγικών στόχων, των τακτικών ελιγμών και των ατομικών κινήτρων που βρίσκονται πίσω από τις κινήσεις των ηθοποιών του δράματος. Ωστόσο, οι διατυπώσεις αυτές μας οδηγούν στο πολύ σημαντικότερο ίσως ερώτημα για τα κοινωνικά αίτια και τις προϋποθέσεις που οδήγησαν στη διαπιστούμενη αυτή αντικειμενική σύζευξη των επιχειρηματιών με τους πολιτευτές.

Στην πραγματικότητα, το ζήτημα είναι ευρύτερο. Πρόκειται για την εμφάνιση μιας νέας σύνθετης δομής. Στο πλαίσιο της, οι φορείς της οικονομικής και της πολιτικής εξουσίας συγκρούονται αμοιβαία σ' ένα αντιφατικό αλλά ολοκληρωμένο και αναγκαίο σύστημα πάγιων σχέσεων. Το σύστημα αυτό στοιχειοθετείται ανεξάρτητα από τις συγκεκριμένες μορφές που παίρνει η άρθρωση των παραγόντων αυτών μεταξύ τους. Και αποτελεί το σφαιρικό και αναπότρεπτο ίσως αποτέλεσμα της διαδικασίας περιφερειοποίησης μιας υπανάπτυκτης αλλά πολιτικά συγκροτημένης χώρας.

Έτσι, από τη στιγμή που εμφανίζεται στην Ελλάδα μια παγιομένη κεφαλαιοκρατική μερίδα που φιλοδοξεί να συγκεντρώσει και να οικειοποιηθεί ένα σημαντικό μέρος του εντόπιου πλεονάσματος, εξωθείται αναγκαστικά στο να προχωρήσει σε μια στενή λειτουργική συμβίωση με τους εκπροσώπους μιας κρατικής εξουσίας, που μέχρι τότε οργάνωνε τη συγκέντρωση του πλεονάσματος για δικό της κυρίως λογαριασμό.

Το φαινόμενο αυτό δεν είναι μόνο ελληνικό. Αυτός είναι βασικά και ο λόγος, για τον οποίο σε όλες τις χώρες της περιφέρειας οι φορείς της ιδιωτικής καπιταλιστικής πρωτοβουλίας είναι υποχρεωμένοι να περάσουν από την «άλωση» του κρατικού μηχανισμού στη συνεννόηση με τους φορείς της κρατικής εξουσίας: ο αποκάλυπτος σκοπός τους είναι να χειραγωγήσουν ή να χρησιμοποιήσουν τους δημοσιονομικούς μηχανισμούς, που, την εποχή εκείνη, ήταν οι σημαντικότεροι μηχανισμοί συγκέντρωσης του πλεονάσματος.

Το γεγονός μάλιστα ότι στον ελλαδικό χώρο η κύρια μορφή γεωργικής εκμετάλλευσης είναι η μικρομεσαία οικογενειακή επιχείρηση, εντείνει τη σχετική σημασία της κρατικής παρέμβασης στη διαδικασία απόσπασης του αγροτικού υπερπροϊόντος. Δεν είναι τυχαίο ότι τα άμεσα επιχειρηματικά σχέδια των χρηματιστικών κύκλων συνδέονται σχεδόν αμετάλλακτα με το εκδοτικό δικαίωμα, τα δημόσια έργα, την παραχώρηση δημόσιων δικαιωμάτων για εκμετάλλευση μεταλλείων, τη δανειοδότηση του Δημοσίου, την οικοδόμηση συγκοινωνιακών υ-

ποδομών, ή ακόμα τον ολοκληρωτικό έλεγχο των δημόσιων εισπράξεων. Δραστηριότητες που χωρίς εξαίρεση προϋποθέτουν τη διαμεσολάβηση της κρατικής εξουσίας.

Ο λυσitelότερος τρόπος τοποθέτησης κεφαλαίων στις χώρες αυτές δεν ήταν να συμμετάσχουν σε μια εμβρυακή ακόμα παραγωγική διαδικασία ή η χρησιμοποίηση μιας υποτονικής ντόπιας αγοράς. Ήταν να αποσπάσουν τη συσσωρευμένη αξία με την άμεση διαμεσολάβηση των ήδη οργανωμένων και δοκιμασμένα αποτελεσματικών κρατικών μηχανισμών. Για τον απλούστατο λόγο ότι το κράτος ήταν ο μόνος κοινωνικός μηχανισμός που είχε τη δυνατότητα να συγκεντρώει και να ελέγχει μεγάλο μέρος του εντόπιου οικονομικού πλεονάσματος.

Το φαινόμενο βέβαια είναι και παλαιότερο. Η ιδιότυπη και αντιφατική σχέση της Εθνικής Τράπεζας με το κράτος αρχίζει πολύ ενωρίτερα, όπως τονίζεται εύστοχα από τον Γ. Δερτιλή ήδη από την πρώτη σελίδα του κειμένου του. Ο μεγαλύτερος και ισχυρότερος χρηματιστικός οργανισμός της χώρας λειτουργεί σαν επιχείρηση γύρω από το δημόσιο λογιστικό και σε μεγάλο βαθμό «εις βάρος» τους. «Χωρίς τις κρατικές παραχωρήσεις, η ίδρυση και η διατήρηση μιας κεντρικής τράπεζας θα ήταν δυσχερέστατη — αν όχι αδύνατη — σε ένα χώρο σαν τον ελληνικό» (σελ. 3).

Αλλά με την εισβολή των χρυσοκανθάρων το σκηνικό μεταβάλλεται. Σε μια ιδιαίτερη μονοπωλιακή σχέση που, αν δεν ελέγχεται, τουλάχιστον επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το κράτος και από τις πολιτικές του επιδιώξεις, υποκαθίσταται ένα πολύ ευρύτερο πλέγμα ομίλων και συμφερόντων, που λειτουργεί ανταγωνιστικά και κερδοσκοπικά. Μαζί με τους ομογενείς εισελαύνει στον ελλαδικό χώρο και ο «άγριος» καπιταλισμός με την παρασιτικότερη μορφή του. Το τεράστιο ποιοτικό άλμα της τάξεως μεγέθους των κεφαλαίων που τοποθετούνται, και ο αδιστακτος ανταγωνισμός μεταξύ τους είναι ορόσημα στην ελληνική οικονομική και κοινωνική ιστορία. Από τη στιγμή αυτή και μόνο μπορούμε να ομιλούμε για μια χρηματιστική ολιγαρχία ως ιδιαίτερη και προοπτικά κυρίαρχη μερίδα του άρχοντος συγκροτήματος.

Από τη στιγμή αυτή, επιπλέον, η πολιτική εξουσία δεν μπορεί παρά να ευθυγραμμιστεί προς την υπερκείμενη λογική της διεθνούς καπιταλιστικής ενσωμάτωσης συνάπτοντας σχέσεις, αποδεχόμενη δεσμεύσεις και υποβάλλοντας εξαρτήσεις.

Βέβαια, η διαδικασία της πολιτικής «ευθυγράμμισης» προς τις επιταγές του χρηματιστικού κεφαλαίου είναι σύνθετη και οδηγεί με τη σειρά της σε νέες αντιφάσεις. Εναντίον της ανεπιφύλακτης υπόκλισης μπροστά στο εξ Ανατολών μάννα, ορθώθηκαν οι εκπρόσωποι μιας παραδοσιακότερης και συντηρητικότερης μικροαστικής πολιτικής και κοινωνικής μερίδας.

Ο Βούλγαρης, όπως αργότερα και ο Δεληγιάννης, θα αντιταχθούν στο φιλελεύθερο και «αναπτυξιακό» μοντέλο της εξαρτημένης και παρασιτικής καπιταλιστικής διεύθυνσης. Όμως η αντίθεση αυτή δεν ήταν δυνατό να είναι αποτελεσματική. Και αυτό όχι τόσο για λόγους, που συνδέονται με την αναμφίβολη διείσδυση και βαθμιαία επικράτηση μιας καπιταλιστικής φιλελεύθερης ιδεολογίας, (που είχε και σοβαρότατα εντόπια ερείσματα) αλλά για λόγους που αναφέρονται στην ίδια τη λογική της αυτοτροφοδοτούμενης, αυτοαναπαραγόμενης και διευρυνόμενης καπιταλιστικής συσσώρευσης. Ανεξάρτητα από το αν οι ελληνικές μορφές της ήταν εξαρτημένες παρασιτικές και κερδοσκοπικές, η συνολική δυναμική του καπιταλιστικού μοντέλου δεν είναι δυνατό να συγκρατηθεί απλώς με μίαν αναγκαστικά συγκεκριμένη και δολιχοδρομούσα πολιτική βούληση, αλλά μόνο με εντελώς εξαιρετικά ριζικά μέτρα, που ήταν αδιανόητα στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας της εποχής. Μόνο η ολοκληρωτική αντίσταση στην ενσωμάτωση στο παγκόσμιο σύστημα, που δεν είναι μόνο οικονομικό αλλά και πολιτικό στρατιωτικό και ιδεολογικό, θα μπορούσε να αναστείλει ή να αποτρέψει τις διαδικασίες της εξαρτημένης καπιταλιστικής ανάπτυξης. Τέτοιες όμως επιλογές ήταν στην πραγματικότητα αδύνατες. Καμία κοινωνία του 19ου δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπίσει κριτικά τις σειρήνες της ανάπτυξης και της συσσώρευσης. Τα αχνά και ασυνάρτητα όνειρα εκείνων που πίστευαν στη δυνατότητα αναπαραγωγής της κοινωνίας των «νοικοκυραίων» ήταν σε τελευταία ανάλυση εκφράσεις μιας αχνής και ασυνάρτητης νοσταλγίας και όχι ενσυνείδητα πολιτικο-κοινωνικά σχέδια.

Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι, ειδικά στην ελληνική περίπτωση, η άνθηση των μικροαστών συνδέεται άμεσα, με μίαν άλλη, ιδιαίτερου τύπου άρθρωση με το παγκόσμιο σύστημα είναι γεγονός ότι μια κοινω-

για ανεξαρτήτων μικροεπιχειρηματιών είναι από τη φύση-της εγγενώς ασταθής. Ο απλός εμπορευματικός τρόπος παραγωγής είναι ιστορική «μορφή» που δεν υπήρξε σαν τέτοια ποτέ, και που έχει λόγο ύπαρξης μόνο μέσα στο πλαίσιο μιας θεωρητικής προσπάθειας ερμηνείας της «μετάβασης» από προκαπιταλιστικούς στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Το θεμελιακό ιδεολογικό χαρακτηριστικό του κεφαλαίου, είναι ότι συσσωρεύεται.

Έτσι, από τη στιγμή που η καπιταλιστική ολιγαρχία εμφανίζεται σαν κοινωνικό γεγονός και δεν καταρρέει για «εσωτερικούς» λόγους, τείνει και να εξαναγκάσει το κράτος να γίνει «το κράτος της ολιγαρχίας». Όσο και περίπλοκες και αν υπήρξαν οι συγκεκριμένες περιστάσεις, η διαδικασία είναι σε τελική ανάλυση απλή: Δανείζοντας, αναλαμβάνοντας την κατασκευή των έργων, ή και απλώς «προσφέροντας» τα κεφάλαια που θεωρούνταν προϋπόθεση για ένα ευρύτερο πολιτικό σχέδιο, η ολιγαρχία εξαναγκάζει την οργανωμένη δημόσια εξουσία να στερήσει στην παγίωση των μόνιμων και αντικειμενικών κυκλωμάτων αμοιβαίας διείσδυσης που χαρακτηρίζουν κάθε περιφερειακό καπιταλιστικό κράτος. Και στο σημείο αυτό δεν έχει τόση σημασία αν ο Γεώργιος ενόησε τους ομογενείς «με κύριο σκοπό την αύξηση της βασιλικής δύναμης» (σελ. 125-126) ή αν ο Τρικούλης «θα δεχτεί να θυσιαστεί η αλήθεια προκειμένου να προσελκυστεί το ομογενές κεφάλαιο, πιστεύοντας ότι θα μπορέσει να ελέγξει τις εκμεταλλευτικές-του διαθέσεις» (σελ. 67). Σημαντικότερο είναι ότι για πρώτη φορά το αστικό ελληνικό κράτος εξαναγκάζεται να παίξει ρόλο στις διαδικασίες σχηματισμού ιδιωτικού κεφαλαίου.

Οι παρατηρήσεις αυτές δεν θα πρέπει με κανένα τρόπο να εκληφθούν ως επιφυλάξεις για την ερμηνευτική μήτρα που επέλεξε και μεθόδευσε τόσο άρτια και τόσο πειστικά ο συγγραφέας. Αναφερόμενος στις αρχικές-μου παρατηρήσεις θα έλεγα ότι σπάνιες θα είναι οι συνθετικές προσπάθειες που αρνούνται με τόση συνέπεια την οποιαδήποτε παρέκκλιση από το πλαίσιο που θέτουν από την αρχή. Η επιλογή της «μικρής διάρκειας» προδικάζει τη χρησιμοποίηση μεγεθυντικών φακών για την ανάλυση των ειδικών και συγκεκριμένων γεγονότων. Και οδηγεί σε ερμηνείες που πολύ σωστά τείνουν να εξηγήσουν το συγκεκριμένο με το συγκεκριμένο, τη συμπεριφορά των τραπεζικών ομίλων και των πολιτικών φορέων με τους ειδικούς στόχους που επιδίωκαν ο καθένας από τη μεριά-του.

Από την άλλη μεριά όμως, η αυτοσυγκράτηση αυτή του Γ. Δερτιλή θα ήταν ίσως δυνατόν να λειτουργήσει αποπροσανατολιστικά για τον βιαστικό αναγνώστη. Μια σειρά από ευστοχότατες παρενθετικές παρατηρήσεις και υπαινιγμούς, πείθουν ότι δεν ασπάζεται τις φοντιοναλιστικές δοξασίες που στηρίζουν το σύνολο των ερμηνειών-τους στις αναλύσεις των «κοινωνικώς δρώντων προσώπων» ως ατόμων. Δείχνουν, αντίθετα, ότι εντάσσει την προβληματική-του σε μια πολύ ευρύτερη ταξική ανάλυση —και συνεπώς η «εμμονή»-του στα πρόσωπα και στη δράση-τους είναι αποτέλεσμα της επιστημολογικής-του εγκράτειας και όχι συνάρτηση της θεωρητικής-του τοποθέτησης.

Με την έννοια αυτή η εργασία του Γ. Δερτιλή είναι σπάνιο υπόδειγμα χρησιμοποίησης μιας «ελάσσονος» σκοπιάς για τη θεμελίωση μιας «μείζονος» προβληματικής. Οι αναγνώστες δεν θα πρέπει να πλανηθούν στο σημείο αυτό. Η ανάλυση των κινήτρων και των προσωπικών αντιθέσεων εντάσσεται σε μια πολύ ευρύτερη προσπάθεια συστηματικής αποκρυπτογράφησης των οικονομικών και ιδεολογικών δομών. Τα «κοινωνικώς δρώντα πρόσωπα» δεν εμφανίζονται έτσι σαν «αυτόνομοι» και «αποφασιστικοί» δράστες του ιστορικού γίνεσθαι, αλλά σαν «φορείς» συμφερόντων, προτύπων συμπεριφοράς και κοσμοθεωριών. Γιατί η βαθύτερη κατανόηση των ταξικών προδιαγραφών της πάντοτε περίπλοκης και αντιφατικής πραγματικότητας προκύπτει πολύ εναργέστερα όσο μακραίνουμε από την κούφια γενίκευση και όσο πλησιάζουμε σε μια συγκεκριμένη ανάλυση συγκεκριμένων καταστάσεων. Και αυτό επιτυγχάνεται υπό τον όρο να υπάρχει αυστηρή θεωρητική και μεθοδολογική περιχάραξη των «ερωτημάτων», έστω και σιωπηρή. Και στο σημείο αυτό ο Γ. Δερτιλής πετυχαίνει νομίζω το σύνολο των στόχων-του.

Μια τελευταία παρατήρηση, που δεν είναι ίσως και η λιγότερο σημαντική: όπως παρατηρεί και στον πρόλογό-του ο Κ.Θ. Δημαράς, ο συγγραφέας, πέρα από τις άλλες-του αρετές, ξέρει και να γράψει. Η αυστηρότητα της συλλογιστικής δεν εμποδίζει σε τίποτα τη γλαφυρότητα της διήγησης. Επιπλέον, φαίνεται να εισάγει στο χώρο της ελληνικής επιστημονικής γραφής την ανάλαφρη, αλλά όχι λιγότερο αποτελεσματική, αγγλασαξονική τεχνική του συγκρατημένου, λιτού και υποδηλωτικού υπαινιγμού, του Understatement.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17

ΤΗΛΕΦΩΝΟ 3624187

ΕΝΤΟΥΑΡΝΤΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ

Οι ανοιχτές φλέβες της λατινικής Αμερικής

Ένα εξαιρετικά γραμμένο, καυτό, μοναδικό ντοκουμέντο. Μια ιστορική και πολιτική τομή της καταδυνάστευσης και της αιμορραγίας της λατινικής Αμερικής. Όλης της λατινικής Αμερικής, μπροστά στα πολυτάραχα και ανοιχτά σαν φλέβες πεπρωμένα-της.

ΜΑΙΚΑ ΧΕΡ

Τα κουρέλια

Πέρα απ' τις λογικά διαρθρωμένες αναλύσεις, μέσα απ' το κουρέλιασμα αξιών και λογικής, μ' ένα αγχωτικό παραλήρημα, εκεί κάπου, στα εφιαλτικά σύνορα του πολιτισμού με το παράλογο και τη μεγάλη Σιωπή, τώρα η Αποκάλυψη: το Βιετνάμ σαν πόλεμος και ήττα-μας. Γιατί, "όλοι-μας πήγαμε εκεί".

ΜΙΚΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΣΕΙΡΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
ΜΑΡΕΚ ΧΑΛΤΕΡ Η αβέβαιη ζωή του Μάρκο Μάλερ	Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ Η τρέλα
ΡΟΖΕ ΒΑΓΙΑΝ Ο νόμος	Ε. ΣΙΕΓΚΕΒΙΤΣ Το αιώνιο θύμα
ΖΑΚ ΠΡΕΒΕΡ Ποιήματα	Λ. ΤΟΛΣΤΟΙ Η ζωή-μου
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΕΚΑΤΩΡΟΣ Πατριδογνωσία	Ι. ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ Πάσιγκωφ Κλάρα Μίλιτς
ΓΕΡΖΥ ΚΟΖΙΝΣΚΙ Παρουσία	Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ Η γυναίκα ενός άλλου
ΑΡΘΟΥΡΟΣ ΡΕΜΠΩ Κείμενα και κριτική	Μ. ΓΚΟΡΚΙ Οι πρώην άνθρωποι
ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ Άνθρωποι στη φυλακή	ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ Υβέτ
ΟΣΒΑΛΝΤΟ ΣΟΡΙΑΝΟ Ποτέ πια λύπη ούτε λήθη	ΓΚΑΙΤΕ Χέρμαν κα Δωροθέα
ΡΕΖΙ ΝΤΕΜΠΡΑΙ Το χιόνι καίει	ΓΚΑΙΤΕ Βέρθερος
ΖΩΡΖ ΠΕΡΕΚ Τα πράγματα	Κ. ΝΤΙΚΕΝΣ Εμπενέξερ Σκρουτζ
ΒΙΚΤΩΡ ΣΕΡΖ Μεσάνυχτα στον αιώνα-μας	Ε. ΖΟΛΑ Πλημμύρα Το αίμα
ΝΙΚΟΛΑΙ ΜΠΟΓΝΤΑΝΩΦ Το πρώτο κορίτσι	Λ. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ Το κόκκινο γέλιο
ΖΩΡΖ ΠΕΡΕΚ Ο Άνθρωπος που κοιμάται	

«Όσοι δουν στις προτάσεις του κειμένου που ακολουθεί: **πολιτικό ανορθολογισμό του τύπου «τί δουλειά έχουμε τώρα με τους ομοφυλόφιλους»**, ας κοιτάξουν πρώτα το δικό-τους πολιτικό ορθό λόγο και τους «αγώνες»-τους στα «μεγάλα» πολιτικά μέτωπα... Όποιος διακρίνει ανάμεσα σε ορθολογιστική και ανορθολογική στάση κι όποιος πιστεύει ότι αυτό που γίνεται στο μοριακό επίπεδο της επιθυμίας, δεν είναι πολιτικό, ας προσέξει. Μπορεί εύκολα να προσχωρήσει και σε μια άλλη διάκριση. Μπορεί ανεπαίσθητα να προχωρήσει και στο άλλο δίπολο που αφορά τη σεξουαλικότητα και να πει: «αυτός είναι ομαλός και ο άλλος ανώμαλος».

Από εκεί όμως αρχίζει και για την πολιτική και για τη σεξουαλικότητα ο ολοκληρωτισμός. Γιατί πάντα τα «πράγματα» είναι ανοιχτά. Κι όταν κλίνουν, όταν ολοκληρώνονται και κυκλώνουν, οι κύκλοι-τους γίνονται φαύλοι.

«... γιατί η λογική είναι πιο ολοκληρωτική από κάθε σύστημα. Γι' αυτήν, κάθε διαδικασία είναι προσδιορισμένη από την αρχή».

(M. Horkheimer - T. Adorno
«Dialektik der Aufklärung» 1944)

«Η σεξουαλικότητα δεν έχει φύλο: είναι υπέρ»

Ο αναγνώστης αυτού του κειμένου θα υπέθετε ότι θα υποστήριζα **σαρκαστικά** για το φύλο-μου και **μεροληπτικά** για το ΑΚΟΕ που με κάλεσε εδώ, την πρόταση του Γάλλου ιστορικού Philippe Aries που υποστήριζε πρόσφατα ότι «η ομοφυλοφιλία γίνεται μια σεξουαλικότητα στην πιο καθαρή μορφή-της και συνεπώς μια σεξουαλικότητα-πilotός».

Την υποστήριξη αυτή η ομοφυλοφιλία δεν την έχει ανάγκη. Κυρίως όταν αναγγέλεται σαν πρόταση γνωσιολογική σ' ένα συνέδριο οργανωμένο ακόμη και από ομοφυλόφιλους. Το πρόβλημα δεν είναι η αντιπαράθεση μιας πρωτοποριακής ομοφυλόφιλης σεξουαλικότητας - pilotού και από την άλλη, μιας οπισθοδρομικής (σαν την «κομπανία») ετεροφυλοφιλίας. Το πρόβλημα δεν είναι η **αντιθεσής**-τους ούτε η **ταύτισή**-τους σε μια αχόρταγη συχνά ιμπεριαλιστική αμφι-φυλία, αλλά η διαίρεσή-τους μέσα στον εαυτό-τους, η «κατάφαση στην αποκλειστική χρήση της διαζευκτικής-τους σύνθεσης». Το πρόβλημα δεν είναι συνεπώς: **ετεροφυλόφιλος ή ομοφυλόφιλος** αλλά και το ένα και το άλλο όχι ως σύμπτωση (αμφι-φυλία) αλλά ως **διαφορά**. Το πρόβλημα, το **ξαντονίζω**, δεν είναι η αντιπαλότητα ή η διάζευξη. Δεν είναι καν η βιολογική ή η κοινωνική διαμόρφωση του φύλου, αλλά μια **υπέρ-φυλη διαφορά που υπάρχει μέσα στο φύλο, μέσα στον ετεροφυλόφιλο ή τον ομοφυλόφιλο σαν συνεχής αναβολή της παγίωσης του φύλου-του. Δηλαδή του τέλους της σεξουαλικότητάς-του. Γιατί η σεξουαλικότητα είναι υπέρ-φυλη όπως και η επιθυμία που ορίζεται σαν αυτό που μένει όταν από την ικανοποίησή-της (το: «σέ έχω») αφαιρεθεί το αίτημα (το: «σε ζητώ»).**

Τι έχω; Τι έχουμε αλήθεια από τον άλλον; Δεν μένει πάντα ένα ανεκπλήρωτο. Ένα: «δεν είναι αυτό που θέλω» ή ένα: «θέλω ακό-

«ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΣΦΑΛΜΑ» για την ομοφυλοφιλία

του Γιώργου Βέλτσου

Η εισήγηση που ακολουθεί διαβάστηκε στο Συνέδριο του «Αμφί», του περιοδικού που εκφράζει το «Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλόφιλων Ελλάδας». Το Συνέδριο, είχε σαν θέμα-του τις σεξουαλικότητες και την πολιτική.

Για έναν διανοούμενο εισηγητή, περισσότερο νόημα και από την εισήγησή-του, έχει η παρουσία-του σ' ένα συνέδριο «καταραμένων»...

Γίνεται τότε κι αυτός όμοιός-τους. Γίνεται «μειοψηφία» και «διαφορά». Ταυτίζεται και διεκδικεί «το δικαίωμα σε μια ελεύθερη ταύτιση». Γίνεται «μειοψηφία», γιατί αυτό επιβάλλει η πολιτική-του επιλογή, χωρίς να είναι. Τότε μόνο η πολιτική πάει μαζί με τις σεξουαλικότητες, χωρίς να παρεμβαίνει ο σύνδεσμος «και», όπως στον τίτλο του Συνεδρίου. Κι αυτό πρέπει και οι μειονότητες να το καταλάβουν, αν δεν θέλουν να τις οικειοποιούνται οι πλειονότητες, όπως συχνά τους διανοούμενους... Θα πρέπει να καταλάβουν δηλαδή, ότι εύκολα παύουν να είναι «μειονότητες», όταν υποκαταστήσουν με «καθοδηγητικό» λόγο, τον ήδη καταστημένο λόγο των πλειονοτήτων. Και τότε τι; Οι μειονότητες γίνονται εξαρτήματα - τμήματα του κυρίαρχου «λόγου». Και αντίστροφα, οι ξεχασμένες πλειοψηφίες, οι μεγάλες δηλαδή μάζες του καπιταλισμού, σιωπούν μειονοτικά και μειονεκτικά.

«η αναγνώριση του φύλου από το ίδιο, παρά τα ξεγελάσματα του φύλου, φανερώνεται σε μια ανομολόγητη απόπειρα για να δραπετεύσει προς το εκείνο που ένα αρχικό σφάλμα της κοινωνίας τοποθέτησε μακριά-του».

M. Proust Σόδομα και Γόμορρα («Αναζητώντας...»)

μη περισσότερο);

Ο πόθος λοιπόν, δεν είναι ούτε ετεροφυλόφιλος ούτε ομοφυλόφιλος, ούτε καν αμφι-φυλος αλλά **υπέρ-φυλος**. Όχι ά-φυλος. Υπέρ-φυλος και υπερ-φίλος, δηλαδή αλλαζωνικός. Ο πόθος είναι άγγελος εξωλοθρευτής όλων των συνδέσεων, όλων των κρίκων της αλυσίδας που κρατούν το άτομο δεμένο σ' αυτός καταστημένους θεσμούς ή στα ήθη. Γι' αυτό κι ο πόθος είναι κατ' **εξοχήν πολιτικός** και **επαναστατικός**. Έτσι η πολιτική έρχεται και από τη μεριά της σεξουαλικότητας όταν σαν απόκλιση από το επιβεβλημένο, σαν παρέκκλιση δηλαδή, σκηνοθετεί τις **διαφορές** και όχι τις **ομοιότητες** μιας κοινωνίας. Σκηνοθετεί, όχι για να τις επαναλάβει αλλά για να τις λύσει μέσα στην καθαρκτική «τρίτη πράξη» του κοινωνικού έργου: την διαρκώς **επαγγελλόμενη επανάσταση**.

Πρέπει να σκεφτούμε και την ιστορία και την πολιτική σαν απόκλιση από το **ίδιο**, το «ταυτόν». Κυρίως σήμερα, που η σκέψη αναζητά το διαφορετικό, το άλλο, την αλλαγή σε όλες τις μεταφορικές και κυριολεκτικές-της σημασίες. Σήμερα η σκέψη οδηγεί στο άσχετο και διαρθρώνεται πάνω σ' αυτό, γιατί το «cogito» (σκέφτομαι) δεν οδηγεί με ένα «ergo» (άρα) στην προφάνεια του υπάρχω (του «sum») αλλά προχωράει σ' ένα «**ergo**» που σημαίνει: **δαπάνω, διαφθείρω** αλλά και εκδίδομαι σε θάνατο.

Αυτή την υπέρ-φυλη διαφορά - δαπάνη - έκδοση που διαρκώς διαστρέφει και διασπά, που διαρκώς αναβάλλει, δεν τη βιώνουμε διαζευτικά: ή ομοφυλόφιλος ή ετεροφυλόφιλος ή το ένα ή το άλλο αλλά ούτε καν τρίτο ή τέταρτο και τότε ποιο; Μα κανένα και συγχρόνως όλα μαζί και χωριστά το ένα στην άκρια του άλλου. Να πως τη βιώνουμε τη διαφορά: σαν πολλαπλότητα. Και τη συναντάμε. Τη βλέπουμε στα νέα παιδιά, στην «unisex» μόδα, στους ροκάδες, στους υπέρ-άνδρες ομοφυλόφιλους που εγκατέλειψαν τις

εκθυλισμένες συμπεριφορές.

Σήμερα η θηλυκή «κίνηση» γίνεται και από τους άνδρες. Και όλα γίνονται θεατρικά με μια μολιέρια θεατρικότητα που γελοιοποιεί τις πάγιες συμπεριφορές και τους δωσμένους ρόλους, το «αντρίκιο» ή το «πούστικο».

Η διαφορά, υπάρχει στους δρόμους. Και εκεί κυριαρχεί άλλοτε εμπορευματοποιημένη κι άλλοτε αναρχική η «μό-κουλτούρα» πίσω από τα ρούχα, τις μάρκες, τη λογοτεχνία, τον κινηματογράφο. Πέραστε Σάββατο βράδυ από Τσακάλωφ και Ηρακλείτου και θα εννοήσετε την υπέρφυλη διαφορά που σας λέω. Θα νιώσετε πάνω-σας τα βλήματα των νέων «λιονταριών». Την ομο-φαγία-τους.

«Το παράδοξο»

Ιδού λοιπόν το βιωμένο παράδοξο:

Η **ετεροφυλία γίνεται ομοφυλοφιλία σαν διαφορά - διαστροφή, μέσα στον εαυτό-της**.

Η ετεροφυλία γίνεται ομοφυλοφιλία με μια αιφνίδια σύμπτωση, ένα μηχανισμό του ίδιου του πόθου, έναν στρόβιλο φαινομενικότητων, μια τέχνη φατασματοπλαστική όπως του πλατωνικού Σοφιστή. Γιατί ο πόθος είναι σοφιστής. Ανταλλάσει προσδιορισμούς και ορισμούς, γίνεται ο ίδιος ανταλλαγή και μεταμόρφωση. Όπως στην πρόταση του Κλωντέλ όπου «**ένα κάποιο μπλε της θάλασσας είναι τόσο μπλε που μόνο το αίμα είναι πιο κόκκινο**», έτσι κι εδώ: ο ετεροφυλόφιλος άνδρας είναι τόσο άνδρας που μόνον ο ομοφυλόφιλος είναι πιο άνδρας. Σίγουρα δεν υπάρχει και στις δυο προτάσεις αντικείμενο σύγκρισης, υπάρχει όμως το παράδοξο της διαφοράς.

«Ποιός είναι ποιός»

Μια πρόταση:

«ο ομοφυλόφιλος πιο άνδρας από τον άντρα». Πόσο στ' αλήθεια εκπίπτει το «νόημα» του ανδρισμού από το σημαίνον «άντρας» σ' αυτή την πρόταση. Πόσο η λέξη «άντρας»,

άλλοτε ακούγεται στη βιολογική-της απλότητα και άλλοτε στην κοινωνική - ιδεολογική βεβαρυσμένη συνθετότητά-της. Και την ίδια στιγμή, πόσο η βιολογία περιπλέκεται και η κοινωνιολογία απλουστεύει. Στην πρότασή-μου όμως, το «πισ», το «περισσότερο» έχει το βάρος: «ο ομοφυλόφιλος πιο άντρας από τον άντρα».

Ποιόν άντρα και ποιά γυναίκα; Τον φαινομενικό ή τον ψεύτικο; Και τότε, όταν ο φαινομενικός άντρας δανίζει τη φαινομενικότητά-του στον αληθινό, ποιος καταργεί ποιόν; Μήπως και οι δυο γίνονται ο ένας, άλλος υλιγγυδώς; Η φαινομενικότητα λοιπόν, «κάνει» την ετεροφυλοφιλία, ομοφυλοφιλία.

Και φυσικά δεν «κάνει» μια μηχανιστική μετατροπή-του ετεροφυλόφιλου σε ομοφυλόφιλο. Δεν πρόκειται γι' αυτό. Πρόκειται μόνον για την ποιοτική διαφοροποίηση του βέβαιου και α-παθούς ετεροφυλόφιλου πόθου, σε πάθος. Το πάθος, σαρκώνει κοινωνικά (προς το παρόν) η καταδικασμένη ομοφυλοφιλία. Και τότε, στο ερώτημα του αφελούς - ντρεσαρισμένου άνδρα: «μά, πώς μπορεί να είναι ελεύθερος ο δέσμιος του πάθους-του», η απάντηση είναι: το πάθος είναι ήδη ελευθερία. Το πάθος της ομοφυλοφιλίας, είναι πάθος - ενέργημα γιατί είναι κοινωνικά ενεργοποιημένο. Ενεργό πάθος. Πολιτικό.

«Στον καθρέφτη»

Να ψάξουμε για τη φαινομενικότητα στον καθρέφτη.

Να καθρεφτιστούμε υπερβολικά. Όπως ο Νάρκισσος, να απο-σωματοποιηθούμε σαν λατρευτικά είδωλα και μετά να επιστρέψου-

με στα σώματά-μας. Έτσι, δεν θα μας «πιάσει» κανείς, ούτε οι έμποροι του «θεάματος» ούτε οι έμποροι της (πολιτικής) διαδικασίας. Να γίνουμε ειδωλά-μας, εκεί στις αντανάκλασεις και τις μυθοπλασίες. Στα «λόγια» και στο «σινεμά», στις εικόνες και τα φαινόμενα. Μας έπιξαν με τα νοήματα. Να τι λείπει από τις κοινωνίες των δήθεν «έργων»: οι καθρέφτες. Οι ανοιχτές πόρτες και στο ναρκισσισμό αλλά και στη σχιζοφρένεια.

Η κοινωνία-μας δεν θέλει την υπερβολή που ως δια μαγείας καταργεί και τις διαζεύξεις και τις αντιθέσεις. Όλες δηλαδή τις αντιπαλότητες που δεν είναι, γιατί όταν είναι τις καμουφλάρει με μιζέριες.

Δεν θέλει τις υπερβολικές οσμώσεις των φύλων ή των χωρών (ο Σαμπών λέει: «τα δύο φύλα θα πεθάνουν χωριστά»). Αυτό όμως δεν το λέει ούτε η Δαλιδά ούτε η Πάολα. Η κοινωνία-μας δεν θέλει τις μεταφορφώσεις —κάθε είδος «τραβεστί»— παρά το γεγονός ότι την οδηγεί ο μεγαλύτερος «τραβεστί»: ο θάνατος. Η κοινωνία-μας δεν θέλει το σχιζοιδές το ανεξέλεγκτο, το σώμυαλο, το ψυχόδραμα εκτός των ψυχιατρικών διαμερισμάτων. Δεν θέλει το παλάτι του Σίλλινγκ των «120 ημερών των Σοδόμων», Δεν θέλει τη «σκήνη», το διαμελισμό της γλώσσας, του σώματος, του «εγώ», στον καθρέφτη. Δεν θέλει κυρίως τους καθρέφτες (οι δυο καθρέφτες, ο ένας απέναντι του άλλου αντανάκλουν το κενό ή πολλαπλασιάζουν το σώμα κάνουν διαδήλωση). Η κοινωνία θέλει, τον άντρα άντρα, και τη γυναίκα, γυναίκα. Τα σύκα, σύκα... Είναι κοινωνία «μονοδιάστατη», των κοινωνικών ρόλων και θέσεων κι

αυτός ο κοινωνικός ρόλος εξασφαλίζεται από το οιδιπόδειο.

Στο «αρχικό σφάλμα» ο πολιτισμός χρεωστά την τύχη-του αλλά και τη δυστυχία-του. Ο ίδιος ο πολιτισμός —η κοινωνία— είναι το «αρχικό σφάλμα». Είναι δηλαδή η οριοθέτηση και ο αυστηρός προσδιορισμός ενός φύλου και μιας σεξουαλικότητας που συγκρούονται μόνο από την αναπαραγωγή του οιδιπόδειου τριγώνου, αντεστραμμένου: τη «θέση» της μάνας θα πάρει η σύζυγος και το πρώην παιδί θα γίνει ο πατέρας-νόμος.

Η βεβαιότητα του φύλου έτσι, συνεχίζεται, όπως και όλες οι βεβαιότητες που οδηγούν σε μονοπατή νοήματα και όχι σε πολλαπλότητες. Η βεβαιότητα του φύλου όμως είναι και βεβαιότητα κοινωνικού ρόλου, δηλαδή βεβαιότητα Εξουσίας. Αποκλείονται συνεπώς οι ροές και οι τάσεις. Αποκλείονται ως αβέβαιες οι αποκλίσεις και, αντίθετα, επιβάλλονται οι στάσεις. Στάσεις της *libido* σε μικρές ιδιωτικές δεξαμενές. Στάσεις, ή το πολύ ανεπίτρεπτες διαρροές, από το κρατικό υδραυλικό δίκτυο.

Αν λοιπόν στον Έρωτα «η ουσία ενσωματώνεται αρχικά στους νόμους του ψέματος και της ομοφυλοφιλίας» (Ζυλ Ντελέζ: «Ο Προυστ και τα σημεία»), τότε εμείς οι σημειολόγοι - διανοούμενοι, που θέλουμε να «διαβάσουμε» τα ανατρεπτικά σημεία του Έρωτα, σε ποιά σειρά, ποιο δρόμο και ποιά στράτα, θα βρούμε μιαν άλλη πόλη εκτός από τα Σόδομα και Γόμορα;

Υπάρχει για μας πολιτεία ή έρημος;

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Στή Θεσσαλονίκη
Χρυσοστ. Σμύρνης 19
καί στήν Πάτρα
Κανακάρη 69 'Αράτου

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε όλόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ένδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση. Ζητείστε μας τά άποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά άποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα όλόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας ένήμερωση.

Έπικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Εξάντας

ΣΠΕΡΑΝΤΖΑ ΒΡΑΝΑ:
Τα μπουλούκια, το θέατρο κι' εγώ

Εξάντας/Λογοτεχνία

Σιμόν Σινιορέ

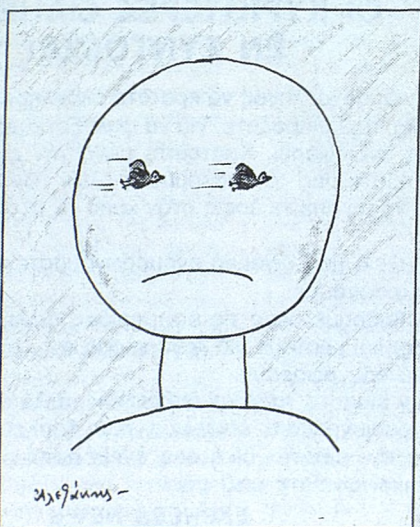
Ή νοσταλγία δέν είναι
πιά αυτό πού ήταν

Εξάντας

Βασίλης Άλεξάκης

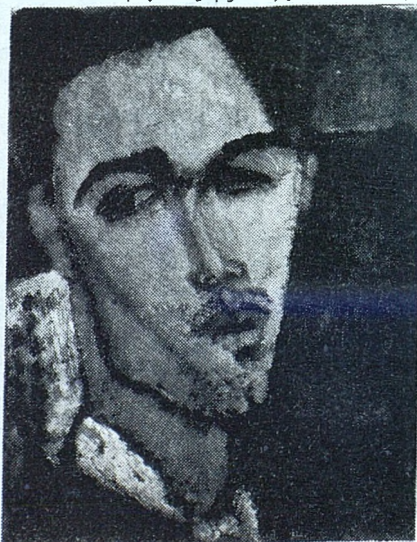
Γδύσου

Εξάντας / Λογοτεχνία

Ζάν Ζενέ

Ο Καβγατζής της Βρέστης

Κεντρική διάθεση: Κωλέττη 11 - Αθήνα Τ.Τ. 145 Τηλ. 36.04.885

Με αφορμή κάποιο «λόγο» περί στρατού...

ΣΥΝΕΧΙΖΩ σήμερα το χτεσινό θέμα. Τόν αιτούμενο συνδικαλισμό στο στρατό; Περί ποιās εργασίας πρόκειται; Έπαγγελμα στρατιώτης; Για καινούργιο τό εμφανίζουν τά παιδιά; Για μισθοφόρους πάλι θά μιλήσουμε; Κι αν θρεθεί καμιά πολυεθνική και πληρώνει ακριβότερα; Αν θρεθεί ό απέναντι και πληρώνει γερά;

Άλλά τί δουλειά κάνει ό στρατιώτης; Δεν πρέπει, έντιμα, νά μάς πούν τά παιδιά; Θά δάσουμε και νόρμα; Θά δίδεται και πρίμ; Θά δοθούν επιδόματα άσκήσεων, ειδικότητας όλμιστή, υπερωρίας, νυχτερινής εργασίας, άνθυγιεινής εργασίας;

Δέν πάει μακριά, παιδιά, ή

ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑΤΑ

βαλίτσα; Καλό θά ήταν νά μήν υπάρχουν στρατοί. Όσο όμως υπάρχουν, δέν εύλογάτε τήν ώρα πού στή γειτονιά μας ακόμη δέν πολεμούν;

Αισθάνεστε μοναξιά στή σκοπιά; Νά σκέφτεστε αυτές τις δύο ώρούλες πώς έπειδή έσεις ξαγρυπνάτε, μπορούν έκατομύρια άλλοι νά κοιμούνται

ήσυχα. Νά σκέφτεστε πώς όταν έσεις μαθαίνατε τά ψιλά γράμματα τής άμφισβήτησης, κάποιοι άλλοι ξαγρυπνούσαν για νά έχετε τήν πολυτέλεια τής σκέψης.

Δέν εργάζεστε, παιδιά, φυλάτε τήν πατρίδα. Θέλετε άνταλλάγματα για νά τό κάνετε; Θά κάνουμε, έμεις τώρα, τόν πατριωτισμό έπάγγελμα; Ζητάμε ό,τι τόσα χρόνια καταδικάζαμε; Δύο χρονάκια είναι, θά περάσουν. Σάς πειράζει νά πειθαρχείτε στά παραγγέλματα τού λοχία; Και δε σάς πειράζει πού σάν μηχανάκια προχτές, σάν τά σκυλάκια τού Παθλάφ, πειθαρχούσατε στά παραγγέλματα τής ντουντούκας;

"ΤΑ ΝΕΑ" 22/11/82 Πορφύριος

ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ «ΣΧΕΣΗ ΘΗΤΕΙΑΣ»

Το σημείωμα του «Πορφύριου» δεν θέτει «πλάγιες ερωτήσεις», δεν αποτελεί σημείωση στο περιθώριο κάποιου γεγονότος, δεν είναι σχόλιο με λόγο έμμεσο, υπαινικτικό, ούτε αναπτύσσει ρητά, σε πυκνό, έστω, ύφος, επιχειρήματα και συλλογιστική για το αντικείμενό του: είναι λόγος, καταφατικός και συνήγορος μιας ήδη υπάρχουσας και εγκαθιδρυμένης πραγματικότητας και αρθρώνεται σε θέσεις απευθείας πολιτικές, που έχουν αξία και αντοχή ακριβώς γιατί συγκαλύπτουν — με τον τρόπο της διατύπωσης τους — την αντιφατικότητα του αντικειμένου τους (Στρατός) και, μέσω αυτής της συγκαλύψης, συγκαλύπτουν και την ιδεολογία που τις διέπει. Θα λέγαμε ότι είναι λόγος για ένα αντικείμενο που εξορίζεται από το πεδίο της εξέτασης, οριζόμενο μεροληπτικά και με την κατάφαση του γράφοντος στην κυρίαρχα διαμορφωμένη κατάσταση του. Ας δούμε λοιπόν πώς εξορίζεται, πώς ορίζεται μεροληπτικά και καταφατικά αυτό το αντικείμενο και πώς, έτσι, η πολιτική δραστηριότητα των θέσεων του «Πορφύριου» αξίζει περισσότερο απ' αυτά που δεν δηλώνονται αλλά που υπάρχουν εντονότερα και λειτουργούν κάτω από όσα επιλέγονται και εμφανίζονται σαν πτυχές του θέματος.

Ο «Πορφύριος» επιλέγει σαν θέμα του το συνδικαλισμό στο Στρατό παίρνοντας αφορμή από το σχετικό αίτημα των ένστολων (δηλ. στρατιωτών) διαδηλωτών της φετινής πορείας του Πολυτεχνείου. Με θέμα το συνδικαλισμό, η επιλεγόμενη οπτική γωνία («πτυχή») εξέτασης τού είναι η οικονομική. Ο γράφων όμως αντιμετωπίζει το αίτημα στην αυστηρά οικονομική (οικονομιστι-

κη) εκδοχή του και με μια σειρά έμμεσες αλλά σαφώς σκωπτικές ερωτήσεις (π.χ. «θα δοθούν επιδόματα... νυχτερινής εργασίας, άνθυγιεινής εργασίας», αιτήματα σαφώς χαρακτηριστικά μιας συνδικαλιστικής πρακτικής / λόγου) ανατρέπει, με το ύφος και το ήθος του «προφανώς ανεδαφικού» και της «υγιούς κοινής λογικής», τη βάση νομιμοποίησης του όποιου συνδικαλιστικού αιτήματος» και λέμε «όποιου», γιατί, για τον «Πορφύριο», όλος ο συνδικαλισμός ανάγεται / υποβιβάζεται σε αιτήματα του είδους που αυτός επιλέγει.

Έστω κι έτσι, όμως, έχουμε δύο ερωτήματα:

- γιατί ο «μισθός» του φαντάρου αποτέλεσε σημείο και δείκτη της φιλοσοφίας της κοινωνικής μέριμνας της σημερινής κυβέρνησης, αυξάνοντας κατά 400 δρχ. το μηνιαίο επίδομα; Γιατί η κυβέρνηση πήρε αυτή την πολιτική απόφαση, πιστεύοντας έτσι ότι, ανάμεσα στ' άλλα, διευρύνει τα στηρίγματα και την υποστήριξη της από τις δεκάδες χιλιάδες οπλίτες; Και δεν αναφέρουμε τα ειδικά επιδόματα σε οπλίτες, που έχουν παιδιά κτλ.

- αλλά και κάτι ουσιαστικότερο: στο βαθμό που ο Στρατός αποτελεί και οικονομικό μηχανισμό, μηχανισμό δηλαδή που μετέχει και προσανατολίζει τη διανομή του κοινωνικού πλεονάσματος, γιατί άραγε δεν ισχύουν, και εδώ επίσης, οι δείκτες παραγωγικότητας, απόδοσης κεφαλαίου, σχεδιασμού παραγωγής (έργου, έστω) και όσα άλλα στοιχεία διακρίνουν τη δομή ενός οικονομικού μηχανισμού; Μήπως, παραπέρα, εί-

ναι «ά-χρηστος» ο συνδικαλισμός σε σχολεία και Πανεπιστήμια;

Ας επανέλθουμε όμως στην αρχική επιλογή / μετάθεση που επιχειρεί στο αντικείμενό του ο συγγραφέας των «Κουκουλωμάτων». Το αίτημα του «συνδικαλισμού» έχει, εξ ορισμού, δύο αντίπαλα υποκείμενα / φορείς σχέσεων, εδράζεται σε μία κατάσταση που ορίζεται από δύο πόλους και αντλεί τη νομιμότητά του από την έγκληση των φορέων αυτών ως «δικαιούχων συμφερόντων». Αυτά όλα δεν υπάρχουν στο υπό κρίση σημείωμα, ή μάλλον υπάρχουν αλλά αλλού, εκεί όπου και όπως δεν «βλάπτουν», εκφερόμενα σε λόγο με γλώσσα φρόνιμη: για τον «Πορφύριο», από τη μια υπάρχουν τα «παιδιά» κι απ' την άλλη ο «στρατός» (στην καλύτερη περίπτωση). Και επειδή αυτά τα «παιδιά» μπορεί «να τραβήξουν μακριά τη βαλίτσα» (περίφημο!) καλό είναι να συνετισθούν και να επαναφερθούν στην τάξη, προσαγορεύοντάς τους τον κάθε άλλο παρά τιμητικό τίτλο του «μισθοφόρου», ή του αρνησίπατρη (αν βρεθεί ο απέναντι — ο «εχθρός» ο μοχθηρός λέμε εμείς — και πληρώνει γερά;»). Λοιπόν, τα «παιδιά» και ο «Στρατός», δύο ενεχόμενα στη σχέση θητείας κατηγορήματα που είναι α-κοινωνικά, α-πολιτικά και μη-έχοντα λόγο, γλώσσα ειδολογική και κατηγορητική, αφαιρετικές και υπερβατικές οντότητες, σε μια ιδεολογία που «υψώνεται» πάνω από τα πρώτα («παιδιά») και αποπειράται, έτσι ακρωτηριασμένα όπως τα ορίζει, να τα υπαγάγει, με την ηθικολογία παρατρυνση και τη συμβολική βία, σε μια τάξη πραγμάτων όπου μόνον ο ένας πόλος («Στρατός») μπορεί να άρχει με «ορθό»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116-ΤΗΛ. 3619 724

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1982

Κούντερα

Τό βιβλίο τού γέλιου και τής λήθης. Άλλά είναι πραγματικά τά τάνκς σπουδαιότερα απ' τ' άχλάδια; Άχ ναί, λοιπόν, ή μητέρα έχει άπόλυτο δικίο: τό τάνκς είναι θνητό και τό άχλάδι αιώνιο.

σ. 230, δρχ. 180

Παζολίνι

Μιά βίαιη ζωή. Οί λαϊκές συνοικίες τής Ρώμης και τά «παιδιά τής ζωής» σ' αυτό τό δεύτερο μεγάλο μυθιστόρημα τού Παζολίνι.

σ. 361, δρχ. 270

Μοράβια

Η χωριάτισσα. Δυό γυναίκες μόνες άντιμέτωπες μέ τήν άδιαφορία, τήν άγνοια και τό φόβο.

σ. 337, δρχ. 250

Ζίντ

Τά ύπόγεια τού Βατικανού. Ένα μυθικό καρναβάλι γεμάτο καρικατούρες θρησκοθήπων, άλητών, άνθρώπων τών γραμμάτων.

σ. 214, δρχ. 150

Στήβενσον

Κατρίονα. Τό δεύτερο μέρος άπό τίς κλασικές Περιπέτειες τού Νταίηβιντ Μπάλφουρ.

σ. 288, δρχ. 200

Θέρμπερ

Τό άσπρο έλάφι. Είναι κάτι έλάφια πού μεταμορφώνονται σέ πριγκίπισσες. Ψηλές, μελαχρινές, πριγκίπισσες μέ τά όλα τους.

σ. 136, δρχ. 100

Μπέλοου

Άρπαξε τή μέρα. Μόνον τό παρόν είναι πραγματικό, τό έδω και τώρα. Όμως ή φυγή είναι λύση;

σ. 136, δρχ. 100

Ντέμπλιν

Μπερλίν Άλεξάντερπλάτς. Τό μνημείωδες μυθιστόρημα πού ζωντάνεψε για χιλιάδες θεατές, ό Φασμπίντερ.

σ. 472, δρχ. 320

και «έντιμο» συμφέρον / γνώμονα.

Μέσα απ' αυτό το ιδεολογικό σχήμα ο επιφυλλιδιογράφος (αν είναι τέτοιος...) επιχειρεί και τη συγκαλυμμένη μετάβασή του στο γενικό πεδίο της σχέσης θητείας. Και λέει λοιπόν ο απευθείας πολιτικός λόγος του πατρικού Πορφύριου: «Καλό θα ήταν («παιδιά...») να μην υπάρχουν στρατοί. Όσο όμως υπάρχουν, δεν ευλογάτε την ώρα που στη γειτονιά μας ακόμα δεν πολεμούν;». Το συνολικό πρόβλημα: η θητεία. Και τα άρρητα αποτελέσματά της: τα απολυτήρια τρελού' η νεύρωση του απολυμένου (εκ)νέου-πολίτη' το άγχος της ποινής και η σχιζοφρενική / διπολική σχέση διατάσσοντος - διατασσόμενου' η αυθαιρεσία του κατασταλτικού μηχανισμού (ή μήπως δεν είναι τέτοιος ο Στρατός, ας δει το άρθρο 1 του ΣΚ 20-2 ο όποιος επίδοξος ιδεολόγος των κρατούντων) και η βίωσή της από-τα-μέσα' η ευθυ-τενής και απροϋπόθετη κοινωνικοποίηση του οπλίτη στον ρόλο που καλείται να παίξει μετά, όταν θα γίνει «καλός πολίτης»' η ώρα (ες) της θητείας σαν μια *δεύτερη ζωή*, πέρα από τα κοινωνικά μεγέθη του όποιου ιστορικού χρόνου' η υπαγωγή (αλλά και διπλασιασμός...) της ιδιότητας του πολίτη στον α-ιστορικό, «α-πολιτικό» μηχανισμό του Στρατού: τομείς ολόκληροι στη σχέση θητείας που εξορίζονται από το λεκτικό - γνωστικό πεδίο του «Πορφύριου», και ηθικοποιούνται («καλό θα ήταν...»), ή καθάρονται στην αρνητικότητα τους, εκποιούμενοι θρησκευολογικά στις βουλές του Κυρίου της κοινής λογικής («δεν ευλογάτε την ώρα...»).

Κοντά σ' αυτά, με ύφος και ήθος που θυμίζει ειρώνα ανακριτή προς το θύμα του, ο «Πορφύριος» θίγει κάποια «μερικότερα» προβλήματα: τη σκοπιά. Ερώτημα: «Αισθάνεστε μοναξιά στη σκοπιά;» και η απάντηση να έρχεται από νεοσύλλεκτο που γράφει σε σκοπιά του κέντρου της Καλαμάτας: «*πουτάνα σκοπιά μ' έπηξε στη μαλακεία*», ή άλλος: «σήμερα φύλαξα σκοπιά 13 ώρες», ή ένας τρίτος: «η τελευταία μου σκοπιά στην Καλαμάτα, πόσες με περιμένουν ακόμα άραγε;». Το βίωμα του χρόνου σαν στέρηση ζωής. Το βίωμα του χρέους απέναντι στο κατασταλτικά (ποινή φυλάκισης) ορισμένο καθήκον σαν αλγος και τιμωρία. Και η άποψη του «Πορφύριου»: «αυτές τις δύο *ωρούλες* επειδή εσείς *ξαγρυπνάτε* (το πρόβλημα λοιπόν ισούται με ύπνο...) μπορούν εκατομμύρια άλλοι να *κοιμούνται ήσυχα*» (υπογραμμίσεις δικές μας, σ.σ.). Ένα ερώτημα: γιατί υπάρχει πάντα ανάγκη να τονίζεται από άρχοντες της πολιτείας και να κραυγάζεται από νεοσύλλεκτους που καπονάρωνται αυτό το: «*ηθικόν ακμαιοτάτον*»; Και ένα άλλο: ποιος ορίζει τον εχθρό που μπορεί να «ξυπνήσει» τα ήσυχα εκατομμύρια; Για τον Πορφύριο αυτά συμποσούνται στην έννοια *Πατρίδα* και στο πραξιακό της παράγωγο: *πατριωτισμό*. Τα «*παιδιά*» «φυλάνε την Πατρίδα». Κι αν παρεμβάλλεται μεταξύ των δύο ένας *θεσμός* (με ότι αυτό συνεπάγεται ως προς τις σχέσεις ένταξης / απώθησης / απόρριψης που σαν τέτοιος δημιουργεί) αυτό δεν έχει σημασία για τον πατέρα - Πορφύριο. Ο θεσμός του Στρατού είναι, φαίνεται, πάνω από τα «*παιδιά*»

και πάνω απ' αυτόν κείται το ά-μωμο και σεπτό σώμα της Πατρίδας. Και πάνω απ' όλα αυτά, σαν συνεκτική ύλη, η συγκαλυπτική μετάθεση και ο φανακισμός της αγίας ιδεολογίας του ηθοπλάστη διανοούμενου. Ρωτάμε: γιατί δεν κάνει το κόπο να πάρει τις αποστάσεις του από ένα λόγο που παράγει η ίδια η στρατιωτική μηχανή και πού, αλλού, στο πεδίο της ρητής ομιλίας, ακούει στο όνομα «Εθνική Ηθική Διαπαιδαγώγηση»;

Αλλά η πραγματικότητα του αντικειμένου του «Πορφύριου» έχει αντιστάσεις μέχρι το τέλος (πάντα, θα λέγαμε εμείς). Εξ ου η ανάγκη της αντεστραμμένης και μεταθετικής συνόψισής της ακόμα και στην τελευταία παράγραφο του σημειώματος: «*Δυό χρονάκια είναι θα περάσουν*». Υπάρχει, μεταμφιεσμένη έστω, στον Πορφύριο η ανα-γνώριση κάποιου προβλήματος, έστω και μεταθεμένου. Υπο-μονή, λοιπόν, στις *ωρούλες*, στα *χρονάκια* από τη μεριά των *παιδιών* που δεν πρέπει να γίνουν *μισθοφόροι* αλλά να *φυλάνε την Πατρίδα*. Μήπως η σύνθεση που κάνουμε, αυτή η συνόψιση της ιδεολογικής στάσης του τιμωρού - νουθετούντα - πατέρα, προδίδει ή παραφράζει τη σκέψη / σχέση του με την κρατούσα τάξη πραγμάτων, την ουσία, το λόγο κι αυτό τούτο το ύφος και ήθος της; Δεν το πιστεύουμε. Προσπαθήσαμε να ισορροπήσουμε ανάμεσα στη σιωπή του και στη συγκαλυπτική ομιλία του για ένα «*θέμα*» που, όσο κι αν ακρωτηριασθεί, απομένει απρόσβλητο, ανέγγιχτο και πεισματικά παρόν στο σκληρό του πυρήνα: το βίωμα του στρατιωτικού λόγου και της σχέσης

θητείας σαν εκρηκτική συσσώρευση / συμπύκνωση των αντιφάσεων του συνόλου κοινωνικού ιστού.

Γι' αυτή τη σύνδεση στρατού / κοινωνίας ίσως κάποτε γίνει, αρμόδια, κάποια ευαίσθητη μελέτη, όχι βέβαια από τον στερούμενο ευαισθησίας και υπο-δεκτικότητας δωρικό άρχοντα λόγο. Αυτών που, όπως γραφόταν και σε σχετικό σημείωμα του προηγούμενου τεύχους, «αναπαράγει την τεθνεώσα εθνικοφοροσύνη με το νέο - μοντέρνο - τριγωνικό ιδεολόγημα «*ρίζες - ήθος - αγάπη*...». Αυτών που εξισώνει τη στρατιωτική ένταξη με μια (εκπαιτική) εκδοχή της πολιτικής πράξης (βλ. «*παραγγέλματα λοχία*» — «*σκυλάκια που πειθαρχούν στα παραγγέλματα της ντυντούκας*»), ή θεωρεί σαν όρο επιβίωσης και συνέχειας του πολιτικού πολιτισμού την πειθαρχημένη στρατιωτική μηχανή (το ειρωνικό: «*ψιλά γράμματα της αμφισβήτησης*» και η «*πολυτέλεια (!)* της σκέψης» — από τότε γίνεται πολυτέλεια ο άνθρωπος, σαν τέτοιος; — εξαρτημένα απόλυτα από τους «*άλλους* που ξαγρυπνούν», δηλαδή για μας, το Στρατό).

Υποσημείωση: Δεν θα μπορούσε άραγε αυτή η στήλη των ΝΕΩΝ να παρατεθεί αυτούσια σε κάποιο στρατιωτικό περιοδικό; Το ερώτημα ίσως δώσει λαβή για υποθέσεις εργασίας σχετικά με την παραπληρωματικότητα των φορέων του συνόλου πεδίου παραγωγής / αναπαραγωγής / εκφοράς του άρχοντος ιδεολογικού λόγου.

Χρ. Κυριαζής

ΣΜΥΡΝΗ

ΜΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΗ ΜΕ ΔΙΠΛΟ ΚΑΙ ΕΙΡΩΝΕΥΣ

© INTERAMERICAN

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 - Αθήνα 3607744-3604793

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΤΖΗ

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μυθιστόρημα

ΑΝΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΟΙ

Διηγήματα

ΣΠΟΥΔΕΣ

Διηγήματα

Αρχαιολογικά ευρήματα

Ένας λογιστικός έλεγχος στα βιβλία του Εθνικού Μουσείου, μια έκθεση - βόμβα επιθεωρητών του Υπουργείου Οικονομικών και η διώξη που ασκήθηκε από τον Εισαγγελέα εναντίον δώδεκα υπαλλήλων του ΥΠΠΕ, έφερε στην επιφάνεια ένα πρώτης τάξεως αρχαιολογικό εύρημα: Την κατάχρηση σε βάρος του δημοσίου ποσού είκοσι εφτά εκατομμυρίων δραχμών. Πρωταγωνιστές του σκανδάλου φέρονται οι γνωστοί αρχαιολόγοι Ν. Γιαλούρης, τ. Γενικός Επιθεωρητής Αρχαιοτήτων, Γρ. Κωνσταντινόπουλος, τ. Αναπληρωτής Επιθεωρητής Αρχαιοτήτων, και ο Δ. Τριανταφυλλίδης, τ. Επιθεωρητής Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΕ. Από τους αρχαιότερους υπαλλήλους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και οι τρεις, κατέλαβαν τα ανώτατα αξιώματα και έφεραν όλους τους ηχηρούς τίτλους που η «ιδιώτυπη» αυτή δημόσια υπηρεσία απονέμει στους εκλεκτούς επιστημονικούς λειτουργούς της...

Κατάχρηση, λοιπόν, δημοσίου χρήματος ή και κατάχρηση εξουσίας; Σήμερα το λόγο έχει η Δικαιοσύνη, από την οποία πολλοί είναι αυτοί που περιμένουν να φωτισθεί κάθε πλευρά της υπόθεσης. Και περισσότερο απ' όλους οι αρχαιολόγοι του ΥΠΠΕ, που με αμνηχανία σκέφτονται πως οι βαριές κατηγορίες δεν αφορούν μονάχα τους μέχρι χθες προϊστάμενούς τους, αλλά θα μπορούσαν στο εξής να στραφούν και εναντίον οποιουδήποτε υπαλλήλου αρχαιολόγου που διαχειρίζεται δημόσιο

χρήμα. Για τον κάθε Έλληνα πολίτη, η δουλειά του αρχαιολόγου ταυτιζόταν ως τώρα με ό,τι πιο υψηλό και ιδεαλιστικό, ενώ ο ίδιος ο αρχαιολόγος θεωρούνταν a priori ως άτομο υπεράνω υποψίας' επομένως, και η φύλαξη του χρήματος που προέρχεται από τους φόρους που αυτός ο πολίτης πληρώνει βρισκόταν ως χθες σε καλά χέρια. Άραγε, θα εξακολουθήσει να επικρατεί αυτή η άποψη μετά το σκάνδαλο του Εθνικού Μουσείου;

Σύντομα η υπόθεση θα διαφωτισθεί και το θέμα θα κλείσει. Όμως αυτό που παραμένει ανοικτό είναι το ζήτημα της *όλης δομής* της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, που προς το παρόν δεν παρέχει εγγυήσεις για τη μη επανάληψη παρόμοιων καταστάσεων. Τι, λοιπόν, άλλαξε σ' αυτή τη δημόσια υπηρεσία; Ακούγεται πως τίποτε απολύτως. Αλλά ίσως χρειασθεί να επανέλθουμε στο θέμα.

«Εθνική Ομοψυχία»

Υπόθεση «Άρπα - Κόλα» η Εθνική Ομοψυχία. Στο βωμό της θυσιάστηκε το δεύτερο μέρος της εκπομπής — αφιέρωμα για τον Θανάση Χατζή. Απορία: Γιατί άραγε «πέρασε» το πρώτο μέρος που μεταδόθηκε στις 2 του Νοέμβρη;

Το δεύτερο, προγραμματισμένο αρχικά για τις 9.11, εύσχημα «αναβλήθηκε» για τις 23, για να «κοπεί» (η λέξη ηχεί απαίσια επί... «αλλαγής»), οριστικά...

Ο πονηρός χορός των ημερομηνιών. Όσο η πορεία των ημε-

ρών προς την 25η του Νοέμβρη λιγόστευε, τόσο η πορεία της «αλλαγής» έκανε κάποια βήματα πίσω. Και στους ατέλειωτους διαδρόμους της ΕΡΤ κάποιοι ψίθυροι από στόμα σε στόμα κι από αυτί σε αυτί, έλεγαν: «Παιδιά, όσο λιγότερα μπορείτε για ΕΛΑΣ, τόσο καλύτερα Είναι θέμα «Εθνικής Ομοψυχίας...».

Στο όνομα της «Εθνικής Ομοψυχίας», πρώτο: θάφτηκε ένας αγώνας και δεύτερο: έγιναν υποχωρήσεις σε πιέσεις τινών;

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Έκθεση βιβλίων του Βασίλη Ρώτα θα γίνει στην γκαλερί Κρεωνίδης (Νίκης και Υπερείδου 7) από τις 13 Δεκέμβρη έως τις 7 Γενάρη 1983. Η έκθεση διοργανώνεται από επιτροπή φίλων του Β. Ρώτα. Θα υπάρχουν επίσης και τα έργα της Βούλας Δαμιανέκου.

● Το «κύνταρο» από χθες σε μια καινούρια περίοδο. Θα παρουσιάζουν τη δουλειά τους ο Λουκιανός Κηλαηδόνης με το συγκρότημα «Three and the Kukos Band». Μαζί του η Αφροδίτη Μάνου και ο Βαγγέλης Γερμανός με την Αριάδνη και το συγκρότημά του.

Κηλαηδόνης και Γερμανός θα παρουσιάσουν την παλιότερη, αλλά και την καινούρια δουλειά τους. Ο πρώτος δοκιμάζει νέες συνθέσεις, με μουσικές φόρμες που περιέχουν στοιχεία τζαζ και ροκ, ο δεύτερος με τα κομμάτια από το νέο «ερωτικό» του δίσκο.

● Έκθεση με τίτλο «Προσωπική μυθολογία» στην αίθουσα Συλλογή (Β. Σοφίας, 4) λειτουργεί μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 1983. Η Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν παρουσιάζει μερικούς από τους σύγχρονους Έλληνες ζωγράφους που γεννήθηκαν από το 1930 και μετά. Η παρουσίαση οργανώνεται σε δύο

ενότητες: —Παραστατική Έκφραση—Αφηρημένη και Εννοιολογική Έκφραση— που θα διαδέχεται χρονικά η μία την άλλη. Η κάθε μία περιλαμβάνει γύρω στους 18 δημιουργούς. Μεταξύ των καλλιτεχνών που εκθέτουν είναι οι: Α. Ακριθάκης, Γ. Γαϊτής, Χ. Ζερβού, Αλ. Ίσαρης, Χρ. Κάρας, Κυρ. και Μιχ. Κατζουράκης, Θ. Μανωλίδης, Δ. Μυταράς, Κυρ. Ρόκκος, Χρ. Ρωμανού, Τ. Σουγιούλ, Β. Σπεράντζας, Αλ. Φασιανός κ.ά.

● Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε η ταινία «αγαπάνθεμον» του Κ. Βρεττού, που προβλήθηκε στο 16ο Διεθνές Κινηματογραφικό Φεστιβάλ Καΐρου. Η ταινία λόγω του ενδιαφέροντος, που προκάλεσε θα προβληθεί και σε συμπληρωματικές προβολές στα πλαίσια του φεστιβάλ.

● Η Ελένη Φραντζεσκάκη παρουσιάζει στο εργαστήρι της «Βάμος», έκθεση λαϊκής ζωγραφικής σε λαϊκές φόρμες, από τις 13 μέχρι τις 31 Δεκέμβρη. Στο εργαστήρι (Σινώπης 49, Γουδί, τηλ. 77.07.066) μπορείτε ακόμη να βρείτε μια σειρά όμορφα αντικείμενα φτιαγμένα από την ίδια.

● Ο Γιώργος Βογιατζής, ύστερα από πέντε ολόκληρα χρόνια απουσίας από τις γκαλερί της Αθήνας, εκθέτει τώρα στην Αίθουσα Τέχνης «Αντήνωρ» (Αντήνωρος 17), πίνακές του εμπνευσμένους από τα

προβλήματα της εποχής μας: ρύπανση, ναρκωτικά, άγχος του πολέμου, κομπιούτερ...

Η έκθεση θα είναι ανοιχτή ως τις 12 Δεκεμβρίου.

Ο Γιώργος Βογιατζής διαμαρτύρεται. Με την καινούρια του δουλειά καταγγέλλει τούτη την εποχή της «προηγμένης» τεχνολογίας και της υποβαθμισμένης ζωής, την εποχή της αντίφασης, της αποξένωσης, της ευημερίας. Ο λαϊκός, παραδοσιακός χαρακτήρας της προηγούμενης φάσης, γίνεται τώρα κοινωνικός, χωρίς εθνικότητα και σύνορα. Το συλλογικό άγχος, ο φόβος και η ερώτηση γίνονται χρώμα, καφέ, λαδί, κόκκινο και μή-χρώμα, μαύρο, παχύ, αδιέξοδο.

● Έκθεση με θέμα «Πολιτικές αφίσες» του Γερμανού καλλιτέχνη Κλάους Στάικ λειτουργεί στο Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών (Ομήρου 14-16)

μέχρι τις 23 Δεκέμβρη.

● Έγινε στις 6,7 και 8 Δεκεμβρίου το Πανελλήνιο συνέδριο με θέμα «Η δασοπονία στην υπηρεσία του ελληνικού λαού —στόχοι και αρχές για μια νέα δασική πολιτική». Τα θέματα που απασχόλησαν το συνέδριο ήταν: Η δασοπονία μέχρι σήμερα-θεσμοί και λειτουργία της, για μια νέα δασική πολιτική, χρήσεις γης και ανάπτυξης, και δάσος και περιβάλλον.

● Ο «Πολιτιστικός Σύλλογος Ελληνικού» —χωριού της ορεινής Γορτυνίας, κυκλοφόρησε ένα καλαίσθητο ημερολόγιο για το 1983, με «παλιομοδίτικες» φωτογραφίες από τη ζωή του χωριού.

Μπορείτε να το προμηθευτείτε τηλεφωνώντας στο 22.85.993 ή να το αναζητήσετε στο βιβλιοπωλείο το «ΧΝΑΡΙ» στην οδό Κιάφας.

● Αρχίζει σήμερα η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της Ένωσης Γυναικών Ελλάδας (ΕΓΕ) στο ξενοδοχείο PARK της Λεωφ. Αλεξάνδρας.

Στη συνδιάσκεψη, που θα διαρκέσει από 10-12 Δεκέμβρη, θα πάρουν μέρος 400 εκλεγμένες συνέδροι απ' όλη την Ελλάδα.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

"Διαβάζοντας τον Δημήτρη Δεϊλινο, καταλαβα πως ένας συγγραφέας γεννιέται."

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

Κυκλοφορεί

“ΤΟ ΞΕΚΛΗΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ”

Φως στην ιστορία της τρομαχτικής γενοκτονίας απ' τόν IV-XX αιώνα, με συνέπεια τόν άφανισμό εκατομμυρίων τής Ρωμιούσνης.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

της Ντόρας Ηλιοπούλου-Ρογκάν

Σχέδια του Ν. ΜΠΑΪΚΑ

Ο Ν. Μπαϊκάς αν και πολύ νέος ακόμη έχει ήδη κατακτήσει την ωριμότητα σε ότι αφορά ένα προσωπικό τρόπο έκφρασης. Με μια χαρακτηριστική αμεσότητα - λιτότητα επικοινωνεί μες' από το γραμμικό ίχνος με εμάς σε συνθέσεις απαλλαγμένες από κάθε στοιχείο επιτήδευσης. Ενορχηστρώνοντας με μια διαφορετική πυκνότητα - συχνότητα το πλέγμα των γραμμών ο Μπαϊκάς κατορθώνει και υποβάλλει αποκλειστικά μες' από το μαύρο και το λευκό χρώμα την αίσθηση πολύ περισσότερων χρωμάτων καθώς κι έναν παλμό. Χάρη στον τελευταίο η σύνθεση κι ότι απεικονίζεται σε αυτήν αποκτάει μίαν ιδιόμορφη κινητικότητα. (Γκαλερί Μπερνιέ, Μαρασλή 51).

Χαρακτικά και λάδια του Τ. ΚΑΝΘΟΥ

Ένα έπος-λίτα και υποβλητικά εκφρασμένο έχει ενορχηστρώσει ο Κύπριος ζωγράφος στα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει εδώ. Ο λαβωμένος, ο Όμηρος, η μάννα που κλαίει πάνω από το αδικημένο σπλάχνο της, η αποκαμωμένη έτοιμη να σωριαστεί ανθρώπινη μορφή, ο θρήνος των γυναικών για τον πατέρα, τον σύντροφο, τον αδελφό εντυπώνονται σε εμάς όχι μόνον οπτικά αλλά και ψυχικά. Μας προκαλούν συνειρμούς με προσωπικά μας βιώματα και καταστάσεις ενώ παράλληλα αποτελούν χάρη στο δυναμισμό του καλλιτέχνη κι από μία νέα για εμάς εμπειρία. Υπάρχει μια αναμφισβήτητη πνοή στα έργα αυτά που εξουδετερώνει ολόγυρά τους τα πλαίσια του χώρου και του χρόνου. Καθώς δε, πρόκειται γι' αυθεντικές δημιουργίες με ένα αμφισβήτητο έρμα προβάλλουν εύγλωττες μαρτυρίες όχι μόνο για δεδομένες, συγκεκριμένες στον καλλιτέχνη καταστάσεις αλλά γενικά για ανάλογα δράματα, τραγωδίες, θλιβερές μνήμες και περιστατικά. Στα λάδια με χαρακτηριστικά τοπία, εξωτερικά σπιτιών κ.ά. που παρουσιάζει ο Κάνθος εδώ εντύπωση προκαλεί ο τρόπος με τον οποίο έχει χειρισθεί το φως. Η σύνθεση φωτίζεται με έναν τρόπο που αναλογεί πολύ ευρηματικά στο «φυσικό» μεσογειακό φως. (Γκαλερί Αργώ, Μέρλιν 7).

Οι πρόσφατες δημιουργίες του Γ. Ιωάννου

Μια κοσμογονία, κάθε φορά από σχήματα, μορφές και καταστάσεις έχει αποκρυσταλλώσει ο Γ. Ιωάννου στην τελευταία του δουλειά. Η ανεξάντλητη και γεμάτη σφρίγγος φαντασία του καλλιτέχνη του υπαγορεύει ολόενα ανανεωμένες σε εικονογραφικά σχήματα και σε λύσεις συνθέσεις που μας επιφυλάσσουν εκπλήξεις

όσες φορές κι αν τις δούμε. Δομημένα τα έργα αυτά έτσι ώστε να μας διευκολύνουν στην ανάγνωσή τους κατορθώνουν και αποφεύγουν τους σκοπέλους της αφηγηματικότητας. Ακόμη η ευαισθησία που διαθέτει ο καλλιτέχνης στο χρώμα ενισχύει την υποβολή που ασκούν οι δημιουργίες του επάνω μας. (ΑΤΑ, Γλύκωνος 4).

Δύο περίοδοι δουλειάς στο έργο του Χρ. ΚΑΡΑ

Τα κολάζ της περιόδου 1959-63 και τα λάδια, τα σχέδια, τη μεικτή τεχνική, τα γλυπτά της περιόδου 1976-1982 παρουσιάζει ο Χρ. Καρας στην τωρινή του έκθεση θέλοντας να μας δείξει την εξελικτική πορεία της προσωπικής του έκφρασης. Η ευαισθησία στο χρώμα που διακρίνει τον καλλιτέχνη ήδη στην πρώτη περίοδο —μια ευαισθησία που ενισχύει σε υφή τη γραφή του θα διαφοροποιηθεί στα μεταγενέστερα έργα δημιουργικά δίχως να ατονίσει ούτε στο ελάχιστο. Η προσωπική μυθολογία που έχει δημιουργήσει στα έργα του από το 1976 κι έπειτα μέσ' από τα ιδιωματικά σχήματα, τη φορά, τον ρυθμό και την πνοή που τους έχει δώσει έχει ήδη προ πολλού καθιερώσει τον καλλιτέχνη αυτόν που εκφράζεται στα έργα του αυτά με μίαν αίσθηση ποιήσης. Εκείνο πάντως που μας εκπλήσσει ακόμη περισσότερο στην τωρινή έκθεση είναι η συμβολή του Καρα στον «πλαστικό χώρο». Τα γλυπτά του δεν μοιάζουν αλλά είναι οργανικά «βγαλμένα» μες' από τις ζωγραφικές συνθέσεις του. Έχουν ένα ρυθμό, μια κίνηση στον τρόπο με τον οποίο ο καλλιτέχνης έχει ενορχηστρώσει τους όγκους και το κυριότερο: έχουν ένα παράστημα στο χώρο. Τον κατοικούν. Μια πολυτελής έκδοση - μελέτη του Εμ. Μαυρομάτη με τον τίτλο «Μορφοπλαστικές διαφοροποιήσεις στο ζωγραφικό χώρο του Χρ. Καρα» κυκλοφόρησε συγχρόνως με την έκθεση. (Γκαλερί «3», Φωκυλίδου 3).

Τα σχέδια κι οι εφαρμογές του Τ. Μπαμπάση

Ο αρχιτέκτων Τ. Μπαμπάσης αποκαλύπτει με την παρουσίασή του αυτήν ένα δυναμικό ζωγραφικό ταλέντο. Συνθέτει τα έργα του με μια αναμφισβήτητη σχεδιαστική ευχέρεια και μια βαθιά αίσθηση για τη σύνθεση. Ακόμη, διαφοροποιεί ολόενα και εμπλουτίζει τις δημιουργίες του με διαρκώς ανανεωμένες ευρηματικές λύσεις. Η ανθρώπινη μορφή προικίζεται εδώ με έναν προσωπικό στον καλλιτέχνη συμβολικό χαρακτήρα και το κυριότερο μας υποβάλλει για καιρό αφού πάψουμε να την έχουμε μπροστά μας. (Γκαλερί «Κρεωνίδης», Νίκης και Υπερίδου).

...ΟΧΙ

μόνο για
αρχιτέκτονες

Εκδόσεις
ΦΟΡΜΑ

Τηλ: 8327.008

Μια αφήγηση της εξέλιξης
στη Δυτική κοινωνία,
τόσο της επίσημης,
όσο και καθημερινής
αρχιτεκτονικής, με
άξονα όχι το «στυλ»
των κτιρίων, αλλά
το ποιοί, πώς
και γιατί
τα έκτισαν.

ΣΕ ΟΛΟΥΣ είναι γνωστό ότι ο χρυσός και τα έργα του πνεύματος δεν διαφνίζονται κι όμως όλοι θέλουν να τ' αποκτήσουν.

Έτσι και το έργο του Α.Α. ΒΑΣΙΛΙΕΦ «ΙΣΤΟΡΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» (τόμοι 2, βελτιωμένη έκδοση), έχει επανεκδοθεί, χωρίς καμμία διαφήμιση 22 φορές στα τελευταία 25 χρόνια.

Το ίδιο, χωρίς διαφήμιση, και το «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ» της UNESCO (τόμοι 2), έχει επανεκδοθεί 10 φορές στα τελευταία 13 χρόνια.

Σημείωση: Για τις γιορτές δρχ. 1900 το πρώτο, αντί 2700 και το δεύτερο δρχ. 2350 αντί 4000.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΕΡΓΑΔΗ

Μαυρομιχάλη 4,
Τηλ. 3614.263

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ
ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ ΛΗΘΗ

Α. Κηφισίας 69. Τηλ. 69.17.897

κώστας θεοφάνους
Ρουσώ και Ντιντερό
(η ζωή και το έργο τους)

Μια πρωτότυπη μελέτη

για πρώτη φορά

στην Ελλάδα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Φειδίου 14-16 Αθήνα 142
τηλ. 360.0059

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

τεύχος 55 - Νοέμβριος 1982

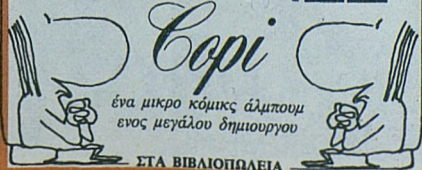
Δημιανού Παπαδημητρίου, 'Ο βασιλεύς απέθανε, Ζήτη ο βασιλεύς, Μιχάλη Παπαγιαννάκη, Οικονομία, Τα προβλήματα ανασυνταξιοποίησης 1982-84, Γιάννη Φλωρού, Περίμενοντας τα «νόμο-πλαίσια» για την έρευνα, Άννας Φραγκαυδάκη, 'Η Καρχηδόνα της Αριστεράς, Παύλου Κρέμου, 'Η Πολωνία ζωγραφίζει τον αγώνα της, Αθανάσιου Λαυλούδη, 'Η νέα τέχνη, 'Η γρήγορη επανάσταση made in Greece, Νίκου Σβαρώνου, κυριότερα προβλήματα της περιόδου 1940-1950 της ελληνικής ιστορίας, Νάρας Σκουτέρη-Διδασκάλου, Προίκο, ή περί του θρησκευτικού βίου των Νεοελλήνων.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Χρήστου Μπράβου, Τό μαύρο είναι χρώμα φιλικό (ποίημα), Ντ. Μ. Τόμας, Τό άσπιο ξενοδοχείο ■ Σύρουελ Μπέκετ, 'Εκείνη τη φορά, Τζένη Πολίτη, Ο τρίτος λόγος ■ Δ.Ν. Μαρινίτη, Έπτά αγάλια, με αφιέρωση στην Ιστορία του Γ. Γιορτανωλάκη Γιάννη Δόλλα, 'Η παλαιοσύνη του καθαρικού ποιήματος Βίκου Αλεξάκη, Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας πολυμήσαντες ■ Βιβλιοκριτική: Θωμά Λαυδότη για τα «Τρία ποιήματα με αμφοία ευκαιρία» του Όδυσσεα Έλύτη Δημ. Πέππα για το «Έγκλημα σκιάς του Χάρη Λαύς Μπαρ-χες»

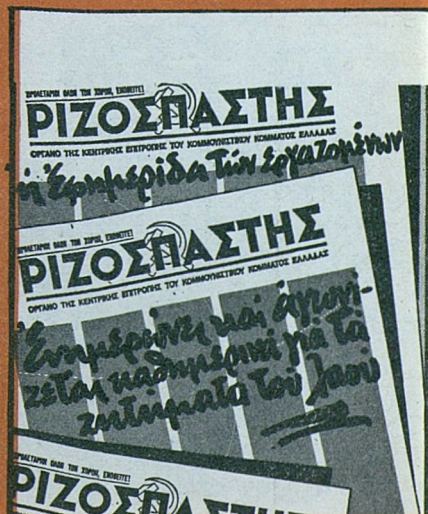
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

απο τη θαυέλ
ΟΙ ΓΡΙΕΣ ΠΟΥΤΑΝΕΣ

ένα μικρό κόμικς άλμπουμ
ενός μεγάλου δημιουργού

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Μια έκθεση από τη Σύγχρονη Ελληνική Αρχιτεκτονική Αστική Πολυκατοικία στην Αθήνα

Στις 9 Νοεμβρίου άνοιξε στις αίθουσες της Εταιρείας Σπουδών της Σχολής Μωραΐτη, η Έκθεση: Αστική Πολυκατοικία στην Αθήνα— Έντεκα περιπτώσεις. Την έκθεση διοργάνωσαν τρεις αρχιτέκτονες πανεπιστημιακοί οι: Μ. Μπαμπάλου - Νουκάκη, ο Δ.Α. Φατούρος και η Θ. Φωτίου.

Πριν από τα εγκαίνια προηγήθηκαν εισηγήσεις από τους διοργανωτές και την Πέμπτη 11 Νοεμβρίου ακολούθησε συζήτηση με συνομιλητές τους Θ. Διδασκάλου, Γ. Χαϊδόπουλο και Δ.Α. Φατούρο.

Μια έκθεση αρχιτεκτονικής δεν είναι κάτι το συνηθισμένο για τα ελληνικά πράγματα. Η αρχιτεκτονική λίγο απασχολεί τους κρατικούς φορείς, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το μεγάλο κοινό. Όσες αναφορές γίνονται αφορούν την αρχιτεκτονική μας κληρονομιά—παραδοσιακούς οικισμούς, ή αρχαία μνημεία και όχι τη σύγχρονη αρχιτεκτονική δραστηριότητα.

Στη συζήτηση που ακολουθεί με τους διοργανωτές της έκθεσης γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι στόχοι της έκθεσης και να εντοπισθούν τα προβλήματά της.

1. Γιατί επιλέξατε ως θέμα της έκθεσης την αστική πολυκατοικία;

Δ.Α. Φατούρος: Ο όρος αστική πολυκατοικία δεν είναι βέβαια δόκιμος, χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει την πολυκατοικία που χτίζεται στις πόλεις. Οι 11 περιπτώσεις που παρουσιάζονται στην έκθεση είναι όλες κτισμένες στο συνεχές οικοδομικό σύστημα—ή μία κολλητή στην άλλη. Εδώ μπορούμε πιο εύκολα να αναγνωρίσουμε την ιστορική διαχρονική συνέχεια της πολυκατοικίας απ' τη στιγμή που

πρώτο εμφανίζεται το 1922.

Θεανώ Φωτίου: Τώρα γιατί, η αστική πολυκατοικία θέμα μιάς έκθεσης είναι θα 'λεγε κανείς εύκολη η απάντηση γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πολυκατοικία, όπως εμφανίζεται στον ελληνικό χώρο με τις ιδιαιτερότητές της, αποτελεί το σύμβολο—πρότυπο του κατοικείν—του τρόπου ζωής. Επηρεάζει κάθε μορφή κατοικίας, καθορίζει και προσδιορίζεται από τον τρόπο ζωής των νεοελλήνων, και διαμορφώνει ένα λεξιλόγιο χώρου που εικονογραφεί τις ελληνικές πόλεις. Το ερώτημα είναι αν μπο-

ρεί ένα τέτοιο θέμα να θιγεί σε μια έκθεση, πια διάσταση θα προβληθεί και ποιές θα υποτονισθούν. Ο κίνδυνος να είσαι αποσπασματικός ή αντιφατικός υπάρχει. Πρέπει όμως κάποτε να κάνουμε ένα πρώτο μικρό βήμα για να προσεγγίσουμε το πρόβλημα της ελληνικής πόλης.

Και κάτι ακόμη. Απαντήσεις στο θέμα πολυκατοικία, δεν μπορούν να δοθούν αν δεν ερμηνευτούν και κατανοηθούν οι παράγοντες-μηχανισμοί που επέδρασαν στη διαμόρφωση του ελληνικού παραδείγματος.

Και αναφερόμαστε:

- στο νομοθετικό πλαίσιο (δηλαδή οι νόμοι και τα Π.Δ. που διέπουν την κατασκευή των πολυκατοικιών)
- στην έγγυιο ιδιοκτησία (δηλαδή τα οικόπεδα στα οποία κτίζονται)
- στον τρόπο και την διαδικασία παραγωγής και κατασκευής (δηλ. το ποιός σχεδιάζει, ποιός χρηματοδοτεί, ποιός αγοράζει, πώς χτίζεται και πώς πουλιέται η πολυκατοικία)
- στο ρόλο των ειδικών (δηλαδή μηχανικών, αρχιτεκτόνων)
- στην εμπορευματοποίηση της κατοικίας όπως αυτή εκφράζεται με καθαρά οικονομικούς και κοινωνικούς όρους, σημεία τα οποία προσπαθήσαμε να αναλύσουμε στις εισηγήσεις μας.

2. Με τι κριτήρια επιλέξατε τις συγκεκριμένες 11 πολυκατοικίες;

Μπούκου Μπαμπάλου: Οι 11 περιπτώσεις σημειώνουν τα βήματα μιας πορείας που κάνουν οι επώνυμοι αρχιτέκτονες. Ο ρόλος των αρχιτεκτόνων είναι ιδιαίτερα σημαντικός στη διαμόρφωση του αρχιτεκτονικού προτύπου παρά

το γεγονός ότι ο συνολικός δομημένος όγκος που κτίζουν είναι πολύ μικρός.

Οι αρχιτέκτονες μεταφέρουν και μετασχηματίζουν τις νεωτερικές πρωτοποριακές τάσεις της εποχής τους για το χώρο ή εκλογικεύουν και συστηματοποιούν κυρίως εμπορικά πρότυπα. Λειτουργούν μέσα στα συγκεκριμένα (θεσμικά, κοινωνικά, οικονομικά) πλαίσια κάθε εποχής πολυσημαντα. Είτε τα αποδέχονται, είτε τα διεκδύουν, είτε έρχονται σε πλήρη διάσταση με τη λογική τους κι αυτοαποκλείονται. Ολόκληρο αυτό το φάσμα νομίζουμε ότι εικονογραφείτε στα 11 αυτά παραδείγματα.

Χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι είναι τα μόνα που σηματοδοτούν την πορεία και τους τρόπους λειτουργίας των αρχιτεκτόνων που περιγράψαμε.

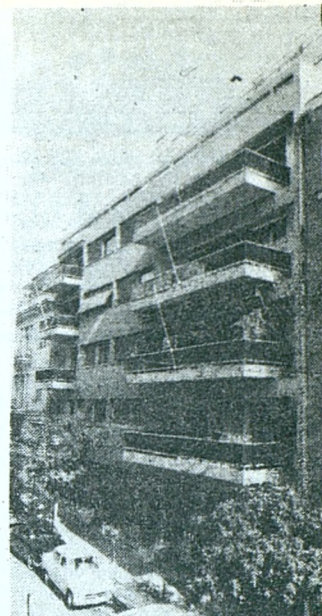
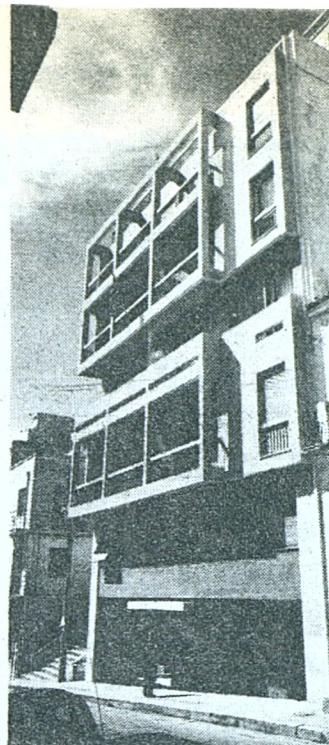
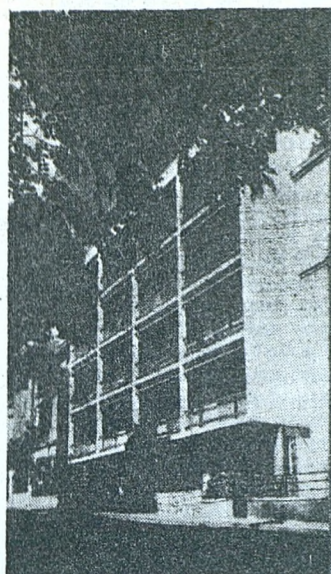
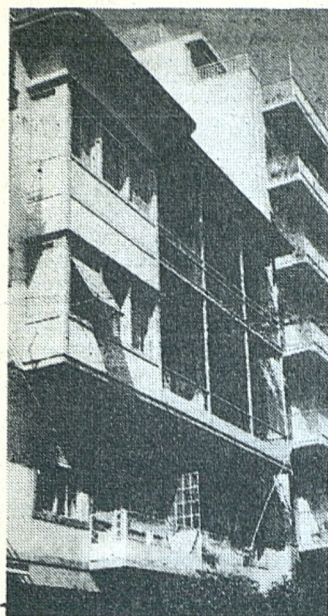
Η επιλογή και παρουσίασή τους πρέπει να θεωρηθεί απλά μια πρώτη προσέγγιση. Άλλωστε δεν έχουμε πλήρη εποπτεία των όσων έχουν γίνει κι αυτό γιατί δεν υπάρχει σχετική αρχειοθέτηση και εργογραφία στην οποία να μπορούμε να ανατρέξουμε.

3. Οι πολυκατοικίες που παρουσιάζετε ορίζουν κάποια αρχιτεκτονική ποιότητα, που δίνει ίσως απαντήσεις στο πρόβλημα: αστική πολυκατοικία; Και θεωρείτε ότι οι συγκεκριμένες προτάσεις που περιέχονται μπορούν να επιδράσουν θετικά στο υποβαθμισμένο περιβάλλον των ελληνικών πόλεων;

Μπ. Μπαμπάλου: Με τη σύγχυση που επικρατεί σήμερα στη θεώρηση της αρχιτεκτονικής σε παγκόσμια κλίμακα, θα ήταν πο-

Η «μπλε πολυκατοικία» στα Εξάρχεια (1933). Κ. Παναγιωτάκος • Ζαΐμη και Στουρνάρα (1933). Θ. Βαλεντίη • Π. Μιχαηλίδης • Παπαδιαμαντοπούλου 2 (1956) Ι. Λιάπης • Ηλ. Σκρουμπέλος.

Χέυδεν 27 (1935) Δημ. Πικιώνης • Σεμιτέλου 5 (1951). Ν. Βαλσαμάκης • Δεινοκράτους και Λουκιανού (1960). Θ. Αργυρόπουλος - Κ. Δεκαβάλλας • Νεοφύτου Δούκα 10 (1960) Αλ. Σ. Καλλιγιάς.

λύ δύσκολο να συμφωνήσουμε στα στοιχεία που προσδιορίζουν την αρχιτεκτονική ποιότητα πέρα απ' τα μετρήσιμα μεγέθη της.

Θέλουμε όμως να επισημάνουμε ότι οι 11 περιπτώσεις (κι όχι μόνο αυτές βέβαια) έχουν κάποια λογική στην οργάνωση των χώρων και στη σχέση με το περιβάλλον τους ή προβάλλουν μια άποψη άσχετα αν συμφωνεί ή διαφωνεί κανείς μ' αυτή. Έτσι λοιπόν η παρουσία τους είναι ευδιάκριτη μέσα στην ανωνυμία και την απρόσωπη πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί γύρω μας.

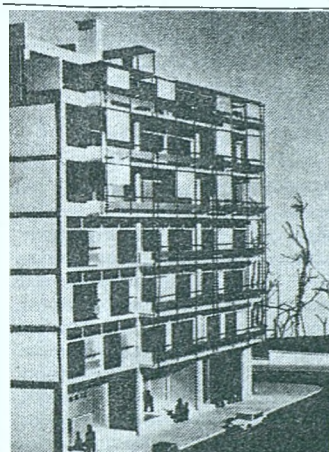
Δ.Α. Φατούρος: Ο πολιτισμός του χώρου είναι πολιτισμός της ποιότητας ζωής. Είναι ευθύνη του αρχιτέκτονα να μεταμορφώσει τις ανάγκες σε διαστάσεις, σχέσεις μεγεθών, υλικά, αφή, φωτι-

σμό, γεωμετρικά σχήματα, χρώματα, μεγέθη, ανάπαυση, στάση, θέα, άνεση και περιορισμό, όλα αυτά τα πολύτιμα για την καθημερινή ζωή!

Υπάρχει ο πολιτισμός της οπτικής αντίληψης, της κίνησης, της ακοής, της μυρωδιάς: αυτά σχεδιάζει η αρχιτεκτονική, αυτά καταστρέφει η εμπορευματοποίηση, η υπεροψία του κέρδους, η ανικανότητα, η έλλειψη φαντασίας, η σπουδαιοφάνεια.

Το κατά πόσο η ποιότητα αυτή μπορεί να επηρεάσει το περιβάλλον των ελληνικών πόλεων είναι συζητήσιμο αλλά είναι απλοϊκό να αναθέτουμε στην πολύ μεγάλη κλίμακα να λύσει τα ζητήματα της κατοικίας και του σχολείου και όλα τ' άλλα!

Όταν ο κόσμος καταστραφεί τότε τι μένει για τον αρχιτέκτο-

Β. Σοφίας 2 και Ηρώδου Αττικού - φωτογραφία μακέτας (1962) Δημ. Κωνσταντινίδης.

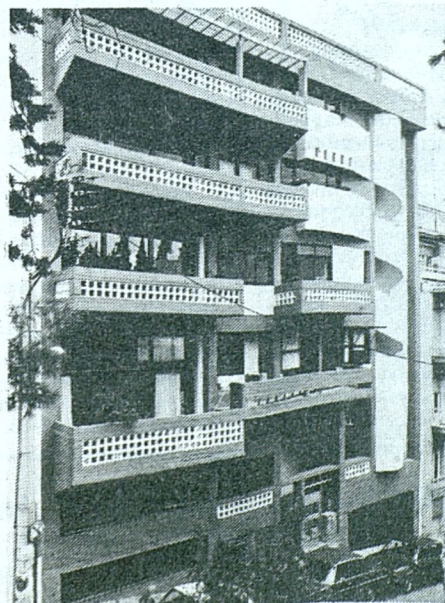
να; Αλλά και πού αλλού αν όχι στο μικρό κέλυφος ζει, ερωτεύεται, θυμώνει, επιτίθεται, συμφωνεί, η καθημερινή ζωή;

Από κτίριο σε κτίριο, από γωνιά σε γωνιά, από ακάλυπτο σε ακάλυπτο, έτσι όπως στις οδομαχίες, η αρχιτεκτονική δίνει τη μάχη της.

4. Μετά από την παρουσίαση της συζήτησης και τα σχόλια που έγιναν σχετικά με την έκθεση και τις άλλες εκδηλώσεις τι θα είχατε να παρατηρήσετε ή να επισημάνετε;

Θ. Φωτίου: Η λειτουργία μιας τέτοιας αρχιτεκτονικής έκθεσης είναι διπλή. Άλλος ο τρόπος σημανσης, ανάγνωσης, αναφοράς για τον κοινό κι άλλος για τον ειδικό.

Αμαλίας και Δαιδάλου (1959). Τ. Ζενέτος - Μ. Αποστολίδης • Εμμ. Μπενάκη 118 (1972). Δημ. και Σουζάνα Αντωνάκη • Δόμπολη και Αρχιμήδους (1980). Γ. Θεοδοσόπουλος.

Ιδιαίτερα όταν πρόθεσή μας είναι η πληροφορία να δοθεί με όρους αρχιτεκτονικής γλώσσας, δηλαδή να διαβαστεί η έκθεση με ένα αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο που αναφέρεται στα στοιχεία του χώρου (το πλήρες, το κενό, την τομή, την εσοχή, την κίνηση) λεξιλόγιο που προφανώς το κοινό δεν γνωρίζει αλλά και που δεν είναι κατά κανένα τρόπο συμφωνημένο, ή αποδεκτό από τους ειδικούς.

Μπ. Μπαμπάλου: Πρόθεσή μας ήταν δηλαδή να λειτουργήσει η έκθεση όχι εικονογραφικά αλλά να αναλυθούν και να αναγνωρισθούν τα στοιχεία εκείνα που συνιστούν διαμορφώνουν μια άλλη ποιότητα.

Να διαβαστούν αν θέλετε οι 11 περιπτώσεις αλλά και κάθε άλλη με ένα τρόπο που θα 'δινε δυνατότητες για μια κριτική θεώρηση. Αυτό προσπαθήσαμε να θίξουμε στις εισηγήσεις μας και συνοπτικά αναλύσαμε στο έντυπο της έκθεσης.

Δ.Α. Φατούρος: Βέβαια για το κοινό η έκθεση δεν παύει να λειτουργεί αυτόνομα πέρα από τις προθέσεις μας με τις νομοτέλειες, των προτύπων όπου μάλιστα πολύ δύσκολα αναγνωρίζονται οι διαφορές τους από την πολυκατοικία στην οποία ο καθένας ζει.

5. Αναφέρθηκε στη συζήτηση ότι έχει γίνει στα πανεπιστήμια διερύνηση του θέματος της πολυκατοικίας. Αυτό σημαίνει ότι οι σχολές έχουν εμβαθύνει στο πρόβλημα της πολυκατοικίας. Εσείς ως πανεπιστημιακοί τι θα 'χατε να πείτε γι' αυτό.

Θ. Φωτίου: Στο ΕΜΠ συστηματικά η σχολή δεν το 'χει στο πρόγραμμα της. Βέβαια πριν από μερικά χρόνια είχε γίνει μια πολύ ενδιαφέρουσα προσπάθεια από μία ομάδα του ΕΑΠ (Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό) των Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων, στην οποία συμμετείχαμε με την Μπούκου Μπαμπάλου. Μέσα σ' αυτήν την ομάδα και αργότερα με τις επεξεργασίες που έγιναν στα θέματα της κατοικίας διαμορφώσαμε μια συνολικότερη αντίληψη στοιχεία της οποίας αναφέραμε στις εισηγήσεις μας.

Βέβαια όλα αυτά εξακολουθούν να παραμένουν μεμονωμένες προσπάθειες χωρίς ευρύτερο προγραμματισμό και συντονισμό.

Δ.Α. Φατούρος: Οι σχολές αρχιτεκτονικής έχουν πολύ δουλειά να κάνουν. Αλλά ότι και να κάνουν πάλι είναι λίγο. Για το οικοδομικό τετράγωνο, για τους ακόλυτους, για τις ταράτσες όπως και στις πιο πολλές Σχολές σ' όλο τον κόσμο έχουμε κάνει από πολλά χρόνια κάποια δουλειά στη Θεσσαλονίκη αλλά χρειάζεται κι άλλη κι άλλα.

Βιβλιο-παρουσίαση

Το 3ο συνέδριο βιβλίου

Η διαπίστωση για την κρίση του βιβλίου στην Ελλάδα είναι κοινοτυπία. Στο 3ο συνέδριο του βιβλίου έγιναν μια σειρά εισηγήσεις, για προβλήματα που αφορούν ζητήματα παραγωγής, διανομής και σχέσεων του βιβλίου με το αναγνωστικό κοινό. Και οπωσδήποτε η προσπάθεια των οργανωτών να τεθούν τα προβλήματα του βιβλίου και να αρχίσει επιτέλους ένας ουσιαστικός διάλογος είναι θετική. Στο συνέδριο υπήρξε ένα πλούτος θεμάτων. Υπήρξαν πολλές εισηγήσεις: καθηγητών, συγγραφέων, εκδοτών, συλλόγων, τεχνικών κτλ. Και γενικά τέθηκαν τα πάντα. Η βασική, όμως, σύλληψη που σ' αυτή στηρίχθηκε το συνέδριο ήταν η πεπατημένη και ασφαλής, η γενική ανάπτυξη όλων των προβλημάτων. Και αυτό γιατί υπάρχει ένα πραγματικό, υπαρκτό και ουσιαστικό κενό

στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του βιβλίου. Η έλλειψη συγκεκριμένων μελετών σε θέματα παραγωγής του βιβλίου και σχέσεων με το αναγνωστικό κοινό. Τι γίνεται δηλαδή με τις υπαρκτές αντιθέσεις των εργαζομένων στο βιβλίο και των εκδοτών, συγγραφέων και εκδοτών, μεταφραστών και εκδοτών, εκδοτών και βιβλιοπωλείων κτλ. Ακόμη ποιες σχέσεις υπάρχουν ανάμεσα στο αναγνωστικό κοινό και το βιβλίο. Ποιά μέτρα μακροπρόθεσμα και ποια στοιχεία μπορούν να στηρίξουν μια πολιτική — και ποια, ανάπτυξης του βιβλίου. Ποια και τι κίνητρα (π.χ. φορολογικές ελαφρύνσεις) μπορεί να θεσμοθετήσει η πολιτεία για τους πολίτες, που για επαγγελματικούς και άλλους γενικότερους και δικούς τους λόγους ασχολούνται με το βιβλίο.

Ο ισχυρισμός ότι η γενική κα-

των νεόπλουτων κτλ. Σημειώνει χαρακτηριστικά ο Τ. Βουρνάς στον πρόλογο του: «Αυτή είναι η Αθήνα και η ιστορία της σαν πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους στα πρώτα του βήματα... Η παλιά καλή Αθήνα, η αγαπημένη και ανεπανάληπτη, που με μοναδική σκληρότητα και ανευθυνότητα την καταστρέψαμε με τα ίδια μας τα χέρια οι άστοργοι πολίτες της και ιδιαίτερα εκείνοι που εξαρχίωσαν την ομορφιά της και την εμπορεύτηκαν βάνανσα με την ασχήμια του πλούτου τους».

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ Διηγήματα

Εκδ: Οδυσσέας, Αθήνα 1982

Διηγήματα του Κ. Παρορίτη, ενός από τους πρωτοπόρους των ιδεών του σοσιαλισμού στην Ελλάδα. Το πραγματικό του όνομα ήταν Λεωνίδας Σουρέας. Η λογοτεχνική του δραστηριότητα άρχισε στα 1903, με διηγήματα και συνδέεται με την εμφάνιση του «Νουμά», όπου και δημοσιεύονται τα περισσότερα κείμενά του.

Στο βιβλίο εκτός από τα διηγήματα, που την επιμέλεια έχει ο Στέλιος Φώκος, περιλαμβάνεται και μια μελέτη του ίδιου, η οποία αποτελεί «μια προσπάθεια εισαγωγής στα πρώτα διηγήματα του Παρορίτη» και επιδιώκει «να βοηθήσει τον αναγνώστη να κατανοήσει όχι μόνο αυτό καθαυτό το έργο αλλά, κύρια, τον υπό διαμόρφωση ιδεολογικό κόσμο του

ταγραφής και επισήμανση των πάντων καλύπτει την ουσία — τις αντιθέσεις και τα συγκεκριμένα συμφέροντα που υπάρχουν και λειτουργούν στο όλο κύκλωμα παραγωγής και διακίνησης του βιβλίου — στηρίζεται σε πραγματικές καταστάσεις. Όταν πηγόνει έτσι τα θέματα που «προνέ» και εκεί υπάρχει η σύγκρουση, με τη γενική μορφή της καταγγελίας και την ηθική περισσότερο θέση, ότι το βιβλίο, που είναι τόσο ωφέλιμο για την πολιτιστική και πνευματική πρόοδο γιατί βρίσκεται τόσο χαμηλά, τότε ακριβώς τα θέματα ουσίας παρακάμπτονται και βέβαια διαιωνίζονται και σε μια επόμενη φάση εμφανίζονται με διαφορετικές μορφές.

Στο 3ο συνέδριο του βιβλίου δόθηκε η ευκαιρία να τεθούν σχεδόν όλα τα θέματα. Γι' αυτό καμία αντίρρηση. Καλό, θετικό και να ξαναγίνει. Για όλα όμως πίσω από τη βιτρίνα και το όμορφο εξώφυλλο του βιβλίου υπάρχουν τότε θα μιλήσουμε; □

συγγραφέα και την εποχή στην οποία γράφει και εκδίδει τις δύο πρώτες του συλλογές διηγημάτων».

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Οι τέσσερις Πολωνέζες

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Το έκτο μυθιστόρημα της Καρατζαφέρη. Παρά το διαφορετικό θέμα που παρουσιάζει κάθε βιβλίο, αυτό που διατρέχει τις σελίδες της, είναι οι ανθρωπίνες σχέσεις.

Οι «Τέσσερις Πολωνέζες» είναι νέες, σύγχρονες, προετοιμασμένες ν' αντιμετωπίσουν επαγγελματικά τη ζωή, αλλά η πραγματικότητα έχει τις δικές της προβλέπτες εκπλήξεις. Οι συγκρούσεις τους με το περιβάλλον που αναπτύχθηκαν και τον περίγυρο που βιώνουν είναι αποφασιστικές για τις υποκειμενικές τους επιλογές. Οι διάλογοι στο μυθιστόρημα είναι γοργοί και λιτοί.

Γράμματα του Πωλ Γκωγκέν

στον Εμίλ Μπερνάρ 1888-1891

Εκδ: Οδυσσέας, Αθήνα 1982

Ο ζωγράφος και συγγραφέας Εμίλ Μπερνάρ (1868-1941) συναντήθηκε για πρώτη φορά με τον Γκωγκέν το 1886. Η φιλία τους κράτησε ως το 1891. Σ' αυτό το διάστημα αναφέρονται και τα γράμματα που του έγραψε ο Γκωγκέν και που παρουσιάζονται σ' αυτό το βιβλίο. Ο ίδιος ο Μπερνάρ γράφει: «Τα γράμματα που είχα λάβει από τον Γκωγκέν δεν είχαν ημερομηνίες ούτε διευ-

η Μαρία, ο Γιάννης και ο υπασιτισμός
ειμονογραφημένο μυθιστορημα

θυνη αποστολής. Επειδή δεν έχω φιλάει τους φακέλους, που θα μπορούσαν να με διαφωτίσουν σ' αυτό το θέμα, τα ταξινόμησα βασίζόμενος στις αναμνήσεις μου και στα ίδια τα γράμματα, που μερικές φορές αναφέρονται στις μετακινήσεις του Πωλ Γκωγκέν».

ΜΑΤΚΑ ΧΕΡ

Κουρέλια

Εκδ.: Θεωρία, Αθήνα 1982

Ο πόλεμος του Βιετνάμ, δοσμένος με μυθιστορηματικό ύφος από έναν δημοσιογράφο - πολεμικό ανταποκριτή. Θαυμάσια καταγραφή των συνθηκών και των χαρακτήρων, στην περιπέτεια που σφράγισε την αντίστοιχη γενιά των ΗΠΑ. Το βιβλίο θεωρήθηκε ότι συνεχίζει την παράδοση των Κρέην, Όργουελ και Χεμινγκουέι, και είναι το καλύτερο για τον πόλεμο του Βιετνάμ.

ΤΩΝ ΑΠΝΤΑ ΤΚ

Τρέχα Λαγέ

Εκδ.: Οδυσσεύς, 1982

Η ιστορία ενός πρώην άσσου του μπάσκετ που βρίσκεται παιγνιδευμένος σε μια ανούσια ζωή, μέχρι τη στιγμή που αποφασίζει να εγκαταλείψει την έγκυο γυναίκα του και το γιό του. Από κει και πέρα, η ζωή του θα εξελιχθεί σε μια ζωή λαγού που τρέχει να αποδράσει από το κοινωνικό κατεστημένο και την θρησκεία.

ΡΟΖΕ ΒΑΓΙΑΝ

ΜΠΩ ΜΑΣΚ

Μετ.: Παύλος Τσιώμης

Εκδ.: Κέδρος, Αθήνα 1982

Ένα αξιόλογο ρεαλιστικό μυθιστόρημα με πολιτικό χαρακτήρα είναι το «Μπω Μασκ», δηλαδή το ομορφόπαιδο, του Ροζέ Βαγιάν. Ο συγγραφέας του υπήρξε ρεπόρτερ και δοκιμιογράφος αλλά έγινε περισσότερο γνωστός ως μυθιστοριογράφος. Πρόκειται για το χρονικό μιας απεργίας σε κάποια μικρή βιομηχανική πόλη κοντά στη Λυών, στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950. Ο Ρ. Βαγιάν καταγράφει με πισότητα όλο το ψυχολογικό κλίμα της εποχής.

Η μετάφραση του Παύλου Τσιώμη είναι υποδειγματική και εκφράζει με ανάλογο ρεαλιστικό τρόπο στη γλώσσα μας το αντίστοιχο κλίμα. Ο μεταφραστής μας κατατοπίζει στον πρόλογο του σχετικά με τον Ρ. Βαγιάν, τη ζωή του και το έργο του. Μια προσωπικότητα ανήσυχη που έχοντας ζήσει τη γαλλική αντίσταση, περνά το 1952 στο κομμουνιστικό κόμμα. Η θητεία του εκεί τερματίζεται με τα συγγραφικά και ορίζει από κει και πέρα μια νέα πορεία του συγγραφέα: μακριά από την πολιτική.

ληνα αναγνώστη να γνωρίσει ένα μεγάλο και σημαντικό μέρος από τα ποιήματα του Μαγιακόφσκι, ενός από τους μεγαλύτερους ποιητές του αιώνα μας.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

LIBIDO

Αθήνα 1982

Συλλογή με ποιήματα του συγγραφέα και δημοσιογράφου Απ. Μαγγανάρη. Η έκδοση αυτή με νέα ποιήματα περιλαμβάνει και ένδεκα σχέδια της ζωγράφου Έπης Νικολακοπούλου, βασισμένα σε αντίστοιχα θέματα των ποιημάτων που περιέχει το βιβλίο. Σε λίγα αντίτυπα του βιβλίου τα σχέδια είναι πρωτότυπα.

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ

ΜΑΡΚΕΣ

Χρονικό ενός προαγγελθέντος θανάτου

Εκδ.: Α. Λιβάνη-«Νέα Σύνορα», Αθήνα 1982

Είναι το πρώτο βιβλίο μιας σειράς πέντε έργων του βραβευμένου με το φετινό Νόμπελ λογοτεχνίας, Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρκες. Η φροντισμένη μετάφραση είναι της Κλαίτης Σωτηριάδου-Μπαράχας και έγινε από τα ισπανικά. Γι' αυτό το έργο του Μάρκες, ο Κάρλο Μπo έγραψε χαρακτηριστικά στην «Κορριέρε Ντέλα Σέρρα»:

«Ο Κολομβριανός συγγραφέας γοητεύεται από τα χρώματα της πραγματικότητας, από τον ήχο αρχαίων φωνών που δεν έπαψαν να τον ακολουθούν και που εμείς τις ξαναβρίσκουμε αυτούσιες στο βιβλίο του».

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΛΥΚΟΦΡΥΔΗ-ΤΣΑΤΣΟΥΛΑ

Πανωραία

Εκδ.: Καστανιώτη, Αθήνα 1982

Μια ιστορία γραμμένη με συναισθηματισμό, χωρίς κραυγές και συνθήματα. Στην «Πανωραία» διακρίνουμε το πνεύμα και τη δύναμη της Ελληνίδας. Τη συναντάμε κάθε μέρα, περνά δίπλα μας, με κλειστό πρόσωπο, πάντα η ίδια του χτές και σήμερα.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ
ΙΡΑΝΙΚΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Κουρδιστάν

Εκδ.: Κάλβος, 1982

Ένα ακόμη βιβλίο της σειράς «Απελευθερωτικά Κινήματα». Στην έκδοση περιλαμβάνονται κείμενα του γεν. γραμματέα του κόμματος, το σχέδιο νόμου για την αυτονομία του Ιρανικού Κουρδιστάν και υλικά από το τρίτο και το τέταρτο συνέδριο του κόμματος.

Βιβλία - εκδόσεις
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 ΤΗΛ 36 27 318 36 42 692 ΑΘΗΝΑΙ 143

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Γ. Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΟΥΛΑ - ΓΙΑΝΝΑΡΑ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ - Α. ΣΤΕΦΟΣ

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Α'

— ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

— ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Οι εκδόσεις «ΠΑΠΑΔΗΜΑ» με τη γνωστή εικοσάχρονη και πλέον προσφορά τους στα κλασικά Γράμματα και στη Μέση Εκπαίδευση, για να βοηθήσουν και σήμερα τον Έλληνα εκπαιδευτικό στο έργο του, παρουσιάζουν την Β' εμπλουτισμένη έκδοση της ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ στα ΚΕΙΜΕΝΑ και στη ΓΛΩΣΣΑ. Διδασκαλίες δοκιμασμένες μέσα στη τάξη, αποτελούν χρήσιμο και απαραίτητο βοήθημα για τους φιλόλογους, βασισμένο στις νέες τεχνικές και μεθόδους διδασκαλίας. Με το βιβλίο αυτό εγκαινιάζουμε την νέα σειρά των εκδόσεών μας: «ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ».

Β' ΕΚΔΟΣΗ
ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Ίδυναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Α-Ω

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57

ΣΤΟΑ ΟΠΕΡΑ

ΤΗΛ. 36.38.435

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Τά βιβλία του 1982

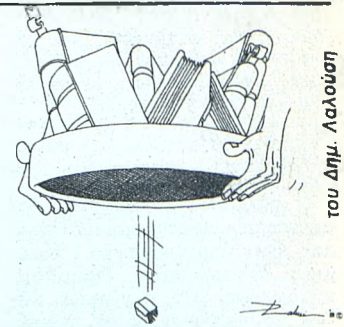
Έλενα Τζιανίνι Μπελόττι	Τί σοί χορίτσι είναι
Χόρχε Λουίς Μπόρχες	Τό βιβλίο της άμμου
Χάιμ Άλαζάρκι	Χόρχε Λουίς Μπόρχες
Ίωσήφ Κόνραντ	Ή Φρέγνα από τὰ ἑπτὰ νησιά
Φράντς Κάφκα	Στό ὑπερώο
Φράντς Κάφκα	Γράμμα στὸν πατέρα
Θόρντον Ουάιλντερ	Τό γεφύρι τοῦ Σάν Λουίς Ρέ
Έρμαν Έσσε	Σκέψεις-Δοκίμια
Έρμαν Έσσε	Ντέμιαν
Έρμαν Έσσε	Ίνδικη Βιογραφία
Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες	Ή κηδεία τῆς Μεγάλης Μάμας
Μπορίς Βιάν	Θά φτύσω στοὺς τάφους σας
Μπορίς Βιάν	Τά χρονικά τοῦ Ψεύτη
Γκὺ ντέ Μωπασάν	Ὁ θεὸς μου ὁ Ἰούλιος
Ίταλο Σβέβο	Γέρασμα
Νάνος Βαλαωρίτης	Ἀπὸ τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Έρση Σωτηροπούλου	Έορταστικό τριήμερο στὰ Γιάννενα
Βερονίκη Δαλακούρα	Ὁ ὕπνος
Δημήτρης Νόλλας	Νεράιδα τῆς Ἀθήνας
Δημήτρης Νόλλας	Πολυξένη
Ἀμαλία Τσακνιά	Τό μπαλκόνι
Ἀπουλήιος	Ὁ Χρυσὸς Γάιδαρρος
Otto Karolyi	Εἰσαγωγή στὴ Μουσική
Emil Verhaeren	Ρέμπραντ
Henri Focillon	Ἡ ζωὴ τῶν μορφῶν
Victor Stoichita	Μανιερισμός καὶ Τρέλα
Ντίμ. Σοστακόβιτς	Μαρτυρία (Ἀπομνημονεύματα)
Γκυγιώμ Ἀπολλιναίρ	Οἱ Κυβιστές Ζωγράφοι
Γκρέγκορυ Κόρσο	Ποιήματα
Ρίτσαρντ Μπρόττιγκαν	Ποιήματα
Γκυγιώμ Ἀπολλιναίρ	Ποιήματα
Ζάκ Πρεβέρ	Θέαμα καὶ Ἱστορίες
Λώρενς Φερλιγκέτι	Ποιήματα
Πάμπλο Νερούντα	Ποιήματα

Βιβλιο-κριτική

Ο Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος γράφει για το βιβλίο της Χέλγκα Γκρέμπινγκ «Η Ιστορία του Γερμανικού Εργατικού Κινήματος» (Μ' έναν επίλογο του Ηλία Κατσούλη «Το νέο ταξικό όραμα της Σοσιαλδημοκρατίας») Εκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα 1982

Να ένα βιβλίο χρήσιμο και ωφέλιμο να διαβαστεί —και διαβά-
ζεται ως να ήταν μυθιστόρημα—
από όλους στη χώρα-μας, με τη
βαθιά άγνοια που όλοι-μας έχου-
με για το παγκόσμιο εργατικό κί-
νημα, πράγμα που επιτρέπει την
αυτάρεσκη ή τη φαντασμένη ά-
γνοια. Ένα βιβλίο που πρέπει να
διαβαστεί από τους σοσιαλιστές
και τους σοσιαλίζοντες —και κα-
τά μείζονα λόγο από τους κομ-
μουνιστές «δογματικούς» ή «α-
νεκωτικούς»— για να δουν ότι
η άγνοια των ιστορικών δεδομέ-
νων δεν τους βοηθάει να κάνουνε
τις καλύτερες κρίσεις και αναλύ-
σεις. Ένα βιβλίο που πρέπει να
διαβαστεί από τους τεχνοκράτες
που εμφανίζονται ως νεόκοποι
μαιευτές της σοσιαλιστικής
γέννας στον τόπο-μας, για να
δουν τι παράδοση και τι ιστορι-
κή διάσταση (μια και τους λειώ-
νει η ιστορική μνήμη) έχουν οι ερ-
γατικοί και οι σοσιαλιστικοί α-
γώνες. Ένα βιβλίο, τέλος, που
πρέπει να διαβαστεί από τους α-
διόρθωτους νεο-φιλελεύθερους,
μονεταριστές και νεο-κλασικούς
απολογητές του καπιταλισμού,
για να καταλάβουν σ' όλη-τους
την έκταση την κοινωνική διά-
σταση των οικονομικών φαινο-
μένων και το πολιτικό και
ταξικό-τους υπόβαθρο. Το βιβλίο
αυτό αντιπροσωπεύει ένα είδος ι-
στορικής ανάλυσης, που είναι εν-
τελώς ξένη προς την πολιτική-
μας κουλτούρα, προς τη γνώση
που δίνεται από τα σχολεία ή από
τα κόμματα. Και γι' αυτό είναι έ-
να βιβλίο πολύτιμο.

Το βιβλίο της Χ. Γκρέμπινγκ
δεν έχει την επική πνοή της τρί-
τομης ιστορίας του γαλλικού ερ-
γατικού κινήματος των Dehove et
Dolleans ούτε την εξαντλητική
—αλλά και ξερή— πληρότητα
του τετράτομου έργου υπό τη
διεύθυνση του Droz πάνω στην ι-
στορία του σοσιαλισμού, αλλά
είναι ένα βιβλίο γεροδεμένο, με
πλήρη γνώση των πηγών και τε-
ράστια βιβλιογραφική ενημέρω-
ση, γραμμένο γλαφυρά, κατα-
νοητά και ευχάριστα. Η συγγρα-
φέας χρεώνεται και μ' ένα άλλο
επίτευγμα: δίνει συνεχώς τις θε-
ωρίες που αναπτύχθηκαν με την
πρακτική που ακολούθηθηκε,
χωρίς να χάνεται σε άγονες ή

του Δημ. Λαλούση

στείρες θεωρητικολογίες. Το άλ-
λο προσόν-της είναι ότι έχει μια
στάση αδέσμευτη, κριτική αντι-
κονφορμιστική, τη διακρίνει ευ-
ρύτητα κι αντι-δογματισμός.

Γράφει στον πρόλογό-της:
«Πρέπει συνεχώς να ξαναεξετά-
ζουμε τα προβλήματα που μας α-
πασχολούν, πρέπει διαρκώς να
προσπαθούμε να μεταφερόμαστε
στο μέλλον έχοντας ταυτόχρονα
στα μάτια-μας τον κόσμο σαν ο-
λότητα. Ίσως τότε μπορούσαμε
να χαρακτηρίσουμε το αποτέλε-
σμα αυτής της νοητικής προσπά-
θειας σαν «συγκεκριμένη ουτο-
πία»... Η ιστορία δεν έχει έτοιμες
λύσεις, ούτε μας δίνει στο χέρι
φόρμουλες για τη λύση των δι-
κών-μας προβλημάτων. Μόνο
αυτό φαίνεται να είναι εφικτό:
μέσα από την ιστορική ποικιλο-
μορφία να μπορέσουμε ν' αποκα-
λύψουμε τη ζωή και τη σκέψη
των ανθρώπων και ομάδων και
να προσπαθήσουμε να τα συλλά-
βουμε με κριτική αντίληψη».

Ξεκινάει την ανάλυσή-της από
τις αρχές του 19ου αιώνα, και για
κάθε περίοδο (1800-1850, 1850-
1870, 1870-1890, 1890-1914, 1914-
1918, 1919-1930, 1930-1945, 1945-
1960) εξετάζει την κοινωνική και
οικονομική κατάσταση, τη δομή
της εξουσίας και τις αντιμέτωπες
πολιτικές δυνάμεις, την πορεία
και το βαθμό ανάπτυξης του ερ-
γατικού κινήματος. Βέβαια, οι α-
παρχές του γερμανικού εργατι-
κού κινήματος συνδέονται με τη
θεωρητική παρουσία και τη δρά-
ση του Μαρξ και Έγκελς από τη
μια μεριά και του Λασσάλ από
την άλλη μεριά, τις μεταξύ-τους
αντιθέσεις αλλά και τη συνεργα-
σία-τους. Στη συνέχεια, η ταχύ-
τατη εκβιομηχάνιση της Γερμα-
νίας και η ανάπτυξη του γερμανι-
κού εργατικού κινήματος, συνδέ-
ονται με τη δημιουργία σοσιαλ-
δημοκρατικού κόμματος, του
πρωτότυπου, από μια άποψη,
του εργατικού κόμματος, που επί
έναν αιώνα τώρα αντιτίθεται
στην εξουσία της αστικής τάξης
και στα κοινωνικά-της πρότυπα,
δημιουργώντας τη δική-του
στρατηγική για την κατάληψη
της εξουσίας και την κοινωνική
αλλαγή. Εκείνο που δείχνει πολύ
καλά η συγγραφέας είναι ότι πα-
ράλληλα με το σοσιαλιστικό κί-
νημα υπάρχει κι ένα χριστιανο-
κοινωνικό εργατικό κίνημα με

Βιβλία - εκδόσεις

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 ΤΗΛ. 36 27 318 - 36 42 692 - ΑΘΗΝΑΙ 143

ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΥ και των ΕΚΔΟΣΕΩΝ μας
στον ΕΛΛΗΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Π.Ε. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗ

**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΔΕΛΤΙΟ
ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ
ΥΠ' ΑΡΙΘ. 12**

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ
ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

ΑΘΗΝΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
1982

Κυκλοφόρησε το 12ο τεύχος του ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ και στάλθηκε ΔΩΡΕΑΝ, σε όλα τα
Γυμνάσια και Λύκεια της χώρας μας, της Κύπρου και του Εξωτερικού. Όποιος από τους φί-
λους εκπαιδευτικούς δε το έλαβε να μας γράψει, για να του σταλεί.

σύνδεση τόσο με την καθολική όσο και με την ευαγγελική εκκλησία. Γενικά, για την εικοσιπενταετία πριν από το 1914 το πρώτο που εξετάζεται είναι η κοινωνική θέση και η κοινωνική αυτοσυνείδηση των εργατών, αλλά και οι απόψεις της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας για την επανάσταση και τη μεταρρύθμιση, η στρατηγική της, η συντηρητικότητά της, παρ' όλο που επέμενε στην επαναστατική θεωρία. Είναι η περίοδος των έντονων θεωρητικών συζητήσεων και διαμαχών ανάμεσα στα «ιερά τέρατα» του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, όπως ο Αύγουστος Μπέμπετ, οι Βίλχελμ και Κάρλ Λίμπνεχτ, ο Κάρλ Κάουτσκι, ο Έντουαρντ Μπερνστάιν, η Ρόζα Λούξεμπουργκ, ο Φράντς Μέρνινγκ.

Όλη αυτή η αλματώδης ανάπτυξη του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και του εργατικού κινήματος, η γονιμότητα των αντιθέσεων και των συζητήσεων συντρίφτηκαν τελικά πάνω στο εθνικό ζήτημα, και στη στάση που κράτησε η πλειοψηφία των σοσιαλιστών απέναντι στις πολεμικές πιστώσεις και τελικά απέναντι στον ίδιο τον πόλεμο, συντασσόμενα με τη γερμανική αυτοκρατορική αντίληψη. Όσο για τη ριζοσπαστική μειοψηφία, μ' επικεφαλής της Ρόζα Λούξεμπουργκ και τον Κάρλ Λίμπνεχτ, προχώρησε στην Επανάσταση, που συντρίφτηκε με τη βοήθεια της ίδιας της δεξιάς πτέρυγας της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, που αντιτάχτηκαν με μανία στα εργατικά συμβούλια, χάνοντας έτσι την ευκαιρία να δημιουργήσουν τους καινούριους πολιτικούς θεσμούς, που έχει ανάγκη η σοσιαλιστική δημοκρατία. Παρ' όλ' αυτά παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον να εξεταστούν οι κοινωνικές επιτεύξεις στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, οι αλλαγές στις εργατικές και τις

κοινωνικές σχέσεις, η εργατική συμμετοχή, η εξέλιξη της εισοδηματικής κατάστασης της εργατικής τάξης. Το SPD δεν είχε ξεκαθαρίσει την πολιτική του, χαρακτηριζόταν από έλλειψη τόλμης, κι έντονη ανάγκη ασφάλειας, που οδηγούσαν στην αποστέωση, ή όπως έλεγε ένας από τους ηγέτες του ο Γιούλιους Λέμπερ «στην αυτοϊκανοποιούμενη απερισκεψία ενός δτάσιμου ο-πορτουισμού», προσθέτοντας: «Η θα πρέπει κανείς να διοικεί ή να κάνει πραγματική αντιπολίτευση, γιατί το να λείπει η ευχαρίστηση της υπευθυνότητας και το θάρρος, δηλαδή να προτιμάται μια πολιτική ελιγμού αντί για σταθερές αποφάσεις, είναι το χειρότερο λάθος που μπορεί να κάνει ένα πολιτικό κόμμα». Όσο για την Χ. Γκρέμπινγκ, γράφει: «Αφού το SPD εγκατέλειψε την πολιτική των διαρθρωτικών αλλαγών στο κράτος, την κοινωνία και την οικονομία, του απόμεινε και στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, ο τομέας των παραδοσιακών, εντυπωσιακών του επιτευχών, η κοινωνική πολιτική, για την οποία έδινε πρόθυμα ένα σκληρό κοινοβουλευτικό αγώνα».

Πολύ ενδιαφέρον και αποκαλυπτικό είναι το κεφάλαιο που ασχολείται με την περίοδο 1930-1954, γιατί πρώτον, εξετάζεται η στάση του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος στην εγκαθίδρυση του ναζισμού και το πόσο δεν διάκρινε τον ολοκληρωτικό χαρακτήρα του εθνικοσοσιαλισμού, δεύτερον, αναλύεται η σεχταριστική στρατηγική του Κομμουνιστικού Κόμματος, που οδηγούσε στην αυτοκτονία, την ήττα και την εξόντωση των προοδευτικών δυνάμεων, και τρίτο, στην αντίσταση και τις θυσίες των γερμανών σοσιαλιστών και κομμουνιστών στο ναζιστικό ολοκληρωτισμό των στρατόπε-

δων συγκέντρωσης. Αυτά τα δύο κεφάλαια για την περίοδο 1919-1930 και για την περίοδο 1930-1945 πρέπει να διαβαστούν με μεγάλη προσοχή και να προσεχτούν ιδιαίτερα: η εμπειρία της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης είναι από μια άποψη μοναδική και την τύφλωση και τα λάθη των σοσιαλδημοκρατών και του γερμανικού ΚΚ μπροστά στο ολοκληρωτικό τέρας του ναζισμού δεν τα πλήρωσε μονάχα ο γερμανικός λαός, αλλά και η Ευρώπη. Επίσης, είναι ενδιαφέρουσες οι αναλύσεις της συγγραφέως για τη στάση χριστιανών και κλήρου απέναντι στον εθνικοσοσιαλισμό, καθώς και για την εξαπάτηση των μαζών από τον εθνικοσοσιαλισμό όσον αφορά το σοσιαλισμό και τον φιλεργατισμό του.

Αλλά και για τη μετά τον πόλεμο περίοδο υπάρχουν ενδιαφέρουσες αναλύσεις της Χ. Γκρέμπινγκ πάνω στην κοινωνική κατάσταση των σημερινών εργατών και πάνω στις σχέσεις των εργαζομένων με την εργασία και τον ελεύθερο χρόνο. Αναλύονται τόσο η εξέλιξη μέσα στο SPD, και η στάση του απέναντι στο μαρξισμό όσο και η πολιτική του γερμανικού ΚΚ και η πορεία του προς την απαγόρευση. Παρουσιάζεται επίσης ο ρόλος, η δομή, η ανάπτυξη των γερμανικών συνδικάτων, καθώς και η σχέση τους με την πολιτική εξουσία —που αν δεν τα έχει κανείς υπόψη του δεν μπορεί να καταλάβει την ισορροπία των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων σε μια αναπτυγμένη βιομηχανική κοινωνία όπως η γερμανική. Επίσης, εξίσου αποκαλυπτικά είναι όσα γράφονται για τις εξελίξεις στη Λαϊκή Γερμανική Δημοκρατία, για το τι διακήρυσσε το ΚΚ και τι έγινε στην πραγματικότητα, για το πώς επιβλήθηκε το ενιαίο κόμμα και ποιάς ρόλος επιφύλαχτηκε στα συνδικάτα, για τη «σοσιαλιστική» ηθική της ερ-

γασίας στα πλαίσια του χτισίματος ενός ολοκληρωτικού συστήματος.

Το βιβλίο είναι γραμμένο το 1966, αλλά το 1970 προστέθηκε ένας πολύ πυκνός επίλογος, που τελειώνει με δύο φράσεις, η μια του Μπρούνο Κράιτσκι: «Οι σοσιαλιστικές ιδέες σαν ηθικές ιδέες προηγήθηκαν δεκάδες χρόνια του καιρού τους. Σήμερα όμως βαδίζουν χέρι-χέρι με την πολιτική εξέλιξη», και η άλλη του Γιόχαν Στέφεν: «Σήμερα έχουμε αναπτύξει τις δυνατότητες της παραγωγής τόσο πολύ κι έχουμε διευρύνει τις γνώσεις για το πραγματοποιήσιμο τόσο, ώστε μια σοσιαλιστική κοινωνία σε ελευθερία να μην είναι μόνο νοητή, αλλά και πραγματικά δυνατό να διαμορφωθεί».

Ο επιμελητής της ελληνικής έκδοσης Ηλίας Κατσούλης είχε την επιτυχή έμπνευση να προσθέσει έναν επίλογο 77 σελίδων, όπου αναλύει τις εξελίξεις της περιόδου 1970-82, πρώτα με τη σοσιαλφιλελεύθερη κυβέρνηση του Βίλλυ Μπράντ, και στη συνέχεια με την περίοδο του Χ. Σμίτ, που μόλις τέλειωσε πριν από λίγες μέρες, περίοδος στην οποία εντάσσονται όχι μόνο το επεισόδιο της τρομοκρατίας, αλλά και η νέα πρόκληση από το οικολογικό και το ειρηνιστικό κίνημα, σε σχέση με το πρόβλημα της νομιμοποίησης του καπιταλιστικού συστήματος (έτσι όπως το ανέλυσε ο Habermas). Είναι εξαιρετικά επίκαιρος αυτός ο επίλογος του Η. Κατσούλη, κι αυτοί που θέλουν να καταλάβουν τι ακριβώς γίνεται αυτή τη στιγμή στη Γερμανία θα πρέπει οπωσδήποτε να τον διαβάσουν.

Γενικά, ένα βιβλίο ύψιστα παιδαγωγικό, πλούσιο σε πληροφόρηση, κριτικό, ελεύθερο και αντιδογματικό. Ένα βιβλίο πολύτιμο, που πρέπει να διαβαστεί πλα-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

CHARLES KAHN: Ο ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ

Μετάφραση: Νίκος Γιανναδάκης

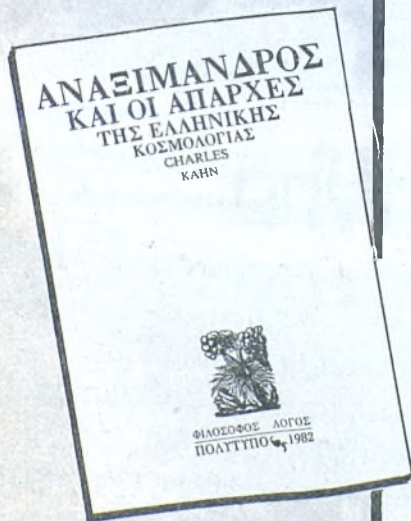
Στο σημαντικό αυτό βιβλίο, παρουσιάζεται και αναλύεται η Μίλησια θεωρία για τον φυσικό κόσμο και προσδιορίζεται η επίδραση αυτής της θεωρίας στην όλη εξέλιξη της ελληνικής σκέψης.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν προσεχώς:

- G. KIRK: ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ — Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥΣ: Στοιχείωσις Θεολογική
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131 ● τηλ. 72.29.237—72.32.819

«Ραντεβού με την υστερία»

της Άννης Θ. Κολτσιδοπούλου

Στο «Ραντεβού με την υστερία» της Ελευθέρας Σκηνής, πήγα κι εγώ όπως όλος ο κόσμος. Από ανάγκη να ξεσκάσω, να γελάσω, να ξεδύσω, να δω μετουσιωμένα σε τέχνη θεατρική, τα αστεία της παρέας, τ' ανέκδοτα του δρόμου, του λεωφορείου, του ταξί, του γραφείου. Να δω τελικά, τη σάτυρα της ζωής μας με μια άλλη αισθητική, να δω τις πικρές διαπιστώσεις του κάθε μέρα, σοφά κωμικές, κεντημένες με πούλιες που σφάζουν. Πήγα ν' αλλάξω λίγο παραστάσεις όπως θα λέγαμε...

Παραστάσεις όμως δεν άλλαξα. Ούτε με την ψυχοτονωτική έννοια μα ούτε και με την θεατρική. Έμεινα όχι μόνο στις ίδιες του γενικού θεατρικού χώρου μα και στις ίδιες ή χειρότερες του συγκεκριμένου χώρου, δηλαδή της «Ελευθέρας Σκηνής».

Ενώ πήγα με τη φυσική σχεδόν ανάγκη να κλάψω από γέλιο, να ξεκουράσω λίγο το γκρίζο μου μυαλό, κάθε νούμερο, —μ' ελάχιστες εξαιρέσεις— με στέγνωσε, μ' άδειαζε, μ' απογοήτευε κι εγώ περίμενα κι έλπιζα, γιατί είχα την ανάγκη αυτής της παράστασης, τη χρειαζόμουν για φάρμακο. Όμως, δεν έδρασε θεραπευτικά. Το αντίθετο. Γύρω μου, ο κόσμος, κόσμος πολύς σ' ένα φίσκα θέατρο Τριτάτικα, νιώθε παρόμοια. Και δεν τολμούσε να τ' ομολογήσει ούτε στον εαυτό του, ούτε στο διπλανό του. Γελούσε, φοβάται αναδρομικά τις περισσότερες φορές, γελούσε από τη μανιέρα, το γνωστό ύφος και το γνωστό τρόπο κι όχι απ' τα καινούρια νούμερα. Κι όμως, τρέχει ο κόσμος, και στήνεται στα ταμεία, με υστερική σχεδόν επιμονή και θέλει να το 'χει δει το έργο. Να μην το 'χει χάσει. Κι εγώ το ίδιο ήθελα. Μόνο που διαπίστωσα, ακόμα μια φορά, το αφιόνι της μανιέρας, τόσο των ηθοποιών όσο και του επιθεωρησιακού είδους. Αφιόνι για τη σκηνή, αφιόνι και για την πλατεία. Μόνο που η πρώτη, όταν έχει στόχους, θα πρέπει που και που ν' αντιδρά, να κοιτάει και

για καμιά αποτοξίνωση.

Κάποιος εκδότης έλεγε —μπορεί κι ακόμα να το λέει— πως άμα «πιάσει» ένα έντυπο, και με λευκές σελίδες ακόμα να βγαίνει για βδομάδες, αυτό θ' αγοράζεται!!! Η «Ελευθέρη Σκηνή», έπιασε. Έπιασε με μια αληθινή προσφορά τόσο σε ταλέντα όσο και σε κείμενα, σε έρευνα, σε απόψεις, σε παραστάσεις. Η φετινή της παράσταση είχε πολλές «λευκές σελίδες». Κι όμως αγοράζεται.

Από το πρώτο μέρος ολόκληρο, σαν κείμενα, ξεχώρισαν μόνο το «Ένας μπάτσος μεταξύ μας» (Θόδωρος Μπογιατζής), με την εύστοχη σάτυρα της πανταχού και παντιοτρόπως διαιώνισής του... είδους και το «Πού βαινομεν» (Σταμάτης Φασουλής - Δημήτρης Χρυσομάλης). Η παρλάτα του Κομπέρ «Γεια σου τσολιά μου», γράφτηκε γιατί έπρεπε να γραφτεί, ώστε να βρούν χρόνο οι ηθοποιοί να ετοιμαστούν. Κι αυτό, φαινόταν. Ας είναι καλά ο ηθοποιός Φασουλής, που τα βόλεψε.

Το «Τρίτης και Δεκατρείς» (Άννα Παναγιωτοπούλου - Μίνα Αδαμάκη), έμεινε μόνο τίτλος, ... επίθεση και υπονοούμενα. Κανένα κωμικό ερέθισμα, κανένα εύρημα, καμιά πρωτοτυπία. Όπου σταματάει του κειμενογράφου η έμπνευση, καταφεύγει στις άστοχες βωμολοχίες. Αυτό πια μοιάζει, με το «απορία ψάλτου, βήξ...». Τα «κορίτσια στον αέρα» (Μίρκα Παπακωνσταντίνου - Άννα Παναγιωτοπούλου) ένα νούμερο και μια ιδέα με πολύ ψαχνό, (η έμπειρη ΕΡΤ αναλαμβάνει να νουθετηθεί την ΕΡΤ 2, πρώην YENEΔ), που πήγε δυστυχώς χαμένο. Αν τύχαινε να το δει κανείς από άλλο θέατρο, σίγουρα θα 'λεγε: 'Ε, ρε κι αν τα 'χε γράψει αυτό η «Ελευθέρη Σκηνή»!!! Θα έσκιζε!!! Δεν έσκιζε όμως. Ούτε αυτό ούτε η «Λούλου και Ροζάριο» με την εξίσου καλή ιδέα των αστρολογικών προβλέψεων των διάφορων υπουργών.

Το «Κάθε λέρα παντού» (Σοφία Σεϊρήλη κι όλος ο θίασος), είχε κι

αυτό τα φόντα να γίνει νούμερο αξιώσεων, έστω και στο τέλος του πρώτου μέρους. Το κοινό όμως αντέδρασε σποραδικά. Στην ερμηνεία της Παπακωνσταντίνου, ή στο δημοτικό τραγούδι του Κέντρο.

Το διάλειμμα, ήταν λίγο μαγκωμένο. Το κοινό, πολύ λιγότερο «υστερικό» απ' όσο στην αρχή, διαπίστωνε κι ένα ακούσιο ραντεβού του με την αμηχανία. Η ελπίδα του δεύτερου μέρους όμως, υπήρχε πάντα.

«Ο χορός των ψεκασμένων», παρ' όλη την «ιδεολογία» και την σατυρική του πρόθεση, έμεινε περισσότερο χορός ρεβύ, παρά επιθεωρησιακό νούμερο. Ψεκάστηκε λοιπόν κι η ελπίδα μας, για να πεθάνει σαν έντομο, στο «Άννα μην κλαίς», το νούμερο της Βερούλη, που φοριέται τελευταία σ' ευρύ θεατρικό φάσμα. Εδώ, φορέθηκε με φανελλάκι, ρόζ σουτιέν και απόπειρες προβληματισμού (Δημήτρης Πιατάς - Γιώργος Κέντρος).

Ας είναι καλά ο «γκόμενος της Νόρας» (Δημήτρης Χρυσομάλης - Αριέττα Μουτούση), όπου ο περσινός Λάκης του Χρυσομάλη, μοιάζει να παίρνει προαγωγή και ν' ανεβαίνει κοινωνικά μέχρι τζετ-σετ γκόμενος. Η ανάσα του κοινού, πήρε ρυθμό και το γέλιο επιτέλους, κλιμακώθηκε με την απολαυστική θέση και στάση κειμένου και πρωταγωνιστή, σ' ένα τόσο ρόζ, τόσο ρομαντικό, τόσο ευρύ, τόσο ... ένοχο θέμα: Τα λαϊκά ρομάντζα με τα ξενικά ονόματα και τον ακαταμάχητο «λατίνο εραστή», που λέει κι ο Βέλτσος...

Με το επόμενο νούμερο, «Ελεύθερο θέμα» (Μίρκα Παπακωνσταντίνου), η παράσταση της Ελευθέρας Σκηνής, κρίθηκε. Κι ίσως έχουμε φτάσει στο απελπισμένο εκείνο σημείο, ν' ακούουν τρία νούμερα στα 16, για να κριθεί μια παράσταση. Το κοινό, μοιάζει να το δέχεται. Η Ελευθέρη Σκηνή, τι κάνει; Το απολαυστικό αθωογράφημα ενός παιδιού «μοντέρνου», που μεγαλώνει ανάμεσα σε τόμπολλες και στρατιές από γκόμενους και γκόμενες του πατρικού και μητρικού

στρατοπέδου. Το νέο συμπεθερίσματος, που τελειωμό δεν έχει. Η μοναδική ερμηνεύτρια άφησε μέσα στο ακράτητο γέλιο που μας χάρισε μπλόικο χώρο για πίκρα και τραγικότητα.

Από δω και πέρα, η παράσταση, σε κάθε νούμερο, μπορούσε και να τελειώσει. Παρά τις ευστοχές απόψεις του Φασουλή στο «Ο Ψεύτης και ο κλέφτης τον πρώτο χρόνο χαιρόνται», παρά το ένα και μοναδικό σόλο της Άννας Παναγιωτοπούλου στο «Ρία, το κορίτσι της ζούγκλας», που σαν κείμενο έβαψε την αναμονή του κοινού στη φλαρία, τον ερμητισμό ή την κοινοτυπία και τον εαυτό της στην νευρική και την αμηχανία της πρσίνης φτερωτής «περικοκλάδας» που κρατούσε.

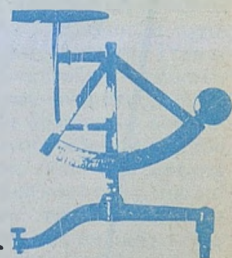
Το «ψάξε - ψάξε δεν θα τον βρεις» (τον πούτσουλα), θα μπορούσε να επεκταθεί και στο «ψάξε - ψάξε δεν θα την βρεις» (τουλάχιστον φέτος, την παλιά «Ελευθέρη Σκηνή»). Δεν θα βρεις τα κείμενα που πέρασαν στην επιθεωρησιακή ανθολογία, δεν θα βρεις το γούστο και το μέτρο του λόγου, του αστείου, του κωμικού.

Θα βρεις μόνο τους περίφημους ηθοποιούς της —με τις μαγιέρες τους— τον Φασουλή, την Παναγιωτοπούλου, την Αδαμάκη, την Παπακωνσταντίνου, την Σεϊρήλη, τον Κέντρο, τον Χρυσομάλη, τον Πιατά, την Μουτούση, τον Χατζηπαναγιώτη, τον Μπογιατζή.

Θα τους βρεις να «παλεύουν» με μόνο όπλο ένα ταλέντο και μια πείρα, ενάντια στην αδυναμία των κειμένων τους, ενάντια στη δική τους τυποποίηση, ενάντια στην ευθύνη που δημιουργεί μια τέτοια επιτυχία με γέλιο αναδρομικό και με προσ αυξήσεις λόγω πληθωρισμού θεατρικού, μια επιτυχία, με χιλιάδες κόσμο κι εκατομμύρια δραχμές.

Η επιθεώρηση, είχε πάντα, ένα προβληματικό παιδί: Τα κείμενά της. Μήπως κι η «Ελευθέρη Σκηνή», ο εκφραστής του ανανεωμένου επιθεωρησιακού είδους στις μέρες μας, δεν θα ξεφύγει εύκολα απ' αυτό το στίγμα;

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

- Φωτοστοιχειοθετήσεις
- Λιθογραφικές αναπαραγωγές
- Τυπογραφική επιμέλεια

Δεινοκράτους 131, Αθήνα (τ.τ. 601)

τηλ. 72.29.237 - 72.32.713 - 72.32.819

παιδικά βιβλία από τις εκδόσεις **ΠΑΤΑΚΗ**

Σύγχρονη Λογοτεχνία για Παιδιά και για Νέους **Μονοτονικό**

Τζέιμς Κρους
Μελισσόγυλα-Σούλα
Φροσουλά

Καλλιόπη Σφάλλου
Για τον πατέρα

Μαρία Γκρίπε
Λόελλα
η κόρη του
Μπαμπά Μπέρτα

Μισέλ Τουρνιέ
Ο Παρασκευάς
ή η πρωτόγονη ζωή

Ψυχαγωγικά-Μορφωτικά

Ρ. Καρθίου Κατ. Μάνου-Πασά
Χαρούμενες διακοπές

Τα σπορ

Δεύτερος παγκόσμιος
πόλεμος

σειρά
ΧΩΡΕΣ
(COUNTRIES)

εκδόσεις **ΠΑΤΑΚΗ**

Νικηταρά 3 Τ.Τ. 142 τηλ. 3638362

Στο παράφωνο ομόφωνα διάφωνα σύμφωνος ήχος
ακούγεται ποτωδίων σε όροφο νεοκλασικόν χώρον
σερβίρεται χρήστος μεντής στο πιάνο τζαζ καθαρά θό-
δωρος αναστασίον και ποτά μπέρδεμα αλκοόλ με
βότανα ασκληπιού 130α και σ. κυρήνης γωνία το
ανάγνωσμα μπινελίκια ρονφήγματος και άλλα πολλά

παραφωνο ποτωδίων ασκληπιού 130α

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗ

Συνηγορία
της
Παραλογοτεχνίας

4 μονογραφίες και ένα
δοκίμιο πάνω στα αστυνο-
μικά και κατασκοπικά μυ-
θιστορήματα, την «Επιστη-
μονική φαντασία» και τα
«Κόμικς»

Οι ιστορικές καταβολές,
οι λογοτεχνικές συγγέ-
νειες και η ψυχολογική λει-
τουργία της ανάγνωσής
τους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131 - Αθήνα
Τηλ. 72.29.237

ΟΥΪΛΙΑΜ
ΜΠΑΡΡΟΥΖ:

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

• Πώς ψήφισαν οι οπαδοί των κομμάτων στο δεύτερο γύρο των δημοτικών, σημειώνει στο γράμμα του ο αναγνώστης μας Γιώργος Βαρούνας από τη Σταυρούπολη Θεσσαλονίκης, με στοιχεία από τους βασικούς δήμους:

Αγαπητό ANTI,

1. Οι οπαδοί της Νέας Δημοκρατίας:

Απ' τους 33 δήμους, όπου ήταν αντιμέτωποι οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ, στους 22 οι οπαδοί της ΝΔ ψήφισαν κατά πλειοψηφία υπέρ του ΚΚΕ και στους 11 υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα, υπέρ του ΚΚΕ: Πάτρα 69%, Άνω Λιόσια 72%, Ορχομενός 63%, Λεχαϊνά 67%, Νέα Ερυθραία 77% και υπέρ του ΠΑΣΟΚ: Περιστέρι 69%, Πολίχνη 74%, Ελευσίνα 65%, Λιτόχωρο 72%.

2. Οι φίλοι του ΚΚΕ:

Και στους 37 δήμους που ήλθαν αντιμέτωποι το ΠΑΣΟΚ με τη ΝΔ, οι οπαδοί του ΚΚΕ στη πλειοψηφία υποστήριξαν τους υποψηφίους του ΠΑΣΟΚ χαρακτηριστικά παραδείγματα: Μπραχάμι 83%, Χαλάνδρι 90%, Δάφνη 74%, Μέγαρα 70%, Βέροια 83%, Γιάννενα 73%, Νάουσα 95%, Ναύπακτος 100%. Σε μερικούς όμως δήμους τα ποσοστά υποστήριξης προς τους υποψηφίους της ΝΔ ήταν κάπως υψηλά: Παραδείγματα στο Αιγίνιο (60% υπέρ ΠΑΣΟΚ - 38% υπέρ ΝΔ), στα Βίλια (53% υπέρ ΠΑΣΟΚ - 41% υπέρ ΝΔ), στα Ψαχνά (51% υπέρ ΠΑΣΟΚ - 43% υπέρ ΝΔ). Στη Νέα Σμύρνη οι φίλοι του ΚΚΕ ψήφισαν σε ποσοστό 58% τον υποψήφιο του ΚΚΕ εσ. Μπάμπη Μπεχλιβανίδη και σε ποσοστό 24% τον υποψήφιο της

ΝΔ —τυπικά ανεξάρτητο.

3. Οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ εσ.

Απ' τους 9 δήμους, όπου συγκρούστηκαν ΚΚΕ και ΝΔ, οι φίλοι του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ εσ. ψήφισαν στους 8 τον υποψήφιο του ΚΚΕ και στον ένα τον υποψήφιο της ΝΔ κατά πλειοψηφία. Παραδείγματα υπέρ του ΚΚΕ: Ηλιούπολη 80%, Εύοσμος 63%, Σταυρούπολη 83%, Κοζάνη 78%, αλλά στη Λήμνο 57% υπέρ του ΚΚΕ και 42% υπέρ της ΝΔ. Αυτό όμως που πρέπει να σημειωθεί είναι η περίπτωση Άγιου Κήρυκα, όπου ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ εσ. ψήφισαν κατά πλειοψηφία τον υποψήφιο της ΝΔ σε βάρος εκείνου του ΚΚΕ. Αναλυτικά στον Άγιο Κήρυκα της Ικαρίας οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ εσ. ψήφισαν κατά 45% υπέρ της ΝΔ, 35% υπέρ του ΚΚΕ, ενώ το 20% απείχε.

Τα συμπεράσματα ανήκουν στους αναγνώστες της επιστολής.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Γιώργος Βαρούνας

ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

• Στην κρίση της ναυτιλίας και στα προβλήματα των ναυτεργατών αναφέρεται η ακόλουθη επιστολή. Μας την έστειλε ο Δ. Θανασούλης ανθυποπλοίαρχος Ε.Ν. από τη Νάουσα:

Αγαπητοί,

Ένας χρόνος Αλλαγής και για την ναυτιλία. Σε ποιο σημείο γενικά βρίσκεται και οι λύσεις που δεν δόθηκαν στο ναυτεργατικό πρόβλημα ας μου επιτρέψουν το ANTI (αδύνατο να το προμηθευτούμε εγκαίρως οι ναυτικοί), οι φίλοι και οι σύντροφοι να το αναφέρω σ' αυτόν τον ελάχιστο χώρο.

Τα καράβια του εμπορικού μας στόλου, εν ονόματι της κρίσης, πάνε όλο και χειρότερα σε σχέση με τη λειτουργία τους και τα πληρώματά τους.

α. Συχνότατα οι επισκευές είναι εικονικές, υπάρχει μια αξιοθαύμαστη αδιαφορία για τη λειτουργία των οργάνων, έλλειψη αμοιβών, υλικών κτλ.

β. Η κατάσταση για τα πληρώματα χειρότερη: καμιά μέριμνα για τους χώρους διαμονής - ψυχαγωγίας οι οποίοι συνήθως λόγω ηλικίας των πλοίων είναι σε οκτρή κατάσταση, έλλειψη μέσων ψυχαγωγίας και τροφοδοσία απαράδεκτο επίπεδο.

γ. Εντάθηκε η ψυχολογική πίεση από μέρους των εφοπλιστών και των εκπροσώπων τους στα πλοία για μεγαλύτερη αποδοτικότητα με συνεχώς μειούμενες αποδοχές και γενικά απαιτήσεις. Υπάρχει πλήρης αδιαφορία για την επικοινωνία των ναυτικών με την στεριά - τα σπίτια τους.

δ. Γίνεται προσπάθεια να εξαιρεθούν οργανικές θέσεις, όπως αυτή του δεύτερου ανθυποπλοίαρχου, του θαλαμηπόλου, καμιά φορά του δεύτερου Γ' Μηχανικού και σχεδόν μόνιμα το προσωπικό καταστρώματος έχει έλλειψεις.

ε. Μεγαλώνει συνέχεια η έλλειψη γνώσεων και επαγγελματικής συνείδησης από ένα μεγάλο μέρος των πληρωμάτων.

Αν ένας σοσιαλιστής Υπουργός φοβάται την αλλαγή σ' έναν ζωτικό τομέα της οικονομίας μας, όπως είναι η ναυτιλία, φοβούμενος μήπως χάσει η χώρα το ομολογουμένως σημαντικό συνάλλαγμα ή ακόμα βοηθώντας στη μείωση —στεριανής— ανεργίας με το να «ρίχνει» νεαρά και άσχετα με το επάγγελμα άτομα στη θάλασσα και να επιτρέπει συνθήκες λειτουργίας πλοίων

σαν τις τωρινές, μαθηματικά προετοιμάζει:

α. Την αντιπάθεια του ναυτεργατικού κόσμου προς την κυβέρνηση του.

β. Τον τάφο του οράματος της Αλλαγής (τουλάχιστον της ναυτικής).

γ. Τον πολιτικό του τάφο.

Γιατί ένας ψήφος στη δεξιά —από δυσανεκτή ναυτεργατική— είναι έγκριση στην χειρότερη τόσο της κατάστασης των ναυτικών όσο και της οικονομίας.

Τα πρώτα ανέξοδα σχεδόν μέτρα που θα 'πρεπε να είχαν ήδη παρθεί:

1. Να απαγορευτεί κάθε διαφήμιση που έχει σχέση με την «καλή ζωή» των πλοίων και να ενημερωθεί σωστά ο λαός για τις πραγματικές συνθήκες.

2. Να σταματήσει ο εμπαιγμός —εξάλλου είναι εντελώς παράνομο— της δωδεκάμηνης θητείας ή το δικαίωμα αυτό να δοθεί στους νεαρούς αγρότες και κτηνοτρόφους.

3. Να μελετηθούν ορθολογιστικά οι μελλοντικές ανάγκες της εμπορικής μας ναυτιλίας και να μειυνον ανάλογες σχολές.

4. Να ενταθεί η ενημέρωση των ναυτικών σε γενικά και επαγγελματικά θέματα και να υπαχθούν οι ναυτεργάτες στον νέο συνδικαλιστικό νόμο.

5. Να μελετηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας κρατικής ναυτιλιακής εταιρείας ή τέτοιας με τη συμμετοχή των ναυτεργατών.

Με όλο τον σεβασμό στο χώρο και στους αναγνώστες

Δ. Θανασούλης

Ανθυποπλοίαρχος Ε.Ν.

OWEDO GABON 18.10.82

Υ.Γ. Η ιστορία της Δημοκρατίας σταματάει όταν θάβονται οι δημοκρατικές διαδικασίες στα κόμματα μ' αυτές τις αρχές.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ...

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΜΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΕΣΑΡΧΕΙΑ
ΑΔΑΜΕΙΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΣ
ΑΣ ΚΑΛΗΜΕΙΟ
ΦΕΑΣ
ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Ι ΔΑΥ
ΑΝΙΧΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ
ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΝΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ

...ώστε να
εφαρμοζόμαστε
να εξυπηρετή-
ταίς ιδαιτενεί-
ς με την ίδια
βονέπεια και
φιλική διάθεση
όπως και παλιά

ΛΥΣΑΧΟΝ
ΜΥΓΑΛΟΧ

Ένας Φυσικός - Ηλεκτρονικός και
Ένας Ηλεκτρολόγος - Ηλεκτρονικός
είναι περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο Stereo και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ -

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΚΑΘΟΝΗΤΩΝ ΑΡΧΩΝ...

● Ο Ζώης Μεταξάς, στην εκτενή επιστολή του, που δημοσιεύουμε, απαντά σε σχόλιο του ANTI (τχ. 216), με τίτλο «ακλόνητες αρχές και Ντε Σαντ». Το σχόλιο αφορούσε σχετικό δημοσίευμα του ίδιου στην εφημερίδα «Χριστιανική» (29.9.82), με αφορμή τη διώξη των εκδοτών του Ντε Σαντ.

Κύριε Διευθυντά,

Μόνο λύπη και αγανάκτηση μπορεί να προκαλέσει η λασπολογία απάντηση του ανώνυμου σχολιογράφου στο σχόλιο «ακλόνητες αρχές» και Ντε Σαντ, στη θέση βιβλίου-παρουσίαση στο «Αντί» της 15.10.82.

Εμείς στη «Χριστιανική» (29.9.-82) προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε τον Σαντ και το «έργο» του και με την πολύτιμη συμβολή της συγγραφέως Σιμόν ντε Μπωβουάρ η οποία στο βιβλίο της «Μήπως πρέπει να κάσουμε τον Ντε Σαντ»; ασχολήθηκε εκτεταμένα και σε βάθος μ' αυτόν.

Ας ξαναδιαβάσει λοιπόν προσεκτικότερα ο ανώνυμος σχολιαστής σας όσα γράφει για τον Σαντ η Μπωβουάρ μήπως ο ίδιος και οι συν αυτό πεισθούν για την αλλοτριωμένη και αρνητική προσωπικότητά του.

Εδώ παραθέτουμε συμπληρωματικά και άλλες κρίσεις και στοιχεία της παγκοσμίως γνωστής υπαρξιστικής συγγραφέως:

«Η όλη ηθική του Ντε Σαντ, είναι ουσιαστική ταύτιση της ερωτικής πράξης με τη θηριωδία». «Για καμιά άλλη διαστροφή δεν μιλάει τόσο συχνά ούτε με τόση ευχαρίστηση και με τόση μάλιστα παθιασμένη ορμή» (εννοεί την ομοφυλοφιλία). «Με την σκληρότητα και την βρωμιά αποβλέπει στην πραγμάτωση του κακού». «Σε όλο το έργο του ο Σαντ επαναλαμβάνει: ο άνθρωπος δεν μπορεί να γευτεί την ευτυχία παρά πραγματοποιώντας όλα τα

κακίδια της φαντασίας του...

Ο ερωτισμός του Σαντ εκπληρώνεται με τη λογοτεχνία». «Μέσα στη φυλακή του ζητούσε αντικειμενισμό στο γράψιμο για να σχεδιάσει την καταστροφή της εχθρικής κοινωνίας». Στο στόμα του ήρωά του, του Μπλαμόν, βάζει τα λόγια αυτά, που μπορεί να είναι και δικά του: «Νίκησα, ξερίζωσα, κατέστρεψα από μέσα μου κάθε τι που θα μπορούσε να ενοχλεί τις απολαύσεις μου». Αλλού λέει ο Σαντ: «Η ιδέα του Θεού είναι το μόνο άδικο που δεν μπορώ να συγχωρήσω στους ανθρώπους». Ο Σαντ καταγγέλει, πριν ακόμα από τον Νίτσε, τον Χριστιανισμό σαν θρησκεία των θυμάτων που πρέπει κατά τη γνώμη του να αντικατασταθεί με την *ιδεολογία της δύναμης*... Η ιδιοσυγκρασία του Σαντ είναι βαθιά αθεϊστική... Γέρος και συντριμμένος έχει επιλέξει την υποκρισία... Ο θάνατος τον τρομάζει γιατί βλέπει την αποσύνθεση της ατομικής του ύπαρξης. «Συγκρίνει τον εαυτό του με τα φυτά, με τα ζώα, με τα στοιχεία». «Μέσα στα χέρια της φύσης, λέει, δεν είμαι παρά μια μηχανή που αυτή (η φύση) κινεί όπως θέλει». Ο Σαντ ποτέ δεν αρνήθηκε το έγκλημα. Ο ίδιος λέει: «Η ευτυχία βρίσκεται μόνο σ' αυτό που συγκλονίζει. Και αυτό που συγκλονίζει είναι μόνο το έγκλημα».

Και συνεχίζει η Μπωβουάρ: «Ορισμένες ψυχές δεν θα μπορούσαν να συγκλονιστούν και από το καλό; Ο Σαντ αρνείται αυτή την επιλογή. Η αρετή δεν μπορεί ποτέ να προσφέρει τίποτε άλλο από μια φανταστική ευτυχία... Η πραγματική ευτυχία βρίσκεται μόνο στις αισθήσεις και η αρετή δεν διεγείρει καμιά απ' αυτές». «Η αρετή είναι χιμαιρική, το βίτσιο είναι πραγματικό». Αλλού γράφει: «Ο πλησίον μου δεν είναι τίποτα για μένα' δεν υπάρχει ούτε η πιο μικρή σχέση ανάμεσα σ' αυτόν και σε μένα».!! Η Μπωβουάρ

τελειώνει το βιβλίο της μ' αυτά τα λόγια: «Ο Σαντ έζησε μέχρι την τελευταία σπιθαμή της τη στιγμή του εγωισμού, της αδικίας, της δυστυχίας και διεκδικεί την αναγνώριση της αλήθειάς τους».

Αυτόν τον διεστραμμένο χαρακτήρα συνάμα δε δυστυχισμένο και τραγικό θέλει να δικαιώσει ο σχολιογράφος σας. Αυτόν βάλλθηκαν να προβάλουν δεκάδες εκδότες διεκδικώντας όχι μόνο την ατιμωρησία αλλά και τον έμμεσο έπαινο από την κοινωνία και την πολιτεία. Και η μεν πολιτεία με νομικά κατασκευάσματα τους τον έδωσε. Η κοινωνία όμως όχι...

Εμείς στο άρθρο μας επισημαίνουμε όχι μόνο τον κίνδυνο της αλλοτριώσεως του λαού από τον πρωκτολόγο και κοπρολόγο Μαρκήσιο ντε Σαντ αλλά και από την πορνογραφία, πορνοφιλολογία και το πορνοθέαμα που ολοένα φουντώνει και σε περίοδο μάλιστα σοσιαλιστικών οραμάτων για μια καινούρια Ελλάδα! Τώρα πως θα έρθει η καινούρια Ελλάδα όταν ένα μεγάλο μέρος του λαού υποδουλώνεται σε κατώτερα τυραννικά και διεστραμμένα σεξουαλικά πάθη ιδού η μεγάλη μας απορία!

Μπροστά στον κίνδυνο του πανσεξουαλισμού στο άρθρο μας γράψαμε: «Δεν είμαστε υπέρ της προληπτικής λογοκρισίας. Πρώτα και κύρια κάθε έντυπο πρέπει να επαφίεται στη ευθύνη των εκδοτών». Και συμπληρώσαμε: (η περικοπή αυτή δυστυχώς δεν μπήκε στην εφημερίδα από κάποια τυπογραφική αβλεψία). «Επειδή όμως υπάρχουν και εκδότες που έχασαν αυτό το αίσθημα της ευθύνης και θέλουν να στηρίξουν τον γρήγορο πλουτισμό τους στα ψυχικά ναυάγια που δημιουργούν τα εξαμβλωματικά τους έντυπα, τότε χρειάζεται και ο νόμος (όπως υπάρχει για όλες τις περιπτώσεις υλικής ή ηθικής

βλάβης του κοινωνικού συνόλου)». Και προτεινουμε τη σύσταση μιας επιτροπής από εκπροσώπους όλου του φάσματος της κοινωνίας μας την οποία πρωταρχικά πρέπει να λάβει υπόψη της η Δικαιοσύνη για κάποιο επίμαχο έντυπο, τονίζοντας παράλληλα ότι δεν συμφωνούμε με τον προηγούμενο νόμο περί ασέμωνων.

Ο σχολιογράφος σας αντι να μας αντιμετωπίσει με επιχειρήματα, με διάλογο και να προτείνει λύσεις ακολουθεί τον εύκολο δρόμο της εποχής: λασπολογεί και βρίζει! Έφθασε στο σημείο της κατάπτωσης να με αποκαλεί «πνευματικά μαζοχιστή» χωρίς να έχει το θάρρος να βάλει σ' αυτά και το όνομά του. Αλλά αυτά φαίνεται είναι «ψιλοπράγματα» για τέτοιους υπερασπιστές του Μαρκήσιου...

Η κριτική που αντι για επιχειρήματα χρησιμοποιεί τη λασπολογία, υπηρετεί συνειδητά ή ασυνείδητα την κυρίαρχη ιδεολογία της παρακμής και την ανήθικη ηθική της.

Εν πάση περιπτώσει στο τεράστιο αυτό θέμα της πορνοφιλολογίας κτλ. πρέπει οι υπεύθυνοι άνθρωποι αυτού του τόπου να πάρουν θέση. Ίσως η επιστολή αυτή να δώσει αφορμή για ένα καρποφόρο διάλογο προς όφελος της αληθινής αγάπης και του έρωτα που υψώνει τον άνθρωπο και ενάντια στο ερωτισμό και τη διαστροφή που τον υποδουλώνει...

Ζώης Μεταξάς

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

● Από τον φοιτητή Μιχάλη Δουλκέρη, αντιπρόεδρο του ΔΣ, Σύλλογου φοιτητών Φιλοσοφικής Κρήτης, πήραμε την ακόλουθη επιστολή, στην οποία γράφει για τις εκλογές καθηγητών.

Αγαπητό «Αντί»,

Θά ήθελα να σε απασχολήσω, αν και λίγο καθυστερημένα, με

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
αλεβιζοπουλος

ΦΕΙΔΙΟΥ 14-16 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3600.059

.....και μη ξεχνάτε....

.....μέχρι τέλος του Δεκέμβρη

"τιμές γνωριμίας"

κυκλοφορεί 17 ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Αρκάς ο Κούμπορας ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΙΑΣΜΟΥ

αδημοσίευτο υλικό

17 του μηνά και το καινούριο
σπεσιαλ παχύ τεύχος της
δαδέλ

τις εκλογές των πρώτων καθηγητών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Ιδιαίτερα σημαντικά αποτελέσματα μπορούν να βγουν για το ΦΚ και γενικά για ολόκληρο το δημοκρατικό πανεπιστημιακό κίνημα, εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο έγιναν οι εκλογές και τους στόχους που εξυπηρετούσαν. Το φιλμ λοιπόν των εκλογών έχει ως εξής:

1. Οι εκλογές έγιναν με βάση το αντιδημοκρατικό Π.Δ. 407 που είχε εκπονηθεί από την κυβέρνηση της Δεξιάς. Μάλιστα ο τότε υπουργός της Παιδείας Ταλιαδούρος, παραβιάζοντας κατάφωρα την ακαδημαϊκή αυτοτέλεια, είχε επιφέρει σοβαρές αλλαγές στους πίνακες των εκλεκτόρων σύμφωνα με τα πολιτικά συμφέροντα της «ΝΔ».

2. Οι φοιτητικοί σύλλογοι της Κρήτης, το ΚΣ της ΕΦΕΕ, όλοι οι δημοκρατικοί φορείς του Ρέθυμνου και του Ηράκλειου στάθηκαν αντίθετοι με την εφαρμογή αυτού του Π.Δ.

3. Η νέα Διοικούσα Επιτροπή, που ορίστηκε από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μετά τις 18.10.81, στην ουσία απέρριψε χωρίς συζήτηση τις απόψεις των φοιτητών και άλλων δημοκρατικών παραγόντων και προχώρησε τις διαδικασίες των εκλογών με βάση το 407.

4. Μπροστά στη θύελλα των διαμαρτυριών απ' την πλευρά

των φοιτητών η ηγετική ομάδα της ΔΕ του Παν/μίου Κρήτης και μερίδα του Τύπου (Φιλοκυβερνητικού και Δεξιού) ξεκίνησε μια χωρίς προηγούμενο συκοφαντική εκστρατεία σε βάρος του δημοκρατικού ΦΚ της Κρήτης. Το αξιοσημείωτο είναι ότι όλα αυτά γίνονται σε καιρό που η κυβέρνηση διακήρυσσε «βαθιές θεσμικές αλλαγές» στην Ανώτατη Παιδεία.

5. Οι εκλογές τελικά άρχισαν τον Μάρτη του '82 στο Δικαστικό Μέγαρο του Ρέθυμνου με την παρουσία ισχυρής αστυνομικής δύναμης και εισαγγελέα. Τα αποτελέσματα των εκλογών διάψωσαν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τους υποστηρικτές των εκλογών, μια που οι νεοκλεγμένοι καθηγητές μόνοι οι καλύτεροι δεν ήταν.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία Δουλκέρης Μιχαήλ, φοιτητής Αντιπρόεδρος ΔΣ συλλόγου φοιτητών Φιλοσοφικής Κρήτης

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

• Μια σειρά γράμματα που θίγουν διάφορα προβλήματα του στρατού και των συνθηκών διαβίωσης των φαντάρων έχουν έλθει στα γραφεία μας. Δημοσιεύου-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Κυκλοφορούν

Σουλίου 9

Τηλ. 3602.952 και 3602.644

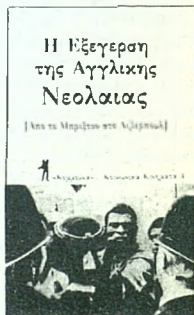

• Κατάληψες σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

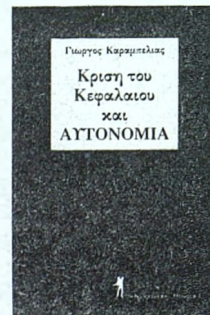

• Ο καταληψίας

(Η εικονογραφημένη ιστορία των καταλήψεων σπιτιών στη Δυτική Γερμανία)

• Αγγλία: Η εξέγερση των νέων (από το Μπρίξτον στο Λίβερπουλ)

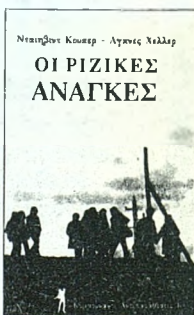
Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΟΣ

• Κρίση του κεφαλαίου και αυτονομία

ΠΑΝΤΣΙΕΡΙ - ΝΕΓΚΡΙ ΤΡΟΝΤΙ

• Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα

ΝΤ. ΚΟΥΠΕΡ Α. ΧΕΛΛΕΡ

• Οι ριζικές ανάγκες

με σήμερα ορισμένα. Με την ευκαιρία θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε στους φίλους αναγνώστες μας τα εξής: Γράμματα στρατιωτών τα οποία επαναλαμβάνουν τα ίδια προβλήματα (π.χ. τροφή, συμπεριφορά, συνθήκες διαβίωσης) και μάλιστα αναλυτικά είναι δύσκολο να τα δημοσιεύουμε ολόκληρα, όχι μόνο εξαιτίας χώρου, αλλά και επειδή η επανάληψη, πολλές φορές με τις ίδιες λέξεις, δεν προσθέτει ουσιαστικά τίποτε στην καλύτερη δημοσιοποίηση και επίλυση αυτών των προβλημάτων. Εκτεταμένες, θεωρητικές επιστολές, με αναλύσεις για το στρατό δεν μπορούμε να τις δημοσιεύσουμε ολόκληρες. Μπορούμε να τις χρησιμοποιούμε σε σχετικές έρευνες του ANTI και να δημοσιεύουμε αποσπάσματα. Τέλος θα παρακαλούσαμε τους αναγνώστες μας στις καταγγελίες τους να αναφέρονται με σαφήνεια και ακρίβεια σε γεγονότα. Σημειώνουμε επίσης ότι, η συντομία και η ουσιαστική τοποθέτηση, διευκολύνουν το περιοδικό στην καλύτερη παρουσίαση των προβλημάτων που θίγουν οι αναγνώστες μας.

● Στις πρόσφατες δηλώσεις του υφυπουργού Εθνικής Αμύνης κ. Δροσογιάννη αναφέρεται επιστολή στρατιωτών από το 9ο Σ.Π. Νά τι σημειώνουν μεταξύ άλλων, στο «ανοιχτό γράμμα τους στον υφυπουργό Εθνικής Αμύνης».

Ακούσαμε και διαβάσαμε τις προάλλες, τις δηλώσεις του υφυ-

πουργού Αμύνης κ. Δροσογιάννη για τις συνθήκες διαβίωσης των στρατιωτών. Εμείς, φαντάροι του 9ου Σ.Π. εκπλαγήκαμε γιατί περιμέναμε μια διαφορετική αντιμετώπιση, για ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα που η κυβέρνηση προηγούμενα είχε πάρει τελείως αντίθετες θέσεις, απ' τις τελευταίες δηλώσεις του Υφυπουργού. Γιατί οι προσωπικές μας εμπειρίες λένε ότι:

Από την πρώτη μέρα που μπήκαμε στο στρατόπεδο επιχειρείται να μας συντρίψουν την προσωπικότητα (βρισιές, χυδαιολογίες, ομαδικό καψόνι, απόλυτη αβειαιότητα ελεύθερου χρόνου, καλλιέργεια πνεύματος του ατομισμού και της κοινωνικής απομόνωσης). Η κατάσταση αυτή επιτείνεται από τις άθλιες συνθήκες σίτισης, υγιεινής, διαβίωσης. (Ποτέ δεν είχαμε ζεστό νερό για μπάνιο, η ποιότητα του φαγητού είναι χειρίστη, με αποτέλεσμα ελάχιστοι φαντάροι να σιτίζονται κανονικά. Μεσαιωνικές τουαλέτες και μαγειρεία). Καμιά δυνατότητα ψυχαγωγίας μέσα στο στρατόπεδο (το Κ.Ψ.Μ. υπολείπεται ο ΟΤΕ το ίδιο). Μαζί με όλα αυτά, έρχεται και η διαταγή της απαγόρευσης των εφημερίδων μέσα στις μονάδες (Αλήθεια; Στην Καλαμάτα γιατί απαγορεύεται και εκτός στρατοπέδου;) που φέρνει το ξέκομμα από τη ζωή και την ελληνική πραγματικότητα. Νομίζουμε ότι η ομοψυ-

χία και το αξιόμαχό μας δεν θίγεται από την ενημέρωσή μας αλλά από τα προηγούμενα που αναφέραμε και πολλά άλλα.

Εμείς περιμέναμε κ. υφυπουργέ την αναγγελία μέτρων που θα βελτιώναν αποφασιστικά τις συνθήκες διαβίωσής μας, που θα καταργούσαν αντιδραστικούς και αντιδημοκρατικούς κανονισμούς και θα μείωναν ουσιαστικά τη στρατιωτική θητεία. Επίσης θέλουμε να σας αναφέρουμε ότι αν δεν υπήρχε φόβος των κυρώσεων οι δημόσιες καταγγελίες που ζητάτε (που άλλωστε απογορεύονται από τον κανονισμό) θα ήταν και επώνυμες και άφθονες.

● Σε μακροσκελή επιστολή τους στρατιώτες από την 148 ΜΜΒΠ, την οποία δεν μπορούμε να δημοσιεύσουμε ολόκληρη σημειώνουν μεταξύ άλλων για τις συνθήκες στην μονάδα τους και την συμπεριφορά του διοικητή:

...Στα μέσα ενημέρωσης ανακοινώθηκαν ορισμένα πράγματα που αφορούν τους φαντάρους μαλλιά 5 πόντους διάβασμα εφημερίδων στα Κ.Ψ.Μ. και στις Λέσχες και πολιτικά ρούχα όταν δεν είμαστε υπηρεσία απ' αυτά τίποτα δεν έχει γίνει και αντίθετα με όλα αυτά η κατάσταση έχει οξυνθεί. Ο διοικητής θεωρεί τον εαυτό του νέο Λυκούργο καταργώντας το πρόγραμμα του Γ.Ε.Σ. βάζοντάς μας να κάνουμε αντι

εκπαίδευση αγγαρείες, αντί αθλοπαιδιών μάζεμα φύλλων και αντί για 5 πόντους μαλλιά, θέλει την γραμμή (των μαλλιών) στο ύψος των αυτιών και να «σβήνουν».

Και το πιο βασικό απ' όλα αυτά είναι η φασιστική αντίληψη και διαπαιδαγώγηση που επικρατεί στη μονάδα από τη διοίκηση, με αποκορύφωμα την Ε.Η.Δ. (Εθνική Ηθική Διαπαιδαγώγηση) της μονάδας στις 8.11.82 όπου ο υποδιοικητής έβγαλε «πύρηνους λόγους» για την «Μεγάλη Ιδέα», την Βόρειο Ήπειρο και ότι η Ελλάδα του Μεγάλου Αλεξάνδρου πρέπει να ξαναγίνει πραγματικότητα, επίσης ότι ο κίνδυνος για την Ελλάδα είναι από Βορρά και όχι από Ανατολή και κακώς συνάπτουμε σχέσεις με τις γειτονικές χώρες. Αναφέρθηκε επίσης στο διαχωρισμό Βόρειας και Νότιας Ελλάδας με το σκεπτικό ότι η Νότια Ελλάδα είναι οι γνήσιοι Έλληνες και όχι η Βόρειος από την άποψη ότι είχε περισσότερα χρόνια στη κατοχή ξένων δυνάμεων.

Στη συμπεριφορά της διοίκησης της μονάδας οπωσδήποτε παίζει ρόλο και η πίεση που ασκείται από τους ανωτέρους της ιεραρχίας, που ποντάρνοντας στο φιλότιμο και στη συνείδηση των φαντάρων χωρίς να υπολογίζουν τίποτα άλλο, κύριος στόχος τους είναι ο βαθμός.

Με αυτό τον τρόπο ζωής και διαπαιδαγώγησης, σ' αυτό το

ελληνικά μιλάμε

... Αν και εφόσον αποφασίσατε ... η τσέπη σας βέβαια ...
... δυστυχώς ακριβώς τί να κάνουμε ... εμείς ό,τι μπορούμε ...
... καλές τιμές για παράδειγμα ... και 3 studios έχουμε ...
... οπτικο-ακουστικοί τύποι είμαστε ... ειδικοί κι όχι «ειδικοί» ...
... για audio-video μιλάμε ... τώρα είναι καιρός ...
... ποιότητα πρώτη ... εγγύηση δίνουμε ...
... ποικιλία μεγάλη ... εμείς καλά ακούμε, βλέπουμε ...
... κι εσείς καλύτερα ...

audio video club αε

Βουκουρεστίου 36 (6^{ος} όροφος) - Τηλ.: 36.31.324 - 36.38.780

HI-FI, TV, VIDEO, VIDEO GAME, ΑΞΕΣΟΥΑΡ

ΓΡΑΦΙΣ

καλβος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

η θεωρία
της αργόσχολης
ταξής

THORSTEIN VEBLEN

Κλασικό κι επίκαιρο έργο που μαστιγώνει την κενότητα της καπιταλιστικής φιλοσοφίας και την απανθρωπιά των κάθε λογής εξουσιαστών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
τηλ.: 52.46.241

στεγανό σύστημα ζούνε οι αυριανοί πολίτες της 148 γαλουχημένοι για τη διαιώνιση απαρχαιομένων αντιλήψεων...

● **Φαντάροι του 2/39 Σ.Π. σε σχετική καταγγελία τους σημειώνουν μεταξύ άλλων:**

Τόσο το ατομικό όσο και το ομαδικό καφόνι ζουν και βασιλεύουν στο 2/39 Σ.Π. Έχουμε στοιχεία για αξιωματικούς και υπαξιωματικούς που βάλαν στρατιώτες να φωνάζουν «είμαι ανίκανος», άλλους να «χτυπάν προσοχή και ημιανάπαυση» για δέκα λεπτά της ώρας, άλλους να κάνουν δεκάδες κάμψεις.

Σε ομαδικά καφόνια έχουμε περιπτώσεις ατέλειωτων «μεταβολών» από ολόκληρες διμοιρίες. Έχουμε τη χαρακτηριστική περίπτωση της 4ης και 5ης διμοιρίας που πάρθηκε από τον ανθυπολοχαγό Αντώνιο του 4ου Λόχου στο γήπεδο σε ομαδικό καφόνι τροχάδιν γύρω-γύρω από το γήπεδο με τα όπλα σηκωμένα πάνω από το κεφάλι και ενώ αρκετοί στρατιώτες είχαν λυποθυμήσει αυτός φώναζε «Αν ήμουνα Χίτλερ, τους μισούς θα σας έκανα σαπούνι και τους άλλους μισούς να κάνετε καλό βηματισμό». Ο ίδιος αξιωματικός αρκετές φορές έδειξε την «εθνικοσοσιαλιστική» του τοποθέτηση. Ο ίδιος επίσης αξιωματικός μαζί και με άλλους υπαξιωματικούς χειροδίκησαν, σε πολλούς στρατιώτες.

Γενικά οι ύβρεις και η προσβο-

λή από τους ανωτέρους στο πρόσωπο του φαντάρου είναι στην ημερήσια διάταξη του 2/39 Σ.Π. Το Κ.Ψ.Μ. δεν λειτουργεί σαν χώρος ψυχαγωγίας, πνευματικής ανάπτυξης και κάποιας κοινωνικότητας. Στη βιβλιοθήκη ακόμη άχαρα ποζάρουν τα πνευματικά εργαλεία του μαύρου χθες της ιστορικής παραχάραξης...

● **Οι Κ.Κ. και Γ.Κ. φαντάροι του 647 Μ.Τ.Π. σημειώνουν χαρακτηριστικά σε σχετική καταγγελία που λάβαμε:**

1. Στη διάρκεια ασκήσεως στο Βόλο χρησιμοποιήθηκαν όλοι οι στρατιώτες από το 647 Μ.Τ.Π. στις 6.9.82 για το ξεφόρτωμα πυρομαχικών από καράβι μετά το τέλος της βάρδιας λιμενεργατών από τις 7 μ.μ. μέχρι τα μεσάνυχτα επί 2 μέρες αγνοώντας την κούραση της άσκησης των 2 ημερών.

2. Στις 23.10.82 ημέρα Σάββατο (αργία) μετά από διαταγή του Ταξίαρχου Γκαμαλέτσου και ενέργειας του Διοικητή του 647 Μ.Τ.Π. Αν/χη Γαλάνη χρησιμοποιήθηκε ολόκληρος λόχος για να τοποθετήσει κολώνες για περιφράξη οικισμού αξ/κών. Δούλευαν το πρωί και το απόγευμα και σαν να μην έφτανε αυτό αναγκάστηκαν να καθαρίσουν και τον χώρο γύρω απ' τον οικισμό μαζεύοντας μέχρι και τις σερβιέτες των γυναικών τους.

3. Η αυθαιρεσία βέβαια του Ταξίαρχου συνεχίζεται με το να διατάζει να μειώνονται οι άδειες μικράς διάρκειας που αρχίζουν απ' το Σάββατο και είναι διήμερες μέχρι την Τρίτη το μεσημέρι για να είμαστε στην νυχτερινή εκπ/ση «κλέβοντας» έτσι μισή μέρα από την άδεια. Και έρχεται να συμπληρώσει την παραλογία αυτή η λογική του Γαλάνη κάνοντας, όλες τις διήμερες άδειες 18ωρες ή 24ωρες άσχετα με το πού πηγαίνει. Έτσι κάποιος που κατάγεται από την Κρήτη είναι αναγκασμένος να πάρει 48ωρη άδεια να πάει στο σπίτι του όπως και ένας που πηγαίνει στην Θεσ/νίκη ή στην Κατερίνη. Σε αναφορά εξάλλου είπε ότι λογικές άδειες είναι μόνο οι 48ωρες ή οι 24ωρες.

4. Η τελευταία «πρωτότυπη» αυθαιρεσία του Γαλάνη είναι η απαγόρευση των υπεραστικών τηλεφωνημάτων στους στρατιώτες από τα σπίτια τους. Είμαστε έτσι αναγκασμένοι να παίρνουμε τηλέφωνο απ' έξω και αν δεν έχουμε χρήματα να καταδικαζόμαστε στην απομόνωση και την έλλειψη επικοινωνίας από τα σπίτια μας. Φυσικά συμπεριλαμβάνονται σ' αυτά και οι παραβιάσεις του ωράριου εργασίας, εκπ/σης, εξόδου, ανάπαυσης κτλ.

● **Στο καφόνι αναφέρεται επιστολή που πήραμε από στρατιώτες της Σχολής Πυροβολικού. Να τι γράφουν μεταξύ άλλων:**

Το ατομικό και συλλογικό καφόνι σε βάρος των υποψηφίων ε-

φέδρων Αξιωματικών βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη. Μήπως πρέπει ίσως να απορήσει κανείς για όλη αυτή την κατάσταση εφ' όσον το καφόνι, και μάλιστα για τους στρατιώτες έχει επανειλημμένα απαγορευθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση της Δεξιάς καθώς βέβαια και από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ; Πιστεύουμε πως οι απορίες δεν χωρούν σ' αυτή την πραγματικότητα. Κι αν οι κάμψεις, τα λαγουδάκια, το συνεχές τρέξιμο και όλα τα άλλα που αντιμετωπίσαμε εμείς οι φαντάροι στο κέντρο και στις μονάδες εξυπηρετούν κάποιες σκοπιμότητες εξυπηρετούν όλα αυτά που αντιμετωπίζουν σε πιο φρικιαστική όμως διάσταση, οι υποψήφιοι έφεδροι αξιωματικοί. Αυτό γιατί ο στρατιωτικός, αξιωματικός ή στρατιώτης δεν μπορεί να έχει προσωπική ζωή και γνώμη μέσα στον μηχανισμό του Στρατού...

● **Πήραμε ακόμη επιστολές για τις συνθήκες διαβίωσης στο ΚΕΝ Κορινθίου, στην 134 Σ.Μ., στο 583 Τ.Π. Ακόμη σε σχετική καταγγελία τους φαντάροι από το 11 Σ.Π. διαμαρτύρονται για τη σύλληψη δύο συναδέλφων τους μετά τη λήξη της πορείας του Πολυτεχνείου και «την πειθαρχική δίωξη τους λόγω της συμμετοχής τους στην πορεία και την προβολή συγκεκριμένων αιτημάτων», και ζητούν «την άρση των ποινών και το σταμάτημα των παραπέρα πειθαρχικών διώξεων των δύο συναδέλφων μας».**

Τέλος στρατιώτες από το ΚΕΒΟΠ Χαϊδαρίου μας γράφουν για τη σιωπή του επικράτησε στο στρατό τις ημέρες των εκδηλώσεων του Πολυτεχνείου. «Ούτε δυό λόγια, ούτε ο ελάχιστος φόρος τιμής σ' αυτούς που εφτά χρόνια αγωνίστηκαν, φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν από τα όργανα της ξενοκινήτης χούντας» δεν ακούσθηκε, σημειώνουν χαρακτηριστικά.

ΛΑΒΑΜΕ ΑΚΟΜΗ

● **Γράμμα της Σοφίας Παπασυμεών - Πολιτοπούλου από το Μαρούσι, στο οποίο επανέρχεται στην ονομασία του Ολυμπιακού Σταδίου. «Η λέξη Καλογρέζα», σημειώνει, «είναι ένα κατάλοιπο της Τουρκοκρατίας τοπωνύμιο που στα ελληνικά σημαίνει καλογριά».**

● **Γράμμα του Κ. Απέργη, απάντηση σε γράμμα της Χρ. Φωστιέρη (ANTI τχ. 218), για την ταινία «Kill» (εντολή δολοφονίας) που πρόβαλε η YENED. «Επρόκειτο για ένα μέτριο θρίλλερ, αλλά ο χαρακτηρισμός του ως «πορνό» με βάση τις ερωτικές του σκηνές είναι γελοίος», πιστεύει ο αναγνώστης μας.**

● **Γράμμα του Νικόλα Ρίζου από το Βόλο στο οποίο διαμαρτύρεται για τη διεξαγωγή του ποδοσφαιρικού αγώνα Ελλάδας - Αγγλίας στις 17 Νοέμβρη.**

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δεινοκράτους 131 Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου: Ιωάννης Δημητρόπουλος Σπαρτακού 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια: ΝΕΝΗ ΡΑΪ΄Σ
- Μοντάζ: ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις Διαφημίσεις: ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑ΄ΙΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση: «Εκδοτικοί επιχειρήσεις» Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε. Πειραιώς 52, Μοσχάτο Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

- Εμβάσματα, επιταγές: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ANTI» Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε. Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720 Θεσσαλονίκη

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΑΝΤΟΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΪΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΙ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Ἡ 'Ολυμπιακή Ἀεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αἰσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ἡ ἐλληνική φιλοξενία σᾶς συνοδεύει παντοῦ.

Ἐπί πλέον, οἱ περισσότερες πτήσεις τῆς 'Ολυμπιακῆς, γίνονται χωρίς ἐνδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ἡ 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα Ὑόρκη. Ἐτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιά σύγχρονα ἀεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό ἐξωτερικό, γιά δουλειές ἢ διακοπές, ὁ καθένας ἀπό τοὺς 28 προορισμούς μας, εἶναι ἓνας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή Ἀεροπορία. Ἀλλά ὑπάρχει πάντα ἀκόμα ἓνας λόγος: ἡ εὐχαρίστηση ἀπό τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γιά περισσότερες πληροφορίες ἀποταθεῖτε σέ μᾶς ἢ στόν πράκτορά σας

ΛΑΝΣΟΝ ΛΟΥΣΙΕΝ

από
Γυναίμα
σέ
Γυναίμα

ή γνωριμία με τό γυναικείο σώμα

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36 18 457